

Edebiyat Defteri

Fehmi Tazegül -Yazıları-

Oluşturulma Tarihi:
5 Ocak 2022 Çarşamba

Yayınlayan:
Edebiyatdefteri.Com
Türkiye'nin Kültür ve Sanat Platformu

KARAPAPAK TARİHİ.

KARAPAPAKLAR TARİHİ TEREKEME TARİHİ

Kaşgarlı Mahmud'un Divanı Lügati't Türk'ünde Türk tarihinin kısa bir seceresi mevcuttur. Onda aynen şöyle yazmaktadır: "Türklerin 22 boyu vardır. Bu boyun 11' BOZOKLU 11' ise ÜÇOKLUDUR."

Terekemeler Oğuzların çok boyundandırlar. Boy reisleri Dağ Han'dır. Genellikle hayvancılıkla uğraştıkları gibi büyük at sürülerine sahiptirler. Bu Türk boyu adını "Türkmen" sözcüğünden almıştır. Bu boy siyah astragan kalpak giydiklerinden komşuları tarafından KARAPAPAK diye anılmaya başlandılar.

M.S 2. yüzyılda Hunlarda otorite boşluğu olmaya başladı. Çin egemenliğini kabul etmeyen bazı Türk beyleri bu bunalımlı y kuzey Kafkasları aşarak, Kür ırmağı boylarına geldiler. BORÇALI ve KAZAKLI olarak anılan bu beyler, bugün TEREKEME olarak bilinen Türklerin atalarıdır. At sürüleri yıkıları besiciliği yapan bu boylar siyah ASTRAGAN kalpak giydiklerinden komşuları tarafından KARAPAPAKLAR diye anılmaya başlandılar.

Kür boylarında egemenliklerini pekiştirdiler. Tiflis, Nahçıvan, Karabağ ve Gence'yi yurt tuttular. M.S 200 yılında Arsaklılar ve Karapapaklar arasında bir savaş ceryan etmiştir. Karapapaklar büyük kayıplar vermişlerdir fakat Kars'ın Arsaklı hükümdarı U okla vurarak öldürdüler. Karapapaklar çekildiler. Onları takip edemediler. Tarih akışı içinde Karapapaklar, Arsaklılar arasında ikinci büyük savaş, M.S 300 yılında gerçekleşti. Karapapaklar Aras'ı geçerek Karabağ, Muş, Erzurum ve Ahlat'a kadar Arsaklı topraklarını işgal etmişlerdir.

Bunun üzerine Arsaklı hükümdarı TRİDAT'IN yönettiği ordular, ilerlemiş Karapapaklarla KORKARLI ovasında karşılaştılar. H taraf ta çok kayıp verdiler. Arsaklı komutanı ARDOVAZD ile Karapapak başbuğu savaş alanında öldü. Bundan sonra Karapapak işgal ettikleri Arsaklı topraklarını terk ettiler. Erzurum'a kadar çekildiler.

Karapapak dili Azeri diliyle aynıdır. Bu batı Oğuz dillerinden biridir. Dini olarak Alevi Terekemeler vardır. Kalender Veli tarikatındandırlar. Yani dedeleridir. Sonradan Sünnileşmişlerdir. Gürcistan'ın Tiflis şehrine bağlı Borçalı'da 220 Terekeme k vardır. Bu Terekemelerin bir kısmı 1828 İran ve Rusya arasında yapılan Türkmen Çay anlaşması sonucu Kars'a ve diğer iller gelmişlerdir.

1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı nedeniyle Anadolu'nun iç bölgelerine giden çok sayıda Terekeme de vardır.Terekemeler ço insanlardır.Ya-

şamları yaylalarda geçmiştir..Rus yazarı Tostoy Terekemelerden dağlılar diye bahsetmiştir. Hacı Muradı ve Lezgi olan Şeh ş savaşıcılığını yazarak biz- leri bilgilendirmiştir.

Gürcüstan terekemeleri asker ve çok savaşçı Terekemelerdir.Akbaba Terekemeleri Ermenilerle iç içe yaşayan Terekemelerdir.BİR TARİHÇİ YAZILARINDA ŞÖYLE DİYOR.ALLAH DÜNYAYI DENGED TUTMAK İÇİN KAF DAĞINI YARATTI.TEREKEMEYİDE ORAYA BEKÇİ YAPTI DER YAZAR.
FEHMI TAZEGÜL

AY LELE

Terekemenin,bitmez sazı ozanı.
Vardır terekemenin,Şenlik divanı.
Oynar terekemenin,her yanı.
Sana kurban olurum,ay lele.

Davul zurna,terekemeyi oynatır.
Terekemenin,örfünü adetini anlatır.,
Kalender Veliyi,Şeh Şamili dinletir.
Sana kurban olurum,ay lele.

Soğuktur terekemenin,dağdaki suları.
Terekeme çok sever,atlı itli konağı.
Yemeğe doyulmaz,çoktur sarı yağı.
Sana kurban olurum,ay lele.

Fehmi.,
Sende gardaş,terekeme bil meni.
Tereke menin çok olmuştur seveni
Men tereke meyim,gardaş sev beni.
Sana kurban olurum,ay lele.

NEVRUZ

ATATÜRK 21 MART 1921 TARİHİNDE YAPILAN NEVRUZ TÖRENİNDE

Atatürk, Nevruz bayramının, Türklüğün en eski bayramlarından biri olduğunu biliyordu. Bu nedenle de o sıkıntılı günlerde heyecanını arttıracak her türlü etkinliği yaparak, hem Nevruz'un bize ait olduğunu vurguluyor, hem de Nevruz şenlikleriyle halkın moralini yüksek tutmaya çalışıyordu. Halkın kendi içinde yaşattığı kültürel değerleri ne kadar önemseydiğini gösteriyordu.

"Cumhuriyetin temeli yüksek Türk kültürüdür" diyen Atatürk'ün, Nevruz kutlamasına bizzat katılması, aslında onun çok zor yolda yürürken her şeyi ne kadar detaylı düşündüğünün de bir göstergesidir. Sadece askeri ve siyasi zaferler tek başlarına fazla bir şey ifade etmezler. Önemli olan, bu zaferleri kazanan milletlerin nasıl yaşadıkları, kendi milli kültürlerine ne kadar olduklarıdır. Kültürel zaferler ise ancak milletlerin kendi kültürlerini canlı tutmaları ile mümkündür. Kendi kültürünü terk eden milletler ise benimsedikleri yeni kültür içinde erimeye ve yok olmaya mahkumdurlar. Bu duruma örnek olarak, Bulgar Türkleri, Hazar Türklerini, Avrupa Hun İmparatorluğunu, Mısır'da Memlük Türk Devletini gösterebiliriz.

İşte bu düşüncelerle Atatürk Nevruz kutlamalarına bizzat katılmış ve bu kadim Türk bayramının yaşamasına ne kadar önem verdiğini göstermiştir.

Azerbaycan Sovyet Cumhuriyeti Başkanı Nerimanof, Nevruz kutlamaları dolayısıyla 24 Mart 1921 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'ya şöyle bir telgraf göndermişti:

"Cenubi Kafkasya Komiseri, Azerbaycan Serbest Harbiye Mektebi talebeleri, iki bölüklü Süvari askerleri ve Şoşa Muhafız Taburu askerleri, Türk milletinin büyük Nevruz bayramını tebrik ediyor ve biz ümit ediyoruz ki, Azerbaycan İnkılap Ordusu, kahraman Türk ordusu ile beraber, Garp emperyalizmi tazyikinde bulunan Şark milletlerini yakında kurtarırlar.

Neriman Nerimanof
Azerbaycan Hükümet Başkanı"

GÜZEL SÖZLER.

ARKADAŞ;Yaşayan insanlar eşittir.Ana ve babaları ayrı olan aynı yaştaki insanların yapabilecekleri doğru alışkanlıktır.

ATATÜRK: Bir insan olarak değil,milyonlarca insanın yapabileceği işleri ,tek başına yapmıştır.

KALPTEN İNANMA DEMEK:En iyi samimiyet ve bağların kırılmayan,kesilmeyen,imkanı olmayan gerçek görüntüsüdür.

ÖĞRETMEN:İlimin ve cehaletin arasında,altından bir köprüdür.

GÜNAH:Hayvanların bile kabul etmediği insanların yarattığı küfür ve şehvet karanlıklar karanlığı kor bir alevdir.

Bütün her şey,doğru hakikat ve ilerlemeyi prensip edinen,geçmişteki hatalarını telafi eden,ilim,teknik ve

aydın zümre değil,bütün insanların aydın olmalarını kalbinde yaşatan,bunu böyle düşünen ilerici vatan sever insanların ola

Hakikat Dünya üzerinde mevcuttur.Onu görmeyen hakikaten öldüğünü bilemez.

FEHİMİ TAZEGÜL

GÜRCİSTAN TEREKEME GÖÇÜ.

TEREKEME GÖÇÜ

1828'de TÜRKMENÇAY antlaşması ile Rusların işgali sonucu,GÜRCİSTAN TEREKEMELERİ BORÇALI'YA bağlı Aran Arıklısı,Orz Karayazı ve Kepenekçi, KAZAK bölgesinden ,Soğukkulak, Davraz, Bezekli, Yırgancak, Kamerli, Ağalık, AHILKELEK bölgesinde Hosbiya köyü. Göge Lebis köylerinden gelmişlerdir.

Ayin yaparken Seyit HAMZA NİGARİ'NİN şiirlerini okuyarak bir teneke parçası çaldıklarından dolayı TENEKE çalanlar diye adlandırılan TEREKEME zümresi BAŞGEDİKLER Bucağı, Duraklı köyü (Peldirvan), SUSUZ ilçesi Porsuklu köyünde otururlar. Ç TEREKEMELERİ. BORÇALI KAZAK bölgesinden 1828 TÜRKMENÇAY ANLAŞMASI ile Rusların işgali sonucu yurtlarını bırakarak KARS'A geldiler. ÇILDIR ve ARDAHAN köyelerine yerleştiler. Oğuzlar müslümanlığı kabul ettikten sonra Terekemelere Türk-İ yani Müslüman olan Türk dediler. Sonra Terakime KARS'TA Türkmen olarak bilinirler.

İRAN'A giden TEREKEMELER SULDUZ eyaletine yerleştiler. Bunlara SULDUZ Karapapakları denir. 1878 yani 93 harbinde Ele ve AĞRI bölgesine göç eden Karapapakların büyük bir bölümü İRAN AZERBAYCAN Ürmiye gölü yöresinde SULDUZ bölgesine geçmişlerdir.

KARS MALAKANLARI.

KARS MALAKANLARI,

ÇAR 2. NİKOLAY döneminde dinlerini değiştirmek, ya da sürülmek arasında, bir tercihte bulunmaya zorlanan, çok sayıda MALAKAN, dini inançlarından taviz vermeyi ret etmeleri üzerine, Rusya'nın çeşitli bölgelerine sürgün edildiler. Sürgünlerin biri de, Rusların elinde bulunan Kars bölgesiydi.

1880-1881 yıllarında, Kars'a yerleştirilmeye başlanan MALAKANLILAR, burada 35 köy kurmuşlardır. Kars'ta hayvancılık ve yapan MALAKANLAR kapalı bir şekilde yaşayarak, Ortodoks Rusları ile ne de Müslüman Türkler ile kaynaşırlar.

Rus Ortodoks kilisesinden ayrılmış bir mezhep olan MALAKANLAR, eski AHİT-i kutsal olarak kabul ederler. MALAKANLAR'ın ruhu besleyen süt gibidir. Zaten MALAKANLARIN adı da, Rusça süt anlamına gelen "MOLOKO" kelimesinden gelir. Ayrıca MALAKANLAR Ortodoks kilisesine bağlı Hıristiyanlardan farklı olarak, büyük oruç zamanında süt içerler.

MALAKANLAR Kars'ta hayvancılığı ve çiftçiliği yöre halkına öğretmişlerdir. MOLOKO Diğere bir anlamı ise SÜT içenler tarikatıdır. Anlamı adam öldürmeğe ve askerliğe karşı tarikattir. ASKERLİĞE KARŞI ÇIKTIKLARI İÇİN, 2 NİKOLAY DÖNEMİNDE SÜRÜLMÜŞLERDİR. DEĞİRMENCİLİK ONLARIN OLMAZSA OLMAZLARIDIR. KARSTAKI BÜTÜN DEĞİRMENLER ONLARIN ESERLERİDİR.

Fehmi TAZEGÜL

HÜNKAR ÇAYIRI.

HÜNKAR ÇAYIRI.

Fatih Sultan Mehmet'in ,27 Nisan 1481 Cuma günü,İTALYA üzerine yapılacak sefer için,üç yüz bin kişilik ordusuyla,ÜSKÜDAR'DAN İZMİT'E DOĞRU yola çıktığında ,ordusunu mola verdiği veya OTAĞINI kurduğu çayırık alana,HÜNKAR ÇAYIRI DENİLMEKTEDİR.GEBZE sınırları içindedir.

3 Mayıs 1481 tarihinde 52 yaşında olduğu halde,OTAĞINDA özel doktoru tarafından zehirlenerek öldürülen Fatih Sultan Mehmet'in anısına kitabeli bir çeşme yapılmıştır.Hünkar çayırı denilen yerde bulunan HÜNKAR ÇEŞMESİ ,4 ,MEHMET zam 1659 tarihinde SADRAZAM İBRAHİM PAŞA tarafından yaptırılmıştır,Sultan Mehmet'in anıtı dikilmiştir. 1995 tarihinden bu yana ziyaret açılmış.Güreş müsabakaları yapılmaktadır.

FEHMI TAZEGÜL

İTTİHAT TERAKKİ CEMİYETİ.

İTTİHAT TERAKKİ CEMİYETİ

İttihat ve Terakki ; Birlik ilerleme derneği olarak kurulmuştur. Batılılar bu derneği cemiyeti JÖN TÜRKLER olarak adlandırmışlardır. Meşrutiyet'in ilanına ön ayak olan cemiyet olarak bilinmektedir. Cemiyetin temelleri İstanbul Askeri Tıbbiye'sinde atılmıştır. Dr. Abdullah Cevdet, Dr. İshak Sükuti, Şerafettin Mağdumi ve İbrahim Tema, İttihat ve Terakki cemiyetini kurmuşlardır. Bu cemiyet ilk siyasi parti olarak bilinmektedir. 21 Mart 1889'da gizli olarak kurulmuştur. Sultan 2.Abdülhamit Han'ı tahttan indirilmesi eşitlik özgürlük, can ve mal güvenliğinin önemseyen yönetimin kurulmasını sağlamak. İstibdada karşı direnme faaliyetleri gösterir. Üyeleri askeri öğrencilerdir. Mustafa Kemal ve İsmet İnönü'de bu cemiyete üyedir. Meşrutiyetin ilanında sonra, ülkede parti kavgaları gündeme gelmiş, Cemiyete karşı 31 Mart ayaklanmasının gerçekleşmesi İttihat Ve terakki Cemiyeti'ni Rumeli'den gelen Selanik Harekât ordusu kurtarmıştır. 1.Dünya savaşı İttihat ve Terakki'nin sonunu getirmiştir.

FEHİMİ TAZEGÜL

ERMENİ TARİHİ.

ERMENİ TARİHİ

Ermeni Mitolojisinde Ağrı dağı yani ARARAT çok önemlidir. Onlara göre ataları NUHUN gemisi ordadır. Ermeni adına ilk defa milattan önce 6. yy'da PERS kralı DARIUS'un kitabesin de rastlanmaktadır. Ermeniler kendilerine hiçbir zaman Ermeni dememişlerdir. Bilakis kendilerine NUHUN oğlu HAİKHLAR olarak adlandırmışlardır.

Milattan önce 3000 yılında onların doğu Anadolu bölgesine yerleştikleri bu bölgeye ARMANU veya ARMNİA denilmekte idi. Ermenilerin bu bölgeye gelmeden önce yani 1600 yıl önce buraya ARMENİA denilmekte idi. Ermeniler milattan önce 8 yy'da göçler nedeniyle Van gölü ve civarına yerleşmişlerdir.

Ermeniler 1800-1890 yıllarında çeşitli örgütler kurmuşlardır. Bunlar TAŞNAKSUYUN, HINCAK ve REMGAVER örgütleridir.

ARMENİA NİN ANLAMİ YÜKSEK BÖLGE DAĞLIK BÖLGE ANLAMINDADIR.ERMENİ MİTOLOJİSİ BUNLARI DOĞRULAMAKTADIR. Günümüzde Ermeni meselesi gerçek dışı yazılarla doludur. Türk milleti Ermeni soy kırımı yapmamıştır. Emperyalistler iki h

birine kırdırıştır. SAYGILARIMLA.
Fehmi TAZEGÜL

KARS ANİ HARABELERİ.

KARS ANİ HARABELERİ.

Ani; Kars İli'nin 45 km doğusunda, ARPAÇAY vadisi yakınında eski yerleşim alanı; BAŞGEDİKLER nahiyesi sınırları içindedir.

Tarih: Yerleşim alanı olarak geçmiş İSA'dan önceye dayanan yerleşme, gerçek önemini ortaçağda kazandı. Bu yöreye kadar uzanan EMEVİ egemenliğini kabul etmek zorunda kalan KAMSARAKAN ve BAGRATUNİ hanedanları yörede saltanat sürdürdükçe yüzyılda BAGRATUNİLERİN başkenti olarak bayındır bir kimliğe büründü, 1044'te BİZANS egemenliğine girdi. Selçuklu Sultanı ALPARSLAN 1064'te kenti ele geçirdi ve denetimini ŞEDDADİLERE bıraktı. 1124'te GÜRCÜLER tarafından ele geçirildi, 1239'a kadar Gürcülerin elinde kaldı ve bu tarihte MOĞALLARIN eline geçti. 1319'da bir depremle yıkıma uğradı. Bu tarihten sonra önemini yitirdi ve bir yıkıntı olarak günümüze kadar ulaştı.

Tarihsel Eserler: Selçuklu egemenliğine geçtiği döneme kadar çeşitli topluluklar tarafından yerleşim alanı olarak seçilen Anı. Prof. Dr. Marr'ın 1892-1893; Prof. Dr. Kemal Balkan'ın 1965'te yaptığı araştırmaların dışında sistemli bir araştırma henüz yapılmamıştır. Türk dönemi öncesinde yapılmış başlıca yapılar şunlardır: Surlar, Surp Gregor Kilisesi, Büyük Katedral, Çoban Kilisesi, Keçeli Kilise, Havariler Kilisesi, Altıgen Martyrion. Bunların yanında yıkıntı halinde birkaç yapı daha vardır. Çoğu yıkıntı halinde olan bu yapılardan günümüze ulaşan Türk yapıları da şunlardır: Ebul Muammeran Camisi, Menuhçehr Camisi, Selçuklu Kervansarayı.

KAŞGARLI MAHMUT

KAŞGARLI MAHMUT'UN HAYATI

Tam adı "MAHMUT bin Hüseyin bin Muhammed" olan KAŞGARLI MAHMUT, 1008 yılında KAŞGAR'DA doğdu. Babası Barsg Muhammed bin Hüseyin'dir. KAŞGARLI MAHMUT, iyi bir öğrenim gördü. İslam bilimlerini öğrendi. Ayrıca iyi derecede Arapça ve Farsça biliyordu.

Orta Asya'da Türk dili üzerine çalışmalarda bulunmuş ve Türkçenin bütün lehçelerini öğrenmiştir. Orta Asya'daki çalışmalarından sonra Bağdat'a giden Kaşgarlı Mahmut, "Divanü Lügati't Türk" adlı eserini de burada yazmaya başladı. 1072 yılında yazmaya başladığı eserini 1074 yılında tamamlamış ve Abbasi Halifesi Muktedi Biemrillah'a sunmuştur.

Divanü Lügati't Türk, Türk dili sözlüğü demektir. Bu sözlüğün yazılmasındaki amaç, Araplara Türkçeyi öğretmektir. Arap harfleriyle yazılmış Türkçe-Arapça bu sözlükte 7500 kadar Türkçe kelime vardır. İçeriğinde yazıldığı çağdaki değişik Türk ağzlarının özelliklerine, söyleyiş biçimlerine örnek diye gösterilen atasözleri (sav), ağıtlar (sagu), şiirler (koşuk) deyimler de bulunmaktadır. Önsözünde Kaşgarlı Mahmut'un Türkler üzerine verdiği bilgilerin yanı sıra bir de dünya haritası ve bu harita üzerindeki Türklerin yerleştiği bölgeler gösterilmektedir. Kitap, Arap dilbilgisi kuralları, sözcük türetme yolları sözcük yapısı göz önünde bulundurularak, harf sırasına göre değil, sözcükleri oluşturan hece sayısına göre düzenlenmiştir. Kaşgarlı Mahmut'un ilk Türk dilbilgisi kitabı sayılan diğer bir yapıtı "Kitab-ı Cevahirü'n Nahv fi Lugati't Türk" ise henüz bulunamamıştır. [1]

1080 yılında ülkesine dönen Kaşgarlı Mahmut, 1105 yılında vefat etmiştir.

CENUB-U GARBİ KAFKAS HÜKÜMETİ.

CENUB-U GARBİ KAFKAS HÜKÜMET-İ KARS
İLK DEFA DEMOKRATİK CUMHURİYET,

Türkiye ve Cumhuriyet kelimeleri, resmi bir belgede, ilk defa, Cenub-ı Garbi Kafkas Hükümet-i Muvakkate-i Milliyesi anayasasında geçmiştir. Kars Demokratik Cumhuriyeti olarak da bilinmektedir. En önemli özelliklerinden birisi de, 18 yaşını bitiren her erkek ve kadına seçme hakkının tanınmış olmasıdır. 17 - 18 Ocak 1919 da yapılan, Büyük Kars Kongresi sonucu kurulmuştur. Elviye-İ Selâse denilen, Kars, Ardahan ve Batum'un yanı sıra, Ahıska, Ahılkelek, Artvin, Ardahan, Acara, Poso, Çıldır, Göle, Oltu, Karakurt, Sarıkamış, Karapınar, Kağızman, Kulp, Iğdır, Serdarabat, Aralık, Nuraşen, Nahcivan, Culfa, Ordu bölgelerini kapsamaktaydı. Ahıska Hükümet-i Muvakkatası 9 Ekim 1918 de, Aras Türk hükümeti 3 Kasım 1918 de, Kars İslam Şurası ise 5 Kasım 1918 de kurulmuştur. 15 Kasımda düzenlenen Birinci Kars Kongresinde sekiz kişilik geçici heyet oluşturulmuştur. 30 Kasımda yapılan İkinci Kars Kongresi sonunda Milli Şura Hükümeti kurulmuştur. Aras ve Ahıska hükümetleri Milli Şura Hükümetine katılarak birer şube olmayı kabul etmişlerdir. Mondros Mütarekesinin ardından (30 Ekim 1918) Osmanlı Devleti, Güney Kafkasya'dan, 1877 yılı öncesi sınırlarına dönmek üzere çekilmiştir. Kars ilinden çekilmesi iki aylık bir zaman dilimine yayılmıştır. 29 Ekim 1918 tarihinde, Ahıska ve Ahılkelek bölgesinde Ahıska Geçici Hükümeti oluşturulmuştur. 3 Kasım 1918 tarihinde Emir Bey Ekberzâde liderliğinde, Iğdır merkezli, Aras Türk Hükümeti kurulmuştur. Kepenkçi Emin Ağa ve Pir Fahreddin Bey öncülüğünde 5 Kasım 1918 de Kars İslam Şurası oluşturulmuştur. 30 Kasım 1918 de toplanan kongrede bu oluşum birleşerek Kars Milli İslam Şûrası Merkez-i Umumisini ilan etmiştir. Cihangirzade İbrahim Bey, 60 delegenin katıldığı kongrede, başkanlığa seçilmiştir. 17 - 18 Ocak 1919 da Kars'da toplanan kongreye 131 delege katılmış ve adını Cenûb-i Garbi Kafkas Hükümet-i Muvakkata-i Milliyesi (Güneybatı Kafkasya Milli Geçici Hükümeti) olarak değiştirmiştir. Kongre başkanlığı Esat Oktay bey yapmış, hükümet başkanlığına Cihangir İbrahim Bey, yeniden seçilmiştir. Dahiliye Nezareti'ne Kağızmanlı Ağa Beğ, Hariciye Nezareti'ne Divriğili Piroğlu Fahreddin Beğ getirildi. 8000 kişilik ordu kuruldu. Geçici hükümet 18 maddeden oluşan bir anayasayı kabul etmiştir. Kurulan devletin bayrağında, yeşil ve kırmızı zemin üzerinde, ay ve yıldız bulunmaktadır. 131 üyesi bulunan mecliste 12 bakanı olan bir hükümet oluşturulmuştur. Kabinede, Pavlo Camusev , Stefani Vafiades ve Matyev ( ) Radjinsky, isimlerindeki üç hristiyan bakan da yer almıştı. 25 mart 1919 da Cen'ub-i Garbi Kafkas Hükümet-i Cumhuriyesi kabul edilmiştir. Anadolu'daki ilk sivil anayasa oluşturulmuştur. Türkiye kelimesi, ilk defa bu metinde yer almıştır. Türkçenin resmi dil olarak kabul edilmesi de yine bu anayasa ile olmuştur. Onsekiz yaşını bitiren tüm kadın ve erkeklerin oy kullanma hakkı anayasaya yazılmıştır. Anayasa maddeleri : 1. Hükümet "Cenubi Garbi Kafkasya Cumhuriyeti" adını taşıyacaktır. 2. Cenubi Garbi Kafkasya Cumhuriyeti hükümeti hududunu, Batum'dan Nahcivan'a kadar ulaştırarak, bu sınır içinin barışın sonuna kadar korunmasını bilfiil üzerine almıştır. 3. Hükümet bayrağını, kamutay üzerine dikilen ayyıldızlı Türk bayrağı olarak kabul etmiştir. 4. Cenub-i Garbi Kafkasya Cumhuriyeti hükümetinin resmi dili Türkçe'dir. Bütün resmi ve gayriresmi muamelat ve tedrisat Türkçe olacaktır. 5. Milletvekilleri seçimi için 18 yaştan yukarı kadın ve erkek oy vermek yetkisini haizdir. 10.000 kişi bir milletvekili seçer. 6. Her vilayet ve kasabada, Milli Şura'nın şubeleri açılarak, halkımızdan her türlü yardım görecektir. 7. Türk millet ve hükümetini rencide edecek her türlü muameleden kati surette çekinilecektir. 8. Umumi asker teşkilatımız da, cumhuriyeti kabul ettiği usul dairesinde, Türkiye devleti ile irtibatı temin için daimi bir heyetimiz Türkiye'de bulunacaktır. 9. Mülki teşkilatımızda da 8 maddedeki zikredilen usul aynen kabul edilecektir. 10. Komşu hükümetler ile daima dostça geçinmeyi esas tutacaktır. Cumhuriyet Hükümetimiz düstur olarak kabul etmiştir. Milletvekilleri seçildikten sonra bu husus hakkında ayrıca bir kanun çıkarılacaktır. 11. İtilaf devletleri, doğu Türkiye illerini alıp başka bir millete vermek isterse Cumhuriyetimiz Türkiye'den ayrılmamayı kesin olarak kabul etmiştir. 12. Azınlıkların hürriyetleri ve hakları muhafaza edilecektir. 13. Müslümanlar arasında mezhep ayrılıklarına hürmet edilecek, dini ayinlerin bir arada yapılması sağlanacaktır. 14. Demokrasi esaslarına riayet edilerek seçimler tarafsız ve tesirsiz olacak, Türkün şan ve şerefine yaraşacak bir şekilde yapılmasına azami surette dikkat edilecektir. 15. Vali ve komutanların işe başlamaları ve işten el çektilirmeleri kamutayın kararıyla olacaktır. 16. Cumhuriyet Hükümetimiz milletvekillerinin seçilip de kamutayın çalışmaya başlayışından sonra kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesini teklif etmeye yetkilidir. 17. Milletvekili olmak için yaş haddi 25'ten yukarı olacaktır. 18. Bu kanunun yürürlüğe girdikten sonra icrasına nizam heyeti ile cumhur reisi memurdur. Demokratik Kars Cumhuriyeti toprakları 13 Nisan 1919 da İngilizler tarafından işgal edilmişliğine son verilmiştir. Bakanlar kurulunun 12 üyesi, önce Batum'a, daha sonra da Malta'ya sürgüne gönderilmiştir. Anadolu'nun ilk Cumhurbaşkanı olan Cihangirzade İbrahim Bey 1 Aralık 1918 de seçilmiş ve 19 Nisan 1919 da İngilizler tarafından devrilerek sürgüne gönderilmiştir. Bu müdahaleden bir ay sonra Mustafa Kemal Samsun'a çıkmış, ardından Erzurum ve Sivas Kongreleri, bir müdahale olmaksızın yapılmıştır.

FEHMİ TAZEGÜL

ATATÜRK-ÜN SOY AĞACI.

ATATÜRK'ÜN SOY AĞACI.

Bu göçlerin büyük çoğunluğu Oğuz Türkleri, Müslüman Oğuzların Yörük Türkmen boylarından gönderilen aileler teşkil etmektedir. Müslüman Oğuzların, Tanrıdağı ve Karagöz Yörüklerinden olup, Konya ve Aydın yöresine yerleşmiş bulunan isker teker teker yazılı bulunmaktadır.

Buradaki, 950 tarih ve 82 numaralı I yazıcı defteri ile 1051 tarih ve 469 numaralı il yazıcı defterinde Anadolu'dan Rumeli'ye Türk boy ve ailelerinin isimleri açıkça yazılı bulunmaktadır.

Bunların Müslüman Oğuz Türk'ü Yörük Türkmen boylarından oluşan ailelerinin kimler olduğunu kayıtlarda belirtmektedir.

İşte bu kayıtlarda, Ulu Önder Atatürk'ün atalarının, Anadolu'dan Konya ve Aydın yöresinden geldiği yazılmaktadır. Atatürk dedeleri; Anadolu'dan Rumeli'ye gidip, Makedonya'nın Manastır Vilayeti'nin Derbei Bala sancağına bağlı bulunan Kocacık Nahiyesine yerleşen ailelerden olan Hafız Ahmet Alüş Efendi derlerdi.Kocacık Nahiyesinin tamamı Türk'tür.

Atatürk kocacık Nahiyesine yerleşen ailelerden olan Hafız Ahmet Efendi'nin torunudur. Hafız Ahmet Efendi'nin saçları kırmızı olduğu için adına "Kırmızı Hafız Efendi" derlerdi. Ulu Önder Atatürk'ün dedesi kırmızı Hafız Efendi kocacık Nahiyesinde ilköğretim eğitmenliği yapmakta idi.

Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendi de bu kocacık nahiyesinde dünyaya geldi. Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendiye Alüş Efendi derlerdi. Kocacık nahiyesi tamamen Türk'tü.

Burada yerleşenlerin çoğu Aydın ve Konya yöresinden gelen Türklerdir. Hatta bu aileler Yörük Türkmenleridir. Bu Yörük Türkmenlerinin Tanrıdağı ve Karagöz olduğu yukarıda adı geçen il yazıcı defterinde kayıtlı bulunmaktadır. Keza yine belgelere Aktan ve naldöken Yörüklerinde buralarda bulunduğu yazılmaktadır.

Fetihnamelerde, buralardaki Konya Türklerine hudut gazileri ünvanı verildiği yazılmaktadır. Bu Türklere miri, Yörülen Türkmenlerden denilmekteydi. Ulu Önder Atatürk özbe öz Türk olup, Konya ve aydın yörelerinden gitme çok asil bir ailenin evladıdır. Annesi Zübeyde Hanımefendi'nin babası aydından Selanik'e gitme çok asil bir ailenin evladıdır. Annesi Zübeyde Hanımefendi'nin babası Aydınlıdır.

Bu bilgiler Başbakanlık Eski Müşaviri Şecaattin Zenginoğlu'nun "Bilgi Çağındaki Türk Gençliğinin Yükselen Sesi-1999" isimli kitabından alınmıştır.

3.

4.

5. ATATÜRK'ÜN DOĞUM YILI

Atatürk'ün doğum yılı olarak bazı kayıtlarda 1880, bazılarında 1881 geçer.

Doğum günü ise belli değildir.

Atatürk'ün doğum tarihini yıl olarak gösteren en eski belge, 1899 yılında, İstanbul'da, Mekteb-i Harbiye-i Şahane (Kara Harp Okulu)'ye girdiği tarihte, okulun "1315 Duhüllülere Mahsus Künye Defteri"ne düşülen nottur:

"Numarası 1283. Selânik'te Kocakasım Mahallesi, Gümrük memurlarından müteveffa Ali Rıza Efendi'nin mahdumu (oğlu), boylu, beyaz benizli Mustafa Kemal Efendi Selânik 96 (1296)"

Atatürk'ün, ilk TBMM kurulduktan sonra, Meclis'e verdiği tercümei hâl fişinde de doğum tarihi 1296 olarak gösterilmiştir.

1.8 Ekim 1338 (1922) tarihinde Ankara nüfusuna kayıt olduğu zaman kendisi için doldurulan nüfus tezkeresinde bu tarih hâliyle rakamla, hem de yazıyla 1296 olarak tespit edilmiştir.

1296'nın Rumi mi, Hicri mi olduğuna dair bir işaret olmadığına göre, 7 Kanunusani 1329 (20 Ocak 1914) tarihli Doğum Tarihi Hakkındaki Şûrayı Devlet Kararı'na göre, bunun Rumî sayılması gerekir.

Osmanlı Devleti'nde 1840 tarihinden itibaren Hicri(Kameri) ve Mali (Rumi) takvim birlikte kullanılmaya başlamış, bu takvim değişikliği 28 Şubat 1917 ve 1 Ocak 1918 tarihlerinde ay ve gün kaydırılmak suretiyle yeni düzenlemeler yapılmıştı.

26 Aralık 1925 tarihinde 698 sayılı yasayla da, Miladi Takvim kabul edildi.

Bu takvimlerin her birinde yıl, ay ve gün farklılıkları vardır. Dolayısıyla, basit mantık oyunları dışında, bu takvimler arasında karşılaştırma yapma, gerçekten zor ve karmaşık bir iştir.

Rumî (Malî) 1296 yılı, kronolojik açıdan Milâdî 13 Mart 1880'den 12 Mart 1881 tarihine kadar olan zaman dilimini kapsar.

O dönemde, Müslümanlar soy adı kullanmıyorlardı.

Özellikle dindar ailelerde, yeni bir çocuğun doğumunu aile reisinin bir Kur'an'ın boş bir tarafına veya o zamanki evlerin de

kitaplarında olan Ahmedî veya Muhamedîye veya Muhamedî ciltlerinin bir kenarına kaydetmeleri alışkanlığı vardı. Resmî nüfus kütüklerinde ise doğum gününün veya ayının yazılması usulden değildi.

Zübeyde Hanım, evdeki iki Kur'an-ı Kerim'den birine çocukların doğumlarının yazıldığını, fakat Ali Rıza Efendi ölünce, başta sadece bir Kur'an-ı Kerim olduğunu, onda da hiçbir yazının olmadığını, belki de Ali Rıza Efendi'nin kayıtlı Kur'an-ı Kerim'i, o ettiği camideki hocalardan birine hediye etmiş olabileceğini, söylemişti. Bizzat Atatürk de, doğum tarihinin evlerindeki Kur'an-ı Kerim'de yazılı olduğunu, sonra bu Kur'an'ın kaybolduğunu, bu sebeple doğum gününü bilmediğini söylemişti.

Eskiden kimlik düzenlemelerinde, doğum tarihleri kaydedilirken, çoğu zaman sadece yılın yazılması, ay ve günün belirtilmesi geleneği, cumhuriyetin ilk yıllarına kadar da sürmüştü.

Doğaldır ki, bu durum bazı karışıklıklara neden oluyordu.

Rumî 1296'dan Milâdî takvime geçip, kesin doğum yılını belirleyebilmek için, doğum yapılan ayın, bazen de günün bilinmesi şarttır.

Tanınmış Tarihçi ve Yazar Faik Reşit Unat (1899-1964), bu durumu öğrenebilmek maksadıyla, Selânik'e giderek Zübeyde Hanım'ın halen hayatta olan komşularıyla görüşmüştü. Ancak, aldığı cevaplar çelişkiliydi. Bazı komşularına göre Zübeyde Hanım Mustafa'yı bir bahar mevsiminde, bazılarına göre zemheride (ocak, şubat ayları) doğurmuştu. Atatürk, " Annemden işittiğime göre, bir bahar mevsiminde doğmuşum" diyordu.

Kardeşi Makbule Atadan'ın açıklaması daha değişikti; Annesinden duyduğuna göre, Atatürk fırtınalı bir gecede doğmuştu. Bu değişik ve çelişkili açıklamalar yüzünden kesin bir sonuca varılamadığı için, bazen 1880, bazen 1881 yılı, Atatürk'ün doğum yılı olarak kabul edildi.

Örneğin Enver Behnan Şapolyo, " Atatürk, 23 Aralık 1880'de doğmuştur" derken, Şevket Süreyya Aydemir, Atatürk'ün 4 Ocak 1881'de doğduğunu (80) iddia etmişti. Atatürk'ün doğum tarihini 1880 olarak gösteren pullar çıkmış, bazı okul kitaplarında doğum tarihi yer almıştı.

Atatürk'ün doğum yılı ile ilgili önemli bir belge, Atatürk soyadının kabulünden (24 Kasım 1934) sonra, Ankara Nüfus Müdürlüğü tarafından yeniden düzenlenen ve günümüzde aslı İstanbul- Şişli'deki Atatürk Müzesi'nde bulunan son nüfus hüviyet cüzdanıdır.

Atatürk'ün sağlığında ve şüphesiz onun onayı alındıktan sonra düzenlenen bu nüfus hüviyet cüzdanında, doğum yılı 1881 olarak gösterilmiştir.

Buna göre, 1881 yılı, Atatürk'ün de kabul ettiği tarihtir. Atatürk'ün arkadaşlarından Ali Fuat Cebesoy der ki:

"...Bazı biyografilerde 1880'de doğduğu ileri sürülürse de, 1881 doğumlu olduğu muhakkak gibidir. Hiç unutmam. Mütareke İstanbul'da, bugünkü Atatürk Müzesi olan binada, bir akşam yemeğinden sonra, oturmuş, oradan buradan konuşuyorduk. Orbay da orada idi. Söz dönmüş dolaşmış yaş bahsine gelmişti.

' Fuat Paşa' demişti. ' Rauf Bey'le ben senin ağabeyin sayılırız. Çünkü ikimiz de senden birer yaş büyüğüz'.

Benim doğum tarihim 1882'dir."

Atatürk'ün doğum günü olarak 19 Mayıs'ın kabul edilmesinin ise ilginç bir çıkış noktası vardır.

Türk Tarih Kurumu kurucuları arasında yer alan Tarihçi-Yazar Reşit Saffet Atabinen (1884-1965), 19 Mayıs 1932'de, Atatürk'ün Türk Kurtuluş Savaşı'nın örgütlenme ve koordinesinin ilk adımı kabul edilen 19 Mayıs'ı kutlamak için, " Doğum Gününüzü Kutlarım" şeklinde bir telgraf çekmişti.

Esasen bu yapılan, Atatürk'ün maddî anlamda dünyaya geldiği günün kutlanması değil, Atatürk'ün 19 Mayıs'ta Samsun'a çıkışının önemini belirten manevî bir jestti.

19 Mayıs 1919'un önemini gösteren bu jest, Atatürk'ün çok hoşuna gitti.

Bunu izleyen günlerde, 1932 yılının Temmuz ayında, Birinci, Türk Tarih Kongresi sıralarında, Aydın Halkevi'nden bir öğretmen bir Gazi Günü tertipleme istediklerini söyleyip, ona doğum gününü sormuştu. Atatürk, onu;

" Bana sormayınız, doğum günümü bilmiyorum. Gazi Günü olarak da, Samsun'a çıktığımız günü Gazi Günü yapabilirsiniz" diye cevapladı.

Atatürk'ün doğum gününün 19 Mayıs 1881 olarak kabul edildiği, Atatürk'ün onayı alınarak, Cumhurbaşkanlığı'nın resmî belgelerinde de yer aldı.

İngiltere Büyükelçisi Morgan, 10 Kasım 1936'da, Dışişleri Bakanlığı'na, İngiltere Kralı Edward VIII (12 Aralık 1936'dan sonra Windsor Dükü Prens Edward)'ın, doğum günü nedeniyle, kendisine özel ve samimî bir tebrik telgrafı çekeceğini söyleyerek Atatürk'ün doğum tarihinin bildirilmesini rica etmişti.

Buna, Genel Sekreter tarafından, 12 Kasım 1936 günü, " Cumhurbaşkanlığı Atatürk'ün 19 Mayıs 1881 tarihinde doğmuş olduğunu arz ederim" diye cevap verildi.

Bu konuyu Prof. Afet İnan şöyle anlatır.

“...Mustafa Kemal'in doğum ayı ve günü ya hiç yazılmaz veya yanlış olarak sonbahar diye gösterilir. Başka tarihleri verenler yok değil. Halbuki kendisinden bizzat işitmişimdir bir ilkbahar günü doğduğunu. Hatta bunun mayıs olduğunu söylemiştir.

Bir gün yanında benim de bulunduğum sırada Riyaseticumhur Umumi Katibi Hasan Rıza Soyak, Atatürk'e evrak getirmişti. doğum gününün bildirilmesi rica ediliyordu, sonradan arşivlerde bulduğum yazı şuydu:

10/11/1936

Türkiye Cumhuriyeti Hariciye Vekaleti
Protokol Dairesi Şefliği

U. No: 21081

H. No: 177

Riyaseticumhur Umumi Katipliğine:

İngiltere Maslahatgüzarı Mösyo Morgan Vekaletimize müracaat ederek Reisicumhurumuzun yevmi veladeti münasebetiyle İngiltere Kralı 8. Edward tarafından hususi ve samimi bir tebrik telgrafı çekileceğini söylemiş ve Atatürk'ün doğum tarihini bildirilmesini rica etmiştir.

Keyfiyeti arz eder ve İngiltere Büyükelçiliği'nce talep edilen malumat tensip buyurulduğu takdirde iş'arına müsaadelerinizi ederim.

Hariciye Vekili Y. Türkgeldi.

Atatürk, bunun üzerine bir süre düşündü. Herhalde kendisi de bunu tam olarak bilemiyordu. Annesi i ilkbahar günü doğduğunu söylemişti vaktiyle, onu hatırlıyordu.

Biraz bekledikten sonra birden Hasan Rıza Soyak'a dedi ki:

- Bu bir 19 Mayıs günü niçin olmasın?..

Bunun üzerine Hariciye Vekaleti'ne 12/11/1936 tarihli şöyle bir yazı gönderildi:

‘ Reisicumhur Atatürk'ün 19 Mayıs 1881 tarihinde doğmuş olduğunu arz ederim. Hasan Rıza Soyak.’ ”
13 yıla yakın Dışişleri Bakanlığı yapmış olan Tefvik Rüştü Aras'ın, bu konudaki açıklaması da şu şekildedir:

“...Atatürk'le beraber günlerce araştırıp düşünmüş, hatırlamaya çalışmıştık olayları...Okul kayıtlarına, nüfus idarelerine bakılmıştı. Bütün bunlardan sonra, Mayıs ayında doğduğu ortaya çıkmıştı. 10 mayıs ile 20 Mayıs arasına bile yaklaşmıştık.

Atatürk, o zaman, ‘ 19 Mayıs niçin olmasın?’ dedi.

Zaten, 19 Mayıs'ta Samsun'a çıktığı ilk güne içtenlikle bağlıydı.

Ve böylece bu tarih, yalnız İngiltere Kralı'na değil, bütün yabancı devletlere Dışişleri kanalı ile bildirildi. “

Ancak, gün olarak 19 Mayıs'ın kabul edilmesiyle, ilginç bir durum ortaya çıkıyordu.

1881'in 19 Mayıs'ı, Rumî 1297'ye denk geliyordu; Atatürk'ün Rumî doğum yılı ise 1296 idi.

Ya da Rumî 1296, Milâdî 13 Mart 1880- 12 Mart 1881 arasını kapsadığından, 19 Mayıs 1880 olması gerekiyordu.

Kısacası gün ve ay bilinmediğinden, Rumî 1296'ın karşılığı ne 1880, ne de 1881 kesin olarak doğru kabul edilemiyordu.

Şüphesiz bu konudaki araştırmalar sürdü.

Mustafa Kemal Derneği eski başkanlarından Muhtar Kumral, 13 Mart 1958 günü yaptığı basın toplantısında, yeni bir iddia attı.

Kumral, bu toplantıda, Atatürk'ün doğum tarihini 13 Mart 1881 olarak saptadığını ileri sürdü.

Anlatımına göre, Şişli'deki Atatürk Müzesi Müdürü Süreyya Çankan, kız kardeşi Makbule Atadan'a, Atatürk'ün doğum gününü sormuş, o da,

‘ Annem arada anlatırdı. Mustafa'm, karlı, fırtınalı bir gecede doğmuştu. Hasta pek hazırlıklı değildim. Eksik olmasınlar diye komşu ellerinde fenerlerle bizlere yardıma koştular. İşte bu gece 13 Mart 1881'e tesadüf etmektedir’ demişti.

Oysa, Milâdî 13 Mart 1881 tarihi, Rumî 1 Mart 1297'ye denk düşer.

Atatürk'ün doğum yılı Rumî 1296 kesin olduğundan, bu durumda 13 Mart 1881 tarihi doğru olarak kabul edilemez.

Buna rağmen, Mustafa Kemal Derneği, 13 Mart 1962'de Harbiye Orduevi'nde, Atatürk'ün doğum gününü çeşitli etkinliklerle kutladı.

Bu doğum günü kutlama geleneğini gelen yıllarda da sürdüren Mustafa Kemal Derneği, herhalde 13 Mart 1881 tarihinden emin olamadığı için, 12 Haziran 1965 tarihinde, bir yazı ile, Türk Tarih Kurumu'ndan Atatürk'ün doğum tarihini soruyordu.

Türk Tarih Kurumu da, 10 Temmuz 1965 günü, cevabî bir yazıyla, Atatürk'ün doğum tarihinin, Atatürk'ün de onayıyla, 19 Mayıs 1881 olarak kabul edildiğini, bildirdi.

Sonuç olarak, Atatürk'ün doğum yılını, Rumî 1296 olarak bilmemize rağmen, gün ve ay bilinmediğinden Milâdî takvime göre 1880 mi, yoksa 1881 mi olduğu tespit edilememektedir.

Atatürk'ün doğum tarihini gün ve ay olarak, eldeki bilgi ve bulgura dayanarak belirlemek ise mümkün değildir.

Atatürk'ün resmî belgelere yazdığı 1881 yılı, büyük olasılıkla, yıl olarak doğrudur.

Atatürk'ün doğum yılı nüfus cüzdanına 1881 olarak geçtiğine, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'nın en önemli günü sayılabilecek Mayıs gününü doğum günü olarak benimseyerek arzuladığına ve bu durum bütün devletlere resmen bildirildiğine göre, sınırlı de olsa, 19 Mayıs 1881'in Atatürk'ün doğum tarihi olarak kabulü, uygun olarak değerlendirilebilir.

6.

ATATÜRK'ÜN KENDİSİNİ TANIMLAMASI:

(1)"Benim hayatta yegane fahrim (onurum), servetim, Türklükten başka bir şey değildir."

"Bana, insanlar üstünde bir doğuş atfetmeye kalkışmayınız. Doğuşumdaki tek fevkaladelik, Türk olarak dünyaya gelmemdir (Bozkurt, Mahmut Esat; Yakınlarından Hatıralar, Sel Yayınları, İst., 1955, s.95)

(2)Bir İngiliz'in "siz hangi asil ailedensiniz?" sorusuna verdiği yanıt:

"Anasının ve babasının asilliğiyle iftihar eden Teodoz, İtalya Yarımadasına inmek isteyen Türk Atilla'ya barış görüşmesinde sormuş: 'Siz hangi asil ailedensiniz?' Atilla'da ona cevap vermiş: 'Ben asil bir milletin evladım!' işte benim cevabımda siz de budur!"

(Egeli, Münir Hayri; Atatürk'ten Bilinmeyen Hatıralar, İst., 1959, s.15)

(3)" Türk, Türk olduğu için asildir... çoğumuz, büyük babamızın babasını hatırlamayız. Bütün soy gururumuzu, Türk olmanın içinde buluruz."

(Ünaydın, Ruşen Eşref; Atatürk Tarih ve Dil Kurumları (Hatıralar), TDK. Yayını. Ank., 1954, s.549)

(4)"... Türklük, benim en derin güven kaynağım, en engin övünç dayanağım (dır)"(Egeli, Münir Hayri, s.699)

(5)"Millî mevcudiyetimize düşman olanlarla dost olmayalım. Böylelerine karşı...'Türk'üm ve düşmanım sana, kalsam da bir şey diyelim"

(Faik Reşit Unat'ın "Ne Mutlu Türk'üm Diyene" Türk Dili Dergisi, Sayı 146, 1963 makalesinden aktaran Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, Ank., 1984, s.171-173)

(6)" Mensup olduğum Türk milletinin şan ve şerefi varsa, benim de bir ferdi olmak sıfatıyla şanımlı ve şerefim vardır..." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. II. derleyen Nimet Unan, Türk İnk. Tarihi Ens.yayını, Ank.,1959,s.143)

(7)Zübeyde Hanım'ın soyu Yörük'tür. Fatih döneminde Karamanoğlu Beyliği'nin yıkılmasından sonra (1466), Balkanlar'da fethedilen yerlerin Türkleştirilmesi için göç ettirilen ailelerdendir. Konya bölgesinden geldikleri için bunlar, "Konyarlar" ismiyle resmi kayıtlara geçmiş ve böyle anılmıştır.

Aile, Vodina sancağının Sarıgöl nahiyesine yerleştirilir. Zübeyde'nin babası Sofi-zade Seyfullah Ağa, Selanik yakınlarındaki Lankaza'ya göçer ve bir çiftlik sahibi olur. Ve Zübeyde Hanım 1857'de burada doğar. Annesi, babasının üçüncü eşi Ayşe Hanım'dır.

(Güler, Ali; Atatürk Soy, Ailesi ve Öğrenim Hayatı, Ank.1999, s.40-46 - Göksel, Burhan; Atatürk'ün Soykütüğü Üzerine Bir Çalışma, Kültür Bak. Yay., Ank.1994, s.7)

(8) M. Kemal'in kız kardeşi Makbule Hanım (1885-1956):

"Annemden sık sık şunları dinlemişimdir. Bizim esas soyumuz Yörük'tür. Buralara Konya-Karaman çevrelerinden gelmişiz" ve atalarından bazılarının da sonradan tekrar Konya'ya geri döndüğünü de şöyle açıklıyor: "Dedem Feyzullah Efendi'nin büyük amcası Konya'ya gitmiş, Mevlevî dergahına girmiş, orada kalmış. Yörüklüğü tutmuş olacak."

(Güler, Ali; Atatürk Soy, Ailesi ve Öğrenim Hayatı, Ank.1999, s.46)

(9)Makbule Hanım Yörüklük için şunları söylüyor:

"...Annem her zaman Yörük olmakla iftihar ederdi. Bir gün Atatürk'e "Yörük nedir?" diye sordum. Ağabeyim de bana 'Yörük Türkler' dedi."

(Şapolyo, Enver Behnan, Kemal Atatürk ve Milli Mücadele Tarihi, İst.,1958, s.33,23- aktaran Güler, Ali s.45)

(10)Yörük ile Türkmen eş anlamlıdır. Atatürk, soyunu açıklarken bunu da vurgular:

"... Benim atalarım Anadolu'dan Rumeli'ye gelmiş Yörük Türkmenler'dendir."

(E.B.Şapolyo, a.g.e.den aktaran Güler, Ali a.g.e. s.27, 28)

(11)"Millî mevcudiyetimize düşman olanlarla dost olmayalım. Böylelerine karşı...'Türk'üm ve düşmanım sana, kalsam da bir şey diyelim"

(12)" Mensup olduğum Türk milletinin şan ve şerefi varsa, benim de bir ferdi olmak sıfatıyla şanımlı ve şerefim vardır..."

(13)Atatürk kendisini böyle tanımlıyor. Ben bir Türk'üm diyor ve bundan gurur duyuyorum diyor. Kişi, hissettiği milletten

olduğuna göre bu sözler üzerine daha denecek bir şey yoktur. M. Kemal, bir Türk'tür ve koca bir Türk'tür, Türk'ün Atası'dır milletine, unuttuğu milli kimliğini tekrar kazandıran, ümmetten Türk milletine dönmesini sağlayan bir Türk'tür. Yeni Rıza N bunlar da yetmeyecektir. Hiç gerek olmadığı halde, konuya tam açıklık getirmek için, ana ve baba soyunu da irdeleyeceğiz. Kimdir, kimlerdendir ona bakacağız MUSTAFA KEMAL'İN ANNESİ YÖRÜK TÜRKMEN' DİR. Zübeyde Hanım'ın soyu Yörük'tür döneminde Karamanoğlu Beyliği'nin yıkılmasından sonra (1466), Balkanlar'da fethedilen yerlerin Türkleştirilmesi için göç ettirilen ailelerdendir. Konya bölgesinden geldikleri için bunlar, "Konyarlar" ismi ile resmi kayıtlara geçmiş ve böyle anılmıştır.

(14)Aile, Vodina sancağının Sarıgöl nahiyesine yerleştirilir. Zübeyde'nin babası Sofi-zade Seyfullah Ağa, Selanik yakınlarındaki Lankaza'ya göçer ve bir çiftlik sahibi olur. Ve Zübeyde Hanım 1857'de burada doğar. Annesi, babasının üçüncü eşi Ayşe Hanım'dır.

(15)Zübeyde Hanım'ın soyunu birde anlatılanlardan görelim.

M. Kemal'in kız kardeşi Makbule Hanım (1885-1956): "Annemden sık sık şunları dinlemişimdir. Bizim esas soyumuz Yörük'tür. Buralara Konya-Karaman çevrelerinden gelmişiz" diyor ve atalarından bazılarının da sonradan tekrar Konya'ya geri döndüklerini de şöyle açıklıyor: "Dedem Feyzullah Efendi'nin büyük amcası Konya'ya gitmiş, Mevlevi dergahına girmiş, orada kalmış. Yörüklüğü tutmuş olacak."

(16)Makbule Hanım Yörüklük için şunları söylüyor: "...Annem her zaman Yörük olmakla iftihar ederdi. Bir gün Atatürk'e "Yörük nedir?" diye sordum. Ağabeyim de bana 'Yürüyen Türkler' dedi."

(17)Yörük ile Türkmen eş anlamlıdır. Atatürk, soyunu açıklarken bunu da vurgular: "... Benim atalarım Anadolu'dan Rumeli'ye gelmiş Yörük Türkmenler'dendir."

(18)Zübeyde Hanım'ın babasını, kocası Ali Rıza Efendi'yi ve Ali Rıza'nın babası Kızıl Hafız Ahmet Bey'i de tanıyan Selanik doğumlu Aydın Milletvekili Hasan Tahsin San (1865-1951)

(19)şu bilgileri verir: " Atatürk'ün validesi, Zübeyde Hanım, Sofu-zade ailesinden Fethullah Ağa'nın kızıdır. Selanik'te doğmuştur. Bu aile bundan 130 sene evvel (1800'lü yılların başı oluyor.) Sarıgöl'den Selanik'e gelmişlerdir. Vodina sancağının batısında Sarıgöl nahiyesinde onaltı köyden ibaret olan bu nahiyeye ailesi, Makedonya ve Teselya'nın fethinden sonra Konya civarı ahalisinden Osmanlı hükümetinin sevk ve iskan ettirdiği Türkmenlerdendir. Son zamanlara kadar beş asır müddet içinde her türlü tarzlarını, kılık-kıyafetlerini değiştirmemişlerdir."

(20) Bir yabancı yazar da Atatürk'ün annesi hakkında edindiği bilgileri şöyle aktarıyor:"Mustafa'nın babası Ali Rıza Efendi, ailesi de Zübeyde Hanım'dı. Zübeyde Hanım... sarışındı; düzgün, beyaz bir teni, derin ama berrak, açık mavi gözleri vardı. Ailesi Selanik'in batısında Arnavutluk'a doğru, sert ve çıplak dağların geniş, donuk sulara gömüldüğü göller bölgesinden geliyordu. Burası, Türklerin Makedonya'yı ve Teselya'yı almalarından sonra Anadolu'nun göbeğinden gelen köylülerin yerleştikleri yerlerden yüzden Zübeyde Hanım, damarlarında ilk göçebe Türk kabilelerinin torunları olan ve hala Toros Dağlarında özgür yaşamları sürdüren sarışın Yörükler'in kanını taşıdığını düşünmekten hoşlanırdı. Mustafa da annesine çekmişti; saçları onun gibi sarı, gözleri onun gibi maviydi."

(21)Zübeyde Hanım'ın kendi ifadesi; oğlunun, kızının, kendisini tanıyanların ve de konu üzerinde çalışanların ortak ifadesi; Zübeyde Hanım'ın Yörük-Türkmen olduğudur. Yani Zübeyde Türk'tür. MUSTAFA KEMAL'İN BABASI YÖRÜK TÜRKMEN 'DİR. Mustafa Kemal'in baba soyu, Aydın/ Söke'den gelerek Manastır vilayetine yerleştirilen, "Kocacık Yörükleri (Koca Hamza Yörükleri)"ndendir. Ali Rıza Efendi, Manastır'ın Debre-i Bala sancağına bağlı Kocacık'ta dünyaya gelmiştir(1839). Aile sonra Selanik'e göçmüştür. Babası ilkokul öğretmeni Kızıl Hafız Ahmet Efendi'dir. Amcası, Kızıl Hafız Mehmet Efendi'dir. Taşındıkları "Kızıl" lakabı ve yerleştikleri yere "Kocacık" denmesi; Ali Rıza Efendi'nin soyunun, Anadolu'nun da Türkleşmesinde katkısı da "Kızıl-Oğuz" yahut "Kocacık Yörükleri-Türkmenleri"nden geldiğini göstermektedir.

(22)Anne soyunda olduğu gibi baba soyunda da en sağlam bilgiler önce Atatürk'ün, annesinin, kardeşinin anlattıkları; sonra çevrelerinin aktardıklarıdır. Makbule Hanım; "Babam Ali Rıza Efendi, Selanik'lidir. Kendileri Yörük sülalesindedir."

(23)Atatürk: "... Benim atalarım Anadolu'dan Rumeli'ye gelmiş Yörük Türkmenler'dendir."

(24)M. Kemal'in Selanik'te mahalle ve okul arkadaşı, Kütahya Milletvekillerinden Mehmet Somer (1882-1950):

(25)"Atatürk'ün ataları hakkında benim bildiğim şunlar: Atatürk'ün ataları Anadolu'dan gelerek Manastır vilayetinin Debre-i Bala sancağına bağlı Kocacık nahiyesine yerleşmişlerdir. Bunları ben Selanik'in ihtiyarlarından duymuştum. Kocacık'lıların hepsi Türkçe konuşurlar. İri yapılı adamlardır. Bunların hepsi Yörük'tür... Bunların kıyafetleri Anadolu Türklerine benzer. Yaşayışları hatta lehçeleri de aynıdır."

(26)10 Kasım 1993'te Milliyet gazetesi "Ata'nın Soy Kütüğü" isimli bir yazı yayımlar. Gazeteci Altan Araslı, Kocacık köyüne giderek bir araştırma yapar ve köylülerle konuşur. Kocacıklı Numan Kartal'ın aktardıkları: "Ali Rıza Efendi, Manastır vilayetinin Debre-i Bala sancağına bağlı Kocacık'ta dünyaya gelir. Kocacık'ın nüfusu tamamen Türk'tür. Hepsisi de Yörük Türkmenleri. Anadolu'dan geldiler. Bizler, Müslüman Oğuzların Türkmen boyundanız."

Ali Rıza Efendi 1841 yılında Selanik'te doğdu. Söke'den Selanik'e yerleşmiş Türkmenlerden "Kırmızı Hafız" lakaplı Ahmet Efendinin oğludur. İlkokulu Abdi Hafız Mahalle Mektebinde okudu. Selanik'te Evkaf İdaresinde katiplik, sonrada Gümrük Muhafaza Teşkilatında memurluk yaptı. Memurluğu sırasında, Hacı Sofi ailesinden Feyzullah Ağa'nın kızı Zübeyde Hanımla evlendi.

1876 yılında da Selanik Asakir-i Milliye taburunda subay olarak görev alan Ali Rıza Efendi, daha sonra da kereste ticareti yapmaya başladı. Zübeyde Hanım'dan beş çocuğu oldu. Çocuklarından Naciye, Ömer ve Fatma fazla yaşamadı. Sadece Mu ve Makbule hayatlarına devam edebildi. Ali Rıza Efendi, 1888 yılında, tek oğlu Mustafa Kemal ilkokulda okuduğu sırada, rahatsızlandı ve öldü.

8.

TOPAL OSMAN.

TOPAL OSMAN

1883-1923 yılları arası yaşamış asker. Osman Ağa olarak da bilinen Topal Osman 1883'de Giresun'da doğar. Bir kabadayı olan Topal Osman, Teşkilat-ı Mahsusa'nın bir adamı olarak Balkan Savaşlarına katılır. Ermenilerin sürgününde büyük rol oynayan Topal Osman, Teşkilat-ı Mahsusa'nın önemli kadrolarından olan Topal Osman, bu sürgün sırasında bazı uygulamalardan dolayı aranan bir kanun kaçağıdır.1917 yılında, yani henüz bir kaçak iken, yüklü bir sermayeye sahip olduğu söylenir.

Topal Osman, 1883-1923 yılları arası yaşamış asker. Topal Osman 1883 yılında Giresunda doğdu. Gönüllü olarak Balkan savaşına katıldı. Bu savaşta yaralandı ve bacağı sakat kaldı. I. Dünya Savaşında gönüllülerden oluşan bir birliğin başında Kafkas Cephesindeki çarpışmalara katıldı.

İzmirin 15 Mayıs 1919da Yunanlılarca işgal edilmesinin hemen ardından gönüllü birliklerle Karadeniz bölgesindeki Rum çetelerine karşı mücadele etti. Giresun Belediye Başkanlığı ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin Giresun Şubesi Başkanlığını yaptı. Daha sonra Mustafa Kemal tarafından Kasım 1920de Muhafız Kıtası komutanlığına getirildi. Koçgiri ayaklanmasının bastırılmasında önemli rol oynadı.

Osman Ağa olarak da bilinen Topal Osman 1883'de Giresun'da doğar. Bir kabadayı olan Topal Osman, Teşkilat-ı Mahsusa'nın bir adamı olarak Balkan Savaşlarına katılır. Ermenilerin sürgününde büyük rol oynayan Topal Osman, Teşkilat-ı Mahsusa'nın önemli kadrolarından olan Topal Osman, bu sürgün sırasında bazı uygulamalardan dolayı aranan bir kanun kaçağıdır.1917 yılında, yani henüz bir kaçak iken, yüklü bir sermayeye sahip olduğu söylenir. Sadece Ermeni tehcirinde değil, Koçgiri Ayaklanması'nın bastırılmasında da büyük rol oynamıştır. Türklere de korku ve dehşet salan Topal Osman'a Kemalist hareket ihtiyaç duyar, dağdan indirip resmî görevler verir. Böylece Topal Osman, yarbay rütbesiyle Giresun'dan Samsun'a kadar olan bölgenin mutlak hakimi haline gelir. Rumlar çete hareketi başlatınca, Topal Osman'ın yeri daha da sağlamlaşır. Rumlara karşı büyük bir mücadele verir.

Topal Osman bir derebeyi gibi yönettiği bölgesinde seçimleri kimin kazanacağına karar veren, istemediği milletvekilini istifaya zorlayan, olmazsa ortadan kaldıran ve hiç kimsenin hesap sormadığı biri olur Topal Osman. Hatta öyle ki, hareketin başını çeken Mustafa Kemal'in bile ondan çekindiği söylenir. Mustafa Kemal'in daveti üzerine Türkiye'ye gelmek için yola çıkan Mustafa Suphi ve arkadaşlarını, yine Ankara'nın ölüm emriyle Karadeniz'de katleden Topal Osman ve adamlarıdır.

47. Alay komutanı olarak katıldığı Sakarya Savaşında yararlılık gösterdi. TBMMde II. Grup olarak bilinen muhalefet grubunun önderlerinden Trabzon milletvekili Ali Şükrü Beyi, Mustafa Kemal'e karşı sert muhalefet izlediği gerekçesiyle 27 Mart 1923'de öldürdü. Güvenlik kuvvetlerine teslim olmayan Topal Osman, Ankara Ayrancı bağlarındaki evinde girdiği çatışmada yaralı olarak ele geçirildi. Kısa süre sonra 4 Nisan 1923 öldü. Topal Osman 1923 yılında öldürülür. Topal Osman'ın ölümünün Mustafa Kemal'in emriyle gerçekleştirildiği iddia edilir. Cesedinin bulunduğu yerden çıkarılarak ibret için Meclis kapısı önünde asılmaya oya sunulur. Teklif oybirliğiyle kabul edilir.

ÇERKEZ ETHEM.

ÇERKEZ ETHEM

Kurtuluş Savaşı'nda Kuvayı Milliye döneminin çetecilerinden.1885 yılında Bandırma'da doğdu. Bandırma'nın Emre köyüne yerleşmiş Sapşığ Çerkez oymağından, Ali Bey'in beş oğlunun en küçüğüydü. Ağabeyleri, İlyas ve Nuri beyler, Rum eşkiyalarla çarpışırken ölmüşler, Reşet ve Tefvik beyler de 1901 ve 1902 yıllarında Harbiye'yi bitirerek subay çıkmışlardı. Reşit Bey çe cephelerde çarpıştı. 1919'da Meclisi Mebusan'a Saruhan Milletvekili olarak katıldı. Oradan Birinci TBMM'ye geçti.

Çerkez Ethem, evinden kaçarak Bakırköy Süvari Küçük Zabıt Mektebi'ne girdi. Balkan Savaşı'nda Bulgar cephesinde yaralandı. Kıdem zammı ve madalya aldı. I. Dünya Savaşı'nda Eşref Kuşçubaşı'nın yönettiği Pan Turanist Teşkilatı Mahsusa ile birlikte Afganistan ve Irak'a yapılan akınlara katıldı. Yaralanarak savaş sonunda köyüne çekildi. 1919-1920 tarihleri arasında bir yıl uzun bir süre Anadolu'da tek önemli vurucu güç olan Kuvayı Seyyare'yi kurdu ve yönetti.

Düzenli ordunun kuruluşu döneminde, kayıt altına girmek istemeyerek hükümete başkaldırdıktan sonra, 1921 Ocak ayı ortalarında Yunanlılara sığındı. İzmir'e, oradan da Atina'ya gönderildi. Ankara İstiklâl Mahkemesi'nin, ağabeyleri ve yakın adamlarıyla birlikte, Ethem Bey'in de giyabında verdiği 9 Mayıs 1921 tarihli ve 573 sayılı karar ile "Müsellahan takibi hükümlerini cürmünü irtikap ederek", düşman tarafına firarından dolayı idama mahkum oldu. Türkiye'den ayrıldıktan sonra, önce Berlin'e gitti. Daha sonra, bir süre Kahire'de yaşadı ve son yıllarını Ürdün ve Lübnan'da geçirdi. 1948 yılında öldü.

Çerkez Ethem Ayaklanması

Kurtuluş savaşı yıllarında Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetine karşı olan ve "Çerkez Ethem" adlı bir birliğin komutanı tarafından çıkarılan ayaklanma (1920-21) TBMM Milis kuvvetleri halinde düşmanla yer yer savaş eden birlikleri muntazam birlikleri haline getirmek için gerekli teşebbüslere geçmiştir Bu birliklerden hemen hepsi Türkiye Büyük Millet Meclisinin muntazam ordu kadrosu içine girdikleri halde "Kuvayı Seyyare" adı altında çalışan birliğin komutanı Çerkez Ethem ordunun dışında ve bağımsız olarak çalışmak hususunda ısrar etmiştir.

Çerkez Ethem, millî hareketin başladığı sıralarda Salihli cephesinin savunmasını üzerine almış Anzavur kuvvetlerinin dağıtılmasında hizmet etmiş Düzce,Yozgat ve Konya isyanlarının bastırılmasında başarılar kazanarak ün sahibi olmuştur Bu başarılarından kuvvet alarak Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı olarak kurulan Garp Cephesi Komutanlığına karşı durmuştur Komutanlığı bir üst olarak kabul etmemiştir Bu arada Çerkez Ethem'in kurulmuş olan "Yeşil ordu" cemiyeti ile sıkı temasları bulunması, doğrudan doğruya valilere emir vermeğe kalkması halktan para toplaması Meclis Başkanı ile doğrudan doğruya muhaberede bulunması gibi sebepler onun artık bir anarşi unsuru haline geldiğini gösteren önemli olaylar olmuşturTürkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti bu olaylar karşısında düzenli bir ordu ve devlet kanunlarının yürürlüğü prensiplerini her düşüncenin üzerinde tutmaya karar vererek Çerkez Ethem olayına da son verilmesi gerektiği kararını almıştır Mustafa Kemal'in kararın tatbikine geçmeden önce Çerkez Ethem'i yola getirmek için uğraşmış fakat bir sonuç alınmayınca batı cephesi komutanlarına Çerkez Ethem'e karşı harekete geçmeleri emri verilmiştir Yunanlıların muhtemel hareketlerine karşı toplanan kuvvetlerimizin bir bölümü Çerkez Ethem üzerine gönderilmiş bu hareket karşısında Çerkez Ethem kuvvetleri ile birlik kurmak zorunda kalmıştırİstanbul hükümetinden Yunanlılarla birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine karşı savaş müzadesi almış olmasına rağmen Çerkez Ethem düşüncelerini gerçekleştirilememiş canlarını kurtarmak için kardeşi ile birlikte Ocak 1921 de Yunan ordusuna sığınmak zorunda kalmıştır Böylece büyük ve kuvvetli bir ordu kurulmasını güçleştiren sonuç de ortadan kalkmış Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin memleket içindeki otoritesi kuvvetlenmiştir.

*****

MİHRALİ BEY.

MİHRALİ BEY

1844-1906

KARAPAPAK – Türklerinden olan Mihrali, Tiflis vilayetinin Borçalı sancağına bağlı Darvaz köyünde doğup büyümüştür. Babası Abdullah, dedesiyle Memili'dir. Asil bir aileden olan Abdullah, Acem kızı ile evlenir. Ondan Mehmet Ali, ikinci hanımından Ali Bey, Mihrali Bey ve Ali Bey doğmuştur. İki de kızı vardır. Huri ve Kezban.)

ÇOCUKLUK YILLARI

Mihrali Bir Karapapak Türkü olması dolayısıyla yetiştiği bölgenin özelliklerine göre, ata binme ve sair erkekte bulunması gibi özellikleri tam olarak şahsında taşımaktadır. Gününün gereği savaştı olarak yetişmiştir. Ata binmeyi küçük yaşlarında öğrenmiştir. Mahallesindeki, bölgesindeki insanlar onun ata biniş şeklini hayran hayran seyrederek. Kısa boylu, kara yağız yüzünde şeytan tüyü var denilen cinsten ve herkesin görmek ve konuşmak istediği bir gençtir. Etine dolgun, kara yağız ve biridir. Genç yaşlardaki gözü pekliği, "gözünü pıtıraktan esirgemez!" diye tâbir edilen özelliklere sahiptir. Cesareti, mertliği çevikliği dillerde söylenir olmuştur.

GENÇLİK YILLARI.

17 yaşında babasını kaybeder. Ruslar, babasının cenazesinin müslüman mezarlığına gömülmesine izin vermez. Rivayete göre gece rüyasında babasını görür ve babası "Sen nasıl karapapak yiğidisin, beni bu mezarlığa nasıl gömdürdün, eğer beni bu Moskofun arasından almazsan sana hakkımı haram ederim" der. Bunun üzerine silahlarını kuşanan Mihrali, evden çıkarak doğruca mazarlığa gider. Mezarlık rus askerleri tarafından korunmakta olduğundan sessizce babasının mezarına kadar gider. Mihrali, mezarı kazar ve babasının cesedini mezardan çıkararak omuzun alır ve tam dışarı çıkmak üzere iken askerlere yakılır. Mihrali cesedi yere koyup ellerini havaya kaldıracağı anda ani bir hareketle nöbetçilerin üzerine saldırır ve ikisini de oracıkla öldürür. Tekrar babasının cesedini omuzlayarak doğruca Müslüman mezarlığına götürür ve okuduğu dualarla tek başına gömülür. Artık Mihrali için kaçak dönemi başlamıştır.

Ertesi gün olayın duyulması ile Tiflis valisi köyü ablukaya aldırır. Ancak Mihrali dağa çıktığından yakalanmaz. Korkunç bir taarruz başlamıştır. Mihrali'yi aramak bahanesiyle Azeri köylerine baskınlar düzenleyen Rus askerleri, yerli ahaliye zulm etmekte olduğunu öğrenmek için insanlara işkence etmektedirler. Hele olayın Çar Aleksandr tarafından duyulması, baskı ve zulmün daha artmasına ve başkaca insanlarında dağa çıkmalarına sebep olmuştu. Bu arada içerideki hainlerden Keçeli köyünde Veli, Mihrali'nin İran'da bulunduğunu ihbar eder. Çar, İran Şahına bir name yazarak Mihrali'nin yakalanmasını talep eder. Çar üçüncü defa İran zaptiyeleri tarafından sıkıştırılan Mihrali, tekrar Rus tarafına geçer. Olayların sürekli bu şekilde gelişmesi ve Mihrali'nin onunla birlikte hareket eden adamlarının yakalanmasındaki zorluğu gören Çar, bu ekibin içinden birkaç kişiyi affederek muhtemelen olarak kullanmak ister. Bu tuzağa düşenlerden Mansur ve Tavşankuloğlu Hüseyin gizlice valiye gider, teslim olurlar. Serbest bırakılan bu hainler, Mihrali'nin baba evini basar, ağabeyi Mehmet Ali'yi öldürürler. Olaylar bu şekilde devam edip giderken Mihrali her sıkıştırıldığında birkaç Rus askerini daha öldürüyor ve kaçışını devam ettiriyordu. Artık yüzlerce asker Mihrali'nin peşindeydi.

MİLİS YILLARI

Osmanlı Rus sınırına yakın bir bölgede meydana gelen şiddetli bir çatışma sonrasında Mihrali yaralı olarak Osmanlı topraklarına geçer ancak bir ihbar sonucu yakalanarak Kars hapishanesine atılır. Uyandığında elleri ve ayakları prangaya vurulmuş vaziyette bulur kendisini. Yarası kapanmamış, yapılmak istenen tedaviyi "zehirler" korkusu ile kabul etmiyor, durumu her geçen gün daha kötüye gidiyordu. Mahkum arkadaşlarının getirdiği otlarla tedavi olmaya çalışır. Bu arada mahkumlardan birisinin kasıtlı vasıtasıyla içeriye ege, çekiç ve benzeri malzemeler getirirler. Mahkumları organize eden Mihrali onların bir tünel kazmalarını ister. Epey bir uğraş sonucu tünelin sonuna gelmişlerdi. Ama ne yazık ki tünelin çıkış noktası tam nöbetçi askerlerin bulunduğu nokta idi. Son taşı kaldırmadılar ve birgün hapishanede isyan çıkartıldı. Gardiyanlarla mahkumlar arasındaki arbede devam ederken prangalardan kurtulan Mihrali tünelden geçerek son taşı kaldırdığında nöbetçi tarafından fark edilir ve askerim müdahalesi sonunda bacağından yaralanır. Kaptığı süngü ile askeri öldürür, sürünerek karşıdaki ahıra gider otların arasına saklanır. Hapirhanede isyan bastırılmış ve yapılan sayım sonrasında Mihrali'nin kaçtığı anlaşılmıştır.

Her tarafa atlılar salınarak aramalara başlandı. Ancak hapishanenin hemen yakınındaki ahırda saklanan Mihrali bulunamadı. Gece ahırdan aldığı bir atla dışarı çıkan ve oracıktan uzaklaşan Mihrali Maraşlı köyüne gelir. Bu köyde Musa çavuşun evinde bir ay müddetle kalan Mihrali tüm yaraları iyileştikten sonra kendisine verilen bir at, silah ve erzakla buradan ayrılır. Bu sırada harbi yani 1877-78 Osmanlı Rus savaşı başlamıştı. Mihrali yanına topladığı 120 kadar adamı ile Ruslara yapmadığını bırakarak Ruslar bu belalı Karapapak'la baş edemeyeceklerini anlayınca onu orduya hizmet şartı ile affederler. Mihrali Kars kumandanı Hüseyin Hami Paşa'ya bir mektup yazarak Rus'lara karşı Osmanlı'nın yanında yer almak istediğini ve kendisinin affedilerek Osmanlı topraklarına geçişine izin verilmesini ister. Bu teklif kabul edilir ve Mihrali kuvvetleri ile Çıldır'a gelir. Kendisine Birinci rütbesi verilen Mihrali Artık Osmanlı'nın bir kumandanı idi ve adamları ile birlikte doğrudan savaşın içerisine girmişti. Ağustos ayında iyice kızışan savaşta Mihrali ve kuvvetleri Göle bölgesinde kendisinden sayı ve cephane yönünden çok güçlü olan

düşmanla karşı karşıya gelir. Amansız bir mücadele başlamıştı. Güçlü düşman karşısında başarılı olmaya azmetmiş olan bu kahramanlar bir taraftan çekişme taktiği ile düşmanı üzerine çekerken diğer taraftan yan kuvvetler ile işin farkında olmaları Rus askerlerini çembere alıyordu. Sonuçta çember kapatıldı ve düşmanın büyük bir bölümü imha edildi. Bu savaşta atı vurmuş Mihrali elde ettiği ganimetlerle Kars Kalesine döndüğünde buranında muhasara altında olduğunu görünce arkadan düşman güçlerine karşı saldırı emri vererek kuşatma altındaki kalenin kurtulmasını ve ganimetlerin günlerdir aç ve susuz olan kaleye askerlere ulaştırılmasını sağladı.

YULARSIZ ARSLAN

93 harbi Osmanlı'yı güçsüz ve sıkıntılı bir döneminde yakalamıştı. Her türlü araç gereç ve silahtan yoksun olan komutanlar, arabalarını çekmek üzere at veya gerekli hayvanları bulamadığı zamanlarda, bu görevde o kutsal askerlerin yerine getirmeye istiyor, çamurda, yağmurda ve her türlü zorluklara rağmen, askerlerin tırnaklarını toprağa gömerek bunları yeni mevzilere taşımaları sağlanıyordu. Muhtar Paşa'nın sonsuz güvenini kazanan Mihrali her verilen görevden başarı ile dönüyor , her dönüşünde de düşmana ait mühimmat, hayvan ve çeşitli gıda maddelerinde bereberinde getiriyordu. Yine bir defasında Gümrütiflis yolu üzerindeki tüm telgraf tellerini keser, müfrezelerini tepeler, düşmanı çaresiz ve kıvılcımdam hale getirir. Bu kahramanın yaptıkları İstanbul'a II.Abdülhamit'e kadar uzanır ve kendisine Mecidiye Nişanı verilir.

Mihrali daha sonra köyü Darvas'a gider, akrabalarını ve diğer Karapapakları toplayarak Osmanlı'ya göç eder. Bundan sonra Erzurum müdafasında yer alan Mihrali bu savaşta ağır yaralanır 12 Aralık 1877 de Ahmet Muhtar Paşa İstanbul'a çağrılır. Bu kızak hazırlattırarak Mihrali'yi de adamları ile birlikte yanına alarak yola çıkarlar. Mihrali ve Sülalesi Sivas'ta kalırken Paşa yola devam eder. Mihrali Sivas'ın Zara Nahiyesine bağlı Gevhertaş (Gühertaş) köyüne yerleşir. Onunla birlikte gelen Karapapaklar bu civarda 40 kadar köye yerleşirler.Bunların buralara yerleşmesine herhangi bir zorluk çıkarılmaz, çünkü Padişah Mihrali'nin ahvadının dilediği yere yerleşmesini serbest bırakmıştır. Mihrali Sivas'ta da boş durmaz, 40. Hamidiye süvari alayını kurar. Mahalli bir ozanın yazdığı şiirde:

Mihrali Bey Türküsü

Mihr Ali Bey 'de Hamidiye Alayı,
Araplar çıkardı türlü belâyı
Nedir beyim bu işlerin kolayı
Top olmazsa Arap gelmez imana

Mihr Ali Bey'im indimola Yemen'e,
Çadırını kurdum ola Yemen'e,
Kendim ettim, kendim buldum kime ne?
Top olmazsa Arap gelmez imana!

Kum tipisi çıktı da görünmez otlar,
Pelli perişan oldu, küheylan atlar,
Yoruldu askerler, atılmaz toplar,
Top olmazsa Arap gelmez imana!

Oturur masamda yazı yazarım,
Çekerim kılıcımı ordu bozarım,
Küçük hanım sende kaldı nazarım
Acep beyim indimola Yemen'e?

Mihrali Bey'i sormayın yaşlıdır yaşlı,
Askeri sorarsanız hepsi de Karslı,
Babayiğit erlerin hepsi de fesli,
Ne diyelim beyler böyle zamana?

Göçten 12 sonra Kurt İsmail Paşa Mihrali'nin yanına gelir ve Bağdat'ta ortaya çıkan bir eşkiyanın, Arapları Osmanlı aleyhine kışkırttığını söyler. Mihrali bunun üzerine atlılarını toplar ve Kurt İsmail Paşa ile birlikte Bağdat'a gider. Burada anılan eşkiyan etkisiz hale getiren ve kendisinden af dileyen bu hainlerin Padişah tarafından bağışlanmasını ister. Bağışlanırlar. Bağdat'ta eşkiya, Mihrali'ye iyi cins Arap atları hediye ederler. Mihrali Kurt İsmail Paşayla geri döner. Bu olaydan sonra Mihrali'nin ünü daha çok yayılır.

Sivas'ta bir olay sonrası Kangal kaymakamı ile ters düşen Mihrali'yi padişah'a şikayet ederler. Padişah cevabi yazısında "O yularsız aslanımdır. Kimsenin ona baskı ve eziyet etmesine izin vermem" diyerek gelen şikayetleri geri çevirir. Fakat Sivas'ta devlet erkanı Mihrali'yi rahat bırakmazlar. Bu arada İsyanı çıkmıştır. Sivas valisi Mihrali'yi Yemen e göndermek isterse de padişahın tercihi Mihrali'ye bırakır. "Gitmem" demeyi yiğitliğe sığdıramayan Mihrali yollara düşer uzun bir yolculuk sonrasında Yemen'e varır duruma el koyar, ama çöl sıcaklarına fazla dayanamaz hastalanır. Bir müddet hasta yattıktan sonra oracıkta ölür. Adamlarının büyük bölümü telef olur birkaç kişi ancak Sivas'a geri döner.

ERMENİ SORUNU.

1. DÜNYA SAVAŞI'NDA ERMENİ SORUNU

2. ERMENİ TEHCİRİ

Ermeniler, Osmanlı Devleti'nin 1. Dünya Savaşı'na girmesini menfaatleri gereği istiyorlardı. Çünkü Ruslarla birlik olup Türk milletine saldıracaklardı.

Nitekim Ermeniler bunu yapmış ve Ruslarla birlikte hareket etmişlerdi.

NOT : Ermeniler, Osmanlı Devleti'ne karşı giderek teşkilatlanıyordu. Ermeniler tarafından köylere kadar gönderilen ve Ara Gazetesi'nde yayınlanan talimatta şunlar isteniyordu;

Kim olursa olsun her Ermeni asli ihtiyaçlarından bazılarını satmak suretiyle silahlanmalıdır.

Seferberlik için çağrılan Ermeniler bu emre uymayacaklardır.

Silah altına alınan Ermeniler bir yolunu bulup firar edecek ve Ermeni çetelerine dahil olacaklar.

Rus ordusu sınırı geçince Ermeniler bunlara katılıp Osmanlı ordusuna saldıracaklardır.

Osmanlı'nın ikmal yolları ve telgraf hatları kesilecektir.

Cephe gerisinde, iki yaşına kadar olan bütün Müslümanları gördükleri yerde katledeceklerdir.

Müslüman halkın yiyecek, mal ve mülkü yakılıp, ele geçirilecektir.

Terk edecekleri ev, hububat, kilise ve hayır kurumlarını yakıp Müslümanları bunların suçlusu olarak ilan edeceklerdir.

Resmi daireler kundaklanacak, Osmanlı zaptiye ve jandarmaları pusuya düşürülecektir.

Cepheden yaralı dönen Osmanlı askerleri öldürülecektir.

Şehir, kasaba ve köylerde ihtilaller çıkartılacaktır.

Müslüman halkın ve askerlerin moralleri bozulacak ve göçe mecbur tutulacaklardır.

Bütün Ermeniler silahlandırılacaktır.

İtilaf devletleri hesabına casusluk yapacaklardır.

Ermenilerin yaptıkları isyan, ihtilal ve katliamın faturasını Müslümanlara çıkararak, bunu iç ve dış kamuoyunda neşreceklerdir.

Ermeniler bu genelgeye harfiyen uymuşlar ve Türk halkına büyük zarar vermişlerdir.

Ermeni katliamı o derece ileri boyutlara çıkmıştı ki bazı yerler Türkler tarafından boşaltılmıştır. (özellikle Van)

Ermeniler sadece Rusya tarafından değil İngiltere ve Fransa tarafından da destekleniyordu. Bağımsız bir Ermeni devleti kuşanmış Osmanlı Devleti içten yıpratılmış olurdu.

24 NİSAN 1915

Osmanlı Dahiliye Nezareti 24 Nisan 1915'te bir genelge yayınlamakla Ermeni komitelerinin kapatılmasını, belgelerine el konulmasını ve elebaşlarının tutuklanmasını istemiştir. Bu çerçevede İstanbul'da 2345 kişi tutuklanmıştır. Ermeniler bu olaylardan dolayı bu günü "soykırım yıl dönümü" olarak kabul etmişlerdir.

TEHCİR KANUNU:

27 Mayıs 1915 tarihinde yayınlanmıştır. Kanuna göre isyan hareketlerine karışan Ermeniler savaş alanı olan bölgelerden daha güvenli yerlere (Güneydoğu Anadolu'nun güneyi ve Kuzey Suriye) göçe tâbi tutulmuşlardır. Amaç Türk ve Ermeni halkın can güvenliğini sağlamaktır.

NOT :

1912 nüfus sayımına göre Osmanlı topraklarında 1.300.000 Ermeni vardır. Göçe tâbi tutulan sayı ise 702 bin 900'dür. Tehcir Ekim 1916'da durdurulmuştur.

TEHCİR KANUNU'NUN MADDELERİ

Madde 1: Sefer zamanında ordu, kolordu ve tümen komutanları ve bunların vekilleri ve bağımsız bölge komutanları, halk tarafından herhangi bir şekilde hükümet emirlerine, yurt savunmasına, mevcut düzene ve güvenlik işlerine karşı durum alarak silahla saldıran ve direnenleri görürlerse hemen askeri kuvvetlerle karşı koyacaklardır, saldırı ve direnmeyi kökünden yok etmekle yetkili ve yükümlüdür.

Madde 2: Ordu ve bağımsız kolordu ve tümen komutanları, askeri nedenlere dayanan, casusluk ve hainliklerini hissettikleri bölge halkını, tek tek veya toplu olarak memleketin diğer bölgelerine gönderilebilirler ve oralarda oturabilirler.

Madde 3: Bu kanun yayınlandığı tarihten itibaren geçerlidir.

Göç ettirme sırasında Osmanlı Devleti işi oluruna bırakmadı. Savaş içinde olmasına rağmen her türlü önlemi aldı. Bu amaçla Dahiliye Nezareti 1915'te çeşitli defalar, savaş durumu ve olağanüstü politik zorluklar nedeniyle başka bölgelere gönderilen Ermenilerin barınmaları, yedirilip içirilmeleri ile ilgili konuları kapsayan, yönetmelikler yayınladı. Bu yönetmeliklerle devletin aldığı koruyucu tedbirler özetle şunlardır:

1. Yerleri değiştirilen Ermenilerin her türlü vergileri ertelenmiştir.

2. Ermenilerin diledikleri eşyalarını beraberinde götürmelerine izin verilmiş, gayrimenkullerinin de ucuza satılmaması için alınmıştır.

3. Tehcire tabi tutulan Ermenilerin yol boyunca her türlü ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli memurlar tayin edilmiştir.

4. Gerek sevk merkezlerinde ve gerekse sevk sırasında göçmenlere saldırılmaması için gerekli tedbirler alınmış, saldıranlar hemen yargılanıp Divaniharbe gönderilmiştir.

5. Yerleştirilecekleri yerlerde tarım arazilerinin verimli olması ve suyun bulunması istenmiş, can ve mal güvenlikleri için karakolların kurulması sağlanmıştır.

6. Katolik ve Protestan Ermenilerin yerleri değiştirilmemiştir.

7. Ermeni milletvekillerinin, Türk ordusundaki Ermeni askerlerin, subayların ve askeri doktorların aileleri nakledilmemiştir.

8. Yaşlılar, güçsüzler, krler, dul ve yetimler tehciye tabi tutulmamıştır.

9. Bütün bu ilkelerin uygulanmasında sırasıyla kaymakam, mutasarrıf ve valiler sorumlu tutulmuşlardır.

ERMENİ SORUNUNUN SONA ERMESİ

☒ Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan cesaret alan (zellikle 24. madde ile doğuda bir Ermeni devletinden bahsediliyordu) Ermeniler topraklarımızı işgal etmeye heveslendiler.

☒ TBMM açıldıktan sonra Doğu Cephesi Komutanlığı'na getirilen Kâzım Karabekir, Ermenileri mağlup etmiştir.

☒ Barış isteyen Ermenilerle Gümrü Antlaşması imzalanmış ve Ermeniler topraklarımızda hak iddia etmekten vazgemişlerd

ŞEYH ŞAMİL VE HACI MURAT

ŞEYH ŞAMİL VE HACI MURAT GERÇEĞİ,

Kuzey Kafkasya'nın efsanevi lideri ve devletleşme çabalarının en kayda değer ismi İmam Şamil, 1797 yılında Dağıstan'da G (Genu) köyünde dünyaya geldi. Babası bölgenin yerli halklarından Avarlara mensup Dengau Muhammed'dir. Annesi Aşilta Mesedo, Avar beyi olan Pir Budah'ın kızıdır. Genç yaşında, Rus yayılcılığına karşı Kuzey Kafkasya'da halkı gazavata çağırarak Nakşibendi tarikatına dahil oldu. İlk eğitimini Said Harekani'den aldı.

Şeyh Şamil Dağıstanlı ünlü kahramanı, Ruslara karşı Kafkasya'yı ayağa kaldıran mücâhit, âlim, velî. 1797 senesinde Dağıstan'ın Gimri köyünde dünyaya geldi. Denge âilesi reisi Muhammed'in oğludur. Doğunca, verilen Ali adına, geçirdiği bir hastalıkta sonra Şâmil ismi de eklendi. İlmî ve mücâdelelerde önderliği sebebiyle İmâm-ı Şâmil ve Şeyh Şâmil namlarıyla meşhûr oldu. Kuzey Kafkasya'nın efsanevi lideri ve "devletleşme" çabalarının en kayda değer ismi İmam Şamil, 1797 yılında Dağıstan'da (Genu) köyünde dünyaya geldi. Babası bölgenin yerli halklarından Avarlara mensup Dengau Muhammed'dir. Annesi Aşilta Mesedo, Avar beyi olan Pir Budah'ın kızıdır. Genç yaşında, Rus yayılcılığına karşı Kuzey Kafkasya'da halkı "gazavat"a çağırarak Nakşibendi tarikatına dahil oldu. İlk eğitimini Said Harekani'den aldı. Daha sonra kayınpederi olan Nakşibendi Şeyhi Cemal Gazi Kumuki Efendi'den ders aldı. İmam Hamzat'ın 19 Eylül 1834 Cuma günü Hunzah Camii'nde şehadetinden sonra, 2 Ekim 1834'de Aşilta'da yapılan toplantıda oy birliği ile imamlığa getirildi.

25 Ağustos 1859'da, Gunip kuşatmasında silah bırakıncaya kadar aralıksız mücadeleyi sürdürdü. 1869'a dek Kaluga'da ikamet etti. 1870'te İstanbul üzerinden Hicaz'a geçti. İmam Şamil, muhtelif zamanlarda beş defa evlendi. Fatimat, Cevheret, Zahide, Emine ve Şovanat isimindeki zevcelerinden Ahmed Cemaleddin (küçük yaşta öldü), Muhammed Gazi, Muhammed Said, Muhammed Şefi, Cemaleddin ve Muhammed Kamil isimli altı oğlu ile Fatimat, Nafisat, Necabat, Bahu-Mesedu ve Safiyat ile beş kızı oldu. Yayıncı olarak bilinen aksine, Şamil asla bir "şeyh" değildi; "siyasi otorite" yi temsil eden "imamet" makamını bulunuyordu. Şamil'in ruh ikliminde Molla Cemaleddin'in yeri büyüktü. Hocasının yanında Şamil, baştan beri büyük bir disiplinle çalışmış, Arap edebiyatını öğrenmiş, mukayeseli ilim dalları üzerinde çalışmıştı. Büyük yerleşim birimlerinde halkı teşkilatlandırıp, aydınlatmaya çalışan Şamil, Aşilta köyüne yerleşti. Ruslar 1837 Hunzah, Gimri ve diğer önemli yerleşim birimlerini zaptedip kaleler yapmışlardı.

Sık sık yer değiştirmek zorunda kalan Şamil, düşmanın uzanmayacağı bir yerde yerleşmeyi önerenlere sağlam bir yere çekilip kendi yurdumuzda düşmanla çarpışalım" dedi. Bunun üzerine çok güç zaptedilir bir yer olan Ahulgeh'a yerleştiler. Henüz o yıl bir yıl olmuştu ki; Ruslar bütün kuvvetleriyle 1838'de Ahulgeh'u ablukaya aldılar. Cesaretin mükemmel örneğini Gimri müdafaasında gösteren Şamil, imamlığının ilk büyük imtihanını ve kumanda üstünlüğünü Ahulgeh ve Surbay savaşlarında ispat etmişti. Ahulgeh'ta günlerce mücadele eden İmam, buradan kuşatmayı gizlice aşarak Ruslara esir düşmeden Çeçenistan'a gitmeyi başardı. Ruslar bu kuşatmada İmam'ın bir avuç askeri karşısında 3 bin kayıp vermişti. Başına ödül konmuş olan İmam Rus Çarı'na meydan okuyan mektupları ünlüdür.

Muhammed Tahir'in vesikaları Şamil'in hayatına ilişkin aydınlatıcı bilgiler vermektedir. Tahir, Şamil'in vefakar bir maiyeti ve sekreteriydi. Şamil, esaret yıllarında hayatına ilişkin bilgileri dikte ettirmişti. Bu tarihi vesikalar Arapça yazılmıştır. Tahir'in 1882'de ölümünden sonra, oğlu Habibullah eserin yazım işini sürdürdü.

Şamil daha genç yaşlarında iken ciddi çalışmaları, spor aktiviteleri ve kahramanlıkları ile adından söz ettirdi. Şamil sadece aklı ve kişiliği ile tanınan biri değildi. Uyguladığı başarılı harp taktiklerinin yanı sıra adli, idari ve sivil bir devlet mekanizması geliştiren Medreselerdeki tedrisata ehemmiyet verdi, fikir ve san'at sahasında büyük adımlar attı. Tarihteki en büyük gerilla lideri sayılan Şamil 4 Şubat 1871'de yetmiş dört yaşında Medine'de vefat etti. Cennet-ül Baki mezarlığına defnedildi.

HACI MURAT

Hayatı ünlü yazarların romanlarından, yüzlerce rivayete kadar konu olmuş Kuzey Kafkasya kahramanı Hacı Murat 19.yy başlarında Dağıstan'ın Hunzah bölgesinde dünyaya geldi. Kafkas-Rus savaşlarında ismini duyurmuş Gitino-Magoma'nın oğludur.

Çocuk yaşta Hunzah medresesinde eğitim aldı, hiçbir zaman bir hedefe iki defa ateş etmediği söylenen Hacı Murat, daha genç yaşlarda at binmesi ve nişancılığı ile ün yapmaya başladı.

Süt akrabalığı bulunan Avar Han ailesi ile İmam Hamzat

Hayatı ünlü yazarların romanlarından, yüzlerce rivayete kadar konu olmuş Kuzey Kafkasya kahramanı Hacı Murat 19.yy başlarında Dağıstan'ın Hunzah bölgesinde dünyaya geldi. Kafkas-Rus savaşlarında ismini duyurmuş Gitino-Magoma'nın oğludur.

Çocuk yaşta Hunzah medresesinde eğitim aldı, hiçbir zaman bir hedefe iki defa ateş etmediği söylenen Hacı Murat, daha genç yaşlarda at binmesi ve nişancılığı ile ün yapmaya başladı.

Süt akrabalığı bulunan Avar Han ailesi ile İmam Hamzat Beg arasındaki kan davası, Murat'ın Hamzat Beg'i öldürmesi ve müridlerin Hunzah'ı terk etmesi ile sonuçlandı.

Takip eden dönem içerisinde Hunzah halkının barışçı tutumlarını süistikal eden Ruslara karşı silahını eline alan Hacı Murat işbirlikçisi Avar Hanı Ahmet'in komplosuyla tutuklandı.

Halkın üzerindeki büyük etkisi göze alınarak, gizlice Rusya içlerine sürülmesine karar verildi. Ancak Temirhan Şura'ya götürülürken firar etmeyi başararak Gotsatl köyüne gitti ve burada bir süre kaldıktan sonra Gimri'ye İmam Şamil'in yanına gitmeye karar verdi.

Hamzat Beg olayından dolayı şüphe ile karşılandığı Gimri'de, kendini ispat etme fırsatı verilerek Tloh bölgesi Naibliğine getirildi. Hunzah'taki yandaşlarının kendisine katılmasıyla kısa sürede büyük başarılar elde etti.

Kendisini ele geçirmek için 1841 Şubat'ında Tselmes'e saldıran Rus birliklerini Hunzah'a kadar püskürttü ve bir süre sonra General Bakünin komutasındaki bu birlikleri Hunzah'ı terk etmeye mecbur bıraktı. Bu şekilde Avar bölgesinin neredeyse tamamında hakimiyet sağlayarak İmam Şamil'in etki alanına kattı.

Temirhan Şura'dan Doğu Gürcistan'daki Babaratmiskaya'ya kadar Rus kuvvetleri üstüne sayısız baskın düzenledi ve bir süre sonra İmam Şamil'in en cesur ve en başarılı Naibi olarak anılmaya başlandı.

1851 yılının Temmuz ayında düzenlediği Boynakh baskını son askeri zaferi oldu. Aynı yıl içerisinde, üzerindeki sır perdesi kaldırılan zaman aydınlanamayan bir olay gerçekleşti, Hacı Murat Vozdveezhenskoy kalesine giderek Ruslar'ın tarafına geçtiğini bildirdi.

Bu olay kimilerine göre İmam Şamil ile beraber yaptıkları bir planın kimilerine göre ise Şamil ile aralarının bozulmasının bir sonucu idi.

Ancak Hacı Murat adına yakışır bir şekilde, 4 Nisan 1853 günü Vozdveezhensky kalesi yakınlarında, çok sayıda Rus askerle tek başına girdiği bir çarpışmada şehid oldu.

HACI MURAT'IN İHANETİ

Kişiliği iki kutup arasında gidip gelen, bu arada büyük dava önderliğinden hainliğe geçiş yapan meşhur bir isim Kuzey Kafkasya kahramanı Hacı Murat. Dağıstanlı Hacı Murat'ın adı ünlü yazarların eserlerine isim olmuş. Çoğunluk birbiriyle çelişen halk hikâyelerinin arasından sağlıklı bir Hacı Murat öyküsü çıkarmak hemen hemen imkânsız. Onun muhteşem bir savaşçı olduğu muhakkak. Ama kan davalısı Hamzat Beg'i öldürtmesi daha erken yaşlarda isminin yanına bir soru işareti koydurdu. Ruslarla işbirliği yapan Avar Hanı Ahmet'in komplosuyla tutuklanmış, esir edilmiş, esaretten kaçmış ve Şeyh Şamil'e katılarak dillerde destan bir direniş savaşı başlatmıştı. Ama 1851 yılında Ruslara karşı zafer üzerine zafer kazandığı bir dönemde birden, bir anda Rusların tarafına geçtiğini bildirdi. Bu o kadar beklenmedik bir olaydı ki çoğu yandaşı bunun Şeyh Şamil ile birlikte yaptıkları bir plan olduğuna inanmayı tercih etti. Hacı Murat iki yıl kadar bir Rus kalesinde yaşadı. 4 Nisan 1853'te bulunduğu kaleden kaçmaya çalışırken kendisini takip eden Rus askerleriyle giriştiği çarpışmada öldü. Bazıları kaleden kaçışının, hatasını anlar üzerine Şeyh Şamil'e katılmak üzere girilmiş bir macera olduğu kanaatindedir. Başkaları da tek derdinin Şeyh Şamil'in hapsedilerinde bulunan ailesini kurtarmak olduğunu söylerler. Her durumda Hacı Murat Ruslara sığınmanın yanlış olduğunu anlamıştı. Ama geri dönüş yolu gidiş yolu kadar pürüzsüz değildi.

ÇEPNİLER..

ÇEPNİLER

Çepniler, sayıları 24 olarak belirlenen Oğuz Boyları'ndan biri ve en kalabalık olanıdır. Üç – Oklar'ın Gök Han koluna bağlıdır. Bilindiği gibi Oğuzlar; Türkiye ve Azerbaycan Türkleri'nin, Türkmenistan, Irak ve Suriye Türkmenleri ile Gagauzlar'ın ataları. Cümleden anlaşıldığı üzere Çepniler Orta Asya kökenlidir.

Çepni isminin yer aldığı ilk yazılı metin, ilk Türk bilgini olan Kaşgarlı Mahmud'un 1070 yılında kaleme aldığı Divanü Lügati'tü isimli eserdir.

Eserde Çepni Boyu, Oğuz Boyları'nın 21. sırasında gösterilmiş, damgasının resmi de verilmiştir. 13. yüzyılda yayınlanan bir önemli eserde Çepniler, Üç Oklar'ın 4. boyu olarak gösterilir. 16. yüzyılda, Anadolu'da Çepniler'e ait 50'ye yakın şehir adı t edilmiştir.

Günümüze intikal eden kaynaklarda yer alan bilgiler, Çepniler'in, Osmanlı Hânedânı'nın mensup olduğu ve en önemli, en büyük Oğuz Boyu olan Kayılar'a yakın önemde bir boy olduğu kanaatini uyandırıyor. Ne var ki onların savaşçı karakterle önemlerini günümüze yansıtacak kalıcı ürünler meydana getirmelerini engellemiş. Çepniler'e ait kabileler, değişik tarihlerde farklı cephelerde savaşmışlar ve ordu ile gittikleri bölgelere yerleşmişler. Savaşlarda nüfusları azalmış. Belli ve kalıcı bir kültür oluşturamamışlar.

Çepniler; 1071'de Anadolu'nun, 1277 yılından itibaren de Sinop'tan Trabzon'a kadar olan Karadeniz Bölgesi'nin fethedilm çok aktif görevler üstlendiler. 1277 yılında Sinop'a saldıran Rum Pontus İmparatorluğu'nun ordusunu bozguna uğrattılar. Daha sonra da Samsun'dan Giresun'a kadar olan bölgeyi ele geçirdiler. Hacı Emir adlı güçlü bir Çepni, derebeyi gibi bir un bölgeyi yönetiyordu. Bir grup Çepni de 1461'de Fatih Sultan Mehmed Han, Trabzon'u fethetmeye gelmeden önce, şehri kendilerine yurt edinmişti.

Onlar, Fatih'in Ordusu'na yardımcı oldular. Elde edilen zaferde büyük payları vardır.

Trabzon'un fethinden sonraki tarihlerde Çepniler, konar – göçer hayatı bırakıp, yerleşik düzene geçtiler. 16. yüzyıla gelindi Zonguldak'ın sahil şehri olan Amasra'dan Rize'ye kadar uzanan kıyı şeridinde nüfusun çoğunluğunu Çepniler oluşturuyordu sebeplerdir bilinmez, Sinop'taki Çepniler'den günümüze insan ve iz kalmamıştır. Ordu ve Giresun'un bazı ilçeleri hariç, diğer bölgelerdeki Çepni nüfusu azalmıştır.

Çepniler, 'nerede düşman görürse hemen savaşa tutuşan insanlar' olarak bilinirler. Onlar, bu özellikleri sebebiyle 1690 yılı Avusturya Seferi'ne çağrıldılar. Savaşa katılarak başarının sağlanmasında etkili oldular.

Çepniler, ilk Müslüman Türk'lere dendirler. Bazı güvenilir kaynaklarda, Alevîler'in bir kolu olarak tanımlanmaktadır. 'Çepni küçük bir bölümünün Alevî olduğu' şeklindeki bir söylemin daha doğru olacağı şüphesizdir.

Bu gün, çoğunluğu Karadeniz Bölgesi'nde yaşayan Çepniler'in Alevîlik'le ilgileri yoktur. Onlar Hanefî mezhebine mensuptu Balıkesir ili dışında; Urfa, Maraş, Adana, Ankara, (Şereflikoçhisar) Yozgat, (Keksin) Kırşehir, (Hacıbektaş) Çorum, Sivas, Mar (Turgutlu) İzmir, (Bergama) bölgelerinde yaşayan Çepniler arasında Bekir, Ömer ve Osman isimlerine az da olsa rastlanma Çepniler'in çok büyük bir ekseriyetinin Alevîlik'le ilişkilerinin olmadığını göstergesidir. Bilindiği gibi Alevîler, bu üç ismi ke kullanmazlar. Son iki cümlede, Çepniler'i Alevîlik'ten tenzih eden-uzak tutan bir anlam aranmamalı. Amaç, bir gerçeğin vurgulanmasından ibarettir.

Alevîler de, Alevî olan Çepniler de kültürümüze, ahlâki değerlerimize renk ve zenginlik katan has vatandaşlarımızdır.

Görüldüğü gibi Çepniler, Türkiye içinde ve dışında, çok geniş bir coğrafyaya yayılmışlardır. Bu olgunun sebepleri şöyle açıklanabilir: 1- Moğol istilâları, 2- Baba İshak Türkmenleri'nin ayaklanmaları, 3- Savaşçı karakterlerinin gereği olarak savaş katılmaları ve savaş amacıyla gittikleri yerler fethedildikten sonra oralara yerleşmeleri.

ÇEPNİLER VE ALEVİLİK

Çepniler'den bir grup, Ak-Koyunlu ve onun halefi olan Safevî Devleti'nin hizmetinde bulundular. Ak-Koyunlu ve Safevî ordularında görev alan Çepniler'in bir bölümü Anadolu'ya dönmedi. İran'a yerleşti. Bir bölümü de Urfa ve Hacıbektaş'a ye Hacı Bektaş-ı Velî'nin ilk müritleri Çepniler'di. Ancak, Hacı Bektaş-ı Veli, hayatta iken kendisi ve müritleri Sünnî Müslüman Ölümünden sonra Bektaşilik öğretilerinde sapmalar meydana geldi. Bektaşî tarikatına mensup olanlar, Alevîlik ile özdeşleş İran'a yerleşen Çepniler'in ise Şii Mezhebine geçmiş olmaları tabii ve kaçınılmazdır.

Balıkesir ilindeki Çepniler'in hangi etkenlerle Alevîlik kültürünü benimsedikleri bilinmiyor. Büyük bir olasılıkla onlar, Safevî Devleti'nin hizmetinde bulunanların torunlarıdır.

Balıkesir'de Çepni kelimesi, bazı kişiler tarafından aşağılayıcı amaçla kullanılır. Bu olgunun, onların Alevîliğinden kaynakla söylenemez. Alevî kültürüne saygılı olan Balıkesir'lilerde de aynı kullanım görülmektedir.

Balıkesir köylerindeki Çepniler arasında yüz kızartıcı olaylar, herhangi bir yerdeki, herhangi bir toplumda yaşananlardan fa değildir. Bu yanlış tutumdan vazgeçilmesi arzu ve temennî edilir.

Çepniler'in Alevîlik ile ilgileri yukarıda anlatılanlardan ibarettir.

ANADOLU'DA ÇEPNİLER

Bazı kaynaklarda, 1500'lü yılların başında, bu günkü Giresun ilimize bağlı Keşap ve Dereli ilçelerinin bulunduğu yerlerde, 'Ç Vilâyeti' isimli bir yerleşim bölgesinin varlığı yazılıdır. Çepniler'e bu sebeple Giresun ve çevresinde sıkça rastlanır.

Şebinkarahisar ve Alucra'da, Tirebolu'nun köylerinde Çepniler çoğunluktadır. Tirebolu şehir merkezinde yaşayanlar, hangi kökenden olurlarsa olsunlar, bütün köylülere 'Çepni' derler. O yörede, 'Çepni' kelimesi, 'köylü' ile özdeşleşmiştir.

Çepniler, tarihin bir döneminde, uzunca bir süre, Çepni olmayan etnik grupların gıpta ettiği insanlardı. Onların saygınlıklar yüzyılda doruğa çıktı. O dönemlerde bölge halkının çoğu, kendilerinin de Çepni olduğunu iddia ediyordu. Çepniler'in ünlü kabadayısı Çepni Ali, 1828-1829 Osmanlı-Rus Harbi'ne, çevresine topladığı 300 kişi ile katılmış ve Batum'a kadar giderek R

zarara uğratmış, ekibi ve topladığı ganimetle yurduna döndüğünde, gıpta ve hayranlıkla karşılanmıştı. Bölgede, 'Çepni' soy taşıyan pek çok aile vardır.

Ülkemizdeki Çepniler, çoğunlukla Karadeniz bölgesinde yaşıyorlar. Karadeniz coğrafyasında arazi engebeli, dağlık, ormanlık kayalıktır. Bu sebeple ekime elverişli alan azdır. Tarım gelişmemiştir. Halk, orta seviyenin altında bir ekonomik güce sahiptir. İmkânı olan aileler, çocuklarını okumaya yönlendirirler.

Orta Anadolu'da yerleşik Çepniler, Osmanlı döneminde cins atlar yetiştirirlerdi. Bunlara 'At çekenler' denilirdi. Onlar devlete vergi yerine at verirlerdi.

Günümüz Çepniler'i; çiftçilik, sütçülük, arıcılık, besicilik, fındık yetiştiriciliği ile geçim sağlamaktadırlar.

Ülkemizde yapılan nüfus sayımlarında, boy ile ilgili tespitler yoktur. Bu sebeple, Çepni Boyu'na mensup vatandaşlarımızın kadar olduğunu söylemek mümkün değildir.

Anadolu Çepniler'i 7 grupta toplanır:

1. Karadeniz Çepnileri : Rum Pontus İmparatorluğu yönetimindeki Trabzon, Osmanlılar tarafından fethedilmeden önce şerh gelip yerleşen ve fetih ordusunda bulunup Trabzon'da kalan Çepniler'den oluşmaktadır. Karadeniz Çepnileri , Giresun'dan Rize'ye kadar geniş bir alana yayılmışlardır. Yoğunlukla Şebinkarahisar ve Alucra ilçelerinde ve köylerinde otururlar. Bu bölgelerdeki topraklar, günümüz Çepnileri'nin ataları tarafından kan ve can vererek alınmıştır. 'Çepni' denildiğinde, Karadeniz Çepnileri akla gelir. Çepni kelimesine, 'yiğit – gözü pek ve cesur' anlamı kazandıran Çepni'ler bunlardır.

2. Ulu Yörükler: Sivas, Tokat ve Kırşehir illeri ile ilçe ve köylerinde yaşayan Çepniler'dir. Gümüşhâne'nin Kelkit ilçesinden 1911 yılında göç ettikleri biliniyor. İkinci kalabalık grubu oluştururlar.

3. Bozoklar: Yozgat ili ve ilçelerine bağlı köylerde yaşayan Çepniler'dir. Bozok, esasen Yozgat'ın eski adıdır. Yozgat, günümüzde 'İkinci Ergenekon' olarak anılmaktadır.

4. Başım Kızdulu Çepnileri: Aydın ve Saruhan bölgesinde yerleşmişlerdir. 'Kızdulu' kelimesinin yazılışında bir yanlışlık yoktur isimlere, Anadolu'muzun başka bölgelerinde de rastlanmaktadır. Bu yöredeki Çepniler'in eski beylerinin adı Kantemir olduğundan, bunlar, 'Kantemirli' olarak da adlandırılırlar.

5. Dulkadirli Çepnileri: Maraş Bölgesine yerleşmişlerdir. Sayıca azdırlar.

6. Adana Çepnileri : 1519 yılında bölgeye geldiler. Çok az bir nüfusa sahiptirler. Bunlara 'At Çekenler' de denilmektedir.

7. Halep Türkmenleri : Kanuni Sultan Süleyman Han döneminde Suriye'ye yerleştirildiler. Avusturya Seferi'ne dâvet edilen Çepniler bunlardır. Bir kısmı sonradan Antakya'nın kuzeyindeki Gündüzlü ilçesine yerleştiler. Bir kısmı da 1728 yılında Bergama ve Turgutlu'ya geldi.

Fehmi TAZEGÜL

TEŞKİLAT-I MAHSUSA.

TEŞKİLAT-I MAHSUSA

Teşkilât-ı Mahsusa, İttihat ve Terakki Cemiyeti bünyesinde Enver Paşa'ya bağlı olarak kurulan gizli teşkilattır. İttihat ve Terakki'nin Türkçü ve İslamcı siyasi görüşleri doğrultusunda, yurt içi ve yurt dışında, karşı-istihbarat, propaganda, örgütlenme, suikast eylemlerinde bulunmuştur. Çeşitli tanık ifadelerine göre 1911'den itibaren etkin olmuş, 5 Ağustos 1914'te Harbiye Nezaretine bağlı resmi bir örgüte dönüştürülmüştür. 8 Ekim 1918'de İttihat ve Terakki hükümetinin iktidardan ayrılması ile birlikte Teşkilat-ı Mahsusa da resmen tasfiye edilmiştir.

Teşkilat-ı Mahsusa'nın Trablusgarp'ta İtalyanlara, Batı Trakya'da Bulgar ve Yunanlılara, Mısır ve Irak'ta İngilizlere karşı direniş örgütlenme çalışmaları kısmen belgelenmiştir. Buna karşılık 1915 Ermeni Tehciri'nde Teşkilat-ı Mahsusa'nın oynadığı rol, sızdıran dile getirildiği halde, ayrıntılarıyla ortaya konabilmiş değildir. Teşkilat-ı Mahsusa hakkında tek köklü araştırmanın yazarı olan Philipp Stoddard'a göre, Teşkilat-ı Mahsusa Ermeni tehcirinde hiç bir rol oynamamıştır. Guenter Lewy Stoddard'la 2001 senesinde görüşüğünü ve Stoddard'ın hala aynı sonucu savunduğunu bildiriyor.[1]

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Anadolu'da oluşturulan Kuvay-ı Milliye ve Müdafaa-i Hukuk gruplarının önde gelen liderleri hemen hepsi Teşkilat-ı Mahsusa üyesi olduğu bilinen kişilerdir. Buna rağmen Teşkilat-ı Mahsusa ile Milli Mücadele arasında örgütsel ilişki yeterince incelenmemiştir. Teşkilatın kurucusu Enver Paşa'dır. Başında ise Hüsamettin bey bulunmaktaydı. Bilgi Kaynakları

Teşkilat-ı Mahsusa'ya ilişkin tek akademik çalışma, Dr. Philip Stoddard'ın 1963 tarihli doktora tezidir. [2] Teşkilat ileri gelenlerinden Eşref Kuşçubaşı (Kuşçubaşı Eşref) ve Hüsamettin Ertürk'ün anıları yayımlanmıştır. Rauf Orbay'ın anılarında da İran-Afganistan operasyonları hakkında biraz bilgi bulunur. Galip Vardar, İttihat ve Terakki İçinde Dönenler (1960), yanlış olarak birlikte değerli bir bilgi kaynağıdır. Hamza Erkan, Bir Avuç Kahraman (1946), Süleyman Askeri'nin Irak macerasına ilişkin geniş bilgi verir.

Teşkilat-ı Mahsusa arşivi elde değildir; 1918'de İttihat ve Terakki liderleri yurt dışına gitmeden önce imha edildiği ileri sürülen Mütareke döneminde İstanbul'da yapılan Divan-ı Harb-i Örfi mahkemelerinde teşkilata ilişkin birçok iddia dile getirilmiş ve tanıklar dinlenmiştir. Divan-ı Harp tutanaklarının bir kısmı Taner Akçam tarafından yayımlanmıştır.[3]

Amaç ve Örgütlenme

Örgütün bir dönem başkanı olan Hüsamettin (Ertürk) Teşkilat-ı Mahsusa'nın kuruluş amacını şöyle tanımlar:

"Bu teşkilatın gayesi, bir taraftan bütün İslamları bir bayrak altında toplamak, bu suretle Panislamizm'e vasil olmaktır. Diğer taraftan da Türk ırkını siyasi bir birlik içinde bulundurmak, bu bakımdan da Pantürkizm'i hakikat sahasına sokmaktır. Enver paşa'nın bir yandan Emiri Efendi'nin İttihat ve Terakki programındaki panislamizminden, diğer taraftan da Ziya Gökalp'in pantürkizminden ilham aldığı muhakkaktır." [4]

Bu örgütün gizli kurucularından biri ismi hep gizli kalmış ve soyu koruma altına alınmıştır. soy ismi ve yaşadığı yer değiştirilmiştir. Soyundan gelen erkek çocukları gizli olarak eğitilerek şuanda bilinen MİT teşkilatına ya alınmış yada bu teşkilat tarafından korunmuştur. CIA'nın ulaşabildiği tek bilgi Sakarya'da Sapanca bölgesine yerleşmiş olduklarıdır. Teşkilat-ı Mahsusa'nın kurucusu olan bu kişinin kimliğinin gizlenmesi kafalarda hep soru işareti yaratsa da milli mücadelenin ve bağımsızlığın kazanılmasında bir rol üstlendiklerini açıkça göstermektedir.

Philip Stoddard'a göre,

"Teşkilatın iki para kaynağı vardı: Harbiye Nezareti'nin gizli bütçesinden verilen ödenekler ve Almanya'dan yapılan altın akçeler. Alman altınları, Alman Askeri Misyonu tarafından düzenli olarak İstanbul'a getiriliyordu. Kaynakların tümünden Teşkilat'ın geçen toplam miktar 4 milyon altın civarındaydı." [5]

Stoddard'a göre Birinci Dünya Savaşı sırasında (1916'da) Teşkilat'ın kadrosu 30.000 kişiye ulaşmıştı.[6]

Teşkilat'ın adı, ilk kez 1911'de İtalyanların Trablusgarp ve Bingazi'ye (Libya) asker çıkarması üzerine duyuldu. Osmanlı Devleti savaşa doğrudan katılmama kararı aldığı için, bu ülkedeki direniş Teşkilat'ı Mahsusa tarafından yönetildi. Daha sonra Türk siyasetinde önemli roller oynayacak olan birçok kişi, örneğin Mustafa Kemal, Rauf (Orbay), Fethi (Okyar), Nuri (Cönker) bu dönemde Teşkilat ajanı olarak Libya'da bulundular. Ancak Libya direnişi başarısızlıkla sona erdi. Osmanlı Devleti Libya'da zımnen sözde kalan haklarını kaybettiği gibi, savaş tazminatı olarak 12 Ada'yı İtalya'ya vermek zorunda kaldı.

Birinci Dünya Savaşı'nda İngilizlerin Basra'yı ele geçirmesi üzerine, Teşkilat liderlerinden Süleyman Askeri, Kürt ve Arap aşiretlerinden derlenmiş bir çeteye İngilizlere karşı vur-kaç saldırıları düzenledi; Abadan'daki petrol tesislerini yaktı. Buna liderlik eden olarak harekete geçen İngilizler, 12-14 Nisan 1915'te Türk ordusunu Şuaybe'de ağır bir yenilgiye uğrattılar. Süleyman Askeri intihar etti.

29 Nisan 1916'da Von der Goltz Paşa Komutasındaki Osmanlı 6. Ordusu'nun İngiliz birliklerini Kut'ülAmara'da yenilgiye uğratması, esir almalarından sonra, Nuri Paşa ve Rauf Bey yönetiminde bir Teşkilat-ı Mahsusa birliği savaşta tarafsız olan İran ve Afganistan'a girerek burada yerli kuvvetlerden oluşturacağı birliklerle İngilizleri arkadan vurmaya denedi. Mareşal Liman vonSanders'e göre bu macera, Irak'taki Türk yenilgisinin nedenlerinden biri oldu.[7]

Ermeni Tehciri'nde Teşkilat-ı Mahsusa

Ermeni soykırımı iddialarını savunan tarihçilere göre, bu gizli teşkilat iddia edilen soykırımı gerçekleştirmede kullanılan örgütmüş. İddialara göre, Talât Paşa hükümetinden sonra yeni hükümeti kuran Ahmet İzzet Paşa teşkilatın tüm belgelerini imha etme emri vermiş. Teşkilat-ı Mahsusa'nın iddia edilen soykırımı gerçekleştirmiş olan örgüt olduğu iddiası, Andonyan belge 1919/1920 İstanbul savaş mahkemeleri yanında, soykırım tezini ispatta kullanılan başlıca iddialardan biri. GuenterLewy'nin verdiği bilgilere göre, Teşkilat-ı Mahsusa hakkındaki iddiaların belgelerde doğrudan dayanağı yok ancak bu iddialar, bu belge okuduğunu belirtenlerin kuşkulu varsayımlarına dayanmaktadır. Lewy, soykırım tezinin savunucularından olan VahaknDadrian'ın, orijinal kaynakların imkân vermeyeceği varsayımlarda bulunduğunu bildiriyor.[8]

Stoddart'a göre, Teşkilat-ı Mahsusa, Ermenilerin sınır dışı edilmesinde herhangi bir rol oynamamıştır.[9]

Teşkilat'ın Kadrosu

14 Kasım - 23 Kasım 2005 tarihleri arasında Yeni Şafak gazetesinde Abdullah Muradoğlu tarafından Teşkilât-ı Mahsusa hakkında 10 bölümlük bir yazı dizisi yayınlanmıştır. Bu yazı dizisine göre Teşkilât-ı Mahsusa'da görev yapmış ünlü kişilerden bazıları şunlardır:

Mustafa Kemal Paşa, Enver Paşa, Binbaşı Süleyman Askeri, Mehmet Akif Ersoy, Eşref Kuşçubaşı, Teğmen Yakup Cemil, Dr. Bahattin Şakir, Mithat Şükrü Bleda, Ohrili Eyüb Sabri, Fuat Balkan, Teğmen Hilmi Musallimi, Said Nursi, İsmail Canbulat, Pi Subayı Rasuhi Bey, Filibeli Hilmi Bey, Şerif Burgiba, Arabistan'da İbnür-Reşit, Nuri ve Halil Paşalar, Ali Fethi Okyar, Hacı Selim Sami, " Kel Ali " lakaplı Ali Çetinkaya, ilk tayyareci şehitlerden Sadık Bey, Çerkez Reşit Bey, Ahmet Fuat Bulca, Nuri Conker, Orbay
Fehmi TAZEGÜL

KİRVE.

KİRVE

KİRVE;Ermenilerden Türklere geçen bir gelenek. Ermeniler sünnet olmazlar. Türkler bu geleneği sünnette uyguladılar. Anlatılan Sözü dinlenir dost adam güvenilen. kızlarını kirve olanlar birbirleriyle evlendirmezler.

Aileler arasında kuşaklar boyunca sürecek bir akrabalık bağı kurduran kirvelik, günümüzde azalmakla birlikte halen Orta Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu'da sürdürülüyor.

Kirvelik; Orta Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu'da yaygın bir gelenektir. Bu geleneği ülkenin batı ve kuzey bölgelerinde ya hiç görmezsiniz ya da çok nadir görürsünüz.

Kirve sünnet olacak çocuğun masraflarını üstlenen, sünnet sırasında el ve ayaklarını tutan kişiye denir. Kirvelik, bir erkek çocuğun sünnet töreninin külfet ve masraflarını, başka bir aile büyüğünün üzerine alması ile iki aile grubu arasında kurulan bir akrabalık aslında. Bu şekilde kurulan akrabalığa kirvelik denir. Kirve olan kişi, yalnız kendisi değil tüm ailesi ve akrabaları kirvesi olduğu ailenin yakın akrabası gibi görülür. Taraflar birbirlerine "kirve", "kirva", "kiriv" diye hitap eder ve saygın ilişkiyi pekiştirdiği gibi, aileler arasında yeni sosyal ilişkiler ağını meydana getirir ve ilişkileri genişletir. Kirvelik denilen Anadolu geleneğine göre, iki aile arasında kirvelik görenleri yerine getirip bağ kurulduktan sonra artık birbirleri için kutsal sayılırlar. Bu bağ, ailelere kuşaklar boyunca sürecek bir yakınlık kazandırır. İki aile arasında eski bir yakınlık varsa, onu pekiştirir. Kan bağı olmasa bile, sünnet olan çocukla kirvesinin kızı, kardeş sayılırlar ve birbirleriyle evlenemezler. Çocuk büyüdükten sonra iş edinmesinde ve evlenmesinde babası kadar kirvesinde söz hakkı olur. Sünnet sahibi kendisine çok yakın gördüğü bir dostu kirve adayı olarak belirler. Bu aday kendisine çok samimi olan ve akrabası olmayan kişilerden seçilir. Yeni seçeceği kirve kendisine artık akraba seviyesinde olacaktır. Kirvelik seçiminde amaç en yakın dostunu, arkadaşını kendisine akraba etmektir.

KİRVENİN GÖREVİ

Peki kirvenin sünnetteki görevi nedir? Kirve, sünnetten önce çocuğun giysilerini yaptırır, onunla bir arkadaş gibi konuşur. Kirve kadar bugün sünnet cerrahi bir girişim olarak hastane koşullarında yapılırsa da bu geleneği sürdürenlerde kirve, sünnet sırasında bir sandalyeye oturup çocuğu kucağına alır ve kımıldamasına engel olacak biçimde sıkıca tutar. Sünnet sonrasında da çocuğu sürekli ilgilenir. Çocuğun babası geleneğe göre kirveye bir hediye verir. Kirveliğin en önemli fonksiyonlarından biri, iki aile ve aile grupları arasında yakınlık sağlamaktır. Genelde kirvelik sünnet düğünü masraflarının bir başkası tarafından karşılanmasıyla dostluğu ifade eder. Kirve, ileride çocuğun yetişmesinde, evlenmesinde önemli fonksiyonlara sahip olur. Kirvelik kurumunun fonksiyonlarından biri, sosyal kontrol ve sosyal barış sağlaması. Çünkü kirveliğin temelinde dostluk yatar. Bu anlayışa bağlı olarak kirveler seçilir. Bu nedenle sosyal gruplar arasında yakınlaşmalar, akrabalıklar kurulur.

Fehmi TAZEGÜL.

ORUÇ.

ORUÇ.

Sünni İslam, imanın şartlarından birisini, Ramazan ayında oruç tutmak olarak gösterir. Aslında Kuran’da böyle bir koşul getirilmemiştir. Bu şartları, Hz. Muhammet’ten 60 sene kadar sonra tutucu siyasetçi takımı icat etmiştir. Çünkü, “savm, sa Hacc, zekat, kelime-i şahadet” olarak sıralanan beşli içinde olmazsa olmaz, sadece “kelime-i şahadet” tir. Onu da basitçe A iman etmek diyebiliriz. Diğer 4 şart kadar önemli başka şartlar Kuran’da sık sık emredilmiş veya istenilmiştir ama Sünni kuramcılar sosyal içerikli bu şartları görmezden gelmişlerdir. KİMLER TUTACAK? Ramazan orucunu bugün yoksullar tutuyor zenginler ise önemsemiyor. Halbuki bu oruç, özellikle zenginlerin, yoksulların dertlerini anlamaları için getirilmiştir. İslam’ın temel hedefi, kişilerin nefislerini (bencilliklerini) giderip onu hayırlı işler yapan toplumcu bir varlık haline getirmektir. Oruç amacı da budur. Kişi bencil ve çıkarıcı ise, başkalarına yardım etmiyor, kul hakkı ve millet malı yiyor ise tuttuğu orucun hiç önemi yoktur. O yüzdendir ki, iyi işler yapan, paylaşmasını bilen, elinden ve dilinden kötü bir şey çıkmayan insanın oruç tutmasına gerek yoktur. Ben de kendimi bu basamakta gördüğüm için oruç tutmuyorum. Oruçlular bilsinler ki, Allah’ın size orucunuza ihtiyacı yoktur; o oruç sizin nefsinizi terbiye etmeniz için yollanmış bir şarttır. İnsanlarla ilişkilerinizde iyiye gidiyorsanız orucunuz sevap yazdırır; kötüye gidiyorsanız da ceza sayılır... ESKİ DİNLERDEN ALINDI İslam dinindeki oruç, bu getirilmiş değildir. Oruç, bilinen bütün dinlerde vardır. En eski dinlerden olan Mecusilikte (Zerdüştlük) ve bir Mezopotamya olan ve Kuran’da da hak sayılan Sabiilik’te, oruç kendini kötülüklerden arıtmanın bir yolu olarak vardı. Ortadoğu dini olan Manihaizm’de orucun büyük önemi vardı ve 12. ay oruç ayı idi. Vedalardan çıkan Hint dini Brahmanizm’de oruç neredeyse insanın kendisini açlıktan öldürmesi derecesinde önem kazanmıştı. Budizm bunu oldukça yumuşatmış ama orucu temel ta yollarından birisi olarak kabul etmiştir. Yahudilikte 5 ayrı oruç bulunuyordu ve süresi 24 saatle sınırlıydı. Matta İncili’nde görüleceği üzere Hıristiyanlık’ta da oruçla ilgili bilgiler ve buyruklar vardır. (Ayrıntılar için Türk Aleviliği isimli kitabımızdaki / Yayınları/ Ramazan Orucu bölümüne bakılabilir.) 6 ÇEŞİT ORUÇ DAHA VAR Ramazan ayında oruç tutulması, 624 yılının Şab ayında zorunlu hale getirilmiştir. İslamiyet’in tebliğinden tam 14 yıl sonra başlatılan su zorunluluk “Bakara Suresi”nin 183. 184. ayetlerinde yer almaktadır. Müslümanlıkta yalnız Ramazan orucu olduğu biçimindeki çok yanlış bir şartlanma vardır. Ramazan dışında şu oruç biçimleri Kuran’da dile getirilmiştir: 1- Bakara Suresi, 196. ayete göre: Hacda kurban kesmeyenle bunun yerine 10 gün oruç tutabilir. 2- Nisa suresi, 92. ayeti: Yanlışlıkla bir başka Müslüman’ı öldürenin (...) iki ay oruç tutma Maide Suresi, 89. ayeti: Yalan yemin edenlerin üç gün oruç tutması... 4- Maide, 95. ayet: Hac sırasında av hayvanı öldüren saptanacak ölçüde oruç tutması. 5- Mücadele Suresi, 3. ve 4. ayetler: Karılarından boşanma yemini edip bundan dönenler gün oruç tutacakları. 6- Azhap Suresi’nin 35. ayetinde oruç tutan erkek ve kadının sevap kazanacakları... Kuran’da geçiyor illa da oruç tutulacaksa bu oruçların da tutulması gerekir ama tutulmuyor? NEREDEN ÇIKTI 30 GÜN? Kuran incelendiğinde görülmektedir ki, Ramazan orucu için süre verilmemektedir. Ay bellidir ama süre belirsizdir. 30 gün oruç tutmak, Kuran’da geçen “Allah size zorluk önermez, size kolaylık getirmek ister” anlayışına terstir. Bu ayda, Kadir Gecesi’ni de kapsayacak bir tutulacak 3 günlük oruç, bu emre uymaya yeterlidir. Bütün ay boyunca oruç tutma geleneği ise İslam öncesinde bölgede v Mani dininden alınmadır. Ramazan ayında oruç tutmayanları dinsiz (kâfir) gibi görenler veya gösterenler ağır vebal altına girmektedirler. Hele hele kendisini Allah yerine koyarak oruç tutmayanları cezalandırmaya kalkışmak, açık bir küfrdür. Bu genellikle yoksulların yapmaya kalkışması, orucun nasıl bir parçalanma/kavga ögesi haline getirildiğini gösteriyor. Ne mutlak öfkesini bastırıp kardeşlik duygusunu besleyecek biçimde oruç tutan o insana...

TERAVİH NAMAZI.

İSLAM'DA "TERAVİH NAMAZI" DİYE BİR NAMAZ VAR MI?

İsmi, rahatlamak veya dinlenmek anlamına gelen teravîh kelimesinden alan teravîh namazı, Ramazan Ayı'nda yatsı namazı müteakip kılınan namazdır. Kur'ân'da yer almadığı gibi, Resûlullah'ın sünnette de yeri olmayan bir namazdır. Nitekim bu namazın Hz. Ömer tarafından ihdas edildiğine dair bir tereddüt yoktur.

Teravîh namazının aslı, Resûlullah'ın nafîle olarak geceleri kıldığı namazlara dayanır. Formu farklı da olsa bi'setin ilk yıllarında Resûlullah sabah akşam ikişer rekât namaz kılıyordu. Bunlara ilâveten ayrıca geceleri de ibadetler ve namaz kılıyordu. Dolayısıyla "gece namazı" henüz beş vakit namazın tamamı farz olmadan önce kılınan bir namazdır.

Resûlullah'ın kıldığı gece namazına yakın dostları da iştirak ederdi. Ancak uzun uzun yapılan ibadetin bazı müminlere zor gelmesi üzerine bu namazın sadece Resûlullah'a özgü namaz olduğu hususu, Müzemmil suresinin 20. ve İsrâ suresinin 79. âyetleri ile belirtilmiştir. Yani müminler bu namazı kılmaktan muaf tutulmuşlardır.

Medine'ye hicretten sonra da, Resûlullah gece ibadetini sürdürmüştür. Bir rivayette Hz. Aişe validemizin seccade türü bir yapıt yaptığı, bazen Resûlullah'ın bu hasır alıp Mescid'e gittiği ve gece ibadetini burada sürdürdüğü söylenir. Haddizatında Ramazan aylarında Resûlullah'ın böyle bir hasır üzerinde Mescid'de itikâfa çekildiği de bilinmektedir.

Sözü edilen gece ibadeti/namazı, günümüzde Müslümanların kıldığı vitir namazıdır. Resûlullah'ın bu namazı üç rekâtta on iki rekâta kadar kıldığına dair haberler bulunmaktadır. Ayrıca hayli uzun sureler okuduğu ve son rekâta kunut adı verilen dua yaptığı anlatılır.

Oruç farz kılındıktan sonra Resûlullah Ramazan Ayı'nda da gece namazlarını zaman zaman Mescid'de kılmayı sürdürmüştü. Bu konuda gören kimi sahabîlerin de Resûlullah'a iştirak ettiği ve onunla birlikte gece namazı kıldıkları anlatılır. Olaydan haberdar olan sahâbîler de ertesi gün gece Mescid'e gelip Resûlullah'a iştirak etmişler ve üçüncü akşam daha kalabalık cemaat birikmiş.

Resûlullah biraz gecikince, kimisi "hayye ale's-salâh" diye seslenip duyurmaya çalışmışlardır.

Rivayete göre Resûlullah odasından Mescid'e açılan kapısını açıp bakmış, ancak Mescid'e çıkmayıp odasına dönmüştür. Cemaat da dağılmıştır. O günün sabah namazı kılınınca bazı sahabîler kapıdan bakıp çıkmamasının nedenini sormuşlar. Resûlullah'ın onlara şu karşılığı verdiği söylenir:

"Gece toplanıldığınızı gördüm. Bu namazın size farz kılınmasından korktuğum için gelmedim" demiştir (Muvatta, "Salâtu fî-Ramazan", 1; Müslim, "Salâtu'l-müsâfirîn ve Kasruhâ", 177; Ebû Dâvud, "Şehru Ramazan", 1). Bu hadisi özellikle rivayet eden dincilerine ithaf ediyorum.

Buraya kadar anlatılanlara bakılınca, Resûlullah'ın aşıklarla birlikte Ramazan'da "gece namazı" kıldığı namaz sayısı sadece üçtür. Dikkat edin adı henüz teravîh olarak konmamıştır. Nitekim bu husus başta Hz. Aişe isnadlı bir rivayetlerde olmak üzere çeşitli kaynaklarca da desteklenir (Buhârî, "Salâtu't-teravîh", 1).

Müslim'deki rivayette ise "birkaç gece" olarak yuvarlak bir ifade kullanılmıştır (Müslim, "Salâtu'l-müsâfirîn ve Kasruhâ", 213). Başka rivayette ise yine ashâbıyla beraber sadece üç gece kıldığı, sonra da vazgeçtiği söylenir (Müslim, "Salâtu'l-müsâfirîn ve Kasruhâ", 178).

Bazı rivayetlerde ise Resûlullah kendisiyle birlikte namaza iştirak eden sahabeyi görünce bundan memnuniyet duymuş, fakat yine kendisiyle birlikte toplu olarak kılmaya devam ederlerse bunun farz olacağından endişelendiği için, insanları toplu olarak ibadet etmekten men edip, bireysel olarak evlerinde kılmalarını önermiştir. Hatta teşvik olsun diye de, "farz olan namaz istisna, kılınan namaz olarak kılınan namazın en faziletlisi" olduğunu söylediğine dair rivayetler nakledilmiştir (Buhârî, "Edeb", 75, "Ezân", 81, "İbâdet", 3; Müslim, "Salâtu'l-müsâfirîn ve Kasruhâ", 213; Ebû Dâvud, "Tefriu' ebvabi'l-vitr", 11, "Şehru Ramazan", 1).

En erken döneme ait rivayetlerde de görüldüğü üzere, aslında Resûlullah'ın Ramazan gecesinde Mescid'de kıldığı namaz, kendisine has yükümlülük olan "gece namazı"dır. Ancak rivayetlerin hiçbirisinde, üç geceden fazla Resûlullah'ın cemaatiyle beraber gece namazı kıldığından bahsedilmez.

Resûlullah'ın gece namazının rekât sayısını tek sayılı olarak kıldığına dair nerdeyse rivayetlerde ittifak vardır. Ancak rekât sayısı değişiktir. Buna göre üç, beş, yedi, dokuz ve on bir rekât olarak "gece namazını" kıldığı söylenir. Hatta bir rivayette ne Ramazan'da ne de Ramazan haricinde Resûlullah'ın on bir rekâtlık namaz haricinde fazladan bir namaz kıldığından bahsedilmez (Buhârî, "Salâtu't-teravîh", 1).

Teravîh namazının Hz. Ömer zamanında ihdas edildiğine dair herhangi bir ihtilaf yoktur. İddialara göre Hz. Ömer, Ramazan Ayı'nda insanların Mescid'de dağınık halde namaz kıldıklarını görünce, Ubeyy b. Ka'b'ı imam tayin etmiş ve cemaatle kılınmasını önermiştir. Hatta bayan cemaate de Temîm ed-Dâri'yi imam tayin etmiştir. Bazı iddialara göre Ubeyy b. Ka'b, cemaate yirmi üç gece teravîh namazı kıldırmasıdır. Namazın son yarısında, vitir namazında olduğu gibi ellerini açıp Kunut (dua) yaptırdığı söylenir (Ebû Dâvud, "Tefriu' ebvabi'l-vitr", 5).

İnsanlar bu namaza ilgi gösterince, Hz. Ömer'in hayli memnun olduğu ve bu uygulamanın taşrada da yaygınlık kazanması için valilerine talimat verdiği söylenir. Ancak işin ilginç yanı ise diğer namazlarda halife olarak kendisi imamlık yaparken, ihdas ettiği teravîh namazına ayrı imam atamış. Dikkat edilirse Cuma namazı dahil vakit namazlarını ve bayram namazlarını kendisi kılarken, teravîh namazı için ayrı imam görevlendirmiştir.

İddiaya göre Hz. Ömer teravîh namazını hicretin on dördüncü senesinden sonra ihdas etmiş ve cemaatle kılınmasını istemiştir. Böylece mezkûr tarihten beri, teravîh namazı Müslümanlar arasında yaygınlık kazanmış ve İslâm'ı gelenekte adeta Ramazan Ayı'ndaki farz namaz gibi telakki edilmiştir (Muvatta, "Salâtu fî-Ramazan", 2; Buhârî, "Salâtu't-teravîh", 1).

Bir rivayete göre Hz. Ömer zamanında, Ramazan'da yirmi üç rekât teravîh namazı kılınyordu. Bunun yirmi rekât olduğu ve üç rekâtının vitir namazı olarak kılındığından söz edilir. Nitekim kimi rivayetlerde yirmi rekât kılındığından bahsedilir (Muvatta, "Salâtu fî-Ramazan", 2; Buhârî, "Salâtu't-teravîh", 1).

“Salâtu fi-Ramazân”, 2). Muhtemelen bu tür rivayetler referans alınarak teravih namazının yirmi rekât olması gerektiğine görüşler serdedilmiştir. Ancak bu içtihatların hiçbirisi bağlayıcı değildir.

Sonuç itibarıyla Resulullah teravih değil gece namazı kılmıştır. Bu gece namazı, teheccüd veya vitir olarak bilinen namazdır. Ebû Bekir döneminde de bu namazın kılındığına dair bir tek rivayet yoktur.

Not: Bu yazım, “Hz. Peygamber ve Namaz” adlı yeni çalışmamdan uyarlanmıştır. Ancak bu kadar özetleyebildim geniş bilgiler için Allah kitap çıkınca...

ZORUNLU AÇIKLAMA: Her zaman söylerim yazdıklarım kimseyi değil, sadece beni bağlar. Kısa yazayım derken bu kaydı düşünmemi unutmuşum.

Ben insanların teravih namazı kılmasını değil teravih dindarlığını doğru bulmam. Senede bir ay da olsa insanların ibadet etmesi elbette ki güzel, buna kim ne diyebilir. Lakin ibadette asolan devamlılıktır. Keza tarihi gerçeği yazıda görülen namaza ihtin gösterilip farz namazların ihmal edilmesi ise son derece anlamsız ve bunun hiçbir izahı yok.

Aslında yazı uzun olduğu gerekçesiyle bu bağlamdaki değerlendirmelerimi, ayrı bir yazıda vermeyi düşünmüştüm. Ancak bu kadar olan yorumları okuduktan sonra, buna gerek olmadığına karar verdim ve ayrıca burada kimseye bir şey anlatılmayacağı bir kez daha gördüm.

KIPÇAKLAR-KUMANLAR.

KIPÇAK TÜRKLERİ DİYER BİR ADIYLA KUMANLAR.

Avrupalıların “Kuman” adını verdikleri kuzey Türkleri.

Kıpçakları, Bizanslılar “Kumanos”, Macarlar “Kun”, Ruslar “Polovets”, Almanlar “Falben” adıyla bilirler. İslamî kaynaklar ise “Kıpçak” (Kıfşak, Hıfşak) diye zikrederler. Genellikle, beyaz tenli, sarı saçlı ve mavi gözlüdürler. Batı Göktürkleri'nin bir kolu olduğu söylenen Kıpçakların, Kimek, Yimek, Kaŋlı ve Oğuz gibi Türk boyları ile irtibatları vardır.

Karahıtayların baskını ile, Güneybatı Sibirya’da irtiş ve Ural nehirleri arasındaki yurtlarından, 11. yüzyılda çıkarıldılar. Volga üzerinden batıya göçtüler. Özi (Dinyeper) Nehrine kadar Karadeniz’in kuzeyindeki bozkırlara hakim oldular. Buralar “Deşt-Kıpçak” şeklinde kendi isimleriyle anıldı. Bölgede yaşayan Bulgar, Alan, Burtas, Ulah, Mordva ve Hazarlar’ı hakimiyetleri altına aldılar. Rus sınırında yerleşen Karakalpaklarla savaştılar. Ruslarla, uzun yıllar (1061-1220) süren savaşlar yaptılar. Esir aldıkları Rusları, Kırım’daki Bizanslı tacirler vasıtasıyla Akdeniz ülkelerine sattılar. Bilhassa Rus knezleri arasındaki mücadelelerde ya da çağrılmaları sebebiyle, akınlarını büsbütün arttırdılar. On ikinci yüzyıl boyunca Ruslarla savaştılar. Rusların meşhur İğör Deşt’te 1185’te Kıpçaklara karşı düzenledikleri, fakat yenildikleri seferi konu almaktadır. Beylikler hâlinde yaşayan Kıpçaklar, çevrelerini kontrol altında tutmalarına rağmen, tam bir birlik sağlayamadılar.

Sponsorlu Bağlantılar

1222 yılında Moğollar, Kafkasları Derbent geçidinden aşarak Kıpçaklar üzerine yürüdüler. Ancak Kıpçak Başbuğları, Rus knezleri ile işbirliği yapıp, Moğolları Kalka Nehrine kadar sürdü. 1223’te yapılan Kalka Meydan Muharebesinde ise Rus knezleri ve Kıpçaklar müthiş bir bozguna uğradılar. Birçok Rus köy ve şehri yakılıp yıkıldı. 1236’da Batu Han, batı seferine çıktı. Rusları yendikten sonra İdil ile Özi nehirleri arasındaki bozkırlarda yaşayan Kıpçakları dağıttı (1239). Kıpçaklardan bir kısmı, Özi’nin batısına gidip kitleler hâlinde Macaristan’a girdiler. Bir kısmı ise, Orda İdil (Volga) sahasına yani Bulgar Türklerinin yurduna ulaştılar. Bulgar Türkleri, Kıpçaklarla kaynaşıp Kazan Türklerini meydana getirdiler. Batu Han, Macaristan’ı da itaatine aldıktan sonra, ordularını İdil’e kadar çekti ve Aşağı İdil boyunda, Altınordu Devleti’nin temelini attı (1242).

Yerli Kıpçak Türkleri, işgalci Moğolları, kısa zamanda kültürlerinin etkisi altında erittiler. Devlet adeta bir Kıpçak devleti hâline geldi. Moğolların sadece adı kaldı. Türkçe konuşup Türkçe yazmaya başladılar. Bilhassa Batu’nun oğlu Berke Hanın Müslüman olması, Moğollar arasında İslâmiyet’in hızla yayılmasına yol açtı. İslâmiyet, 922 yılında Bulgar Hanı Almas Hanın Müslüman olmasıyla Abbasî halifelerine tâbi olmasından sonra, bölgedeki Türk boylarının ortak dini hâline geldi. Yüzyıllarca, Rusları, Sibirya soğuşuna mahkûm eden Kıpçak Türklerinin hakim olduğu Altınordu Hanlığı, Timurular’la giriştiği mücadele sonunda zayıf kaldı. Altınordu’nun hakim olduğu bölgelerde, Kazan (1437-1552) ve Kırım (1430-1783) hanlıkları kuruldu. Bu hanlıkların nüfusu Kıpçak Türklerinden meydana geliyordu. Kazan Hanlığı’ndaki taht kavgaları, Rusları iyice güçlendirdi. 1552’de Korkunç İvan Kazan Hanlığını yıktı. 1783’te Kırım Hanlığı, Rusya hakimiyetine girdi. Osmanlılar’ın zayıf dönemlerini iyi kullanan Ruslar, iş ettikleri bölgelerdeki cami ve medreseleri yakıp yıktılar. Birçok Müslüman, Osmanlı topraklarına göç etti. Geride kalanlar, Rusların korkunç zulümlerine maruz kaldılar. 1917 Bolşevik ihtilali ve sonrasında din tamamen yasaklandı. Fakat bölgede meskûn olan Müslüman ahali, benliğini İslâmiyet sayesinde korudu. 1990’lara doğru dinî inançların serbest bırakılması ile bölgede İslâmiyet, eski günlerine kavuşma yolunda hızla ilerlemektedir.

Macaristan ve Romanya gibi ülkelere gidip yerleşen Kıpçaklar, Hıristiyanlaşarak benliklerini kaybettiler. On ikinci yüzyıl ve sonrasında, Mısır’daki Eyyubî ve Memlûkluk devletlerine satılan Kıpçak çocukları, zamanla devletin idaresini ele geçirdiler. 1250-1382 yıllarında, Mısır’ı Kıpçak asıllı Memlûk hükümdarları idare ettiler.

Kıpçak Türkleri, kendilerine mahsus bir lehçe ile konuşurlardı. Macaristan ve Mısır’da Kıpçak lehçesinde kitaplar yazmışlar. Kırım’da ticaretle uğraşan Kıpçak Türkleri ile irtibat kuran İtalyanlar, Codex Cumanicus adıyla ticareti ilgilendiren Kıpçakça lügat kitabı hazırladılar. Ayrıca, Alman misyonerleri, bu kitabı dinî yönden tamamlayan ilâhiler kısmını yazdılar.

Fehmi TAZEGÜL

DUYUN-U UMUMİYE KANUNU.

DUYUN-U UMUMİYE KANUNU.

Genel borçlar anlamına gelen XX. yüzyıl tarihine ait bir kavram.

Osmanlı İmparatorluğu devrinde 24 Ağustos 1854'ten başlayarak ödenmesi 25 Mayıs 1954'e kadar süren dış borçlanmalar bunların ödenip kaldırılması için kurulan teşkilatın adı.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselme devrinde başlayan mali dengesizlikler; XVII. yüzyıldan sonra yenilgilerle sonuçlanan giderleri, rasyonel olmayan para siyaseti bütçe açıklarını büyüttü. XIX. yüzyılda askeri ve idari teşkilatta girişilen yenilik hareketleri, hazinenin durumunu daha da ağırlaştırdı.

Gerileme döneminde gelir kaynaklarında da hızlı bir azalma baş gösterdi. Gülhane Hatt-ı Hümayunu ile başlayan vergi sisteminin merkezleştirilmesi yolundaki çalışmalar müspet sonuç sağlayamadı. Çünkü yürürlükteki vergiler ağır, sanayi gelişmemiş, vergilendirilebilecek tek kesim olan ithalat- ihracat ise

1838 İngiliz Ticaret Antlaşması gereğince gümrük muafiyeti ile korunmuştu. Bu sebeplerden dolayı Osmanlı Devleti önce iç borçlanma sonra da dış borçlanma yoluna gitmek zorunda kaldı.

Borçlar önceleri Galata'daki Ermeni, Yahudi, Rum asıllı bankerlerden sağlandı. Kırım Savaşı sırasında da Avrupa'da sermaye piyasalarına başvuruldu.

Osmanlı Devleti'nin bütçe açığı 1844'de önemli sayılmayacak bir açık gösterirken, 6 yıl sonra bütçe açığı 294.280.000 akçe çıktı. Bu açık 1874 yılında 5.000.000 altın liraya, yani devletin bütün gelirinin % 25'ine vardı. Düyun-ı Umumiye'nin başlangıcı olan 5.000.000 İngiliz liralık bir borçlanmanın yapılmasında Osmanlı Rus Savaşı'nda etkili oldu. Osmanlı maliyesi İngiltere ve Fransa kamuoyunun Osmanlılar safında bulunmasından yararlanarak, karşılık olarak gösterdiği 60.000 keselik yani 300.000 Mısır ili yıllık vergisiyle, Londra'da Palmer ve ortaklarından, Paris'te Goldschmid ve ortakları firmasından ilk borçlanmayı yaptı. Borç 5.000.000 üzerinden 2.000.000 İngiliz altını idi. Borç süresi 15 yıl olup, bunun Osmanlı hesabıyla tutarı 11 altın 10 İngiliz parası hesabıyla 3.300.000 lira ediyordu. Komisyon ve öteki giderler çıkınca hazineye giren para 2.286.285 lira oldu. Bu para Kırım Savaşı'nın giderlerine yetmediğinden 27 Haziran 1855'de 5.000.000 liralık ikinci borçlanma yapıldı. Bunları 5.000.000 1858 ve 400.000.000 franklık Mires firması borçlanması takip etti. Bu sırada hükümetin iç borçları 18 000.000 altın liraya vardı. bulunuyordu. Bu iç borçlarda dolaylı olarak Londra ve Paris bankerlerine dayanmaktaydı. Hükümet iç borçlarını ödeyemediği takdirde bunun etkisi Londra ve Paris borsalarında görülecekti. Bunun üzerine borçlanma hususunda İngiltere hükümetinin yardımını istendi. Buna karşılık olarak İngiltere hükümeti:

- 1-Yabancılar, Osmanlı hükümetine ait emlakı satın alma ve kiralama hakkının tanınmasını,
- 2-Bu emlakın rehin gösterilmek suretiyle tahvil çıkarılmasını,
- 3-Vakıfların kaldırılmasını,
- 4-Osmanlı maliyesinin milletlerarası bir kuruluşun denetimine bırakılmasını şart koştu.

Osmanlı İmparatorluğu'nun mali bağımsızlığını sarsacak nitelikteki bu şartlar kabul edilmeyerek; Parisli banker Mires ile 400.000.000 franklık bir borç antlaşması yapıldı. Ancak bankerin tutuklanması üzerine bu sözleşme feshedilmiş oldu.

Abdülaziz devrinde yapılan 200 'er milyon franklık 1862 ve 1863 borçlanmaları, kaimelerin ve iç dalgalı borçların ödenmesi kullanıldığından olumlu bir değer taşır. Fakat bundan sonraki borçlanmalar daha önceki alınan borçların faizlerini ödeyebilmesi için yapıldığından Osmanlı maliyesini bir kat daha kötü duruma soktu. Böylelikle 1865, 1865 I. tertip genel borçları 1869, 1869 I. tertip genel borçları, Rumeli demiryolları borçlanması, 1871, 1872, 1873, II. tertip genel borçları, 1874 III. tertip genel borçları olmak üzere 12.712.020 lira safi bedel karşılığında 238.773.272 altın liralık borç yapılmış oldu. Bunlardan sadece 1870 Rumeli demiryolu istikrazı, bayındırlık hizmeti için alındığından değer taşırırsa da, diğerlerinin bu anlamda bir özelliği de yoktu.

Böylece 1874 yılına kadar 20 yıl içinde 15 borçlanma yapıldı. Ve komisyon, faiz vb. masraflar çıktıktan sonra 239 milyon lira yakın borca karşılık ele geçen 127 milyon lira oldu. 1874-1875 yılı Osmanlı bütçesi ise 13.200.000 dış borçlar mürettepleri, 17.000.000 dalgalı borçlara karşılık 25.104.958 lira idi.

Osmanlı hükümeti daha 1865'te borçlarının faizlerini ödeyemez duruma düşmüştü. Bir süre yeni kurulan Osmanlı Bankası'nın desteği, Osmanlı maliyesini iflastan kurtarmıştı.

1875 mali yılında programsız, plansız yapılan borçlanmalar yüzünden iflas kendini gösterdi. 1875 taksitleri yine Osmanlı Bankası'nın avanslarıyla kapatıldıysa da hükümet 10 Ekim kararnamesiyle bunu açıklayarak iflası kabul etti. Bu kararnamenin Ramazan ayında yayınlanan bir kanunla onaylandığından bunlara " Ramazan Kararnameleri" denir. Hükümet dış ve iç borçlarında gerek ödemeyi gerek faizleri % 50 düşürdüğü halde, yine de sözleşmelerin gereğini karşılayamadı. Bunun sonucu tahvillerin fiyatı düştü. Altının fiyatı 235 kuruştan 900 kuruşa fırladı. Öte yandan bankalarda büyük krizler kendini gösterdi.

Credit Ottoman General, İstanbul Bankası, Kambiyu Osmanlı Şirketi ve Osmanlı büyük zararalara uğradı. Bir yandan paranın değeri düştüğünden Osmanlı bütçesindeki açık daha da büyüyordu.

Böylece Osmanlı Devleti'ni mali kontrol altına alacak ortam doğmuş oluyordu. Avrupa devletleri, vatandaşlarının haklarını altın altına almak için, genellikle mali kontrolü esas tutan çeşitli ödeme planları ileri sürdüler. Bu teklifler Osmanlı hükümetince reddedildi. Bununla birlikte 10-22 Kasım 1879 kararıyla pul, tütün, içki, ipek, av, tuz resimlerinin gelirleri 10 yıl süreyle Galbankerlerine bırakılarak başına Fransız Hamilton Long'un getirildiği "Rüsum-ı Sitte" idaresi kuruldu. İstanbul bankerlerine bu imtiyaz, dış borçların sahiplerini de harekete geçirdi. Fransız ve İngiliz hükümetleri protesto ettiler. İş siyasi bir müdahale şeklini alınca Osmanlı hükümeti 1880'de yayınladığı bir notayla kupon sahiplerine "Rüsum-ı Sitte" idaresi yerine seçecekleri bankayı kabul ediyor, bankanın altı geliri yönetmesini ve Osmanlı Düyun-ı Umumiye'sinin ödemesini uygun buluyor, sadece genel denetleme hakkını elinde bulundurduğunu bildiriyordu. Borçlar içinse % 8 olarak dondurulmuş bulunan gümrük resminin yükseltilmesi mümkün olduğu takdirde elde edilecek gelir fazlasıyla, temettü vergisinde görülecek gelir fazlasının, Doğu Rumeli eyaletinin gelirini, Kıbrıs Adası ile Bulgaristan emaretinin yıllık gelirlerini ve devlet gelirlerindeki artışları karşılık gösteriyordu.

Bu temel ilke üzerinde Server Paşa'nın başkanlığında başlayan görüşmeler Eylül- Aralık 1881 arasında devam etti. Kupon sahiplerinin ortaya attığı uluslararası komisyon reddedildiyse de, kupon sahiplerinin seçeceği temsilcilerden meydana gelen Düyun-ı Umumiye Meclisi kabul edildi. "Rüsum-ı Sitte" yeni meclise bırakıldı. Alacakların ana parasında da önemli indirimler yapıldı. Böylece Osmanlı borçlarının yönetimi yeni bir şekle sokuldu. Osmanlı hükümeti bu durumu 28 Muharrem 1299 tarihli kararnameyle onayladı. Bu kararnameyle Osmanlı maliyesi içerisinde ayırıcı ve özel bir yönetimin doğması kabul ediliyor.

Düyun-ı Umumiye idaresi: Düyun-ı Umumiye-i Osmaniye Meclisi İdaresi, 7 üyeden oluştu. Bu üyelere birisini İngiliz ve Hollandalı alacaklılar, birisini Fransız alacaklılar, birisini Alman alacaklılar, birisini İtalyan, birisini Osmanlılar ve öncelikli alacaklılar için de bir temsilci ayrıldı. Üyelik süresi 5 yıldır. Üyeler yılda 2000 İngiliz lirası maaş alıyorlardı. İstanbul'da oturuyorlardı. Ayrıca da 1200 İngiliz lirası maaş verildi, öncelikli alacaklılar temsilcisinin 500 İngiliz lirası huzur hakkı vardı. Başkanlık 5 yıl süreyle İngiliz, Fransız temsilcilere ait bulunuyordu. Onların yokluğunda en yaşlı üye başkanlık ederdi.

Meclisin görevi, idareye tahsis edilen gelirin toplanması ve idaresiydi. Yönetim giderleri çıktıktan sonra kalan para, borç taksitlerine dağıtılacaktı. Meclis, mali yıl başından iki ay önce gelir, masraf ve ödemeleri gösteren bütçesini Osmanlı Maliye Nezareti'ne teslim ederdi. Bu bütçe hükümetçe onaylandıktan sonra Osmanlı bütçesine katılırdı. Osmanlı hükümeti idareye komisyoner ve sayıları belirsiz müfettişleriyle kontrol eder; meclis görüşmelerine katılan komisyoner istişari oy kullanırdı. Komisyoner maaşını idare, müfettişlerinkini Maliye Nezareti karşılardı. Hükümetle idare arasındaki anlaşmazlıkları tarafların kabul edemediği hakem giderirdi. Hakemlerin kararı kesindi.

Muharrem Kararnamesi'yle kurulan Düyun-ı Umumiye idaresinin bir devletler hukuku veya iç genel hukuk anlaşması olup olmadığı konusundaki tartışma kesin bir sonuca varmamıştır. Ancak bu kuruluşla Osmanlı genel borçları düzensizlikten kurtulmuş, faiz hadleri her ne kadar düşürülmüşse de, düzenli ve sağlam ödemelere bağlanmış olduğundan alacaklıları memnun etmişti. Öte yandan ayrılan gelirleri toplamak için özel teşkilat kurması, devletin güvenlik kuvvetlerinin bu teşkilat emrine girmesi, özel ve gizli müfettişler kullanabilmesi, memurlarının Osmanlı memurlarının özlük haklarına sahip olması, Osmanlı Devleti'nin bağımsızlığıyla güç bağdaşır bir durum ortaya koydu.

Osmanlı hükümeti Düyun-ı Umumiye İdaresi'nin kuruluşundan sonra da mali sıkıntısını geçiştirmek için borçlanmaya gitti. Bu dönemdeki borçlanmaların önemli bir kısmının demiryolu, liman ve dok gibi yatırımlar için yapılmış olması birinci dönem borçlanmalarla bunları ayıran başlıca özelliktir. Bunlar 1886 gümrükler, 1888, 1890, 1891, 1893, 1894 Şark şimendiferleri, 1902, 1903 Bağdat demiryolu, 1904,1905 Anadolu şimendiferleri, 1908 II. Bağdat borçlanmalarıdır.

II. Meşrutiyet döneminde de dış istikrazlar devam etti. Bunlar 1909, 1910 Soma-Bandırma demiryolu, 1911 Hüdeyde-San, Konya Ovası sulama, 1913 doklar, 1914 savaş borçlanmalarıdır. 1903 tarihinde Düyun-ı Umumiye, eski borçları tek bir kaleme toplayan bir tertibe alınmıştı. Osmanlı İmparatorluğu'nun çökmesi sırasında iç ve dış krizler devam ederken, ödemeler 1914 yılına kadar düzenle yürütüldü. Birinci Dünya Savaşı sırasında Düyun-ı Umumiye Meclisi İngiliz ve Fransız üyeler olmadığı halde göreve devam etti. Osmanlı Devleti savaşa katılınca İngiliz, Fransız, İtalyan, Rus ve bazı alacaklıların taksitlerinin ödenmesi durduruldu. 1920'de ödeme yasağı kaldırılınca toplanan gelirlere etkisi görülen para değeri düşmüş olduğu halde birikmiş taksitlerin ödenmesine bir dereceye kadar çalışıldı.

Ancak Anadolu'da kendini gösteren milli ayaklanma ve Atatürk'ün başkanlığında kurulan yeni Türk devletinin TBMM hükümeti bütün gelir kaynaklarına bu arada Düyun-ı Umumiye idaresine bırakılan gelirlere de el koyunca, ödemeler yeniden durdu.

Kurtuluş Savaşı'nı bir kuruş borç almadan zafere ulaştıran TBMM hükümeti, Lozan barış masasına oturduğu zaman imparatorluğa ait borçlarla karşılaştı. Konferansta borçlar konusunda uzun tartışmalar oldu. Osmanlı genel borçlarının 1912-1913 Balkan Savaşı sonunda imparatorluk topraklarından pay alan Balkan devletleriyle Lozan Anlaşması'nın sonucuyla Asya'da meydana gelen yeni devletler arasında bölüşülmesi kabul edildi. Böylece Osmanlı İmparatorluğu'nun borçları onun mirasına oturan bütün devletlere bir oran içinde bölünmüş oluyordu. Varılan anlaşmaya göre Osmanlı borçları:

1-7 Ekim 1912'den önce yapılan borçlar, Balkan Savaşı sonunda Osmanlı İmparatorluğu'ndan toprak kazanan devletler arasında

2-1 Kasım 1914'e kadar yapılan borçlanmalarla Lozan Antlaşması ile Asya'da doğan devletler arasında bölüşülecekti. Böylece İtalya 17 Ekim 1922 tarihinden, Yunanistan 14 Kasım 1913 tarihinden başlayarak Osmanlı borçlarına katılmak zorunda kaldı. Asya'da kurulan devletler 1 Mart 1920'den sonra Düyun-ı Umumiye'ye katılmış oluyordular.

3-Borçları yüklenen devletler, Türkiye ile birlikte hisselerine düşen birikmiş borçları faizsiz olarak, anlaşmanın yürürlüğe girmesiyle

tarihten başlamak üzere

20 yılda ödemeyi üzerlerine alıyorlardı. Türkiye'nin daha önce ödediği paralar ise, bu memleketin birikmiş müretteplerine mahsus edilecekti.

4-Bu anlaşmaya Kıbrıs Adası alınmamıştı. Buna sebep de bu adanın yıllık kira gelirinin fazlasının 1855 borçlanmasına ayrılmaması idi. Mısır ise 1855, 1891 ve 1894 borçlanmalarını yalnız başına ödemekte olduğundan ve bu borçlar Mısır'ın kenar Düyun-ı Umumiye'ye katılmış olduğundan Osmanlı borçlarından ayrı tutulmuştu. Borçların bölünmesinde devletlerind aldıkları toprakların gelir oranı göz önüne alındı. Buna göre her devlete düşen hisse şöyledi
Fehmi TAZEGÜL

TEŞKİLAT-I ESASİYE KANUNU.

TEŞKİLAT-I ESASİYE KANUNU

Türkiye anayasasının ilkelerini belirleyen; 85 numaralı ve kabul tarihi 20 Kânun-ı Sani 1337 (20 Ocak 1921) olan 23 maddeli ayrılmış maddeden oluşan kısa çerçeve anayasa niteliğinde bir belgedir.

1923 yılındaki değişiklikle Cumhuriyet ilan edilmiştir. Bazı tanımlamaların aksine, 20 Ocak 1921 tarihli ilk Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, Türkiye'nin ilk anayasasıdır. Anayasa için gerekli norm, kabul için oy oranı ve maddeler yönünden yeterli değildi a Türkiye'nin ilk anayasası olarak kabul edilmiştir. 1876 Kanun-u Esasîsi de resmen ilan edilmemişti, fakat Osmanlı'nın ilk anayasa olarak tarihin sayfalarında yerini aldı.

Teşkilat-ı Esasiye Maddeleri

1 — Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Yönetim şekli, halkın mukadderatını bizzat ve fiili olarak yönetmesi ilkesine dayalıdır.
2 — Yürütme kuvveti ve yasama yetkisi, milletin tek ve gerçek temsilcisi olan Büyük Millet Meclisi'nde belirir ve toplanır.
3 — Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi tarafından idare edilir ve hükûmeti «Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti» adını taşır.

4 — Büyük Millet Meclisi, iller halkınca seçilmiş üyelerden oluşur.

5 — Büyük Millet Meclisi'nin seçimi iki yılda bir yapılır. Seçilen üyelerin üyelik süresi iki yıldır ve yeniden seçilmek mümkündür. Eski Meclis, yeni Meclis toplanıncaya kadar göreve devam eder. Yeni seçimlerin yapılmasına imkân görülmediği takdirde, her iki yıl süresi yalnız bir yıl uzatılabilir. Büyük Millet Meclisi üyelerinden her biri, yalnız kendini seçen ilin ayrıca vekili olmayıp aynı zamanda bütün milletin vekilidir.

6 — Büyük Millet Meclisi'nin Genel Kurulu, Kasım başında, davetsiz toplanır.

7 — Şeriat hükümlerinin uygulanması, bütün kanunların yürürlüğe konması, değiştirilmesi, yürürlükten kaldırılması, antlaşmaların imzalanması ve vatan savunmasıyla ilgili savaş ilâm gibi temel haklar Büyük Millet Meclisi'ne aittir. Kanun ve tüzükle düzenlenmesinde, halk için en yararlı ve zamanın ihtiyacına en elverişli fıkıh ve hukuk hükümleriyle, örf ve âdetler ve teamül esas

olarak alınır. Bakanlar Kurulu'nun görev ve sorumluluğu özel kanunla belirtilir.

8 — Büyük Millet Meclisi, hükûmeti oluşturan bakanlıkları, "özel kanun gereğince seçtiği bakanlar vasıtasıyla yönetir. Meclis yürütme ile ilgili işlerde bakanlara görev tayin eder; gerekirse bunları değiştirir.

9 — Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu tarafından seçilen başkan, bir seçim dönemi süresince Büyük Millet Meclisi Başkanı sıfatıyla Meclis adına imza atmaya ve Bakanlar Kurulu kararlarını onaylamaya yetkilidir. Bakanlar Kurulu üyeleri içlerinden birini kendilerine başkan seçer. Ancak Büyük Millet Meclisi Başkanı, Bakanlar Kurulu'nun da tabii başkanıdır.

10 — Kânûn-i Esâsî'nin bu maddelere aykırı düşmeyen hükümleri eskisi gibi yürürlükte.

Fehmi TAZEGÜL

GREKLER-İYON YUNAN TARİHİ.

GREKLER YUNAN TARİHİ

Yunan tarihi Yunanistan tarihi.Yunanistan`ın ilk sakinlerine sıklıkla Pelasgi, yani "deniz halkı" denirdi. Yarımada'nın bu sakin kuzeyden göçen işgalcilerin etkisi ile güneye kaçtılar. Birbiri ardı sıra gelen işgallerle güney kıyılarına ve Ege Adaları`na yayıldılar. M.Ö. 3200 civarında bölgeye yeni gelenler birlikte zamanla Yunancaya dönüşen bir Hint-Avrupa dili getirdiler.

Antik Yunanistan (Yunanca: Yunan=M.Ö. 2. yy.`da da Roma İmparatorluğu`nun hakimiyetine girerek ortadan kalktı.

Roma İmparatorluğu`nun 4.yüzyılda bölünmesiyle de 1821`e kadar Doğu Roma ve Osmanlı İmparatorluklarının başkenti olan Konstantinopolis / İstanbul tarafından yönetildi. Antik kültürler ve politeist dinler bu dönemlerde yerini Ortadoğu kaynaklı olan Ortodoks Hıristiyanlığa, 13.-14. yüzyıllardan sonra da Müslümanlığa bıraktı.

Osmanlı döneminde 14.yüzyılda nüfusun çoğunluğunun Hıristiyan olmasına karşın, 19 yy.`a gelindiğinde 600 sene süren devşirme uygulaması sonucunda hıristiyanların oranı, %30`un altına inmişti.

Günümüzdeki modern Yunanistan, 1821`de Osmanlı Devleti`nin İngiltere, Fransa ve Rusyaya karşı aldığı yenilgiler sonucu imparatorlukların koruma bölgesi olarak, İstanbul`un idaresinden koparılan Mora Yarımadası ve Atina`dan ibaret küçük bir bölgede `Yunan Krallığı` adı altında kuruldu. İlk Yunan Kralı olarak da Bavyeralı aristokrat aileden gelen Otto isminde bir kral atandı.

Daha sonraki yıllarda İngiliz ve Fransız yöneticiler, onlar açısından bu kabul edilemez durumu, Rumların doğuya olan benzeri doğu düşmanlığına dönüştürmeyi başardılar.

Daha sonraki yıllarda İstanbul, savaş yenilgileri neticesinde, savaş galibi imparatorlukların baskılarıyla, Atina`ya şu bölgeyi vermeye mecbur kaldı:

1877-78 Rus harbi yenilgisi, verilen bölge: Tesalya, Orta Yunanistan

1912-13, Balkan Savaşları, verilen bölge: Selanik, Girit, Midilli, Sisam adaları

1918, 1. Dünya Savaşı yenilgisi, verilen bölge : Batı Trakya

1918`de galip devletler günümüzdeki Türkiye`nin batı yarısını Yunanistan, doğu yarısını da Ermenistan ilan etmek istiyorlar. Başkent İstanbul olacak, ismi tekrar Konstantinopolis`e dönecekti. Ancak planları gerçekleşmedi.

1946`da, İtalya`nın 1912`de Osmanlı Devleti`nden almış 12 adanın, İngiltere`nin olmasıyla, bu adalar da Atina yönetimine geçtiğinde, Atina yönetimi 1821-1946 arasındaki 125 senede, hep savaş galibi emperyal devletlerin yanında yer alarak, İstanbul aleyhine, topraklarının yüzölçümünü yaklaşık 10 misline çıkarmayı başarmıştı.

Yunanistan`ın Kısa Tarihi

Yunanistan`ın kısa tarihi özetle şöyledir;

- MÖ 20. yüzyıl önceler — Yunan kabileleri Balkanlar`a göç etti.
- MÖ 20. yüzyıl — Makedonya`nın bazı yerlerine yerleşildi, Yunan Yarımadası`nda bazı şehirler kuruldu.
- MÖ 17. yüzyıl — Minoan Uygarlığı`nın muhtemelen Santoron afetinden kaynaklanan çöküşü, Miken Uygarlığı`nın başlangıcı.
- MÖ 13. yüzyıl — Ön Asya`da (Anadolu`da) ilk yerleşim.
- MÖ 11. yüzyıl — Dorlar`ın Yunanistan içlerine göçleri
- MÖ 9. yüzyıl — Asya`da önemli koloni kurma çalışmaları
- MÖ 8. yüzyıl — Güney İtalya ve Sicilya`da ilk koloniler
- MÖ 6. yüzyıl — Akdeniz ve Karadeniz`den aşırı koloniler kuruldu
- MÖ 4. yüzyıl — Büyük İskender`in hükümdarlığı, birçok yerde yeni Makedon şehirleri ve krallıkları kuruldu. En önemlisi İskenderiye kenti.
- MÖ 2. yüzyıl — Yunanistan`ın Romalılar`ca fethi, Roma`ya göç dalgaları
- MS 4. yüzyıl — Roma İmparatorluğu`nun ikiye ayrılması. Bizans`ın kurulması. Yunanlar`ın geri, özellikle Konstantinopolis`e göçleri.
- MS 7. yüzyıl Yunanistan`ın birçok bölümünün Slavlar tarafından fethi. Yunanlar`ın güney İtalya`ya göçleri. Bizans İmparatoru`nun yakaladığı Slavlar`ı Kapadokya Bölgesine sürmesi. Boğaziçi`nin Kıbrıs`lı ve Makedonya`lı göçmen Yunanlar tarafından tekrar nüfuslanması.
- MS 9. yüzyıl Roma İmparatorluğu`na göçen Yunanların geri dönmeleri, ve Peloponnesiaile Tesalya`ya yerleştirilmeleri
- MS 13. yüzyıl — Bizans İmparatorluğu`nun zayıflaması nedeniyle Haçlılar`ın Konstantinopolis`i ele geçirmesi. Buranın Latinler tarafından işgal edilmesi.

- İmparatorluğu'nun başkenti yapılması. Yaklaşık 50 yıllık bir mücadeleden sonra tekrar Bizans'ın canlanması.
- MS 15. yüzyıl — Bizans İmparatorluğu'nun Osmanlı Devleti tarafından yıkılması. Yunan Diasporası'nın Avrupa'ya kaçması. Osmanlılar'ın Yunan topraklarında iskan çalışmaları yapması.
  - 1830'ler — Yeni Yunan şehirlerinin kurulmaya başlanması Anadolu ve İstanbul'dan Yunanistan'a göçler.
  - 1913 — Makedonya'nın parçalanması ve burada yaşayan Yunanların, Türklerin ve Bulgarların dağılık göçleri.
  - 1919 — Neuilly Anlaşması ile Yunanistan ve Bulgaristan nüfus mübadelesi yaptı.
  - 1923 — Lozan Anlaşması ile Yunanistan ve Türkiye, -İstanbul, Bozcaada, Gökçeada'dakiler ile doğu Trakya'daki bazı Türk yerleşim birimleri istisna - nüfus mübadelesi yapmaya karar verdi. İzmir, Trabzon, Çanakkale ve Türkiye'nin çeşitli yerlerinde 450,000 Rum ile, Yunanistan'da yaşayan 1,500,000 Türk yer değiştirdi.
  - 1947 — Romanya'da komünist rejim Yunan vatandaşların mallarına el koymaya başladı. Yaklaşık 75,000 kişi göç etti.
  - 1948 — Yunan İç Savaşı. Onbinlerce Yunan doğu bloğu ülkelerine sığındı. Taşkent'te bugün büyük bir azınlıklar.
  - 1950'ler — Yunanlar'ın Batı Almanya'ya, Kanada'ya, ABD'ye ve Avustralya'ya büyük göççleri.
  - 1955 — İstanbul'da Rumlara karşı saldırılar. Bunu müteakiben hızlı bir kaçış. Bugün İstanbul'da sadece 2000 Rum kaldı.
  - 1958 — Birçok Rum, Cemal Abdülnasır'ın rejiminden kaçtı.
  - 1974 — Türkiye'nin Kıbrıs'a çıkartma yapması ile binlerce Rum, adanın güneyine ve İngiltere'ye kaçtı.
  - 1980'ler — İç savaşta sürülenlerin, ülkeye geri gelmesine izin verilir, aynı zamanda Almanya'dan da geri göçler başlar.
  - 1990'lar — SSCB'nin dağılması ile Ermenistan, Gürcistan, Arnavutluk ve Rusya'dan yaklaşık 100.000 kişinin ülkeye göçü.
  - 2000 — Schengen Antlaşması'nın şartlarını tamamen yerine getirdi.
  - 2000'ler — Avustralya ve Amerika Birleşik Devletleri'ne göçler

Fehmi TAZEGÜL

KIBRIS BARIŞ HAREKATI.

KIBRIS BARIŞ HAREKATI

Kıbrıs'ta Geçici Türk Yönetiminin Kurulması:

1960 Anayasasının bazı hükümlerinin Kıbrıs Rum Yönetimi tarafından iptal edilmesi ve Türk Kesimini dikkate almaması üzerine Türk Kesimi, yaptığı toplantıda kendi idarelerini kurmaya karar vermişlerdir.

Bu maksatla 28 Aralık 1967 tarihinde Ada'da "Geçici Türk Yönetimi" fiilen ilan edildi ve başkanlığına Doktor Fazıl Küçük, Başbakanlığına da Türkiye'de bulunan Rauf Denktaş getirildi . Bu Yönetim bağlı kalacağı 19 maddelik esasları da açıklamıştı. Görüşmeler sonucu Enosis emellerinden vazgeçemeyen Rumların uzlaşmaz tutumu nedeniyle herhangi bir netice alınamamıştı. Bu devrede Makarios ile Yunan Cunta Yönetimi arasında görüş ayrılıkları çıkmaya başlamıştı.

Nihayetinde 15 Temmuz 1974 tarihinde darbe ile Makarios yönetiminden uzaklaştırılınca Kıbrıs Türkleri, bir adım daha atarak "Geçici Türk Yönetimi" yerine 18 Temmuz 1974'te "Kıbrıs Türk Yönetimi" şeklini alacak yeni bir siyasi yapılanmaya gitti . Kurulan bu yönetimler Kıbrıs Barış Harekati'ndan sonra kurulacak "Kıbrıs Türk Federe Devleti"nin temellerini oluşturuyordu.

Kıbrıs'ta Hükümet Darbesi:

Kıbrıs'ın Enosis hayalleri dahilinde Yunanistan'a ilhakı için yapılan saldırılar ve katliamlara karşı Türk Mukavemet teşkilatı ile Garantör devletlerden biri olan Türkiye'nin kararlı tutumu karşısında gerçekleşemedi. Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakının zorlaştırılmasıyla Atina'daki Cunta Yönetimi ile Kıbrıs Rum Lideri Makarios arasında görüş ayrılıkları başlamıştı.

Fikir ayrılığının asıl sebebi Yunan Cunta Yönetiminin Kıbrıs'ı, kısa sürede Yunanistan'a ilhak isteği karşısında Makarios'un uzun vadeli mücadele yolunu seçmesiydi. Böylece Makarios ile Yunan Cunta Hükümetinin arası açılmıştı.

15 Temmuz 1974 tarihinde Yunanlı Subaylar, Makarios'a karşı bir darbe yaptılar . Darbeden hemen sonra Makarios'un öldürüldüğü ilan edilmişse de Makarios darbenin yapılacağını bildiğinden önlemini alıp İngilizlere sığınarak kaçmayı başarmıştı.

Bu darbe ile azınlık bir EOKA'cı ve EOKA'nın kurucularından olan ve "İnsan Kasabı" olarak ta bilinen Nikos Sampson, Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturarak "KIBRIS ELEN CUMHURİYETİ"ni ilan etti. Birleşmiş Milletler ve çoğu dünya ülkeleri bu hükümete tepki göstererek tanımadıklarını ilan ettiler.

I. Barış Harekati:

Yunan Subaylarının Kıbrıs'ta yaptığı darbe Türkiye'de büyük heyecan yarattı. Başbakan Bülent Ecevit, gezisini yarıda kesip Ankara'ya geri döndü ve ordu alarma geçirildi. Kıbrıs'taki Türklerin tehlikede olduğu açıktı.

Çünkü yönetimi Nikos Sampson ele geçirmişti. Bu tehlike Makarios'un BM'lere verdiği bilgi ile doğrulanıyordu.

Türkiye zaman geçirmeden, Ada'daki tehlikeyi ortadan kaldırmak, barışı sağlamak ve Anayasal düzeni sağlamak için garantör devletlerinden İngiltere'ye müşterek müdahale etme teklifinde bulundu.

Ecevit ayrıntıları görüşmek için 17 Temmuz 1974'te İngiltere'ye gitti. Ancak İngiltere'nin müdahaleye kesin karşı bir tavır sergilemesi üzerine Ecevit 19 Temmuz 1974'te geri döndü. "20 Temmuz 1974 günü, Kıbrıs Türk Barış Harekâtini başlattı.

20-22 Temmuz 1974 tarihleri arasında, Türk Silahlı Kuvvetleri, Kıbrıs'ta küçük bir sahanın kontrolünü ele geçirmişlerdi. BM Güvenlik Konseyi'nin kararını uyararak, 22 Temmuz 1974 günü saat 17:00'de ateşkes olmuştu. Türk tarafı ateşkesi riayet etmedi fakat Rum-Yunan ikilisi, ağır silahlarla bir çok köyüne taarruz etmiş, köylerin bazılarını işgal ederek pek çok Türkü esir almıştı.

20 Temmuz 1974 günü başlatılmış olan I.Kıbrıs Türk Barış Harekâtî'nin sonunda asgari tahribat ve zâyiatla kazanılmış olan zaferdir.

Kıbrıs Türk Barış Harekâtî iki önemli sonuç doğurdu:

- Bu hareket sonucunda Nikos Sampson'un yedi günlük saltanatı sona erdi yerine Glafkos Klerides geçti.
- İkinci sonuç, Temmuz 1974'te Yunan Cunta Hükümeti yerini Sivil Hükümet'e bıraktı. Sürgünde bulunan Konstantin Karanfilos Hükümeti kurmak için Yunanistan'a geri döndü.

I. Cenevre Konferansı:

Kıbrıs meselesinin çözümünü 15 Temmuz darbesinden sonra İngiltere tarafından istenmişti. Türkiye'nin yapmış olduğu Kıbrıs Türk Barış Harekati'nden sırasında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 20 Temmuz'da aldığı kararla Garantör devletlerin görüşmelere başlanmasını, bölgede barışın sağlanması ve Kıbrıs'ta Anayasasının yeniden tesisini öngörüyordu.

"Garantör devletlerin temsilcileri 25 Temmuz 1974'de başlayan görüşmelerde meselenin çözümü ile ilgili hususlarda taraf tutmadılar. Görüşmeler arasında büyük görüş ayrılıkları bulunmasından dolayı, görüşmeler zaman zaman kesilme tehlikesi ile karşılaşmış olmasına rağmen, sürdürülmüş ve 30 Temmuz 1974 günü Türkiye'nin taleplerinin büyük bir kısmının taraflarca kabul edilmesi neticesinde bir Protokol imzalanmıştır. Varılan anlaşmaya göre:

Bir güvenlik bölgesi kurulacaktır,

Yunan ve Rum askerleri tarafından işgal edilmiş bulunan bütün Türk bölgeleri derhal boşaltılacaktır,

Gözaltına alınan asker ve sivil personel serbest bırakılacak,

Kıbrıs'ta barışın sağlanması ve anayasaya uygun hükümetin yeniden kurulması

için görüşmelere devam edilecektir.Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Kıbrıs Rum Toplumunu ve Kıbrıs Türk Toplumunu olmak üzere iki Otton idarenin var olduğu not etmişlerdir. Bu husus mühim bir gelişmedir.

Çünkü müteakip idari gelişmelerin kaynağını teşkil etmiştir.”

II. Cenevre Konferansı:

Birinci Cenevre Konferansında sorunun çözümü için görüşmelerin devam edilmesi karara bağlanmıştı. Bu Protokol çerçevesinde taraflar 8 Ağustos'ta Cenevre'de tekrar toplanmıştı.

Rum-Yunan ikilisi, Birinci Cenevre Konferansı neticesinde imzalanmış Protokole öngörülen hususları reddeden bir tutum almış ve taahhütleri gereği yerine getirmeleri gereken işleri yapmamış ve bilhassa ateşkesi uymamış olmaları sebebiyle, bir atmosfer içinde başlayan Konferans, daha başlangıçta başarısızlığa mahkum görünmüştür .

Türkiye Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Konferansta özetle Kıbrıs'ın %38'ini kapsayacak federe bir Türk savundu. İngiltere ve Yunanistan Dışişleri Bakanları ise bunu kabule yanaşmayıp zaman kazanmak için çeşitli oyunlara başvurular. Yunanistan Dışişleri Bakanı Mavros ile Rum Yönetimi Temsilcisi Klerides öneriyi hükümetleri ile temas edebileceklerini belirterek 32 saat süre istediler.

Yunan ve Rumların istediği bu sürenin askeri hazırlıklar için vakit kazanmayı öngördüğünü anlayan Turan Güneş'te 13 Ağustos akşamı Konferansı terk etti ve Ankara'ya "Ayşe'nin tatile çıkabileceğini" bildirdi.

II. Barış Harekatı:

Türk ve Yunan temsilcileri ile birlikte Kıbrıs Türk ve Rum temsilcilerinin de katıldığı Cenevre Görüşmeleri'nde herhangi bir anlaşma alınamamıştı.

Çünkü; Rum tarafı 1. Cenevre Konferansı sonunda imzalanan Protokole uymadıkları gibi yeni katliamlara da girişmişlerdi. 2. Cenevre Konferansı başlarken Rum ve Yunan ikilisi uzlaşmaz bir tutum sergilemiş, çeşitli oyunlarla zaman kazanmak istiyordu. Bu durum karşısında Türkiye'nin müdahaleden başka bir seçeneği kalmamıştı.

14 Ağustos 1974 tarihinde geç saatlerde 2. Barış hareketini başlatmıştır.

Bir taraftan Magosa, diğer taraftan Lefke istikametinde ileri harekate başlamış bulunan Türk Silahlı Kuvvetleri, 16 Ağustos'ta biten 3 günlük bir hareket neticesinde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin emniyetine ve ekonomik ihtiyaçlarına cevap vermesi için sahayı içine alan bugünkü hudutlarını çizmiştir .

Üç günlük hareket sonucunda Türk Silahlı Kuvvetleri önceden hazırlanan plan çerçevesinde Magosa-Lefkoşe-Omorfo hattını tutmayı başararak 1. Barış Harekatında ele geçirilen 130 km²lik alan 2. Barış Harekatıyla 4000 km²'yi buldu .

Yunanistan'ın acil toplanma çağrısı üzerine toplanan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin ateş-kes çağrısına taraflar 16 Ağustos saat 16:00'de uyarak hareketi durdurdular.

Kıbrıs Türk Barış Harekatının Sonuçları:

- 1) Ada'da Türk varlığı ve Türkiye'nin ulusal çıkarları korunmuştur.
- 2) Harekatla 1955-1974 yılları arasında Rum-Yunan ikilisinin baskı ve tehdidi altında yaşamakta olan Türk Halkı, kendine ait vatan topraklarına kavuşmuştur.
- 3) Yunanistan ve Rumların ENOSİS hayalleri, bu hareketle tarihe gömülmüştür.

Kıbrıs Barış Harekâtı

Bülent Ecevit döneminde gerçekleştirilen askeri harekattir. Ayşe Tatili Çıksın kodlamasıyla başlamış ve askerlerimiz Kıbrıs'ta için girmiş, Dış dünyada bile ilgi görmüştür. Garanti antlaşmasına istinaden Kıbrıs'a girmiştir. Harekatın etkisi büyük oldu ve yankıları hala sürmektedir.

20 Temmuz 1974 sabahı başlayan Birinci Barış Harekâtı, Türk birliklerinin Lefkoşa-Hamitköy-Gönyeli ve Pınarbaşı bölgelerinde hava indirme, Yavuz plajına da çıkarma yapmasıyla başlamıştır. 21 Temmuzda Türk uçakları Rum mevzilerine karşı hareket etmiş; 4'üncü Paraşüt Taburu ile birleşen Kıbrıs Türk Kuvvetleri, Lefkoşa Havalimanı ve Kaymaklı bölgesine taarruza başlamıştır.

Bu arada 2'nci ve 3'üncü Komando Taburları da Zeytinli istikametinde ilerlemişlerdir. 22 Temmuz günü 3'üncü Paraşüt Taburunun taarruzu sonucu, Deliktepe düşerken Türk birlikleri önce Girne'ye girmiş, daha sonra Lefkoşa'ya yönelmiştir. Bu Girne-Lefkoşa hattı birleştirilmiştir.

Gerek Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin çağrısı gerek Kıbrıs'taki çıkarmanın askerî durumu nedeniyle; Türkiye, 22 Temmuz günü saat 17.00'den itibaren harekâta son vermiştir. Ancak bu ilk Barış Harekâtı, Kıbrıs Türk toplumunun güvenliğinin sağlanabilmesi için yeterli olmaktan uzaktır. Lefkoşa-Girne yolunun denetim altına alınmasıyla, Lefkoşa'nın Türk kesiminin denizle bağlantısı sağlanmıştır. Bunun dışında kalan yerleşim bölgelerinde ise, başta Magosa olmak üzere çok sayıda Türk güvenlikten yoksun kalmış; Rum ve Yunan kuvvetlerinin merhametine bırakılmıştır.

Kıbrıs'ta ateşkes sağlanması ile birlikte Yunan Hükûmeti istifa etmiş, Karamanlis Fransa'dan Atina'ya dönerek ulusal birlik hükûmeti kurmuş, Kıbrıs'ta ise Sampson iktidardan çekilerek yerine eski Temsilciler Meclisi Başkanı Glafkos Klerides geçmiştir.

Harekatın Başlaması

20 Temmuz 1974 günü Türk birlikleri harekete geçti. Beşparmak Dağları bölgesine paraşüt ve helikopterlerle 2.000 komando indirildi. Girne'nin 10 km batısına denizden çıkarma yapıldı. Boğaz – Gönyeli – Lefkoşa üçgenini tutmakla görevli komando 7.000 kişilik Rum ve Yunan birlikleriyle çatışmaya girdi. Beşparmak Dağları'nda mevzilenen Rum ve Yunan birliklerinin beklenenden daha kalabalık oluşu ve beklenmeyen direnişi, çıkarma yapan birliklerin hava indirme birlikleriyle birleşerek

çıkarma hedeflerine ulaşmalarını geciktirdi. Adada görevli Yunan alayı da ikiye ayrılmıştı. Bir bölümü Türk alayını vurmak için harekete geçerken, bir bölümü de havadan indirilen komandolarla çatışmaya girdi. Adada bulunan 650 kişilik Türk alayı da ilerleyerek Yunan birliğinin yolunu kesti. 1000 Kıbrıslı mücahit de Türk birliklerine yardımcı oldu. ABD'nin aracılığıyla Bakanlar Kurulu 22 Temmuz'da ateşkes uygulamasına karar verdi. Ateşkesin başlamasına kadar çıkarma yoğunlaştırılarak sürdürüldü. Girne ve çevresi tümüyle denetim altına alındı. Adaya tanklar ve destek birlikleri ulaştırıldı.

Harekatın Nedenleri

1974'te Yunanistan'daki cunta yönetiminin, Kıbrıs'ta enosis yanlısı EOKA-B örgütüyle düzenlediği bir darbeyle Cumhurbaşkanı Makarios devriliş, EOKA liderlerinden Nikos Sampson devlet başkanlığına getirildi. Türkiye bu darbeyi, adanın Yunanistan'a katılması için bir girişim olarak değerlendirdi. Züriç ve Londra anlaşmalarına göre adadaki Türkler'i korumak için müdahale hakkının doğduğunu, üçüncü garantör devlet durumunda olan İngiltere'ye bildirdi. Londra'da yapılan görüşmelerde İngiltere Türkiye'nin müdahale hakkını kullanmasına karşı çıktı. ABD'nin gönderdiği arabulucu Joseph Sisco da oyalama siyasetine başvurunca Kıbrıs'taki Türk varlığını korumak için adaya asker çıkarılması zorunlu görüldü.

Savaşın Sonuçları

Kıbrıs Barış Harekatı ile Kıbrıslı Türklerin can güvenlikleri sağlanmış, Rumların Enosis hayali Akdeniz'in karanlık sularına gömülmüştür. Bu savaşta; 498 Türk askeri, 70 Kıbrıslı Mücahit ve 270 Kıbrıs Türk'ü şehit olmuştur. Türkiye bu harekatı ile kendi güvenliğini ve Kıbrıslı Türklerin güvenliğini tehlikeye atacak girişimlere hiçbir zaman seyirci kalmayacağını dünyaya fiilen kanıtlamış oluyordu.

13 Şubat 1975 de Kıbrıs Türk Federe Devlet'i, 15 Kasım 1983 de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ilan edildi. Kıbrıs'ta Türkiye Rumlar arasında yapılan tüm görüşmelerde, Rumların uzlaşmaz tutumları nedeniyle günümüze kadar bir sonuç alınamamıştır. Kıbrıs ile ilgili yürütülen görüşmeleri bu uğurda canlarını ortaya koyan gaziler olarak dikkatle izliyoruz. Toprağa düşen şehitlerimizin ve akıtılan kanların dikkate alınacağını umuyor; uğrunda şehit verdiğimiz, kan döktüğümüz toprakları da kutlu emanet olarak kabul ediyoruz. Savaşta kazanılan toprağın iadesi kabullenemez.

Türk silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs'a yaptığı müdahale; sorunun sebebi değil, Rum-Yunan ikilisinin bugüne kadar adada uyguladıkları yanlış ve tahkirkar politikaların bir sonucudur.

Türkiye Açısından:

- Hiç şüphesiz 1974 Barış Harekatının Türkiye açısından en önemli sonucu, Türk halkının uluslararası anlaşmalara bağlılığını kendi güvenliği ile Kıbrıs Türk halkının güvenliğini tehlikeye atacak girişimlere hiçbir zaman seyirci kalmayacağını dünyaya kanıtlaması olmuştur.
- Türkiye, bunun yanında işgalci olmadığını; İngiltere'ye birlikte müdahale teklifinde bulunması ve Kıbrıs'ın bütününe alınması varken bunu yapmaması ile kanıtlamıştır.
- Diğer yandan Türkiye barış yanlısı bir ülke olduğunu fiilen kanıtlamış bulunmaktadır. 1974 Barış Harekatından bu yana Kıbrıs hiçbir ciddi olayın meydana gelmemesi, bu gerçeğin kanıtı değil mi?
- Türkiye, Barış Harekatı ile, 1963-1974 arası 11 yıl barış ve huzur yüzü görmeyen Kıbrıs'a barış, huzur, özgürlük ve demokrasi getiren bir ülke olmuştur.
- Barış Harekatının bir diğer sonucu da Türkiye'nin dost ve düşmanını daha iyi tanıması olmuştur.
- Barış Harekatından hemen sonra ABD tarafından Türkiye'ye karşı uygulanan silah ambargosu, Türkiye'nin kendi ulusal savunma sanayini kurması ve bu yöndeki çabalarını hızlandırması sonucunu doğurmuştur.
- Türkiye, ABD ambargosu ile çok haksız bir cezalandırma ile karşı karşıya kalmıştır. Bunun yanında Avrupa ülkeleri ile Sovyet Birliği'nin de başlangıçta sessizce destekledikleri Barış Harekatına sonradan karşı çıkışları ve Rum liderliğinin yanında yer almaları, kendimize güvenmekten başka çıkar yol olmadığını kanıtlamıştır.

Yunanistan ve Kıbrıs Rum Liderliği Açısından:

- 1974 Türk Barış Harekatı ile herşeyden önce faşist bir Cunta İdaresi altında inleyen Yunanistan'a özgürlük gelmiştir.
- 1974 yılından itibaren Yunanistan'da demokrasiyi yok eden Yunan Cuntası devrilmiş demokrasi ve sivil yönetim yeniden kurulmuştur.
- Aynı şekilde Kıbrıs'ta da iş başına geçen faşist Sampson yönetimi devrilmiş, yerine sivil yönetim ve demokrasi kurulmuştur.
- 15 Temmuz'dan itibaren süren iç savaş sona ermiş, Yunanlı Subayların yönetimindeki katliam durdurulmuştur.
- Türk Barış Harekatının gerçekleşmemesi halinde, hazırlanan listelere göre binlerce solcu ve Makarios'cu kişinin katledileceğine yine Rumlar tarafından açıklanmıştır.
- Dolayısı ile Türk Barış Harekatı yalnız Kıbrıs'a değil; Kıbrıs Rum toplumuna da barış huzur getirmiştir. Tüm şikayetlerine ve yaygaralarına karşın Rum toplumunun 1974 öncesinde 2000 dolar civarında olan milli gelirinin 8000 dolara yükselmesi bu kanıtı değil mi?

20 Temmuz Barış Harekatının Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Sonuçları

- 20 Temmuz Barış Harekatının sonucu olarak Kıbrıs Türk halkının bir bölgede toplanması; Türk halkına 11 yıl yaşadıkları iç savaş dışı kuşatma altında geliştirme olanağı bulamadıkları ekonomilerini, sosyal ve kültürel yaşamlarını geliştirme olanaklarını yitirmesini önlemiştir.
- 1974 öncesi sıfır düzeyde olan üretim, 1974'den sonra canlandı. Tarım, hayvancılık, sanayi, turizm hizmetler sektörleri, 1974

öncesine göre büyük gelişme gösterdi. Haberleşme ve ulaşım alanında 1974 öncesinde düşünölmeyecek aşamalar yapıldı.

- 1974 Barış Harekatının doğurduğu özgür ortam, kişilerin her alanda yeteneklerini geliştirmelerini sağladı.
- Dış ticaret büyük gelişme gösterdi. Kıbrıs Türkleri bugün 70'den fazla ülke ile ticari ilişki kuran dışa açık bir halk durumuna geldi.

ATATÜRK VE SÜMERLER..

ATATÜRK VE SÜMERLİLER

Dünyanın en eski uygarlığı olan Sümerlilerin tarihi birçok gizemi barındırmaktadır. İlk medeniyet ürünlerinin burada verile günümüzde birçok buluşun temelini Sümerlilere dayanması bilim dünyasının hala kafa yorduğu konular arasında gelmek Klasik tarih anlatımlarındaki kalıplara oturtulamayacak özelliklere sahip olan Sümerliler, ilk defa 1871 yılında keşfedilmişti dönemden sonra Sümerlilerle ilgili yoğun çalışmaların yapıldığını görmekteyiz. Sümerliler ilgili araştırma yapan bilim insanlarından bazıları şöyledir: Gerhard Tychsen 1798, Friedrich Münter 1802, Georg Friedrich Grotefend, Sir Henry Wilso Eugène Burnouf ve Edward Hincks gibi oryantalistlerdi. Sümerlilerle ilgili yapılan araştırmalarda oldukça ilginç bulgulara ulaşılmaktaydı.

Sümerlilerin kökenleri konusu daha netlik kazanmamıştır. Sümer dilinin kökeni de diğer diller gibi aydınlatılamamıştır. Sümerlilerin Sami dilleri gurubundan geldiği iddia edilse de bu konuda daha netlik sağlanamamıştır. Bu kadar gizemli kozn yapıdaki Sümerlilere Atatürk'ün önem vermesinin sebebi ne olabilir? Üstelik Atatürk zamanında Sümerlilerle ilgili yeterinc bilgiler yoktu. O dönemde daha Sümer dili çözülememişti. Çünkü Sümer'den türemiş bir dil günümüzde kullanılmamaktadı Sümer dilinin okunmasını Asur kralı Asurbanipal'a borçluyuz. Ancak günümüzde önemi yeni yeni anlaşılmaya başlayan Sümerlilerin Atatürk tarafından benimsenmesi Atatürk'ün dehasının ve ileri görüşlülüğünün bir kanıtıdır.

Günümüzde gerçekleşen birçok teknolojik buluşun kökeni Sümerlilere dayanmaktadır. Yazının bulunmasından takvime, te ve uzay çalışmalarına kadar birçok yenilik Sümerliler tarafından ortaya çıkarılmıştır. Sümerlilerin o dönem medeniyet seviyesindeki geldiği durumu Nippur'lu Ludigirra şöyle ifade etmekteydi : "Bu güzel ülkemize her taraftan göz diktiler. Gök uzanan basamaklı kulelerimizin, görkemli tapınaklarımızın, arı gibi işleyen çarşılarımızın, her tarafa ulaşan kervanlarımızın, dümdüz uzanan yollarımızın, boy ürün veren tarlalarımızın, nehirlerimizde ve açtığımız kanallarda salına salına yüzen teknelerimizin, dolup taşan iskelelerimizin, her tür bilgiyi veren okullarımızın ünü uzak ülkelere kadar yayıldığından; ilkel o ülkelerin halkı kıskandı bizi. Fırsat buldukça üzerimize saldırdılar. Kentlerimizi yakıp yıktılar"

O halde bilim Sümer'de boşalmıştır demenin hiçbir sakıncası yok. "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir." diyen Atatürk' Sümerlilere ilgi duymasından daha olağan ne olabilir ki?

Atatürk Sümerlilere olan ilginin halk nezdinde de güncel tutulması ve yayılması için birçok çalışma yapmıştır. İlk olarak Sür kelimesini halk dilinde güncel tutmak için Sümerbank'ı 11 Temmuz 1933'de yani cumhuriyetin 10. Yılında kurmuştur. 20 m TL sermaye ile kurulan Sümerbank tamamen yerli imkânlarla oluşturulmuştur. Sümerbank sanayileşme sürecinde kurulac kamusal ve özel teşebbüslerde devlet desteğini sağlayacaktı. Bu nedenle Türkiye'de sanayileşme Sümerbank ile başlamıştı 1933 yılında kabul edilen birinci beş yıllık kalkınma planında yer alan önemli işletmelerin kuruluşunu Sümerbank üstlendi. doğrultuda Bakırköy Bez fabrikasının büyütülmesi, Konya Ereğli'de 16500 iğlik ve 300 tezgâhlı ince kumaş fabrikası, Kayseri 33000 iğlik ve 1050 tezgâhlı kumaş fabrikası, Nazilli'de 29000 iğlik ve 650 tezgâhlı basma fabrikasının kurulmasına ilavete Merinos yünü işleyecek fabrikaların kurulması, demir sanayi, bakır madenlerinin işlenmesi, kükürt madeninin işletilmesi, porselen fabrikası, klor fabrikaları, kâğıt ve suni ipek fabrikaları gibi Türkiye sanayisinin temellerini Sümerbank atmıştır. Na bilim Sümerlilerle başalarsa Türkiye'de de sanayi Sümerbank'la başlamıştır.

Atatürk bilimsel yönden gerek kendisinin gerekse de Türk Tarih Kurumu nezdinde yaptırdığı çalışmalarla Sümerliler hakkını elde etme gayretinde olmuştur. Atatürk'ün Türk tarih tezi ve güneş dil teorileri dünyadaki Sümerlilerle ilgili bir çok çalışma yanlış yönlendirmelerine cevap niteliğinde olmuştur.

Bugün insanlık temelini Sümer'de ararken Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerini atan Atatürk'ün Sümerlilere olan ilgisi o'nu da yüceltmektedir.

KOLHOZ VE SOVHOZLAR.

KOLHOZ VE SOVHOZLAR.

Kolhoz ve Sovhozlar Nedir? Özellikleri Nelerdir?

Dünya üzerinde pek çok yerleşim yerleri bulunmakta ve bu yerleşim yerleri büyüklüklerine göre farklı isimler almaktadır. Şehir, köy, kasaba, nahiye, ilçe gibi isimler, yerleşim yerlerinin daha çok nüfuslarına bağlı olarak elde ettiği statülere verilen isimlerdir. Bu yazımızda bir köy yerleşim birimi olan kolhoz ve sovhozlardan söz edeceğiz.

Daha önceki yazılarımızda İsrail’de görülen Kibbutz ve Moşavlardan söz etmiştik. Bu yazımızda ise kısaca kolhoz ve sovhozlar hakkında söz edeceğiz. Kolhoz ve sovhozlar hakkında nedir, ne demek, özellikleri nelerdir, nüfusları nedir gibi pek çok merak edilen sorular var. Bu yazımızda tüm bu soruların cevabını bulabilirsiniz.

Kolhoz ve Sovhozlar Nedir?

Bir çeşit kooperatif çiftlik yerleşim birimi olan kolhoz ve sovhozlar, 1991 yılında dağılan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği yani SSCB’de ve eski Doğu Bloku ülkelerinde yaygın olarak görülmekteydi. Sosyalizm fikrinin 1990’lara doğru çökmesinin ardından bu işletmelerin çoğu da özelleştirildi.

1933 yılından sonra Sovyetler’de gerçekleştirilen “toprak reformu” bir diğer ismiyle “kolektifleştirme” sayesinde köy arazileri kolhozlara dönüştürüldü. Köylülerin kar durumunda veya zarar durumunda ortağı olduğu bu işletmeler, köylünün emeğini kullandı fakat hiçbir zaman kar etmedi. Bu sistemle köylüler, karın tokluğuna çalıştılar.

Kolhozlardan farklı olarak sovhozlarda ise kişilere ait çiftliklerin devlet tarafından kontrol altına alınmasıyla, bu yerlerde çalışan işçiler birtakım haklara sahiptiler.

Kolhoz ve sovhozlar, Asya kültüründe görülen komün yaşantısının izlerini taşımaktaydı.

SÜMERLER VE TARİHİ ÖNEMİ.

SÜMERLER KİMDİR?TARİHTEKİ ÖNEMİ.

Sümerler kimdir? Tarihteki önemleri!

Tarihin başlangıç noktası kabul edilen Sümerler; ilk medeniyet, ilk devlet ve ilk sosyal toplumdur. Bilim ve teknoloji açısından dönüm noktasıdır...

İlk devlet ve yönetim biçimini oluşturan Sümerler, ilk kültürel eserleri ve yazıyı ortaya çıkartarak insanoğluna medeniyeti armağan etmişlerdir. İnsanoğlunun otorite altına girmeden dağınık yaşadığı çağlarda çok geniş bir coğrafyayı yurt edinmiş Sümerliler'in tarihteki serüveni M.Ö. 4000 yılında başlamıştır ve 2000 yıl gibi çok uzun bir süre varlıklarını devam ettirmişlerdir. Sümerler'in ataları olan toplum, M.Ö. 5000'li yıllarda Aral Gölü civarından göç ederek yeni yurtları yaptıkları Türkmenistan bölgesinden yeni bir göç hareketine daha girişip M.Ö. 4000'li yıllarda Hazar Denizi'nin güneyinden batıya doğru ilerleyerek Mezopotamya'ya ulaştılar.

Bu Asyalı kavim, burada tarihin ilk medeniyetini ve ilk devletini inşa ettiler. Bu toplum devleti, sanıldığı gibi kendilerine Sümer demiyorlardı. Onların kendilerine verdikleri ünvan Kenger idi.

Hissettiklerini ifade etmeyi seven ilk Sümerler, hissettiklerini şekillendirerek kil ve çamurdan heykeller yapmış, resimler çizmişlerdir. Hatta bu yeteneklerini geliştirerek yazıyı bulmuşlardır...

Önceleri hissettiklerini resimlerle ifade etmişlerdir. Zamanla bu resimleri hem kolay çizilebilir hem de küçük alanlara işlenebilecek hale getirmek için simgelere dönüştürdüler. Bu simgeler, sıkça kullanılarak belli bir standarda erişmeye başlayınca ise her biri tarafından anlaşılır hale gelmiş ve belli standartları olan simgeler düşünceleri ifade eder hale gelmiştir. Tek başına belli bir düşünceyi ya da kişiyi ifade eden simgeler ise daha da pratik hale dönüşerek bir heceyi ve sesleri ifade eder hale gelmiş; bu sesler birleşince daha az simgeyle daha çok kelime ifade eden bir alfabeye dönüşmüştür.

Sümerler'in M.Ö. 3200'de ilk kez kullandıkları yazı sistemi, Sümer Devleti'nin zayıflayıp yıkılmasıyla önce Mezopotamya, sonrasında ise tüm dünyaya yayılarak medeniyetin gelişimine fayda sağlamıştır.

Sümerler, bilim ve teknik alanında da buldukları dönemin oldukça ilerisindeydiler. Aynı tarihlerde diğer coğrafyalardaki toplumlar henüz barınaklar ve şehirlerde yaşamaya tam olarak başlayamamışlardı. Şehir hayatı ve yerleşik düzene geçen toplumlar ise nispeten daha ilkel koşullardaki yapılarda yaşamlarını sürdürmekteydiler.

Oysa Sümerler çanak, çömlek, kazan, ekmek pişirme tandırları ve çeşitli ev eşyalarını yapabilmekteydiler. Bunun yanında sedef ve madenleri de işleyebilen Sümerler, gelişmiş bir yapı tekniği kullanarak taş, kerpiç ve tuğlalar kullanarak iki ve üç katlı evler inşa edebilmekteydiler.

Sümerler, kendi geliştirdikleri bir sulama sistemi kullanarak bataklıkları kurutup yaşam alanlarına kanallarla su taşıyabiliyorlar. Bentler yaparak sel baskınlarının önüne geçebiliyor ve barajlar yaparak hayat kaynağı olan suyu muhafaza edebiliyorlardı.

Düzenli sulama ile tarım arazilerinden iyi verim alıyor ve elde ettikleri mahsulleri depolayabiliyorlardı. Tekerleği de icat etmiş oldukları düşünülen Sümerler, tarım alanlarını öküz ve sabanlarla işliyorlardı.

Matematik ve geometrinin temellerini atan Sümerler, matematiğin temeli olan dört işlemi bulmuşlardır ve dairenin alanını hesaplayabilmişlerdir. Tüm bunların yanında zaman hesaplamasında büyük bir başarı elde ederek gelişmiş bir takvim kullanmışlardır.

Ay yılına dayalı ilk takvim olan Sümer Takvimi'nde yıl 360 gün, aylar 30'ar gün olarak hesaplanıyordu. Güneş saatini de bulmuş Sümerler, yalnızca günleri ve ayları değil güneşin hareketleri ile saatleri de hesaplayabiliyorlardı. Sümerler'in bilim alanındaki faaliyetleri, günümüzdeki matematik, geometri ve astronominin temellerini oluşturmuştur.

Milli bir kimliğe sahip olan Sümerler, yaşadıkları coğrafyaya Kenger (Kengir), konuştukları dile ise Emegirdemekteydiler.

Sümerler'in Nuh Tufanı öncesi (M.Ö. 4000-3000) dönemde ailevi yapısı anaerkil yani kadınların erkeklerden daha çok saygı gördüğü, toplumsal geleneklerin kadınlar etrafında döndüğü bir düzene sahipken; tufandan sonra ortadan kalkan anaerkil yerini ataerkil yapıya bırakmıştır.

Toplumsal olarak da sınıflara bölünen Sümerler'de en yüksek sınıfı Ruhban Sınıfı olan din adamları ve askerler oluşturuyordu. İkinci sınıfı halk, yani Sümer toplumunun kendisi; üçüncü sınıfı ise köleler, yani savaşlarda esir alınan ve hayatı bağışlanarak yaşaması karşılığında hizmet etmekle yükümlendirilen hizmetkarlar oluşturuyordu.

Sümer tarihinin en önemli dönüm noktası olan Nuh Tufanı'ndan sonra kurulan ilk şehir devletleri Kiş, Uruk ve Ur olmuştur. Sonrası birbirlerine komşu olan şehir devletleri, tufan öncesinde iyi ilişkiler kurmaktayken tufan sonrasında mücadele içerikli girişmişlerdir. Birbirleri üzerinde hakimiyet kurmak ve genişlemek isteyen şehir devletlerinin mücadeleleri yüzyıllarca sürmüştür.

Buldukları tarihsel dönemdeki rakiplerinden hem sayıca, hem kültürel hem de ilmi açıdan çok ilerlemiş olan Sümerler, tufan sonrasında birbirleri ile giriştikleri mücadeleler neticesinde yıpranmaya başladılar. Mezopotamya'daki rakip uygarlıkların saldırıları sonrasında bölünen, zayıflayan ve kendi içinde düzeni sağlayamayan Sümerler, zaman içerisinde küçük parçalar halinde dağılmış ve en sonunda da yıkılmıştır.

SOKULLU MEHMET PAŞA.

SOKULLU MEHMET PAŞA

Kanuni Sultan Süleyman'ın ilk yıllarında devşirildi, Edirne Sarayı'nda eğitildi, İstanbul'da Enderun'a alındı, hazine ve hasod çalıştı, sırasıyla rikabdar, çukadar, silahtar ve kapıcıbaşı oldu. 1546'da sancakbeyliği rütbesiyle kaptanıderyalık görevine getirildi. 1549'da Rumeli Beylerbeyliği'ne atandı, 1551'de Avusturya ile Osmanlı Devleti arasındaki Erdel Seferi'ne gönderildi. Erdel'de 12 kaleyi, ertesi yıl Tamışvar Kalesi'ni ele geçirdi. İran Seferi sırasında, Rumeli askeriyle Tokat'ta kışladı. Kanuni Amasya'ya atıldı, sırada, üçüncü vezir rütbesiyle Divan üyeleri arasına katıldı. Düzmece Mustafa olayını bastırdıktan sonra, 1559'da Şehzade İsmail ile Şehzade Bayezit arasındaki savaşta, Selim'den yana olunca savaşın kazanılmasında büyük etkisi görüldü. 1561'de ikinci vezirliğe yükseldi. 1565'te Semiz Ali Paşa'nın ölümüyle boşalan sadrazamlığa atandı.

Sokullu Mehmet Paşa, Erdel Avusturya üzerine sefer açılmasına karar verdi. Yaşlı Kanuni Sultan Süleyman'ın da katıldığı bu seferde Sigetvar Kalesi ele geçirildi. Sigetvar Kalesi'nin alınmasından üç gün önce ölen Kanuni'nin yerine geçen oğlu II. Selim, Sokullu Mehmet Paşa'yı görevinde bıraktı, sadrazamını yetkilerini kullanmakta tümüyle serbest saydı. Sokullu bu dönemde Arabistan, Yemen ve Basra ayaklanmalarını bastırdı; Avusturya ile barış yapıldı. Sokullu Mehmet Paşa, Don ile Volga ırmağına bir kanalla birbirine bağlamayı, böylece Asya içlerine ulaşabilmeyi tasarladı. Bunun için büyük bir işçi ordusuyla kanal açtırılmaya başlandıysa da, 1570'te Kıbrıs'ta gelişen olaylar, adanın fethini zorunlu kılınca, kanal işi geri kaldı. Lala Mustafa Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu Kıbrıs'ı ele geçirdi. Haçlı Donanması hazırladılar. Bu donanmayla İnebahtı önlerinde yapılarak savaşı kazandıysa da Sokullu Mehmet Paşa, ertesi yıl 300 gemilik büyük bir donanmayı, Kılıç Ali Paşa komutasında Akdeniz'e gönderdi. Bu donanmanın karşısına çıkan olmadı. 1574'te, Tunus ve Halkulvad kaleleri ele geçirildi. Aynı yıl II. Selim öldü. Yerine geçen oğlu III. Murat, Sokullu Mehmet Paşa'yı sadrazamlıkta bıraktı. Yeni Padişah III. Murat döneminde de bağımsız çalıştı. III. Murat döneminde Sokullu, özellikle İran cephesinde çıkan olaylarla uğraşmak zorunda kaldı. Sınır sataşmaları yüzünden Sokullu'nun karşı koymasına karşın, İran Seferi'ne karar verildi. Lala Mustafa Paşa'nın komutanlığında başlayan sefer, Sokullu'nun ölümünden sonra da sürdü. Öte yandan Lehistan tahtına Erdel Voyvodası Bathory oturdu, Osmanlı egemenliği kabul ettiği gibi, Kırım hanına da vergi vereceğini belirtti. Sokullu Mehmet Paşa, ölümünden az önce, Kuzey Afrika'daki gelişmelere de karışma fırsatını buldu, Fas Osmanlı yönetimini kabul etti. Sokullu Mehmet Paşa, 15 yılı bulan sadrazamlığı döneminde devleti başarıyla yönetilmesine karşın, birçok da düşman edinmişti. Bir gün ikinci divanı sırasında derviş kılığında bir katilin hançeriyle öldürüldü. Sokullu Mehmet Paşa, birçok hayır eseri bırakmıştır. Cami, medrese ve kervansaraydan oluşan bu eserler, İstanbul'da Kadirga ve Azapkapı semtlerinde, Payas ve Lüleburgaz'dadır.

SİZ BİZİM DONANMAMIZI YAKMAKLA SAKALIMIZI TIRAŞ ETTİNİZ.BİZ SİZDEN KIBRISI ALMAKLA KOLUNUZU KESTİK.KESİLEN KESİLEN DAHA GÜR GELİR.KESİLEN KOL YERİNE GELMEZ.

KIBRIS,

KIBRIS'IN FETHİ.

1569 senesi başlarından beridir Divan-ı Hümayun'u meşgul eden mühim meselelerden biri,Venediklilerin Kıbrıs'ı üs olarak kullanarak Akdeniz'de yaptıkları korsanlıklar olmuştur.

Venedik gemileri,Akdeniz'den geçiş yapan Müslümanların gemilerini taciz etmekte,hacıları taşıyan gemilere dahi saldırıya çekinmeyerek hacı namzetlerini kılıçtan geçirmektedirler.

İçlerinde Mısır Defterdarının bulunduğu Osmanlı ticaret gemisinin Venediklilerin tacizine uğrayıp gemidekilerin esir alınışı bardağı taşıran son damla olmuştur.

Kanuni'nin oğlu Sultan II.Selim Divandan Kıbrıs seferine karar çıkışından sonra Devletin bütün imkânlarını bu sefer için harcamıştı.400 parçalık Donanma-yı Hümayun kısa zamanda Kıbrıs Seferi için hazırlandı.Donanmaya Kaptan-ı Derya Müezzinzâde Ali Paşa,orduya Serdar Lala Mustafa Paşa kumanda ediyordu.

Şanlı Donanma 15 Mayıs 1570'te halkın coşkulu tezahüratı arasında İstanbul'dan ayrıldı.Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs üzerine geldiğini öğrenen Venedikliler Avrupa'daki kardeşlerinden yardım istemişti.Avrupa ülkeleri yardımı geri çevirmemiş ve 204 parçalık bir Hristiyan donanması Girit'te toplanmıştı.İspanya,Malta,Papalık ve Ceneviz de Venedik'in imdadına koşmuştur.Böylece Venediklilerin toplam ordusu 16 bin kara,36 bin deniz askeri ve 1300 toptan oluşuyordu.

Osmanlı ordusunun mevcudu 100 bin civarındaydı.Orduda tecrübeli kumandanlar vardı.Anadolu Beylerbeyi İskender Paşa Beylerbeyi Derviş Paşa,Karaman Beylerbeyi Behrâm Paşa ve Dulkadir Beylerbeyi Mustafa Paşa da askerleriyle birlikte ordu almışlardı.

Osmanlı gemileri 1 Temmuz 1570'te Limasol Limanına demir atmış 2 Temmuz'da da karaya asker çıkartmıştı.

Liftari Kalesi karşı koymadan teslim oldu,9 Temmuz'da Girne limanı ele geçirildi,22 Temmuz'da kalesi ve nüfusuyla mühim Lefkoşe muhasara edildi.

Lefkoşe 49 gün boyunca "Allah Allah" tekbirleriyle çınladı.Her gün tazelenen hücumdan ayrı olarak üç önemli hücum yapıldı nihayet 9 Eylül 1570'te fethedildi.Fetihten sonra Lefkoşe'nin kilisesi camiye çevrildi ve Sultan II.Selim Han adına hutbe okundu.

Fetihin tamamlanabilmesi için Magaso'nun fethedilmesi gerekiyordu.Magaso kalesi çok muhkem bir kaleydi.Etrafı derin hendeklerle çevrili kalede 7 bin asker ve 75 top vardı.30 Temmuz'a kadar altı umumi taarruz yapılmış ve Magaso'nun düşmesi meselesi olmuştu.Venediklilere "teslim ol" çağrısı yapıldı.Venedikliler teslim olmaya karar vermişlerdi.

1 Ağustos 1571'de Magaso Kalesi'nin teslim alınmasıyla Kıbrıs'ın Fethi tamamlanmış oluyordu.123 ay devam eden çetin mücadelenin semeresi alınmıştır. KIBRIS'LA İLGİLİ SOKULLU MEHMET PAŞANIN ÜNLÜ SÖZÜ.VENEDİK BÜYÜK ELÇİSİNE.PAŞA SİZ BİZİM DONANMAMIZI YAKMAKLA SAKALIMIZI TIRAŞ ETTİNİZ.BİZ SİZDEN KIBRIS'I ALMAKLA KOLUNUZU KESTİK.KIBRIS'IN SAKAL ESKİSİNDEN GÜR GELİR.KESİLEN KOL YERİNE GELMEZ.

(1877-1878) 93 HARBİ.

93 HARBİ (1877-1878)

Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde gerçekleşen en büyük felaketlerden birisi, '93 Harbi' dir. Bu savaş, Osmanlı İmparatorluğu'na toprak ve itibar kaybettirdiği gibi, yeni filizlenmeye başlayan Meşrutiyet'in de sonunu getirmiş ve İmparatorluğu, büyük bir göç dalgası ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu yazımızda, 93 Harbi'ni tartışmaya çalıştık.

1 – Bu savaşa neden '93 Harbi' denildi?

Osmanlı-Rus Savaşı, (1877-1878), miladî takvimle 24 Nisan 1877'de başlamıştır. Hicri takvimle ise savaşın başlangıcı, 1294 Ancak bu dönemde mali işler için kullanılan Rumî takvime göre, savaşın başlangıcı 1293 yılına rastladığı için, 'Doksan üç Harbiye' diye adlandırılmıştır.

2 – 93 Harbi'nin nedenleri nelerdi?

Rusya, 1856'da imzalanan Paris Antlaşması'nın aleyhinde olan hükümlerinden, Almanya'nın Fransa'yı mağlup etmesi üzerine değişen Avrupa dengelerinden faydalanarak kurtulmuştu. Osmanlılara karşı Balkanlar'daki milletleri silahlandırıyor ve isyana teşvik ediyordu. Kırım Savaşı'ndan sonra, karşı barış politikası takip eden Osmanlı İmparatorluğu'nu savaşa sokup Kırım yenilgisinin intikamını almak isteyen Rusya, bu amacını gerçekleştirmek için, Slavları kışkırtma yolunu seçmişti. Hersek ve isyanlarında Osmanlı İmparatorluğu'nu yalnız bırakmak için uğraştı. 1876 Bulgar isyanında, binlerce Bulgar'ı Türklerin katli propagandasını yayarak, dış borçlarını ödemediği için, Avrupa kamuoyunda aleyhinde olumsuz bir hava esen Osmanlı İmparatorluğu'nun, Avrupa siyasetinde iyice yalnız kalmasını sağladı.

Rusya, Sırbistan ve Karadağ'ı Osmanlılara karşı savaşa teşvik etti. Osmanlıların savaşı kazanması üzerine, hadiselerle bir çözümlük bulmak üzere, İstanbul'da İngiltere, Fransa, Rusya, Almanya, Avusturya, İtalya ve Osmanlı İmparatorluğu'nun katılımıyla bir konferans düzenlendi. Ancak İmparatorluğun bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne aykırı istekler nedeniyle, bir anlaşma sağlanamadı.

İstanbul Konferansı'nın (Tersane Konferansı) toplandığı sırada, I. Meşrutiyet ilan edilerek, bu toplantıdan Osmanlı lehine bir sonuç çıkarılmak istendi ise de Avrupa devletleri bu duruma itibar etmemişlerdir. Konferansa katılan devletler İstanbul'da çözüm yolu bulunamaması üzerine, Londra'da toplanarak, 31 Mart 1877'de Londra Protokolü'nü imzalamışlardır.

İstanbul Konferansı'ndaki tekliflerin hemen hemen aynısı olan bu kararları, Osmanlı İmparatorluğu reddetti. Belki Karadağ'ın bir kısmı toprak vererek ve ıslahat çalışmaları yapılarak barış sağlanabilirdi. Ancak Osmanlı hükümeti ve Meclis-i Mebusan, arzu etmeyi kabul etmemiştir. Bunun üzerine harekete geçen Rusya, Avrupa hukukunu ve İmparatorluk'daki Hıristiyanları savdığını iddiasıyla, 24 Nisan 1877'de Osmanlı İmparatorluğu'na savaş ilan etti.

3 – 93 Harbi'nde hangi cephelerde savaşıldı?

1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı, Tuna ve Doğu Anadolu'da olmak üzere, iki cephede cereyan etmiştir. Savaşın başlamasıyla birlikte hızla Romanya'ya giren Ruslar, bu prensliği de kendi yanlarına çekerek, Dobruca ve Bükreş yönlerinden Osmanlı topraklarına saldırmaya başlamışlardır. Kısa sürede Zıstovi, Tırnova ve Niğbolu'yu ele geçiren Ruslar, 19 Temmuz'da Şıpka geçidini aşmış ve Rusların başarıları, İstanbul'da paniğe yol açtı. Başkent'in Bursa'ya taşınacağı söylentileri çıktı. Savaşın İstanbul'da kurulacağı 'Askeri Meclis' tarafından yönetilmesine karar verilip, görevlerinden alınan Serasker ve Serdar-ı Ekrem, Divan-ı Harp'e verildi. Bu arada Süleyman Paşa, Ruslardan bir kısım toprakları geriye almaya muvaffak olmuş ve Plevne'de de Gazi Osman Paşa, durdurmuştu. Ancak Plevne düştükten sonra, Rus ilerleyişi tekrar başlamış ve Sırbistan da Osmanlılara karşı savaşa girmişti. Plevne'den sonra Edirne'ye yürüyen Rus kuvvetleri, iyi bir savunma olanağına sahip bu kenti, Vali Eyüp Paşa'nın mühim bir havaya uçurup çekilmesi üzerine, 20 Ocak 1878'de teslim almışlardı. Bunun üzerine, II. Abdülhamid bizzat Rus Çarı'ndan a talebinde bulunmuştu.

Doğu Anadolu cephesinde ise, Ruslar üç koldan harekete geçmiş ve Erzurum'a ulaşmışlardı. Aziziye tabyalarında Nene Hatun halkı teşvikiyle Ruslar durdurulmuşlardır.

Bu cephede Ruslara karşı koyan, Ahmet Muhtar Paşa'dır. Paşa'nın daha önemli bir cephe sayılan Rumeli'ye gönderilmek üzere İstanbul'a çağrılmasından sonra, hiçbir ümidi kalmamasına rağmen, Erzurum sonuna kadar dayanmış, ancak ateşkesten sonra boşaltılarak Ruslara teslim edilmiştir.

Rusların Batum'a taarruzları da ateşkes yapıncaya kadar, başarıyla durdurulmuştur.

4 – Plevne Müdaafası'nın 93 Harbi'ndeki yeri nedir?

Gazi Osman Paşa

Kısa bir sürede Osmanlı topraklarının önemli bir bölümünü ele geçiren Rus kuvvetleri karşısında önemli bir direniş olmaması. Ancak Vidin'de bulunan Osman Paşa'nın Plevne'yi geri alması üzerine, Osmanlı kuvvetleri burada önemli bir direniş noktası oluşturmuştu.

Müstahkem bir mevki olan Plevne, Gazi Osman Paşa'nın da askeri zekasıyla birleşince, Tuna cephesindeki Rus askeri hareketini kilitlemiştir. Plevne'yi geri almak için iki defa saldıran Ruslar, mağlup olmaları üzerine, Romenlerden yardım istemek zorunda kalmışlardır. Onlarla birlikte yaptıkları saldırılarda da bir başarı sağlayamamışlardır.

Plevne Müdaafası'nın başarılı olması, İstanbul'da sevinçle karşılanmış ve savaşın başlangıcındaki Rus başarıları üzerine oluşan panik havasını dağıtmıştır. II. Abdülhamid, Osman Paşa'ya bu başarısı nedeniyle 'Gazi' ünvanı vermiştir. Romenlerin yardım girişilen birçok saldırı da sonuçsuz kalmış, ancak Plevne'de baş gösteren yiyecek sıkıntısı yüzünden Gazi Osman Paşa, 10 Aralık 1877'de düşman kuşatmasını yarma hareketine girişmiş ise de yaralanması üzerine başarılı olamayıp esir düşmüştür.

93 Harbi yaklaşık 9 ay sürmüş, Rus kuvvetleri bu sürede İstanbul önlerine gelmişlerdir. Gazi Osman Paşa ise Plevne önlerindeki kuvvetlerini 5 ay tutmaya muvaffak olmuştur.

5 – 93 Harbi’nde büyük devletlerin tutumu nedir?

1853’teki Kırım Savaşı’nda, Osmanlı İmparatorluğu’yla beraber hareket eden Avrupa devletleri, 93 Harbi’nin başlangıcında olsun, ilerleyen safhalarında olsun, harekete geçmemişlerdir. Almanya savaşın başından itibaren Rusya’yı desteklemiş, Avusturya, Macar tebasının Osmanlı lehine yaptıkları gösterilere rağmen, savaşın sonunda Bosna-Hersek’i almak üzere tarafsız kalmayı kabul etmiştir. İngiltere savaşa karşı olmasına rağmen, Rusya’ya karşı aktif bir tavıra girmemiştir.

Birinci Abdülhamid, Rusya’nın savaş ilan ettiği gün, Avrupa devletlerine telgraflar çektirerek, Paris Antlaşması’nın sekizinci maddesine göre, arabuluculuk yapmalarını istemişse de bir karşılık bulamamıştır.

Başta Fransa olmak üzere İngiltere, Almanya ve Avusturya hemen tarafsızlıklarını ilan etmişlerdir. Yalnız İngiltere, Osmanlı menfaatlerine karışmayacağını, ancak Rusya, İngiltere’nin menfaatlerini tehdit edecek olursa, tarafsız kalamayacağını Petersburg’a bildirmiştir. Bunun üzerine Rusya, İngiltere’ye gerekli teminatı vermiştir.

Savaş sırasında II. Abdülhamid, Hobart Paşa vasıtasıyla Avrupa kamuoyunu Osmanlı tarafına çekebilmek için mektuplar yayımlatmış, yabancı gazetecileri bizzat kabul ederek Rus zulmü hakkında bilgi vermiş ve onlara çeşitli nişanlar vererek etkilemeye çalışmıştır. Ancak Avrupa devletleri ve kamuoyu, Osmanlı İmparatorluğu lehine önemli bir faaliyete girişmemişlerdir. Savaşın sonlarında da Edirne’nin düşmesi üzerine, Osmanlı hükümeti savaşın başından itibaren tarafsızlıklarını sürdüren Avrupa devletlerinden ateşkes için ‘arabuluculuk’ yapmalarını istedi ise de yine olumlu bir cevap alamadı. İngiltere ile Fransa, Ayastefanos’ta Rusların Balkanlar’da büyük nüfuz kazanması üzerine harekete geçmişler ve Berlin Antlaşması ile önceki antlaşmanın şartlarını biraz hafifletmişlerdir. Böylece Osmanlılar, Balkanlar üzerindeki varlıklarını 1913’e kadar yani 35 yıl uzatmış oldular.

6 – Osmanlı, savaşı niçin kaybetti?

Rus ordusu Küçükçekmece’de (1878)

Osmanlı İmparatorluğu gerek askeri teçizat açısından, gerekse eğitilmiş askerleri açısından, savaşa hazır değildi. Askeri malzeme bakımından önemli ölçüde dışa bağımlıydı.

Savaş için gerekli malzeme ve mühimmatın eksikliğiyle Osmanlı Donanması’nın hiçbir varlık gösteremeyişi bu büyük yenilginin nedenlerindedir. Osmanlı Donanması iyi durumda ise de, asker naklinin dışında, Ruslar’a karşı fazlaca kullanılamamıştır. Savaşın başından itibaren

Osmanlı Donanması’nın gemilerinin iyi durumda olmasına karşılık, yeterli eğitime sahip üst düzey subayların bulunmaması nedeniyle Donanma, özellikle Tuna’da, Ruslara karşı kullanılamamıştır.

Bu savaşta, imparatorluğun çok geniş bir alanda mücadele etmek zorunda kalmasıyla kuvvetler arasındaki irtibatsızlık ve İstanbul’daki merkezden idare edilmesi de yenilgiyi kolaylaştırmıştır.

7 – 93 Harbi’nin sonundaki göç nasıl oldu?

93 Harbi’nin en önemli sonuçlarından birisi, Bulgaristan’daki Türk ahalinin, gerek katledilmek ve gerekse göçe zorlanmak suretiyle, yaklaşık 500 yıldır yaşadıkları topraklardan Anadolu’ya sığınmak zorunda kalmalarıdır.

Savaşın sonunda, Edirne ve Tuna vilayetlerinin iki bölgesi (Şumnu, Varna ve Silistre havalisi ile Rodoplar ve civarı) dışında kalan yerlerdeki Türk unsur, hemen hemen tamamen yok olmuştur. Beş yüz bin kişi savaşta katledilmiş veya açlık ve hastalık sonucu ölmüştür. Bir milyonu aşkın insan ise göç ederek, daha güvenli buldukları Şumnu, Batı Trakya, Makendonya, İstanbul ve Rodoplar bölgesine sığınmıştır. Osmanlı hükümeti, Bulgaristan Emeti ve Şarkî Rumeli Vilayeti’nde Türk nüfusunun azalması için çalıştı ise de, mahalli idarelerin baskısı sonucu, kalan ahali de yurtlarını terk etmişlerdir. Osmanlı İmparatorluğu, muhacirlerin bir kısmını Balkanlar’daki jeostratejik bölgelerle imparatorluğun diğer taraflarındaki boş arazilere yerleştirme çalışmıştır. Ancak Diyarbakir, Van, Musul, Halep, Bağdat ve Basra’daki boş arazilerin İstanbul ve Rumeli’ye uzak olması, iklim koşullarının uygun olmaması, göçmenler için elverişli olmaması, yeterli ulaşım ağının bulunmaması ve Müslüman olmayan ahalinin tepkileri gibi nedenlerle muhacirler büyük kitleler halinde yerleştirilememiştir.

Göçmenler, Edirne, Aydın, Ankara, Kastamonu ve Hüdavendigar (Bursa ve civarı) vilayetlerine gönderilmişler, bu durum dışında Bursa, İzmit ve Aydın olmak üzere Batı Anadolu bölgesinde izdihama neden olmuştur.

8 – Meclis-i Mebusan niçin kapatıldı?

Savaşın sonunda Rus ordusunun ilerleyişi karşısında ne yapılacağını tartışmak üzere Yıldız’da, padişahın da katıldığı bir fevkalade meclis toplanmıştır. Bu toplantıda, devletin içinde bulunduğu buhrana çare olabilecek herhangi bir karar alınmadığı gibi, padişahın üyelerin yenilginin sorumluluğunu II. Abdülhamid’e yıkmaları üzerine, padişah önce toplantıyı terk etmiş, ardından da Meclis-i Mebusan’ı süresiz tatil etmiştir.

Meclis tatil edilmiş, ancak Kanun-i Esasi resmen yürürlükten kaldırılmamıştır. Ama tatbik de edilmemiş, sadece her yıl çıkan devlet salnamesinin başında, adının geçirilmesiyle yetinilmiştir. Çıkarılan kanunlar da Meclis-i Mebusan tekrar toplandığı zaman onaylanmak üzere, geçici olarak çıkarılmıştır.

Meclis-i Mebusan resmen kapatılmasa da aynı manaya gelecek şekilde süresiz tatil edilmesi, yeni filizlenmeye başlayan parlamento ve meşruteli rejim açısından, önemli bir yaradır.

Bu kapatma hadisesini bir kısım yazarlar, II. Abdülhamid’in despot yönetimini oluşturmak için gerçekleştirdiğini belirtmektedirler. Bir kısım tarihçiler ise Meclis’in buhrana neden olduğunu ve Müslüman olmayan mebusaların, kendi milletlerinin menfaatleri için imparatorluk aleyhine çalıştıklarını, tek bir milletten oluşmayan devletlerde, meclisin faydalı değil zarar getireceğini, bu yüzden kapatıldığını öne sürmektedirler.

Meşrutiyet’in ilanını II. Abdülhamid taraftar olduğundan değil, emr-i vaki karşısında kaldığından kabul etmişti. Osmanlı devlet adamları ve padişah zihniyet itibarıyla, bu durumu hazmedebilecek durumda değildi. Engin Akarlı, Meclis’in kapatılmasının gerçek nedeninin, “Osmanlı devlet adamlarının, halkın siyasete karışmalarından duydukları rahatsızlık” olduğunu söylemiştir.

9 – 93 Harbi sonunda hangi antlaşmalar imzalandı?

Savaş sona erdirmek için Kızanlık’ta başlayan ateşkes görüşmelerine, Edirne’nin Ruslar tarafından alınması üzerine, burada devam edilmişti. 31 Ocak 1878 tarihinde imzalanan Edirne Mütarekesi’yle savaş sona ermişti. Barış görüşmeleri Rusların karargahlarını naklettikleri Yeşilköy’de (Ayastefanos) devam etti ve 3 Mart 1878’de Ayastefanos Antlaşması imzalandı.

Yirmi dokuz maddelik bu antlaşmaya göre, Osmanlı İmparatorluğu Sırbistan, Romanya ve Karadağ'ın bağımsızlıklarını kabul edecek ve Karadağ'ın sınırları Adriyatik'e kadar uzanacak, Sırbistan Niş'i alacaktı. Bulgaristan özerk bir prenslik haline getirilirdi. Sınırları Tuna'dan Ege'ye, Arnavutluk'tan Karadeniz'e kadar uzanacaktı. Bulgaristan prensini halk seçecek, Avrupa devletleri ve Osmanlı İmparatorluğu'nun onayıyla atanacaktı. Osmanlılar, savaş tazminatı olarak 1.410 milyon ruble vereceklerdi. Arnavutluk'un tazminatın büyük bir kısmına karşılık, Rumeli'deki bir kısım topraklarla Batum, Kars, Ardahan ve Doğu Bayezid, Ruslara bırakılacaktı. 300 milyon ruble ise para olarak ödenecekti.

Ayastefanos Antlaşması, panslavizmin bir zaferiydi. Rusya'nın bu kadar avantajlı bir konuma gelmesi, mevcut siyasi dengeyi bozmaktaydı. Bu yüzden başta İngiltere olmak üzere, bu durum, Avrupa devletlerinin yoğun muhalefetiyle karşılaştı. 13 Haziran 1878 tarihinde toplanan Berlin Kongresi'nde Ayastefanos Antlaşması'nın maddeleri yeniden ele alındı ve değiştirildi. Altı maddelik bu yeni antlaşmayla Ayastefanos Antlaşması'yla kurulmak istenen büyük Bulgaristan üçe bölünmüş, önemli bir kısım Osmanlı İmparatorluğu'nun denetimi altında bırakılmıştı. Bosna-Hersek ise Avusturya'ya terk edilmişti. Savaş tazminatı 802.500.000 Frank olarak tespit edilmiş ve yedi yıl içerisinde, 21 eşit taksitte ödenmesi kararlaştırılmıştı. Balkan ülkeleriyle Osmanlı İmparatorluğu arasındaki ilişkiler, öyle belirsiz esaslara bağlanmıştı ki, çözümsüz kalan sorunlar yüzünden, Osmanlı ordusu kısmi seferberlikten bir süre daha çıkamamıştı.

10 – 93 Harbi'nin etkileri neydi?

İmparatorluk önemli ölçüde toprak kaybının yanı sıra, Rusya'ya ödemek zorunda kaldığı savaş tazminatı nedeniyle, büyük maddi yük altına girdi. Ayastefanos Antlaşması'nın ağır hükümlerinden kurtulmak için, Kıbrıs'ı İngiltere'ye bıraktı. Bir süre sonra da, durumdan yararlanan Fransa, Tunus'u işgal etmiştir (1881). Meclis-i Mebusan kapatıldı. Böylece her ne kadar resmi olarak kaldırılmamış olsa dahi, Meşrutiyet, filizlenmeden sona erdi. Ali Suavi, V. Murad'ı yeniden tahta geçirmek için, Çırağan Sarayı'na bir baskın düzenledi ama başarıya ulaşamadı. Bu baskın, II. Abdülhamid'in ömür boyu tahttan indirilme korkusuna kapılmasıyla sonuçlandı. Her şeyi kontrol etmek istemesine yol açtı.

SARIKAMIŞ FACİASI.

SARIKAMIŞ FACİASI.

22 Aralık 1914 ve 15 Ocak 1915 tarihleri arasında 1.dünya savaşı kapsamında Doğu cephesinde Osmanlı Rus savaşında vuk bulmuş ve Osmanlı ordusunun donarak şehit olduğu hareketin adıdır. Bu savaşta 32.000 asker donmuş, 15.000 kadarı has olmuştur, diğer kayıplarla birlikte toplamda 60.000 Osmanlı askerinin öldüğü söylenmektedir. Savaşın komutanı Enver Paşa

Türk Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanlığına göre Osmanlı zayıatları 60.000 ve Rus zayıatları 30.000'dir. Savaşın en ha kısmı ise Osmanlı kayıplarının bir çoğunun Rus'lar ile yapılan çarpışmalarda değil de ağır soğuk hava koşulları yüzünden şe olmasıdır. Ruslar; Türklerden 200 subay, 7000 eri esir, 20 makineli tüfekte 30 topu ganimet olarak almışlardır.

5000 kişi civarında esir alınmıştır. Bunlar tahmine göre Kırım'da domuz çiftliğinde çalıştırılarak ve aç bırakılarak ölmüşlerdir. Tarihçi-yazar Mehmet Niyazi, Sarıkamış hareketindeki şehit sayısının tüm belgelerde toplamda 23.000 olduğunu, 90.000 rakamının 60.000 kayıp veren Rusların yalanı olduğunu kaydeder.

Savaşın sonra İstanbul'a dönen Enver Paşa uzun bir süre Sarıkamış hakkında herhangi bir haber, bildiri, veya yayın yapılm engelleyerek sansür uygulamış ve Osmanlı halkı savaşta olup bitenleri uzun yıllar sonra öğrenebilmiştir.

1918 Mart ayında Brest-Litovsk Antlaşması ile Sarıkamış ve Kars geri alınmış, ama aynı yılın Ekim ayında Mondros Mütarek uyarınca eski sınırlara dönülmüş ve topraklar elden çıkmıştı.

EMRE SALTIK.

EMRE SALTIK.

Emre Saltık kimdir, Emre Saltık, 1960 yılında Tunceli, Ovacık'ta doğmuştur. 1980 yılında İstanbul'a göç etti. 1984 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Müziği bölümünden mezun oldu.

Emre Saltık, Arif Sağ ile birlikte Arif Sağ Müzik Okulu'nda (ASM) eğitim verdi. 1987 yılında bu okul Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandıktan sonra, ASM müzik kursundaki müdürlüğü ve sahipliğini sürdürerek, çalışmalarına devam etti.

Birçok halk müziği kasetinde yönetmenlik yaptı. Emre Saltık'ın üretkenliği açısından sayabileceğimiz birçok albümü var. İlk albümü 1987 yılında çıkardığı "Selam Sana Filistin" dir. Ancak türkülere yöneldiği ilk albümü "Türkülerden Kaçamazdım" s yaşamında önemli bir yer tutar.

Emre Saltık halk müziğinin yaygınlaşmasında önemli katkıları bulunan "Arif Sağ Müzik Okulu" bünyesinde eğitmen ve yöne olarak görev almaktaydı.

Emre Saltık, 9 Mart 2017 tarihinde evinde kalp krizi geçirdi, İstanbul Büyükçekmece'de Kolan Hastanesi'ne kaldırıldı, daha aynı hastanenin Beylikdüzü şubesine nakledildi. yoğun bakıma alınan Emre Saltık, 11 Mart 2017 tarihinde İstanbul Büyükçekmece'de 57 yaşında kalp krizinden ölmüştür.

YENİÇERİLER TARİHİ.

YENİÇERİLER TARİHİ.

Yeniçeriler Kimdir Yeniçeri Ocağı Nedir Yeniçeriler Nasıl Yaşarlardı Yeniçeriler Neden İsyan Çıkarıp Padişah Öldürdüler

Yeniçeriler kuruluşunda tamamıyla "Bektaşî Ocağı" geleneğinden gelen Türkler'den oluşuyorlardı. Osmanlının büyümesi ve "Gayri Müslim"lerin de yani "azınlıklarında" devlet yönetiminde söz sahibi olması için daha sonra devşirme yoluna gidildi.

Kuruluşunda adları Çeri Ocağı olan bu ordunun devşirmelerin de katılmasıyla "Yeni" sözcüğü eklenmiş ve "Yeniçeri" adı doğmuştur.

Padişahın hizmetine ait yaya kuvvetlerinden olan Yeniçeri Ocağının I. ***** zamanında 1362 de kurulduğu "kesin olmama" birlikte iddia edilmektedir. Zira Osmanlı'da tarih kayıtlarının 15. Yüzyıl sonları 16. Yüzyıl'ın başlarında tutulmaya başlandığı bilinmektedir. Ocağın yapılanmasında Selçuklular örnek alınmıştır. Yeniçeri Ocağı I. ***** zamanında Anadolu Selçuklularına hassa ordusu örnek alınarak kurulmuştur.

Devşirme usulünün Yıldırım Beyazıt zamanında edildiği iddia edilmektedir. Osmanlı Devleti devşirme usulünü sistemli hale getirip geniş çapta uygulamışlardır. Askere alınacak çocuklar, Osmanlı uyruğunda olan Hristiyan halktan alınacaktı. Çocuklar arasından 12-22 yaş arasındakiler tercih edilecekti. Evli ve ailenin tek erkek çocuğu alınmazdı. Kanun gereğince asil aileleri çocukları tercih edilirdi. Bu çocuklar Türk ailelerin yanlarına verilerek İslamiyeti, Türkçe'yi, Türk örf ve adetlerini öğrendikten sonra sünnet edildikten sonra acemi ocağına alınırdı. Burada belli bir süre eğitim gördükten sonra yeniçeri ocağına kayıt olurlardı. Devşirmelerin evlenmeleri ve askerlik sanatından başka bir işle meşgul olmaları yasaktı. Devşirmeler son olarak yapılan elemelerden sonra zeka testine tabi tutulurlar ve nitelikleri yüksek olanlar, saray ve saltanat hizmetine alınırdı; bir kısmı da yeni ocaklarına asker olarak alınırdı.

Kapıkulu ordusunun en kalabalık grubunu oluşturan yeniçeriler, padişahın merkezi otoritesinin temelini teşkil etmişlerdir. Yeniçeri sayesinde padişah, uç beylerinin nüfuz ve otoritesini dengelemiştir. Ayrıca Avrupa'nın ilk daimi profesyonel ordusu yeniçerilerdir.

Osmanlı ordusunun seferlerdeki toplam asker sayısı içinde yeniçeriler hemen her zaman bir azınlık oluşturmuşlar, savaşlarda ordu çok baskı altında kalmadıkça cepheye sürülmemişler yada düşman öldürücü son bir darbeye düşecek duruma geldiği zaman sürülmüşlerdir. Öte yandan içerideki ayaklanmaların bastırılmasında yeniçeriler hep asıl rolü oynamışlar ve devlet durumlarında onlardan başkasına nadiren güvenmiştir. Yeniçeri ocağının komutanına Yeniçeri Ağası denirdi. Yeniçeri taburları orta denirdi. Yılda bir elbise ve üç ayda bir yevmiye hesabı üzerinden ulufe denen maaş alan yeniçeriler, kapıkulu ordusunun itibarlı birlikleri arasında idi. Padişahın kendisi de bir numaralı yeniçeri idi. Kendilerini Ali Osman tahtında oturan padişahın kulları bildiler ve kulluk ile övündüler.

16. Asır ortalarına kadar geçici hadiseler istisnai olmak üzere yeniçeriler arasına I. ***** zamanında konmuş olan itaat-ı muvazene usulü sayesinde disiplin bozulmamıştı. Ayrıca Kanuni'ye kadar padişahların ordularının başında bulunmaları ve en ufak yolsuzluklarına bile göz yummamaları yeniçeri ocağını devrin en modern, düzenli ordusu olarak gösteriyordu.

İstanbul'daki isyanların tamamı kapıkulu ordusu tarafından çıkarılmıştır. Bu isyanların sebebi devlet adamları arasındaki içki mücadelesi ile ekonomik ve mali sebeplerden kaynaklanıyordu. Yeniçerilerin ilk isyanları Fatih zamanına kadar uzanır. Bu isyanın sebebi padişah ile veziriazam arasındaki mücadelesiydi. Fakat genç padişah, bu isyanı bastırıldığı gibi, Çandarlı Halil bertaraf ettikten sonra kapıkulu ordusunu devleti genişletmek ve merkezileştirmek için müessir bir şekilde kullandı. 15. ve 16. Yüzyıl'da umumiyetle dirayetli padişahlar iş başına geldikleri için yeniçeriler isyan edememişlerdir.

Yeniçeri ocağının çözülmeye başlaması ise III. ***** döneminde başlar. Bu dönemde yeniçeriler arasında evlilerin sayısının arttığı, kışlarında yatmak yerine evlerinde yattıkları ve askerlik dışı işlerle (ticaret ve esnafılık gibi) uğraştıkları görülmekteydi. ***** zamanında, akçanın değerinin düşürülmesi üzerine, düşük ayarlı akça ile ulufe almak istemeyen kapıkulu askerleri isyan ettiler ve defterdar ile vezir-i azamın kellesini istediler. Ayaklanmayı bastırmak için istekleri yerine getirildi. Bundan sonra yeniçeriler, 17. Yüzyıl boyunca vezir-i azamlığa ve hatta padişahlığa istediklerini getirmeye başladılar. Saraydaki çeşitli gruplar arasındaki iktidar mücadelesine alet oldular. Bu dönemde ocağa para ile yabancılarda girmeye başlamışlardı. Ocağa girebilen için belirli bir süreyi geçirmeden alınan bu yabancılar, ocaktaki askerleri yavaş yavaş kendilerine uydurup, serkeşliğe sevk ediyorlardı. Herhangi bir sebeple ocaktan çıkarılanlarında sonradan ocağa alınmaları da yeniçerilerin kanunlarına vurulmuş önemli bir darbeydi. Kanuni'den sonra padişahların istirahati sefer zorluğuna tercih etmeleri başkumandanlarını başlarında görmeyen askere ağır geliyordu. Padişahı zorla sefere götüren yeniçeriler ise eski disiplinli yeniçeri ordusu değildi.

Yeniçerilerin çıkardıkları isyanların en korkuncu II. Osman zamanında çıkmıştır. Genç Osman yeniçerilerin Lehistan seferinin gayretsizliği üzerine Yeniçeri ocağını kaldırarak düzenli bir ordu kurmak ve devlete çeki düzen vermek niyetindeydi. Fakat fikirlerinin duyulması üzerine yeniçeriler isyan ettiler ve bu isyan Genç Osman'ın ölümüyle sonuçlandı. IV. ***** ve IV. Meşrutî zamanında da yeniçerilerin isyanlarına tanık olmaktadır.

I. Mahmut zamanında esame denilen maaş kağıtlarının alınıp satılmasına izin verilmesiyle yanlış bir dönem başlamış oldu.

durum esnafın açıkğöz ve hali vakti yerinde olanlarının işine yaradı ve esame maaş olmaktan çıktı.Yeniçerilik ise artık asker değil; ulufe sahipliği demektir ve yeniçerilik yoksul halk tabakasının bir geçim kaynağı idi.

Yeniçeri ocağına mensup askerlerin bir çoğunun sefere gitmeyip kadıasker, vezir ve devlet görevlilerinin hizmetlerinde bulunmaları efendilerinin iltimasları sonucu bu askerlerin yevmiyelerine zam yapılması himayesiz olup düşman karşısında siperlerde hizmet eden yeniçerilerin gayretini kırıyordu.

1560 yılından sonra İstanbul dışında, sancaklarda da yeniçeri garnizonları kuruldu. Böylece kapıkulu ordusunun nüfuz ve tesiri Anadolu'ya da yayılmış oldu. Dolayısıyla yeniçeriler eyaletlerde merkezi otoritenin ve asayişin sağlanmasında mühim bir fonksiyon ifa etti. Öte yandan yeniçeriler başkentte iktidarı tayin eden en başta gelen unsurdu. Fatih'in ölümünden sonra Beyazıt, I.Selim'in ve Yavuz'un tahta çıkmasını sağlamışlardır. Her saltanat değişikliğinde yeniçerilere dağıtılan cülus bahşisi zamanla yozlaştı ve padişahlarla yeniçeriler arasında adeta bir pazarlık konusu haline geldi. Vergi toplamak ve devlet işlerini yürütmek gibi görevlerle de uğraşmaya ve vergiden muaf oldukları için de ticarete başlamışlardı. Zamanla eyaletlerdeki gelir kaynaklarına da el attılar ve iltizam işleri ile uğraştılar. 17. Yüzyıl'da taşradaki yeniçerilerin zulmünden bıkan halk onlara karşı yer yer isyan etti. Böylece devletin kuruluşu ve gelişmesinde büyük rolü olan kul sistemi zamanla yozlaştı ve devlete hakim olma başladı.

17. Yüzyıl'dan itibaren ocağın kanunnamelerinin bir tarafa bırakılıp yerlerine yeni geleneklerin alması yeniçeri ocağını devlet için temel dayanağı olmaktan çıkarmıştı. Ocak devlet içindir prensibinin yerini devlet ocak içindir prensibi almıştı. Bundan dolayı yeniçerilerin desteği alınmadan hiçbir konuda değişiklik yapabilme imkanı kalmamıştı. Ayrıca yeniçerilerin değişiklik yapmaktan isteyen devlet adamları ve padişahları görevlerinden etmeleri ya da onları öldürmeleri veya istedikleri her şeyi çıkardıkları isyanlar sonucu devlete kabul ettirmeleri yeniçerilerin devlet yönetiminde ne derece etkili olduğunu göstermektedir.

Yeniçeri ocağında yetişen Yeniçeriler Osmanlı İmparatorluğu'nun hep son darbeyi vurucu ve yıkıcı gücü olmuştur.

KIZIL DERİLİ TARİHİ.

KIZIL DERİLİ TARİHİ.

ABD ve Kızılderililer ilişkisinin kısa tarihi

Keşif doktrini ile kaybedilen topraklar

ABD'nin kurulmasından sonra, federal hükümetle bazı Kızılderili kabileleri arasında 100 yıldan fazla sürecek savaşlar başladı. Günümüz Amerika'sında, Kızılderili nüfusunun neredeyse yüzde 90'ı Mississippi Nehrinin batısında yaşıyor. Bunun en önemli nedeni, 1830 yılında çıkarılan Kızılderili Tehcir Yasası (Indian Removal Act). Bu yasa, Avrupalı göçmenlere ve yerleşimcilere açmak bahanesiyle, Mississippi nehrinin doğusunu Kızılderililerden arındırmayı amaçlıyordu. Atlantik sahili eyaletlerindeki yaklaşık 100 bin Kızılderili zor kullanılarak ülkenin orta kesimlerine sürüldü.

1823 yılında Amerikan Yüksek Mahkemesi, federal hükümetin yerlilere karşı toprak politikasının temeli haline gelen ünlü içtihadını kabul etti. "Johnson v. M'Intosh" adlı dava, aynı toprağı biri o toprakların yerlisi Kızılderili kabilesinden, diğeri ise Amerikan hükümetinden satın almış iki çiftçinin hak mücadelesini içeriyordu. Temyizler sonucunda davanın önüne geldiği Yüksek Mahkeme, Kızılderililerin topraklarını yerleşimcilere satamayacaklarını, çünkü o toprakların hukuki sahibi değil sadece meskunu olduklarını ilan etti. Mahkeme, kararının gerekçesinde, hükmünü, Avrupa'nın 300 yıllık "keşif doktrinine (discovery doctrine)", yani, "keşfettiğin toprak senindir" anlayışına, yani, bildiğimiz sömürge politikasına dayandığını açıkça kaydetti. Ancak, ABD devleti 20 yıl sonra bu korkunç yaklaşımdan geri adım attı. 1851 yılında Kızılderililerin yönetimine bırakılan toprak parçaları oluşturuldu. Gerçi bu kez de, kendilerine yaşamaları için verilen toprak parçalarına yerleşmekte direnen kabilelere 20 yıl daha sürecek savaşlar yaşandı.

Halen varlığını devam ettiren "Indian Reservation" denen bu alanlar, bugün eyalet yönetimlerinden bağımsız konumdadır doğrudan federal hükümetin İçişleri Bakanlığı Kızılderili Dairesine (Indian Affairs) bağlıdır. Bu topraklarda, kimlik, ehliyet ve yerel vergileri toplamak ve benzeri tüm iç yetkiler, kabile yönetimlerine ait. Günümüzde ABD'de Federal hükümet tarafından resmen tanınan 325 adet 'Indian Reservation' var. Sadece eyalet yönetimlerince resmen tanınanlar da dahil edildiğinde ise bölgelerin sayısı 618'e kadar çıkıyor. 300 yıl önce kıtanın tamamının sahibi olan Kızılderililer, 9,5 milyon kilometrekarelik ABD toprağında bugün sadece 225 bin kilometrekare toprağı sahipler.

Bu Kızılderili bölgeleri, vergilerden ve eyalet yasalarından muaf oldukları için, 1980'li yıllardan itibaren kumarhane merkez olmaya başladı.

2010 yılı nüfus sayımına göre Kızılderili nüfusunun sadece yüzde 22'si bu özel bölgelerde yaşıyor. ABD Federal Nüfus Dairesi verilerine göre evde hala bir yerli dili konuşan Kızılderili oranı ise yüzde 21.

'Kızılderili'den kurtulmanın zamanı mı?

İşte bu tarihi süreçten dolayı, 'Red Skin (kızılderili)' adlandırmasına karşı haklı bir reaksiyon var. Nitekim son dönemde ABD'de bu adlandırma etrafında hararetli tartışma da sürüyor. Aslında ABD'de yerlilerden kamusal alanda 'red skin' diye bahsedilen onlar hakkında bu ismi kullanan artık kimse yok. Tartışmanın odağında ise bir spor kulübü var. Amerikan Futbolu Ligi NFL'de Washington Red Skins (Washington Kızıl Derilileri) kulübünün adı yüzünden. Ülkenin başkenti Washington DC'nin NFL'deki temsilcisi Red Skins'in adını değiştirmesi için başta Amerikalı yerliler olmak üzere bir çok kesim on yıllardır sürdürdükleri mücadeleye son aylarda yeniden hız verdi.

'Kızılderililer', 1992 yılında ABD Patent Dairesi bünyesindeki Ticari Marka Davaları ve Temyiz Kurulu'na (TTAB), ABD yasalarıyla aşığılama, ahlaksız, skandal içeren kelimelerin marka olarak kullanılamayacağını öngördüğü gerekçesiyle başvuruda bulundu. Başvuruyu haklı bulan TTAB, 1999 yılında verdiği kararla 'Red Skins' marka adı tescilini iptal etti. Ancak futbol kulübü bu kararın temyize taşıdı ve Washington DC Temyiz Mahkemesi, 2003 yılında kurul kararını, usul hataları gerekçesiyle iptal ederek, kulübün ismi kullanmaya devam etmesinin yolunu açtı. Bu konuda açılan ikinci dava ise sürüyor.

Son dönemde kampanyaya tekrar hız veren 'Kızılderililer' ve duyarlı çevreler takımın adını ve logosunu değiştirmesi için radyo, televizyonlara reklamlar veriyorlar, gösteri, konferans ve paneller organize ediyorlar. ABD genelinde, Red Skins adını kullanan kadar da lise, üniversite takımı daha var aslında. 'Kızılderililer', bunu, NFL takımının gençleri kötü etkilemesinin ispatı olarak gösteriyor. Ama Washington Red Skins'in sahibi Daniel Snyder kulübün adını değiştirmemekte ısrarlı olmaya devam ediyor.

Niçin Kızılderili deniyor?

'Red skin (kızıl derili)' isimlendirmesinin başlama hikayesi ise görece masum aslında. Kökeni tam kesin değil. Bir teoriye göre beyazlarla anlaşma törenlerine yüzlerini kırmızıya boyayarak geldikleri için, ilk yerleşimcilerce bu şekilde anılmışlar. İngiliz Oxford sözlüğüne göre ise, bazı kabilelerin derilerinin kırmızıya çalan esmerliği sebebiyle. Ancak kesin bir şey var, bu adlandırma ilk kullananlar Kızılderililerin kendisiydi. Bir çok belgede Kızılderililer kendilerinden 'kızıl derili' ve karşısındaki Avrupa kökenlilerden 'beyazlar' diye bahsediyor. Sadece İngilizce kaynaklarda değil, Fransız hakimiyeti döneminde de 'Peau-Rouge (kızıl derili)' isimlendirmesi içeren yığınla tarihi kayıt var.

Resmi kayıtlarda ilk kullanım kaydı ise 19'ncü yüzyıl başına ait. ABD'nin dördüncü başkanı James Madison, 1812'de ülkenin değişik yerlerinden gelmiş Kızılderili kabile reislerini kabulde şöyle konuşmuş:

"Kızıl evlatlarım, babanızı görmek için uzak yoldan geldiniz. Sizi buraya sağ salim ulaştırana şükrediyorum. Büyük bir adanmışlıkta bölgede beyazlar ile birlikte yaşayan kızıklar, aynı ruha sahiptir. Tek fark renktir."

Ancak, bu konuşmayı, 19'ncü yüzyılda 'deri rengi' ve 'ırk' konusundaki algı ile günümüzdeki algının farklı olduğunu gözönünde tutarak okumak lazım. 20'nci yüzyılın ortalarından itibaren bir çok yerli aktivist hareket bu isimlendirmeye karşı tepkilerini yükseltti.

Peki 'Kızılderili' yerine ne denmeli?

1960'lı yıllarda modern yerli hareketleri başlayınca 'American Native (Yerli Amerikan)' tabiri de yaygınlaşmaya başladı. Bu beraber Birleşmiş Milletler'in de 2002'den beri kullanmaya başladığı ve Latince 'yerli' anlamından gelen "indigenous" ifade var. Ancak Amerikan yerlileri, genel olarak 'American Indian' tabirini, çok uzun süredir kullanılması ve her biri ayrı bir etnik topluluk olan kabileleri ortak adlandırması gibi gerekçelerle kabullenmiş durumdadır.

'Indian' isimlendirmesi de aslında tarihi bir yanlış anlamamanın ürünü. Kristof Kolomb, 1492 yılında Karayip denizindeki adaları defa ulaştığında yola çıkış hedefine yani Hindistan'a ulaştığını sanıyordu. Hayatı boyunca da burayı Hindistan sandı. Bu nedenle de burada karşılaştığı yerlilere, Hintli anlamında "Indian" dedi. İngilizcede Amerikan yerlilerine bugün bile "Indian" denmesi sebebi Kolomb'un yanlısı. Bizim karayip Adaları dediğimiz ada ülkelerinin insanları bugün bile ABD'de 'West Indies (Batı Hintlileri)' olarak anılıyor. Doğu Hintlilerinden (Hindistan) ayırım için...

Amerika yerlilerinin genel adlandırmalarındaki yanlışlık bununla da sınırlı değil. Kabile isimlendirmelerinde de birçok sorun var. Kitanın yerlileriyle özdeşleştirdiğimiz birçok isim de ya Eski Dünyalılarca ya da düşman kabilelerce takılmış aşağılayıcı isimlerdir. Örneğin 'Kızılderili' denince çoğumuzun aklına gelen ilk kabilenin yani Apaçilerin asıl adı "Dinekabilesi". Onlara Apaçi adını verenler, düşmanları Zuni kabilesi. Zuni dilinde Apaçi, "düşman" demek. "Dine" ise 'halkımız' demek. Dinelerin diğer kolu olan Pueblo kabilesine ise bu ismi, düşmanları olan Pueblo kabilesi vermiş. Navajo, "hırsız, mülk işgalcisi" demek. Dakota'ları mesken tutan Lakota kabilesini ise bugün "Sioux" ya da "Siyu" diye anıyoruz. Lakota, halkımız demek. Sioux ise, "yılan" demek ve Fransızlar onlara bu ismi verdi. Yine örneğin bizim "Eskimo" dediğimiz Alaska yerlileri de kendini "Inuit" olarak adlandırıyor. Inuit, Kanada dilinde 'halkımız' demek. "Çiğ et yiyen" anlamındaki eskimo adını onlara veren ise, düşmanları Cree kabilesi.

Kızılderililerin Amerikan topografyasında bıraktıkları iz ise bugünkü nüfuslarının çok üzerinde bir görünüme sahip. Örneğin ülkenin 50 eyaletinden 26'sının adı Kızılderili kabile dillerinden geliyor. Mesela, Texas, Caddo dilinde 'arkadaş' demek. Ohio Seneca dilinde güzel nehir anlamına geliyor. Michigan, Ottawa kabile dilinde 'büyük su' anlamına gelen isimden bugünkü adını almış. Mississippi, Algonquian dilinde 'büyük nehir' ve Massachusetts de, yine Algonquian dilde 'büyük tepenin yanı' demek. Malibu'dan (Bitmez tükenmez dalga sesi) Manhattan'a (çok tepeli ada), Miami'den (nehrin aşağısı), Chicago'ya (yaban soğan tarlası) ve Seattle'a (bir reis adı) kadar çok sayıda şehrin, dağın, nehirin adı Kızılderili dillerinden geliyor.

Haklı olarak diyeceksiniz ki, "hem 'Kızılderili' adlandırmasının yanlışlığına dikkat çekiyorsun hem bütün yazı boyunca 'Kızılderili' demişsin". Yıllar içinde 'Kızılderili'ye oluşan sempati ve alışkanlık, bu isimlendirmeyi bir anda bırakmayı zor hale getiriyor. artık Türkçe'yi de 'Kızılderili'den temizlemenin vaktidir. Bu adlandırmaya olumsuz bir anlam yüklemek bir yana pozitif bile olsa da, bu şekilde adlandırma sonuçta o toplumu rencide ediyor. Bu şekilde isimlendirilmemek onların isteği.

Kızılderililerin çok önemli bir isteği daha var. Bir kaç yıl önce New York'ta katıldığımız bir etkinlikte gösteri yapan bir Kızılderili folklor grubunun lideri şu ricada bulunmuştu:

KIZIL DERİLİLERİN KÖKENİ.

KIZIL DERİLİLER'İN KÖKENİ.

Bilim adamları arasında, Kızılderililer'in Asya kökenli olduğuna ve 11.000 yıl önceki Buzul Çağı'nda donan Bering Boğazı'nda Amerika kıtasına göç ettiklerine dair bir görüş birliği bulunuyor. Buna göre, göçebe Sibiryalı topluluklar av peşinde Alaska'rdından güneye yönelmişlerdi (ATLAS, sayı 99-Haziran 2001). Hattâ, M. K. Atatürk'ün okumuş olduğu kitaplardan olan ve Maarif Vekâleti tarafından 1927 yılında Devlet Matbaası'nda basılan "Cihan Tarihinin Umumi Hatları" adlı kitabın yazarı H. George Wells, şu yargıya varmıştır: "Amerikan yerli halkı Moğol ırkına mensuptur."

1. cildin 116. sayfasında yer alan söz konusu tümce Atatürk tarafından önemsenmiş ve altı çizilmiştir (kız kulesi'ndeki kızıl derili Sunay Akın).

Ord. Prof. Dr. Reha Oğuz Türkan, Prof. Dr. Aldülmecit Doğru ve Doç. Dr. Ahmet Ali Arslan, yaptıkları araştırmalarda Amerikan yerlileri ile Türk Dünyası'nın kültürel özelliklerinin benzerlikleri üzerinde durmuşlardır. Özellikle Sibiryalı Türkleri olan Saha, Hakas, Altay, Televit ve Şor Türkleri ile Kızılderililer arasında, dil de dahil olmak üzere birçok kültürel paralellikler bulunmuştur. Bundan dolayı bazı araştırmacılar Kızılderililerin Türk kökenli olduklarını iddia etmişlerdir.

Ord. Prof. Dr. Reha Oğuz Türkan, 20 Şubat 1996 tarihli Hürriyet gazetesinde başlayıp iki gün süren yazı dizisinde Kızılderililerle akraba olduklarını belirtiyor. Türkan, yazı dizisinde Kızılderili dillerinde 300-500 Türkçe sözcük olduğunu da belirtiyor ve bir de anısını anlatıyor: "New York'tayken televizyonda 'Güller Resmi Geçidi'ni seyrediyordum; otomobil ve kamyonetlerin renk-renk desenler halinde güllerle donanmıştı. Çeşitli ülkelerin katıldığı bu şöleni televizyoncu Chet Huntley anlatıyordu. İki hafta önce takımımız 'Şimdi Meksika Kızılderililerinki geçiyor' diye tanıtınca, yardımcı elindeki kâğıdı işaret etti. Spiker de şöyle özür diletti: 'Kızılderililer'in değil, Türkiye Konsolosluğu'nunmuş. Desenler o kadar benziyor ki şaşırdım' " (kız kulesi'ndeki kızıl derili, Sunay Akın).

Kızılderili Soykırımı Amerika'nın devlet politikasıydı...

Kızılderili Soykırımı, Nazi Almanyası'nda Yahudilere karşı uygulanan soykırımdan çok daha korkunçtu. Bu soykırım neticesinde 10 milyon ırk tamamen ortadan kaldırılmış ve 20 milyon civarında Kızılderili çeşitli işkencelere, tecavüzlere, hastalığa, açlığa ve sürgüne maruz bırakılarak hunharca katledilmiştir. Sadece Creekler, Seminoller ve Çerokiler'den öldürülenlerin sayısı, 2. Dünya Savaşı'nda öldürülen Yahudilerin sayısından fazladır.

ARAP TARİHİ.

ARAP TARİHİ.

Araplar 260 milyonluk tahmini nüfusu ile Orta Doğu'nun en kalabalık halkıdır. Akdeniz'in güneyinde, Afrika'da, Büyük Sahra Sudan'a, doğusunda Irak'a ve Arap Yarımadası'na kadar uzanan bir coğrafyada yaşarlar. Nüfusunun büyük kısmı Araplarda oluşan ve Arapça konuşulan ülkeler Arap ülkeleri olarak adlandırılır.

Bu ülkelerde, Arapçanın dışında Kuzey Afrika'da Berberice, Irak'ta, Suriye'de Kürtçe ve Türkçe, Güney Arabistan'da ise çeşitli yerel diller konuşulur. Türkiye'de Adana, Mersin, Hatay, Urfa, Mardin, Siirt ve bazı Güneydoğu Anadolu illerinde yaşarlar. Bu da Arap nüfus mevcuttur. Mevcut Arap Birliği başkanı El-Nuri Bin Abdullah'dır.

1 Tarihçe

1.1 Arap isminin kökeni

Tarihte Arap adına ilk olarak Asur kaynaklarında rastlanmıştır. Asurlular, bugünkü adı Arabistan olan bölgedeki çöllerde göçer olarak yaşayan Semitik topluluklara Arabaya diyordu. Bu isim daha sonra değişime uğrayarak Arap şeklini almıştır.

1.2 Arapların soyu

İbrahim'in farklı annelerden İsmail ve İshak isminde iki oğlu olmuştur. İslam geleneğine göre İslam peygamberi Muhammed Arapların atası, İsmail'dir. Öte yandan Yahudi ve Müslüman kaynaklarına göre İshak'ın oğlu Yakup'un soyundan gelenler İsrailoğulları'nı meydana getirirler.[12]

1.3 İslamiyet öncesi

Araplar İslamiyet öncesinde bazı devletler kurmuşlardır (Himyeriler, Gassaniler, Petra Krallığı vb.). Ancak coğrafyalarının yetersiz koşullar gereği genelde kabileler halinde yaşamışlardır ve her kabilenin başında şeyh, emir benzeri liderler bulunurdu. Bu nedenle İslamiyete kadar tek bayrak altında toplanamamışlardır.

1.4 İslam Devleti

İslamiyet'ten önce, 4 ve 6. yüzyıllarda Arap kadınları (Kıyafetlerin Tarihçesi, Braun & Schneider) Muhammed'in 7. yüzyılda yaymaya başladığı İslam'ı ilk olarak Araplar benimsediler. Bu dini benimseyenlere, "Allah'ın iradesini kabul eden" anlamında Müslüman dendi. İlk Müslümanlar, dinlerini yaymak amacıyla birçok ülke ele geçirdiler ve Muhammed'in liderliğinde büyük devlet kurdular. Bu devlete o dönemde bir isim verilmemiş olmakla beraber, günümüzdeki referanslarda daha çok İslam Devleti veya Arap İmparatorluğu olarak nitelendirilir.

Müslümanlar, Muhammed'in ölümünden sonra kendilerine bir halife seçtiler. İslam Devleti'nin hükümdârı aynı zamanda İslam âleminin halifesiydi. Halifeliğin yönetim merkezi önce Medine, sonra Suriye'deki Şam kenti olmuştur. İslam Devleti dört halifeden sonraki dönemlerde yönetimi ele geçiren sülalelerin isimleri ile anılır olmuştur (Emeviler, Abbasiler, Fatimiler vb.). 750'de halifeliği Emevilerden alan Abbasiler, Irak'taki Bağdat kentini halifeliğin başkenti yaptılar.

1.5 Osmanlı yönetimi

Osmanlıların 15. yüzyılda Anadolu'da güçlü bir devlet haline geldikten yaklaşık 100 yıl sonra, Arapların yaşadığı toprakları ele geçirmeleriyle birlikte, halife unvanı Osmanlı padişahlarına geçmiş; İslam Devleti, Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde erimmiştir. Selim 1517'de Mısır, Suriye ve Hicaz'ı; oğlu I. Süleyman da Bağdat, Irak, Aden ve Yemen'i Osmanlı topraklarına kattı. Daha sonra Avrupa'daki teknik ve ekonomik gelişmelerin gerisinde kalarak zayıf düşen Osmanlılar, 19. yüzyıldan başlayarak Arap topraklarını yitirdiler. Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın yanında savaşa girince; İngiltere, Mekke Emiri Hüseyin bin Ali'nin önderliğinde Vahhabi Arapları kışkırtarak ayaklandırdı. Arap aşiretlerinin bir kısmı Osmanlıya karşı ayaklanmayı reddetse de Arapçayı ana dili gibi bilen Yarbay T. E. Lawrence (Arabistanlı Lawrence) gibi bazı İngiliz casuslarının yardımıyla ayaklanan Vahhabi Araplar, Osmanlıların 1918'de uğradığı yenilgide önemli rol oynadılar. Osmanlıya ayaklanan Vahhabi Arapların yanı sıra Osmanlı'nın yanında savaşan Arap devletleri de vardı. Örneğin Çanakkale'de ve Sarıkamış'ta pek çok Arap hayatını kaybetmiş İttihak ve Terakki'den etkilenmiş olan Şerif Hüseyin ile birlikte Osmanlı'ya karşı ayaklanmış olan Arap aşiretleri vardır. Bunun yanı sıra Hamidiye Tugayları Osmanlı Devleti'nin lehine Birinci Dünya savaşında önemli görevleri üstlenmişlerdir. Hilafet, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kaldırılmıştır.

1.6 Bağımsızlıklarını kazanmaları ve günümüzde Arap Dünyası'nın sorunları

Arap Birliği üyesi devletler koyu yeşille, Arap olmayan fakat birliğe üye devletler açık yeşille ve Arapça konuşulma oranı düşük ülkeler (Somali ve Cibuti gibi) taralı yeşille gösterilmiştir. I. Dünya Savaşı'nı izleyen 50 yıl içinde Arap devletleri, birbiri ardınca bağımsızlıklarını kazandılar. Bu devletlerin birçoğu 1945'te kurulan Arap Birliğine katıldı. Birliğin amacı Araplar arasında ekonomik, siyasal ve askeri dayanışmayı sağlamaktı. 1990'da Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle başlayan ABD ile Saddam yönetimi arasındaki ilişkilerin gerilmesi, 2003'te ABD'nin Irak'ı işgal etmesiyle sonuçlanınca Araplar yeni bir sorunla karşı karşıya kaldılar.

Bugün Arap dünyasını ilgilendiren başlıca konular, bazı Arap devletlerini çok zenginleştiren petrol gelirlerinin en iyi nasıl değerlendirileceği; İslam felsefesi ile çağdaş dünyanın nasıl bağdaştırılacağı; Irak'taki ABD-BK işgali ve İsrail-Filistin sorununun nasıl çözüleceğidir.

2 Kültür

Arapların tamamına yakını Arapça konuşur ve çoğunluğu da İslam'a inanır. Ne var ki, Arabistan dışındaki bölgelerde yaşayan Araplar, yerli halkla karıştıkları için töreleri de değişikliğe uğramıştır. Öte yandan Afrika-Asya kurak çöl kuşağında yaşadıkları aralarında büyük benzerlikler de vardır.

Libya'da bir vaha Çok eski zamanlardan beri kurak çöl kuşağını iki tür topluluk yurt edinmiştir: Göçebeler ve yerleşik olanlar. Yerleşik olanlar çiftçiler ya da kentlilerdi. Göçebeler ise hayvancılıkla uğraşır ve yılın büyük bir bölümünü otlaklar aramakla geçirirlerdi. Yazın otlaklar kuruyunca, yerleşme bölgelerine ya da vahalara çekilir ve buralarda kurdukları çadırlarda yaşarlar. Böylece yerleşik halk ile göçebeler her zaman yakın ilişki içinde olmuşlardır. Yerleşik halk, göçebelerden eti için koyun ve keçi için de deve satın alırlardı. Bunların karşılığında göçebeler de tarım ürünü, silah, giysi gibi gereksinimlerini yerleşik halktan sağlardı.

Güney Arabistan çok eski çağlarda baharat ticaretinin önemli bir merkeziydi. Anadolu folklorunda da adı geçen Saba Melik Belkıs'ın, buradaki baharat krallıklarından birinde kraliçe olduğu sanılır. Baharat Arabistan'dan Akdeniz limanlarına deve kervanlarıyla taşınırdı. Bedevi ve Zenmariler adı verilen kabileler, Arabistan'dan ve Sina Yarımadası'ndan geçen bütün baharat yollarını denetim altında tutuyorlardı. Kırsal kesimde yaşayan Arapların çoğunun yaşam biçimi birbirine benzer. Üzerinde oturulan ve uyunan halılar, kilimler ve yastıklar, evlerin başlıca eşyasıdır. Evler genellikle iki bölüme ayrılmıştır. Erkeklerin oturdukları bölüme selamlık, ailedeki kadınların yaşadığı bölüme de harem/haremlik denir. Geleneksel konukseverlik, özellikle kırsal kesimde bugün de sürmektedir. Yörelere göre, tanımadıkları yolcuları bile evlerinin selamlık bölümünde konaklatırlar.

Bedeviler, günümüzde toplam Arap nüfusunun yüzde 5-10'unu oluştururlar ve özellikle Suudi Arabistan'da yaşarlar. Kentlerde yaşayan Arapların sayısı nüfusun yüzde 40'ı kadardır. Geri kalanlar birbirlerinden uzak küçük köylerde yaşadıkları için geleneklerini daha çok korumuşlardır.

3 Sanat ve bilim

Abbasi Halifesi Harun Reşid döneminde (786-809), başkent Bağdat önemli bir kültür merkeziydi. Avrupa'da ve Doğu ülkelerinde tanınmış eğitim kurumlarıyla olduğu kadar mimarlık, gökbilim, tıp ve matematik alanlarında da ün kazandılar. Bugün kullanmakta olduğumuz sayı sistemini Avrupa'ya Araplar tanıtmış, matematiğin en önemli dalı olan cebir de onların katkılarıyla gelişmiştir. 11. Yüzyılda Avrupa'daki Hıristiyan ülkelerin, Suriye, Lübnan ve Filistin'e düzenlediği Haçlı Seferleri de, Avrupa'da Arap ülkeleri arasındaki ticaretin gelişmesine, ayrıca Arap sanat ve biliminin dünyaya yayılmasına yol açtı. Arapların sonradan fethettikleri Mısır'daki Kahire, İspanya'daki Kurtuba gibi kentlerde de sanat ve bilim çok ileriydi. Ne var ki Araplar, ele geçtikleri toprakları uzun süre tek bir yönetim altında tutamadılar. Mısır ve İspanya'da ayrı halifelikler ortaya çıktı. Orta Asya'dan gelen Moğolların bir kolu olan İlhanlılar 1258'de Bağdat'ı ele geçirerek Abbasi Halifeliği'ne son verdiler. Bu tarihten sonra Araplar daha güçlü bir devlet kuramadılar.

DERSİM İSYANLARI.

DERSİM İSYANLARI,

Dersim vilayeti (1937)

Tarih :1936 – 1938

Bölge :Tunceli vilayeti ve civarı

Sonuç :İsyan kanlı bir şekilde bastırıldı.

Seyit Rıza ile birlikte 6 kişi idam edildi.

Dersim halkının büyük bir kısmı zorunlu iskân ettirildi.

Kayıplar

Askerî kayıp:3000

İsyancı ve sivil kayıp:13.000 – 40.000

Zorunlu iskân:12.000

Dersim İsyanı ya da Dersim Katliamı olarak anılan olaylar, şu anki adıyla Tunceli İli'nde 1937 yılında merkezi hükümetle Dersim aşiretleri arasındaki anlaşmazlıklar sonucu yaşanan acı olayların genel adıdır. Dersim'de mutlak devlet hâkimiyetini sağlayan Türkiye Cumhuriyeti tarafından düzenlenen harekât ise Dersim Harekâtı'dır.

Dersim 1937–38 Olaylarının Nedenleri ve Olaylar Öncesi Genel Durum

Osmanlı döneminde yüzyıllarca yurtluk ve ocaklık biçiminde özerk olarak yönetilen Dersim Bölgesi'nde, özellikle Tanzimat sonrası, merkezi yönetimin güçlendirilmesi amacına yönelik düzenlemelere karşı sık sık huzursuzluklar (Dersim ayaklanmaları) meydana gelmiştir. (1847, 1877–78, 1885, 1892, 1893–95, 1907, 1911, 1916).

Bölge, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla geleneksel otonom özelliğini kaybetmekle karşı karşıya kalmıştır. Dersimli Aşiretleri Dersim'deki geleneksel düzenin ani bir şekilde değiştirilmesine ve yönetimlerinin elinden alınmasına karşı çıkmış; vergi ve askere gitmek gibi çeşitli zorunlulukları ise uygun bulmamıştır.

Çünkü Dersim halkı coğrafyasının tarıma ve hayvancılığa elverişli olmamasından dolayı oldukça yoksuldur ve vergi vermemiştir; ayrıca sürekli Dersim'e saldıran Sünni Osmanlı ordusuna askerlik yapmayı ağır günah sayar, çünkü Dersimliler Kızılbaş-Alevidir. Cumhuriyet dönemine kadar olan süreçte Dersim kapalı bir kutu gibi varlığını sürdürmüştür ve yoksullukla boğuşmaktadır. Çevre illerle ekonomik bağlantısının olmaması ise bazen Dersim aşiretlerinin çevre illere yağma amaçlı saldırılarına neden olmuştur. Bu nedenle çevre vilayetlerin yöneticileri sık sık Dersimlileri Osmanlı'ya şikâyet etmişlerdir. Dolayısıyla yoksulluk nedeniyle, Dersim coğrafyasının tarıma elverişli olmaması nedeniyle kendisini geçindirecek mahsule sahip olmaması nedeniyle vergi konusunda sıkıntılar yaşamıştır. Dersimliler Alevi-Kızılbaş oldukları için hiç bir zaman Sünni Osmanlı ordusunda görev almak istememişlerdir. Keza Osmanlı dönemi fetvalarında da Osmanlı İslam ordusuna Dersimlilerin genel olarak Kızılbaş-Alevilerin alınmamasına yönelik kararlar alınmıştır.

Ermeni Tehciri sırasında da bazı Dersimli Alevi Kürt aşiretler Dersim Ermenilerini Osmanlı hükümetine teslim etmeyi reddetmiş ve Ermeni kaynaklarına göre 20.000 ile 36.000arası Ermeni'nin güvenli olarak kaçmasını sağlamışlardır. Ayrıca Osmanlı hükümeti tarafından oluşturulan Şafi-Kürt kimlikli Hamidiye alayları birçok kez Dersim'e saldırmışlardır, Dersimliler Hamidiye alaylarına karşı mücadele etmiş ve bu alayların Dersim'de hakimiyet kurmasını da engellemişlerdir.

Bütün bu gelişmeler ve Dersim'in tarihsel olarak bağımsız hareket etmesi hem Osmanlı yönetimi için hem de yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti için dönemin raporlarında büyük bir sorun olarak görülmüştür. Osmanlı döneminde itibaren Dersim üzerine raporlar hazırlanmıştır ve 1930'larda daha geniş kapsamlı raporlar hazırlanmıştır. Aşiretlerin birbiriyle olan ilişkileri, hangi aşiretin hangi dili (Zazaca, Kürtçe, Türkçe) konuştuğu, aşiret yapıları, Dersimlilerin gelenek-görenekleri, aşiretlerin coğrafi sınırları ve nüfusları, Dersim'in Alevi-Kızılbaş inancı, Dersim'in stratejik noktaları üzerine raporlar sunulmuştur ve başarılı bir Dersim Harekâtı için gereken önlemler bu raporlarda tespit edilmiştir. Yani "Dersim Harekâtı" en azından on yıl önceden aşama aşama planlanmıştır. Daha sonra ilk iş olarak stratejik noktalara karakollar inşa edilmeye başlanmıştır; ilk karakollar yapılmaya başlandığında Dersimliler tepki vermemişlerdir.

1930'ların ilk yarısında yeni merkezi yönetimin uygulamalarına karşı bölgede meydana gelen ufak çatışmalardan sonra, 25 Ocak 1935 tarihli 2884 sayılı Tunceli Vilayeti'nin İdaresi Hakkında Kanun çıkarıldı.

Buna göre Tunceli iline bir askerî vali atanacaktı. Aynı zamanda dördüncü genel müfettiş sıfatını alan vali General Abdullah Alpdoğan geniş yönetsel, askeri ve yargısal yetkileri vardı. Ayrıca Alpdoğan'ın çok sert ve otoriter biri olması da olayların kontrolünden çıkmasına neden olmuştur. Alpdoğan; düzeni sağlamak ve güvenlik açısından gerekli gördüğü durumlarda ilde yaşayan kişileri ve aileleri, il sınırları içinde bir yerden bir başka yere göndermeye ve il sınırları içinde oturmalarını yasaklamaya da yetkiliydi.

Yasanın uygulanmaya başlamasıyla 1937 başlarında yeni olaylar çıktı. Bölgede güvenlik sağlanamadı ve hükümet otoritesi kurulamadı. Hatay'a bağımsızlık tanıyan Milletler Cemiyeti kararından sonra, TBMM'de yapılan görüşmelerde, bu gelişme başta Fransa ve Fransa'nın mandası altındaki Suriye tarafından kışkırtıldığı ileri sürüldü.

Başbakan İsmet İnönü ise, Tunceli ilinde iki yıldır izlenen reform programının amacının bölgenin uygar bir hale getirilmesi olduğunu belirterek, programa karşı bölgede direniş olduğunu belirtti.

İlk kıvılcım

1937 yılında Atatürk Singeç Köprüsü'nün açılışını yapmak üzere Dersim'e gelecekti. Bu köprü'nün bir ucunda güvenliği sağlamak amacıyla bir askeri karakol bulunuyordu. Askerlerin bölge bayanlarına taciz ve tecavüz olayları ortaya çıkar. İsmail Hakkı Teğmen'in komutasındaki karakola asiler tarafından saldırı düzenlenir. Karakol yakılır, 33 asker öldürülür.

27 Mart 1937 tarihinde Tunceli-Erzincan yolundaki bir köprü Haydaran ve Demanan aşiretleri tarafından yakılır. Bölgenin

hatları kesilir. Jandarma birliklerine emir verilir. Bölgedeki 9. Seyyar Jandarma Taburu'na da baskın düzenlenir. Kendi vatandaşlarını basılması için asi milislere emir verir. Bölgedeki 9. Seyyar Jandarma Taburu'na da baskın düzenlenir. Kendi vatandaşlarını kurulu düzensiz gerilla kuvvetlerine karşı savaşmak üzere eğitilmemiş ve bu yönde bir hazırlığı olmayan askeri kuvvetler kendilerini korumakta zaafiyet içine düşerler. Birçok askeri birlik basılarak askerler öldürülür ve yaralanır. Asiler Mazgirt Köprüsü'nü tahrip ederler.

Dersim Harekâtı

Ayaklanma, Ocakzade (Ehl-i Beyt soyundan) kökenli ve Şeyh Hasan aşiretine mensup olan Abasan Aşireti reisi Seyit Rıza önderliğinde, askere gitmek ve vergi vermek istemeyen diğer aşiretlerce de desteklenen bir grup tarafından 20-21 Mart 1937 gecesi Harçık köprüsünün yıkılması, köprüyle Kahnut Bucağı arasındaki telefon hattının kesilmesi ve bölge askeriyesine düzenlenen saldırı ile başladı. Askeriyedeki bütün askerler öldü. Askeriye yakıldı. Bunun üzerine resmen isyan başladı. İsyancı bölgenin coğrafi durumu nedeni ile büyüdü. Ayaklanmayı Kureyşan aşireti başlattı ve özellikle Demenan, Haydaran ve Yusuf aşiretlerinin katılımı ile iyice genişledi. Ayaklanmaya toplam yaklaşık 6.000 kişilik bir grup katıldı.

General Abdullah Alpdoğan düzenlediği ilk harekât büyük başarısızlıkla sonuçlandı. Aşiretler ise bunun verdiği moralle tam silahlandı. Bu yüzden isyanı bastırmak iyice zorlaştı. Abdullah Alpdoğan yanına aldığı 50.000 asker (üç kolordu) ile bölgeye fakat dağları bir türlü aşamadı. Bunun sonucunda gerekli olanın bir hava saldırısı olmasına karar verdi. Gerekli onayı alınca Sabiha Gökçen'i davet etti. Sabiha Gökçen de kabul edip Hava Kuvvetleri'nden 3 uçak filosu ile havadan saldırı gerçekleştirdi. İsyancıların saklandıkları en büyük yer olan Laş mevkiini yerle bir etti.

Yapılan harekât başarı vermeyince, askerler bölgeye girmeyi başaramadı. Bunun üzerine Seyit Rıza, bölge halkına zarar gelmesin diye Haydaran, Kureyşan, Demenan, Yusufan, Kırgan aşiretleri reisi ile birlikte barış anlaşması için çağırıldı ve tutuklandı, 1937'de sona erdi. Ayaklanmayı bastıramayan bu askeri harekât, Dersim Harekâtı olarak adlandırılır.

Askeri harekâttan sonra yapılan yargılama 15 Kasım 1937'de sona erdi. Ayaklanmanın lideri Seyit Rıza ile 6 kişi idam edildi. 100'den fazla sayıda ayaklanmacı değişik hapis cezalarına çarptırıldı. Ancak olaylar durulmadı ve 1938'de Kureyşan aşireti intikam için diğer aşiretleri silahlanmaya davet etti ve ikinci bir isyanı başlattı. Bunun üzerine başlatılan ikinci askeri harekât ile Eylül 1938'de ayaklanma tamamen bastırıldı. Direniş amacıyla kırsal alanda kalanların direnişi ise 1948'e kadar sürmüştür.

Harekâtın Sonuçları

Hukukçu yazar Hüseyin Aygün, Dersim Harekâtı ve sonuçları hakkında bugüne kadar yapılmış en kapsamlı bir araştırma olarak nitelendirilen « Dersim 1938 ve Zorunlu İskân » adlı kitabında, isyanın açıkça kışkırtılarak çıkarıldığını, Cumhuriyet dönemi ayaklanmaları içerisinde sivillere yönelik eziyetin ve kıyımın en şiddetlisine uğradığını, ardından da isyancılarla beraber aileleri hatta isyana iştirak etmeyenlerin eziyete ve kıyımına maruz kaldığını, binlerce sivil vatandaşın öldürülmüş ve kalan on binlercesinin de sürgün edilmiş olduğunu belirtmiştir.

Askerî harekât, her ne kadar bazı aşiretleri sürgün etse de, harekât 1938 yılının sonuna doğru sona ermiştir. Harekât sonucu 13.000 (Resmi rapor) ile 40.000 arasında sivil ölürken, 12.000 kişi başka yerlere sürgün edilmiştir. Bölge halkının verdiği bilgilere göre bu sayının 80.000 civarında olduğu ileri sürülmektedir. Kısacası bu olay Dersim Katliamı olarak adlandırılmaktadır. Ayaklanmaya veya direnişe katılan aşiret mensupları, Kayseri'nin Sarız, ilçesi ve Erzurum, Yozgat, Muş gibi çeşitli illere gönderilmiştir.

KIBRIS BARIŞ HAREKATI.

KIBRIS BARIŞ HAREKATI.

Türkiye'nin 35.000-40.000 civarındaki askeri adanın kuzeyine yerleşti. Kıbrıs Cumhuriyeti ve Birleşmiş Milletler harekâtı "işgal" olarak nitelendirdi.

Şubat 1975 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye'ye silah ambargosu koydu. 15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti kuruldu.

Türkiye Cumhuriyeti harekâtın Zürih ve Londra Antlaşması'nın IV. maddesine istinaden gerçekleştirildiğini savunmaktadır. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi bu harekâtı işgal olarak değerlendirmektedir.

20 Temmuz 1974 tarihinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 353 sayılı kararında "Uluslararası güvenlik ve barış için tehlikeye yol açan ve bölge üzerinde olağanüstü infiale müsait bir ortam yarattığından Birleşmiş Milletler ciddi bir endişe duymaktadır...Tüm devletlerin Kıbrıs Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğüne saygı duyması gerekir...Yabancı askeri müdahale derhal son verilmelidir." diyerek harekâta karşı olduğunu belirtti ve ateşkes çağırıldı. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Mayıs 1984 tarihindeki 550 sayılı kararında ise durumu "işgal" olarak niteledi.

Avrupa Konseyi Parlamentler Meclisi'nin 29 Temmuz 1974 tarihli 573 sayılı kararı ve Atina'daki Temyiz Mahkemesi'nin 21 Ocak 1979 tarihli kararı, Türk müdahalesinin yasal olduğunu vurgulamıştır. Ancak uluslararası kuruluşları ve kararlarının çoğu, "yasadışı istila" olarak tanımlamaktadır.

Tarihçe
Türkler ile Rumlar arasında ilk olaylar, Osmanlı İmparatorluğu'nun adayı 1878 tarihli 50 yıl süreli kiralama antlaşmasıyla Birleşik Krallık'a bırakmasından sonra 1920'de kiralama süresinin dolmasına 8 yıl kala başladı. Bu olaylar sadece siyasi kavgalar olarak değil, birlikte silahlı çatışmalar şeklinde olmamıştır. 1920 yılında Rumların, İngiltere'nin onayını almadan Yunanistan'a katılma planı yapmak istemesi ve Birleşik Krallık yönetiminin buna izin vermemesi, Rumların önce Birleşik Krallık'ı adadan çıkarmaya yoğunlaşmasına sebep oldu. 1950'lerin sonuna kadar süren bağımsızlık hareketi, 1960 yılında uluslararası anlaşmalara dayanan bir Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmasının yolunu açtı. Rumlar Birleşik Krallık'ı adadan çekilmesiyle, Türklerle birlikte ortak devlet olmadılar. Kıbrıs'ın tüm yönetimine kendileri el koyma yoluna gittiler; uluslararası anlaşmaları ve anayasayı çiğneyerek Türkiye tarafından saldırılarda bulunmaya başladılar.

Zürih Antlaşması

1974 Darbesi Hazırlık

5 Temmuz 1974'te Türkiye, Yunanistan ve İngiltere dışişleri bakanları I. Cenevre Konferansı çalışmalarına başladı. 30 Temmuz'da sona eren konferansta Türk tarafının istekleri doğrultusunda: 'Ada'da bir güvenlik bölgesinin kurulması, Rum ve Yunan işgalindeki Türk bölgelerin derhal boşaltılması, esir durumda olan asker ve sivillerin mübadele edilmeleri veya serbest bırakılmaları, barışın sağlanması ile birlikte anayasaya uygun bir hükümetin yeniden kurulmasının temini, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Birleşik Krallık ile Birleşik Rum Toplumu olmak üzere iki otonom idarenin mevcudiyeti' kabul ve ilan edildi.

Başbakan Bülent Ecevit, adada gelişmelerin kötüye gitmesi sebebi ile diplomatik görüşmeler yapmak üzere Londra'ya gitti. 14 Temmuz'da toplanan TBMM, Hükümete genel savaş açma yetkisi verdi. 14 ilde sıkıyönetim ilan edildi. Trakya'da bulunan 1. Ordu ve Akdeniz'de bulunan birlikler alarma geçirildi. Ayrıca Kıbrıs'a hareket için karargahı Adana'da bulunan 6. Kolordu Türkiye'ye adaya en yakın noktası olan Mersin'e kaydırıldı.

Birinci harekât

Biz aslında savaş için değil, barış için, yalnız Türkler'e değil, Rumlar'a da barış getirmek için Ada'ya gidiyoruz. Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs, kardeşlik ve özgürlük için giriştiği harekât, bu sabah erken saatlerde başlamıştır...

Türkiye Cumhuriyeti tarafından Başbakan Bülent Ecevit Kıbrıs konusunu görüşmek ve gerekirse ortak müdahale yapılabilmesi için İngiltere'ye gitti. Bu sırada koalisyondaki MSP Lideri ve Başbakan Vekili Necmettin Erbakan Milli Güvenlik Kurulu'nu Başbakan Ecevit'in talimatıyla toplayarak müdahale kararının alınmasını sağladı.

Karar, İngiltere ve Yunanistan Büyükelçilerine bildirildiği gibi Ankara'da bulunan ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Joseph Sisco'ya da iletildi. Libya'dan uçaklar için motor yağı, napalm malzemesi, 20 mm'lik top mühimmatı; İran'dan roketatarlar; Pakistan'dan mühimmat ve sağlık malzemesi teslim alındı.

20 Temmuz 1974 sabahı Türk ordusu, adaya saat 6:05'ten itibaren havadan indirme ve denizden çıkarma yapmaya başladı. Paraşütçüleri Lefkoşa'nın kuzeyine, Hamitköy - Gönyeli ve Pınarbaşı bölgelerine indi. Denizden çıkarma, Deniz Piyade Tugayları ve bağlı askerlerce Karaoğlanoğlu (Pentemili) plajına yapıldı. Rumlar, Türkiye'nin 1963 ve 1967'deki gibi adaya müdahale edemeyeceğini düşünmüş bu yüzden ilk başta etkili müdahale edememiş, akşama doğru karşı harekâta başlamışlardır. Rum kuvvetleri mevzilerini korumayı başarmıştır. Ertesi gün tekrar ilerlemeye devam eden 4. Paraşüt Taburu, Rum birlikleri tarafından saldırıya uğrayan Kıbrıs Türk Alayı ile birleşerek Lefkoşa Havalimanı ve Kaymaklı bölgesine taarruza başladı. 2. ve 3. Türk Komando Taburları da Zeytinli istikametinde ilerlemeye başladı. 22 Temmuz'da 3. Paraşüt Taburunun taarruzu sonucunda Deliktepe'nin ele geçirilmesiyle, Türk birlikleri önce Girne'ye girdi, daha sonra da Lefkoşa'ya yöneldi. Ateşkes başlamadan önce Girne-Lefkoşa hattı birleşti.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 353 sayılı kararının 5. maddesi gereği 22 Temmuz 1974 tarihinde ateşkes ilan edildi. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bu müdahalesinin sonucunda Yunanistan'daki cunta idaresi ve Kıbrıs Cumhuriyeti'ndeki Nikos Sampson Hükûmeti görevini bıraktı.

İkinci harekât: Parola "Ayşe Tatile Çıksın"

Ancak 8 Ağustos'ta II. Cenevre Konferansı'nın yapılmakta olduğu zamanda Türklerin Limasol ve Larnaka civarında bir miktar boşaltmış olmalarına rağmen, Rum Millî Muhâfız Alayı ve EOKA-B ele geçirdikleri yerleri tahliye etmedikleri gibi ellerindeki esirleri de serbest bırakmamışlardır.

Cenevre'de sürdürülen görüşmeler sırasında anlaşmanın mümkün olmadığı kanaati kesinleşince harekâtın yeniden başlatılacağı anlamına gelen "Ayşe Tatile Çıksın" (Ayşe, Turan Güneş'in kızı Ayşe Güneş'in adıdır.) parolasını Türk Dışişleri Bakanı Turan Başbakan Bülent Ecevit'e bildirdi.

Haftalık Newsweek dergisinin İkinci Kıbrıs harekâtı'na yer veren 26 Ağustos 1974 tarihli sayısının kapağı.

Bunun üzerine 13 Ağustos'ta Türk birlikleri tekrar ilerlemeye başladı. Türk birlikleri 14 Ağustos'ta başkent Lefkoşa'ya, 15 Ağustos'ta Lefke ve Magosa'ya girdi.

Harekât neticesinde bir taraftan Magosa'ya diğer taraftan Lefke'ye varılarak Türk tarafının sınırları çizildi.

Sonuçlar

Yunan Temyiz Mahkemesi cuntacılar hakkındaki dava sonunda 21 Mart 1979 günü 2558/79 sayılı şu kararı verdi: Zürih ve Londra andlaşmalarına göre Kıbrıs'a yapılan Türk askeri müdahalesi yasalıdır. Türkiye, yükümlülüklerini yerine getirmiş ve hakkı olan garantör devletlerden biridir. Esas suçlular darbeyi hazırlayan ve icra eden ve bu suretle de bu müdahalenin koşullarını hazırlayan Yunan subaylarıdır.

Kıbrıs Barış Harekâtı sonunda tarafların kayıpları şöyleydi: Türk Silahlı Kuvvetleri'nden 415 Kara, 65 Deniz, 5 Hava, 13 Jandarma olmak üzere toplam: 498 şehit ve 1,200 yaralı verilmiştir. Kıbrıs Türk tarafı ise, 70 mücahit ölü, 270 sivil ölü, 1,000 yaralı. Kıbrıs Türkleri genel olarak 1,672 şehit ve binlerce yaralı vermiştir. Rumlar ve Yunanlılar ise 4 bin ölü, 12,000 yaralıları olmuştur. Savaşın dışında olmasına rağmen BM Barış Gücü askerleri de kayıp vermişti: 3 Avusturyalı asker ölmüş, 24 Avusturyalı, 17 Finlandiyalı, 4 İngiliz ve 3 Kanadalı asker de yaralanmıştı.

1975 yılında Kıbrıs Türk Federe Devleti, 15 Kasım 1983'te ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurulmuştur.

Tepkiler

Kıbrıs Türklerinin görüşü

Kıbrıslı Türkler, harekattan hemen sonra sistematik katliamlardan kurtulmuş, yeniden kurulan asayişin etkisiyle 70'lerden duruma geri dönebilmiştir. Kıbrıslı Türkler'e göre Zürih Anlaşması'nın verdiği haklara istinaden Türkiye adaya haklı olarak müdahale etmiş, adanın Türk nüfusuna yönelik saldırıların bitmesinde etkin güç olmuştur.

Kuzey Kıbrıs'ta harekâtla ilgili birçok mezarlık ve tarihi mekânda, Türk askerlerine duyulan minnettarlığın izlerini görmek mümkündür. Adaya ilk çıkan ve burada ölen Türk askerleri için yapılan Şehit Albay İbrahim Karaoğlanoğlu Şehitliği, (Ankar Çubuk Motorize Piyade Alayı Komutanı) bunun en güzel örneklerinden biridir.

Ayrıca bugün KKTC'de bütün devlet ve diğer kurumlarda KKTC bayrağının yanında Türk Bayrağı da asılmaktadır. Bu, Kıbrıs Türkleri'nin, Anavatan Türkiye'ye gönülden bağlı olduğunun en önemli göstergesidir.

Kıbrıs Rumlarının görüşü

Kıbrıslı Rumlar'ın büyük kısmı, harekattan hemen önceki olayları, Türk ve Yunan/Rum tarafının çektiği acıları unutmuş, adalet KKTC'nin kurduğu hakimiyeti ayrılıkçı bir hareket olarak nitelendirmiş ve Türk Ordusu'nu işgalcilikle suçlamıştır. Rum tarafı göre Türkiye burada adadaki Türkler'in haklarını savunmamakta, emperyalist gayeler gütmekte ve Kıbrıs'ta söz hakkı alma çalışmaktadır.

Birleşmiş Milletler

Birleşmiş Milletler'e göre Kıbrıs Cumhuriyeti adanın tek hakimidir ve Güvenlik Konseyi'nin yayınladığı 550 sayılı kararlar KKTC'yi Birleşmiş Milletler üyesi devletlerce tanınmamasını istemiştir. Birleşmiş Milletler'e göre Türk askeri adada işgalcidir ve bu uluslararası herhangi bir anlaşmaya bağlı olmaksızın işgal etmiştir. Alınan bu karar neticesinde KKTC, Türkiye dışında hiçbir Birleşmiş Milletler ülkesi tarafından tanınmamıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

AİHM'nin Türkiye aleyhine verdiği ilk karar, Türk harekâtı sonucunda Girne'deki evinin elinden alındığını iddia eden Titina Loizidou tarafından açılmış ve Loizidou Davası olarak bilinen süreç sonunda mahkeme, Türkiye'yi 1,2 milyon avro ödemeye mahkum etmiştir. 1998 yılında sonuçlanan davada Türkiye, tazminatı 2003 yılında ödemiştir.

2006 yılında AİHM, görülmeyi bekleyen bütün tazminat davalarını bağlayan bir karar almış ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan Taşınmaz Mal Komisyonunu adadaki soruna dair bir iç hukuk yolu olarak tanımlamış ve Rumlar tarafından açılmış bireysel tazminat davalarını, iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesiyle reddetmiştir.

1994 yılında Rum hükümeti tarafından açılan, harekât sonrası kaybolan 1491 Kıbrıslı Rum'un ailelerinin ve yerinden edilmiş bin kişinin zararlarının tazminini öngören başvuru 1996 yılında AİHM tarafından kabul edilmiş, 2001 yılında açıklanan ara kararda Türkiye'nin İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11 maddesini ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. Davada nihai karar 2014 yılında açıklanmış ve Türkiye, harekât sonrasında kaybolanların ailelerine 30 milyon avro, adanın kuzeyinde kalan rumların zararlarının tazmini için de 60 milyon avro olmak üzere toplamda 90 milyon avro ödemeye mahkum edilmiştir.

BALTACI KATERİNA OLAYI.

BALTACI MEHMET PAŞA VE KATERİNA OLAYI

“Önce olayın kahramanı Baltacı Mehmed Paşa (ölümü 30 Kasım 1721) hakkında kısa bir malumat arz etmeye çalışayım...

Osmanlı'da dünyaya geldi. Genç yaşta içini saran ilim merakı ile Trablus, Tunus ve Cezayir'e gitti. Daha sonra İstanbul'a geldi ve akrabalarından Hacı Sefer Ağa vasıtasıyla saraya girdi. Enderun'da yüksek eğitim aldı. “Baltacı” (sarayın oduncusu diyebiliriz) oldu. Ardından “Baltacı Halifelîği”ne yükseldi. Sesinin güzelliği yüzünden musikiye teşvik edildi. “Müezzin” oldu. Oradan yazıcılığa terfi etti, 1703 Aralık ayında da “Mirahurluk”a yükseldi.

Çok zeki ve son derece çalışkandı. İlme karşı müthiş bir merakı vardı. Durmadan okuyordu. Bu çabası onu 1704 yılı Kasım ayında “Vezir”liğe, hemen ardından “Kaptan-ı Derya”lığa (Deniz Kuvvetleri Komutanlığı), 21 Aralık 1704'te de “Sadrazamlığa” (Başbakanlık) taşıdı.

İşte Prut Savaşı'nın kahramanı bu zattır. İşin aslı ise şudur:

Rus Çarı Birinci Petro (ki, bizim tarihlere göre “deli”, Rus tarihine göre ise “büyük”tür; “büyük”lüğü de, Türkiye'yi içine alan istilâ projesi ile boğazlarımızdan geçip sıcak denizlere inerek “Büyük Rusya”yı kurma emelinden gelmektedir), Poltava Savaşı'nda İsveç Kralı Demirbaş Şarl'ı yendi. Şarl, Osmanlı topraklarına çok yakın bir bölgede bulunan Bender Kalesi'ne sığındı. Osmanlı Padişahı'na mektup yazarak Rusların eline düşmek üzere olduğunu bildirip yardım istedi.

O zamanın Osmanlısı, başı sıkışanın kurtarılmak için müracaat ettiği son çare idi...

Sultan Üçüncü Ahmed Han, hem Demirbaş Şarl'ı kurtarmak, hem de Petro'nun “Büyük Rusya” hayalini yıkmak üzere Rusya'ya savaş açtı. Zamanın Vezir-i Âzami (Başbakan) Baltacı Mehmed Paşa, sefere Serdâr-ı Ekrem (Başkomutan) tayin edildi. Yüz bin kişilik Osmanlı ordusu, 9 Nisan 1711'de sefere çıktı. Osmanlı donanması da üç yüz altmış gemiyle Karadeniz'e açılarak, Azak Denizi'ndeki Rus donanmasını imha ile Azak Kalesi'ni fethedecekti.

Osmanlı ordusu, Prut Nehri kıyısında, Mareşal Şeremetiyef komutasındaki Rus ordusuyla karşılaştı. Rus ordusunun mevcudu altmış bin kadardı.

Baltacı Mehmed Paşa, son derece usta bir manevra ile Rus ordusunu dört yandan kuşatmayı başardı. Osmanlı topçusunun yoğun ateşi altında büyük zayıflık verdiler. Bombardıman ve hücum günlerce sürdü.

Dayanamayacağını anlayan Mareşal Şeremetiyev, Çar Petro'nun müsaadesiyle Baltacı'ya bir mektup yazarak, resmen barış teklif etti. Baltacı Mehmed Paşa, ilk barış teklifine cevap olarak, topçu ateşini hızlandırdı.

Bunun üzerine bir süre daha dayanan Şeremetiyev, ikinci bir mektup yazarak barış isteğini tekrarladı. Savaş uzayacağına benziyordu. Savaş uzadıkça yeniçerilerde bıkkınlık alametleri görülmeye başlamıştı. Baltacı Mehmed Paşa, “Savaş Şurası”na toplandı: “Rus çarı sulh istiyor ve her ne talep edilirse vermeyi kabul ediyor. Arzumuz gibi hareket ederse sulha müsaade ederiz, edelim, yoksa emanma (barış istemesine) bakmayıp harbe devam mı edelim?”

Kırım Hanı hariç, komutanların çoğu şu görüşte anlaştılar: “Eğer istediklerimizi bize teslim eder ve tekliflerimize razı olursa savaş yapmak kazançtır. Önümüz kış, muharebe uzarsa burada barınamayız. Şimdiden yeniçeriler arasında savaşa karşı bir istek seziliyor. Maazallah fena bir durumda savaşın bozgunla neticelenmesi ihtimali vardır.”

Tartışmalar sonunda barış teklifi kabul edildi.

Ertesi gün ordugâha davet edilen Rus murahhası Pyotr Şafirov ile barışın şartları görüşmelerine başlandı ve bir süre sonra meşhur “Prut Antlaşması” imzalandı. (22 Temmuz 1711)

Aslında Osmanlılar açısından bu bir zaferdi. Çünkü her istediklerini almışlardı. Ne var ki, Baltacı'nın rakipleri olayı Padişah'ın yanlış aksettirdiler, sonuçta Baltacı, gözden düştü.

Gelelim Katerina hikâyesine... Böyle bir olay yaşanmamıştır, çünkü:

Prut Savaşı'nı en ince ayrıntılarıyla anlatan iki tarafa ait ruznâmelerden (günlük) hiçbiri Katerina ile Baltacı'nın buluşmalarını bahsetmiyor.

Sultan III. Ahmed devrini dört ciltte tüm teferruatıyla nakleden tarihçi Raşit de böyle bir olaya yer vermiyor...

Prut Savaşı sırasında 82 yaşında bulunan Sadra-zam'm bir kadınla birlikte olması imkânsızdır...

Sadece Başkomutan'ın (Baltacı'nın) kararıyla barış olmaz; bu kararı sadece harp divanı verebilir. Yani, Başkomutan'ın antlaşma kararı verme yetkisi yoktur. Vezirlerden, komutanlardan ve diplomatik heyetten oluşan “Harp Divanı”nın barışı onaylaması gerekir...

Baltacı'nın, Katerina'ya, yahut altınlarına tamah etmesine esasen gerek de yoktur; zira savaş kazanılınca Katerina nasılsa ele alınacak, tüm altınları ile mücevherleri de ganimet olarak ele geçecektir...

Baltacı, öte yandan, rüşveti alır, kuşatmayı ise kaldırmazdı. Böyle bir durumda Çar, yahut eşi Katerina hangi dünya mahkemeye başvuracaktı?

Zaten Çar Petro ile karısı savaş meydanına hiç gitmediler. Petro, Mareşal Şeremetiyef aracılığıyla savaşı uzaktan yönetti...

Yani, Rus Çariçesi Katerina ile Baltacı Mehmed Paşa'nın buluşmaları, tamamen hayal mahsulüdür...

Dönemin hiçbir Türk ve Avrupa kaynağında, böyle bir iddia mevcut değildir...

Prut Seferi'nden hemen sonra Baltacı'yı sadaretten (sadrızamlıktan) düşürmek için çalışan İstanbul'daki rakipleri dahi böyle iddiada bulunmamışlardır...

Bu tür iftiralar, onları kendileri gibi zanneden ucuz piyasa romancılarının kaleminden çıkmış, maalesef "bizden" bazı isimler tarafından da benimsenmiştir.

Artık Baltacı'yı rahat bırakmak gerekiyor."

İSLAM ÜLKELERİ NEDEN GERİ KALDILAR?

İSLAM ÜLKELERİ NEDEN GERİ KALDILAR?

Din, sosyal bir olgudur ve her sosyal olgu, ister istemez sosyal yapıya, kültüre, siyasete yansır. İnanç sistemleri ve bu sistemler düşünce yapısı ile siyaset ve ekonomik gelişme arasında çok bariz ilişki vardır.

İslamiyet'i kapsamlı bir şekilde incelemek gerektiğinde; yalnız Kur'an'la, sünnetle sınırlı olan İslam'ı değil, Müslümanların 1500 yıllık süreç içindeki sosyal, kültürel, politik, ekonomik yapılarını ve geçirdikleri değişiklikleri kapsayan oldukça komplike bir yapıyı incelemek gerekmektedir.

Medeniyetlerin başlangıcından itibaren, yönetici sınıflar, halk kitlelerini dinî kurumlar ve mistizm ile istedikleri gibi yönlendirmişlerdir. Müslümanlıkta inanılması zorunlu olan kader inancı nedeniyle halk, başlarına gelen şanssızlıkların ve sömürülmelerin hiçbirini aslında kötü bir idare içinde buldukları sistemin yanlış işlemesine yormamışlardır. Bunu bir takım ilahi olarak kabul etmişler ve kaderlerine razı olmuşlardır.

İslam, kaderi ön plana çıkartırken, hayatın da her alanına müdahale edip düzenlemeler getirmek ister. Müslüman toplumlarda din tek hakim ideoloji olduğundan, İslam'ın boş bıraktığı alanlara bile tarih boyunca İslam'ı kullanarak, hayatın her alanına müdahale edilmez ve değişmez olduğu iddia edilen kurallarla müdahale edilmiştir.

İlahi, yanılmaz ve değişmez olduğu iddia edilen kurallarla yönetilen bir toplumda, bilime, araştırmaya olan ilginin sürekliliği olmadığı gibi nitelikli eğitime sahip bir kitle de oluşmaz. Bu şartlarda ilerlemenin alt yapısını hazırlayan, sağlıklı bir şekilde bilimsel temeller üzerinde gelişen laik, demokratik bir sistem kurmak oldukça zordur.

Yaşam, temel dinamiği, devamlı bir değişim ve bir gelişim düzeni olan çerçevede hareket etmektedir. Değişmez kurallara sahip herhangi bir olgu, değişen kurallarla gelişen, sosyal, ekonomik ve politik alandaki temel dinamiklere müdahale ederek toplumu yönlendirmeye kalktığında, toplumun gelişmesi önünde engel teşkil eder.

İlahi düşünceyi yaşamın salt odağı haline getirip, rasyonel ve bilimsel düşünce sistemine yüz çevirmek geri kalmışlığın ana sebeplerindendir. Mesele rasyonel olmak veya olmamak meselesidir.

TURAN DURSUN.

TURAN DURSUN

Her şeyin çözümünü Marxizmde görüp, 'Biricik ve bilimsel dünya görüşü' olarak Marxist felsefeyi ileri süren (S:18), Mater dünyanın gerçek yüzünü görmeye eşdeğer ve Marxizmi ise bilimsel silah ilan ederken (S:20) tüm bunlardan sonra Marksist dogma değildir (S:22) diye yazabilen bir adamın eseridir bu kitap. Aksiyonun şartlarını dikkate almamak dogmatiktir (S:46) yazar ne yazık ki toplumun temel dinamiği dine tamamen karşı olduğu ideolojisi ile bizzat kendisi dogmatizmin merkezine oturmaktadır. Mutlak bilgi diye bir şey yoktur (S:82, 95) diyen yazar diyalektik materyalizmi dogma haline getirdiğinin fark bile değildir.

Çelişkinin toplumsal boyutunun 'hak- batıl' arasında olduğunu fark edemeyen yazar klasik marxist terminolojiyi kullanarak ilkel-feodal...komünal toplum sıralamasını (S:91) yaparak yine tarihi toplumsal gelişimi dogmalaştırarak dondurur.

Bilim ilerledikçe tanrının varlığının delillerini daha gün yüzüne çıktığı -DNA'nın keşfinden Big bang'a...Detay sitemizde – günümüzde tanrıyı hayal ürünü (S:26), gereksiz (S:142) dolayısı ile yaratıcı olmayan (S:141) kabul eden, Hegel'in öğrencisi Marx'ın (S:31) diyalektiğinin temeli olarak ileri sürdüğü 3 nedenin artık tam tersine materyalist felsefeyi redde götürdüğünü yazar o zamanlar görememiştir. Bu 3 neden: Hücrenin keşfi (Tam teşekküllü bir şehir gibi çalışan hücre nasıl ateizme delil olabilir?), Enerjinin dönüşümü (Var olanı en güzel şekilde ve devamlı kullandıran bu sistem ayarlayan – düzenleyen olmak kurulabilir mi idi?) , Darwinizm ("Evrin teorisi " adlı yazımızı tavsiye ederiz.)

O zamanlar bilimsel (!) olan görüşün ömrünün bu kadar az olması, dini kabul eden sosyalizmi bile reddetmesi (S:22) ve hayal adadığı ideal uğruna feda etmesi de yazar açısından ayrı bir trajedidir. Diyalektik materyalizmin daha önce ortaya çıkmamış bilimsel gelişmelerin eskiden ileri düzeyde olmamasına, mesela 'bir türün başka bir türe ' geçmesinin bulunamamasına bağlı (S:33) yazar aslında aradan geçen yaklaşık bir yüz yıla rağmen hala bunun ispat edilememesi aksine yaratıcının delillerinin yokluğu da berraklaşması karşısında aslında kendi ideolojisinin çöplüğe gittiğini ne yazık ki görememiştir. Tabiatı karşıtların mücadelesi olarak ifade eden (S:76) yazar ne yazık ki parçaya bakıp bütüne hakim olamamış, tabiatdaki 'mücadele' değil uyum – dengeyi fark edememiştir. Bizzat kendi kitabında (S:95) verdiği güneş ile gezegenler örneği bile kendi kendini yalanlamaktadır.

Bilimi siyasi görüşlerine alet eden ama bilimin de durmadan değiştiğini (Bu konudaki yazımıza " Bilim yanılmaz mı?" adlı çalışmamızdan ulaşabilirsiniz)

ideolojisine olan bağınazlığı nedeni ile fark etmeyen yazar bilim ilerledikçe materyalizmin de ilerlediğini ileri sürebilmiştir (S:134)

Yazar metafizik terimini kitabında kullanırken aslında İslam'ın tamamen zıddına, Hıristiyan teolojisinden hareketle dine sağık yazar bazen İslamî olan görüşleri de materyalist görüş olarak kitabında ileri sürebilmektedir (Mesela S:39, 40, 78, 81, 82, 100). Hıristiyan metafiziğini ilerlemeye engel gören- ki haklı- yazara göre her sorunun cevabı materyalist felsefededir ki kitabı bu iddia her zaman ileri sürülür ve metafizik ise hiç bir şeye cevap veremez. Hıristiyan teolojisi – Metafiziği- için söylediklere yazar haklı iken ne yazık ki kendi ideolojisi de aynı şekilde tamamen bilim ışığı ve sorunlara çözüm olmaktan uzaktır!

Pr. Dr. Arman Kırım, Dursun'u ateist yapan bu eser için bakın ne yorum yapmaktadır: " Gençliğin bakış açısını daraltan, kalıplaştıran bir kitap Politzer'in Felsefenin temel ilkeleri. Bu kitabı özümseyerek okuduğum için uzun yıllardır derin bir pişmanlık duyuyorum. " der. 'Az felsefe dinsiz çok felsefe dindar yapar.' prensibi gereği, her şeyincevabını içinde bulduğunu zannettiği Dursun'un bu yeni kutsal kitabı da aslında bir dogma kaynağı olmak dışında bir özelliği olmayan, belli bir zaman aralığında insanlara tesir etmiş sıradan bir kitaptır o kadar. Zaten kitapta bir çok solcu tarafından Sovyet propagandası yapmak ve yaygın olmakla itham edilmiştir. İşte hareket noktası bu kadar çok eleştiri alan bir kitap olan Dursun'un bundan sonraki yolunda, ilginç düğmesini yanlış ilişleyen insanın sonraki her hareketinin yanlış olması gibi olmuş, hep aşırı, fanatik ve yanlış olmuştur.

Politzer'e selam!

Ateist filozoflardan Georges Politzer'in -ateizme giriş elkitabı sayılan- "Felsefenin başlangıç ilkeleri" kitabından:" Evren yaratılmamış bir şey değildir. Eğer yaratılmış olsaydı, o takdirde evren'in tanrı tarafından belli bir anda yaratılmış olması ve evren'in yokluğu var edilmiş olması gerekirdi. Yaratılışı kabul edebilmek için her şeyden önce evren'in var olmadığı bir anın varlığını, sonra yokluktan (yokluktan) bir şeyin çıkmış olduğunu kabul etmek gerekir."

Bilim bize tüm evrenin büyük bir patlama ile yoktan yaratıldığını ortaya koymaktadır. Big Bang adı verilen bu teoriye göre günümüzden yaklaşık 15 milyar yıl önce tekil bir noktanın patlamasıyla hiçlikten yaratılmıştır. İlk patlamadan planck zamanı denenen ve saniyenin 10-43'ü kadar geçen süre fizik kanunlarının geçerli olmadığı fizik ötesi bir durumdur. Bu süreden sonra madde ve fizik kanunları oluşmuştur. Planck zamanından önce ve büyük patlamadan önce madde ve mekânın olmadığı, her şeyin zamanın da olmadığı, hiçlik ortamından mekan, zaman ve madde yaratılmıştır.

O Allah evren'i (gökleri) ve yeryüzünü yoktan yaratandır (Bakara, 117)

Kendisi de bir agnostik olan gök bilimci Robert Jastrow, God ve astronomers isimli kitabında şöyle söylemektedir: "Aklın gök inancıyla yaşamış olan bilim adamı için hikaye kötü bir rüya ile biter. O cahillik dağlarına tırmanır; zirveyi ele geçirmek üzere son kayaya tutunarak kendini yukarı çektiğinde orada yüzyıllardır oturmakta olan bir grup din adamı tarafından selamlanır"

DİN KAVRAMI.

DİN KAVRAMI

Din duygusu insanlık tarihi kadar eskidir. Hatta diyebiliriz ki, çok yakın çağlara kadar dinler tarihi, insanlık tarihi olmuştur. İnsanla insanın dışındaki güçler arasında bir denge kurmayı hedef tutan dinler insan toplumlarına yüzyıllar boyunca ışık tutmuştur. Toplum hayatının birçok ögesi kaynağını ya doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak dinden almıştır. Öte yandan dinden doğmuş olmakla birlikte bir zaman sonra bağımsızlıklarını kazanan bilim, felsefe gibi konular dinlerde değişiklik yaratan önemli adımlar atmışlardır. Kısacası, insanın bilgi dünyası değişip geliştikçe, her ilerlemeye uygun olarak eski dinler ortada kalmış, yerine yenileri çıkmıştır. Bütün dinlerde ortak özellik kutsal bir şeye inanmak fikridir.

Dinlerin gelişmesi tarihi 3 aşamada ele alınabilir. İlk aşama putperestlik dediğimiz ve insanların çevrelerindeki kendilerine yakın bazı eşyalara tapmasıyla belirlenen çağdır. Ağaç, hayvan, güneş gibi insan dışı, ama insanın günlük hayatında çok büyük tutan varlıklar kutsal değer kazanmıştır. İnsanlar bunların doğa üstü yetenekleri olduklarına, dün yada görülen düzeni sağladıklarına inanmışlardır.

İkinci aşama çoktanrılı dinlerin ortaya çıkmasıyla belirdi. Eski Yunan, Mısır, Hitit, Sümer dinlerinde görüldüğü gibi çevredekiler günlük eşyalar kutsal değerlerini yitirmişler, onun yerine iyilik, kötülük kavramlarını yüklenen insanüstü soyut fikirler belirginleşti. Bu tanrıların her biri başka bir görevle yükümlüydü. Örneğin ekinin, bereketin, yağmurun, savaşın hep ayrı tanrıları vardı. her toplumun kendi mitologyasına göre insanların ulaşamayacağı başka bir dünyada yaşarlardı; bizim dünyamıza zaman zaman ziyaretçileri de burada kendi konularında bazı çalışmalar yapmak içindi.

Üçüncü büyük adım çok tanrılıktan tek tanrılı dinlere geçişle oldu. Bunlarda dünyayı, evreni yaratan, insana can veren, can alan, bir çok gücün kaynağı olan ve evrende kendini gösteren şaşmaz düzenin yürütücüsü olan tek bir tanrı vardır. Tek tanrı düşüncesini ilk önce Mısır firavunlarından IV. Amenofis'in ortaya attığı söylenir. Bununla birlikte bu kavramı bir sistem haline getiren ve yeni bir din kuran Musa olmuştur. Onun kurduğu Museviliği Hıristiyanlık izlemiştir. Müslümanlık en son din olarak kendini göstermiştir.

Tek tanrılı dinler de kendi içlerinde zaman zaman büyük değişikliklere uğramışlardır. Aslında tanrıyla insan arasındaki ilişkiyi kuran ve düzenleyen bir kurum olan din, toplumlar değiştikçe bu değişikliğe ayak uydurmuştur. Bazı çağlarda da gelişmeler izleyemediği için gerilerde kalmış, kendini değiştirmiştir.

DİNİN KADINA BAKIŞI.

DİNİN KADINA BAKIŞI

Bugünkü “semavi (göksel)” diye bilinen dinler, inançların, “efendi-köle” dönemlerinde aldığı biçimlerin ürünüdür. Sabiîlik dininden biçimlenip kurumlaşmış olan Yahudilik de, Hıristiyanlık da, İslâm da böyle. “Köle, cariye”, nasıl alınıp satılan bir mal durumundaysa, “kadın” da öyledir. Temel bu. Sonradan biraz anlayış gelişmeleri olmuşsa da, dinlerdeki anlayışlar, bu temel üstüne kurulmuştur.

Kur’an’da “koca”ya 6 kez “BA’L” denir (Bkz. Bakara: 228; Nisâ: 128; Nûr: 31). Bir başka yerde de bir “put”a, “tanrı”ya “Ba’l” dendiği görülür. (Bkz. Saffât: 125). “Ba’l”, söz konusu dinlerin kaynağının biçimlendiği dönemlerin Fenikelilerinde “en büyük Tanrı”dır. Ve “efendi” anlamındadır. Tıpkı “Rabb” gibi, tıpkı Yunanlıların “Adonis”i gibi. Çünkü ikisi de “Ba’l”den kopya (Bkz. Prof. Dr. Philip Hitti, Tarihi Suriye ve Lübnan ve Filistin, s.125-126).

“Efendi” anlamlı bir “put”, bir “tanrı” olan “Ba’l” adı, Kur’an ayetlerinde neden “koca”ya da verilmiştir? Bu, “koca”ya ve “karı”sına nasıl bakıldığını da ortaya koymakta. “Koca”, Kur’an’da “karı”sının “efendi”sidir. Aynı zamanda da bir tür “tanrı” durumundadır “karı”sı için. “Ba’l” denmesi bundan.

Koca “efendi” olunca, “karı”sı da, ne denli “özgür (hurre)” sayılırsa sayılsın; “dişi köle (cariye)” sayılır. “Dişi köle” gibi “alınması” yoktur. Ama kocaya verilen yetki, karı için uygun görülen konum, kadının “alınması” yakın bir durum sergiler. Sonuçta “kadın”, bir tür “mal” sayılır.

Böyle olduğu içindir ki, Kur’an’da, Sâd suresinin 23. ve 24. ayetlerinde “kadın”a “dişi koyun” anlamına gelen “Na’ce” denir (Bkz. Tefsirler, örneğin Taberî, Camiu’l-Beyân, 23/92/97).

Hadislerdeki açıklamaya da uygundur bu. Muhammed’in anlatmasına göre, koca “râî”, yani “çoban”, onun karısıysa “raiyya” yani “sürü”dendir (Buhârî, e’s-Sahih, Kitabu’l-Cum’a/11; Müslim, e’s-Sahih, Kitabu’l-İmare/20, hadis no: 1829). Kocanın “çoban” karınsa “sürüden biri” olarak görülmesi, İslâm’ın başından bu yana süregelen, kadının bu konumu, tüm müslümanlarca benimsenmiştir.

“Sürü”dekiler, “mal”lardan oluşur. Bu durumda, İslâm düşüncesi, kadını “sürü”den saymakla da, ona “mal”, “erkeğin malı” gözüyle baktığını bir kez daha ortaya koyar.

Kadına, İslâm’ın “mal” diye baktığını gösteren çok şey vardır. Pek çok “hüküm”, pek çok Şeriât kuralı. Bir “boşanma” kurumu ele alalım. “Boşanma”, İslâm’da -bilindiği gibi- “erkeğin hakkı”dır. Erkek, kadını boşayabilir de, kadın erkeği boşayamaz. Nitekim aynı temelden dolayıdır bu da. Yani İslâm, kadını “mal-mülk” gördüğü için. Bir malın, mülkün “sahib”i, dilediği zaman bu malı mülkten “vazgeçebilir.” Kaldırıp atabilir, satabilir. Kimse karışamaz. Ama bir malın, mülkün, kendi sahibini atabileceği, satabileceği düşünülemez. Koca da, karısının “mülk sahibi” türünden sahibidir. Karısını boşaması da bir tür “vazgeçme”dir ve mülk’ten. Sonra bu mal, mülk gidip yeni “sahip” bulamaz. Kadın da koca bulamaz. İslâm, “mal” gördüğü kadına böyle bir “irade” vermez. O kadına koca olacak biri varsa, o gelip kadını bulur. Malı, mülkü, “yeni sahibi”nin gelip bulması gibi.

Medenî Yasa’yla, böyle bir durumdan, yani “mal-mülk olma” niteliğinden kurtarılmak istenmiştir. Ne ölçüde kurtarılabilir? Bu, tartışılabilir.

“UĞURSUZ BİR MAL”

Kadın, İslâm Şeriâtı’nın gözünde yalnızca bir “mal” değil; “uğursuzdur” da. Muhammed, çok açık biçimde, “kadın”da da “uğursuzluk” bulunduğunu söyler (Bkz. Buhârî, e’s-Sahih, Kitabu’l-Cidâd/7; Müslim, e’s-Sahih, Kitabu’s-Selâm/115-116, hadis no: 2225; Ebu Dâvûd, Sünen, Kitabu’t-Tıbb/24, hadis no: 3922; Tirmizî, Sünen, Kitabu’l-Edeb/58, hadis no: 2824; İbn Mace, Sünen, Kitabu’n-Nikâh/55, hadis no: 1995; Neseî, Sünen, Kitabu’l-Hayl/55, hadis no: 3598; Malîk İbn Enes, Muvatta, Kitabu’l-İstizâzâ, hadis no:22, s.972; Ahmed İbn Hanbel, 2/8...)

(...)

“KADINLARINIZ, EKİN TARLANIZ”

Bakara suresinin 223. ayetinde (Diyanet’in resmî çevirisiyle) şöyle deniyor:

-“Kadınlarınız, sizin tarlanızdır. Tarlanıza, istediğiniz gibi gelin...”

İnsanın “tarla”sı da “mülk”üdür. Bu ayet de açıkça, kadının bir “mülk” görüldüğünü ortaya koyuyor. Dahası da var: Bu ayetin nedeni (“inîş nedeni”) tartışmalıdır. İbn Ömer’den aktarılan ve Buhârî’nin de yer verdiği bir hadise göre, bu ayet erkeğin, “kendisi için bir ekinlik (tarla) durumunda olan karısı”yla “ters cinsel ilişki”de bulunabileceğinin anlatıldığını kabul gerekir. Yani ayet, bu ters ilişkiye “olur” diyor (Bkz. Buhârî, e’s-Sahih, Kitabu Tefsiri’l-Kur’an/38; Celaluddin Süyûtî, el İtkân, 1978, 1/42; Fahrüddîn Râzî, e’t-Tefsiru’l-Kebîr, 6/72/73).

Kimi de ayette, kadınla, normal ilişkide bulunmak koşuluyla istenen biçimde yatılabileceğinin anlatıldığı görüşünde. F. Râzî’nin iki kesimin de görüşlerine ve kanıtlarına yer veriyor (Bkz. Aynı yer).

Hangi görüş kabul edilirse edilsin, burada, konumuz nedeniyle bizi ilgilendiren, kadının, “erkek için bir ekin tarlası” diye sunuluyor olmasıdır.

“KADIN: BİR META”

Kur’an, kadını, erkek için “bir meta” diye sunar. Bu, Nisâ suresinin 24. ayetinde açıkça göze çarpar. Bu ayette, “...Onlardan (kadınlarınızdan) metalandığınızda (yani meta olarak kullandığınız zaman) ücretlerini (mehirlerini) verin...” Diyanet’in çevirisindeki anlamı da şöyle: “...onlardan faydalanmanıza mukabil, kararlaştırılmış olan mehirlerini verin...” Ama kadınlar için kullanılan sözcük, “meta” sözcüğünün türevidir.

Kimilerine göre bu ayet, “mut’a nikâhı”yla kadın alınabileceğini anlatıyor. (Bkz. F. Râzî, 10/49) Sözlük anlamıyla “mut’a” ve “meta” aynı (Bkz. Râgıb, el Müfredât, M-T-A).

Kadınlardan “meta” olarak yararlanmanın bir yolu da “mut’a nikâhı”dır.

“MUT’A NİKÂHI”

Belirli bir ücret karşılığında ve belirli bir süre için kadından cinsel yönden yararlanmak amacıyla erkekle kadın anlaşırlar. Ve süre birlikte yaşarlar. Bu tür anlaşmaya “mut’a nikâhı” denir. Kimi hadisler, bu nikâh biçiminin Muhammed döneminde, bulunduğundan sonra geçerli olmaktan çıkarılıp yasaklandığını belirtirken, kimi hadisler her zaman (bugün bile) Şeriât’ta geçerli olduğunu anlatır (Bkz. F. Râzî, 10/49; Müslim, e’s-Sahih, Kitabu’n-Nikâh/11-32, hadis no: 1404-1407). Bu nikâh biçiminin, Ömer döneminde de geçerli olduğunu, sonra Ömer’in bunu kaldırdığını anlatan hadis de vardır (Bkz. Müslim, Kitabu’n-Nikâh/11-32, hadis no: 1405).

Bu nikâh biçimi, bugün İslâm dünyasının kimi kesiminde geçerlidir. Kadın, erkeğe hep “sunulur”. Cennette de “huri”lerin erkeklerle sunulacağını bildirir Kur’an’da. Bu da, İslâm’ın, kadına bakışını anlatan nice kanıttan biri.

Turan Dursun

ANİ TARİHİ.

ANİ HAREBELERİ.

Ani ören yerinde Bronz ve Demir çağ yerleşimler ve Urartulu olması olası yapılar, kazılarla gün ışığına çıkmıştır. İç kalenin duvarlarında, yeniden kullanılmış klasik usulde kesilmiş taş vardır ve de Zerdüşt ateşgedesi olabilecek bir yapı da mevcuttur. Ani'den, ilk defa M.S. 5inci yüzyılda müverrihleri, tepeye yapılmış güçlü kale ve Kamsarakan sülalesinin mülkü olarak bahsetmiştir.

Tarih öncesi dönemde ören yerindeki yerleşim bostanlar deresi olarak bilinen vadideki volkanik oluşumlu mağaralardan oluşmuştur. Bugünkü ören yerini oluşturan iç kale M.S. 4. yy'da Kars Şehrine ismini veren Karsak'lılar tarafından yaptırılmıştır. Kurulduğu arazi üzerine uyumu sağlamak amacıyla üçgenimsi bir şekilde inşa edilen surların yedi giriş kapısı mevcut olup bu kapıların en önemlileri Aslanlı Kapı, Kars Kapısı, Sarnıçlı Kapılardır.

7. yüzyılın ortalarında, Ermenistan Araplar tarafından istila ve zapt edilmiştir. Nüfusun etnik yapısı, bu istiladan pek etkilenmemiştir, ancak mevcut güç dengeleri bozulmuş ve ortaya yeni hükümdar sülaleler çıkmıştır. 9uncu yüzyılın sonlarına doğru Ermenistan, eski bağımsızlığının çoğunu geri kazanmış ancak birçok krallık ve prensliklere bölünmüştür. Ermeni kralı arasında iki en güçlüsü, Van Gölü etrafını hükmeden Artzruni sülalesi, diğeri ise kuzeydoğu Ermenistan'ın çoğuna hakim olan zamanla başkentlerini Ani'ye nakledecek Bagratid sülalesi idi.

Bagratidler, Ani kalesini ve yakın arsaları, Kamsarakan ailesinden satın almıştır ve 971 yılında Bagratid kralı III. Aşot, başkent Kars'tan Ani'ye almıştır. Bu vakit Ani, belki de kalenin bulunduğu tepenin etrafına kurulmuş bir kale kasabasından fazla bir şey değildi.

Kral Aşot, alanın en dar kısmını, kalenin altında ve biraz kuzeyinde yeni şehir surlarıyla çevirdi. Şehir öyle çabuk gelişmiştir ki kuzeydeki geniş duvarlar, 989 yılında tamamlanmıştır. Bu duvarların dışına uzanan harabeler, bu duvarların bile nüfusun tamamını barındıracak kadar geniş bir alanı kapsamadığını ispatlar.

Ani, tüccar kervanları için önemli bir köprü olmuştur ve şehir Bizans, İran, Suriye ve Orta Asya arası ticaret yollarını denetlemiştir. Tüccarlar ve esnaf, Ermenistan'ın daha eski şehirlerinden, Ermenistan'ın kırsal bölgelerinden nüfus akımı ile beraber Ani'ye toplanmıştır. 992'de Ermeni patrikliği, merkezini Ani'ye taşımıştır; 11. yüzyılın başında şehrin 12 piskoposu keşişi ve 500 rahibi olmuştur. 11nci yüzyılda şehrin nüfusu 100,000'i geçmiş, belki de 200,000'e ulaşmıştır ve refah seviyesi şansı öyleymiş ki, "bin bir kiliseli şehir" olarak bilinirmiştir.

Kral I. Gagik'in 1020'de ölümünden sonra, iki oğlu anlaşmamıştır ve taht kavgası başlamıştır. Büyük oğlu Hovhannes-Semadun Ani'yi tutabilmiştir. Küçükü Aşot, Bagratid Krallığı'nın başka kısımlarını almıştır. Hovhannes, Gürcistan hükümdarını, Bizans İmparatorluğu'nun genişlemesine karşı yürüttüğü savaşta desteklemiştir ve korkusu, Bizanslıların artık zayıflamış Bagratid Krallığı'na saldırmasıdır. Bunu engellemek için, Bizans İmparatoru Basil'i, idaresi altındaki topraklara varis yapmıştır. Hovhannes, 1041 yılında ölmüştür ve o zamanın Bizans İmparatoru IV. Mihael, Ani'ye sahip çıkmıştır. Hovhannes, çocuğu ölmüştür ve böylece Ani halkı, halef olarak Aşot'un oğlu II. Gagik'i desteklemiştir. Ani'yi fethetmek için gönderilen Bizans ordusu 1042'de yenilmiştir. (Ermeni tarihçiler, olaydan bahsederken, Bizans kayıplarının 20,000 askeri aşkın olduğunu kaydeder; Ermeni tarihçiler ise suskundur.)

Şehrin Bizans taraftarı Ermenileri, Gagik'i, Konstantinopolis'e barış antlaşması imzalaması için gitmeye ikna etmiştir. Oraya varmasıyla, Gagik tutsak edilmiştir. Bizanslılar yine Ani'ye hücum etmiştir ve yine bozguna uğratılmıştır ancak, 1045'te şehir halkı kendilerini lidersiz ve düşmanlarla çevrilmiş bulunca, Ani'yi Bizans'a teslim etme kararı almıştır. Kral II. Gagik'e karşı olarak, Konstantinopolis'te bir saray ve Caesarea (günümüz Kayseri şehri) verilmiştir. Türklerin Bizans topraklarına girmesi kuzey Kilikya'da Rum himayesinde Cybistra kalesinde öldürülmüştür. Gagik'in generallerinden biri olan Rupen'in oğlu Konstantin, daha sonra Kilikya'da ayrı bir Ermeni krallığının kurucusu olacaktır.

Orta Asya asıllı Türklerin akıncı birlikleri, Ermenistan ve Bizans'ın Anadolu topraklarına 11. yüzyılın ikinci yarısında varmışlardır. Bizans İmparatorluğu, sayıları ve kendilerine güveni sürekli artan Selçuklu ordularının ilerlemesini durdurmayı başaramamıştır. 1064'ün yazında Ani, bir büyük Selçuklu ordusu tarafından saldırıya uğramıştır ve 25 gün süren kuşatmadan sonra şehri ele geçirmişlerdir. 1071 yılında, Manzikert (Malazgirt) Savaşı'nda Türkler, birleşik Bizans ve Ermeni kuvvetlerine karşı galip gelmiş ve Bizans İmparatoru Romanus Diogenese, esir alınmıştır. Artık Ermenistan'ı ve Bizans İmparatorluğu'nun çoğunu Türkler kontrol etmişlerdir. akınlarından koruyacak hiç bir şey kalmamıştır.

1072 yılında Türkler, Ani'yi, şehri 12. yüzyılın sonuna kadar istikrarsızca idare edebilen Kürt asıllı Şeddatlı sülalesine satmışlardır. (Şeddatlılar, ehri, birkaç kez Gürcülere ve de halen hemen hemen tamamı Ermeni olan halkın ayaklanmalarına kaybetmişlerdir.) 1200 yılında Gürcü kraliçesi Tamara, Ani'yi zaptetmiştir ve onu, zamanla topraklarının genişliği Bagratid krallığınıninkini andır. Mkhargrdzeli ailesine vermiştir. Onların hükmü altında Ani, eski refahının çoğunu geri kazanmıştır. Kiliselerin olduğu kadar surlarının kulelerinin pek çoğu bu döneme aittir. Bu bölge, 1237'de Moğollar tarafından işgal edilip zapt edilmiştir, ancak 1241 zamanki yağmalama ve öldürmenin ardından

istikrar bir nevi sağlanmıştır ve Mkhargrdzeli sülalesi Ani'yi yönetmeye devam etmiştir; fark ise, bu defa Gürcülerin değil Moğolların vasalları olmalarıdır. Ancak 1330'lara doğru şehrin kontrolü, aralarında Ani'yi başkentleri yapan Kara Koyunlulara geçmiştir. bulunduğu bir dizi Türk sülalesine kaybedilmiştir.

Halkın toplu göçü, Moğol istilasıyla başlamıştır. 14üncü yüzyıla doğru Ani, bir ticaret merkezi olma özelliğini yitirmiştir ve kuzey ticaret yolları daha güneyden geçer olmuştur. 1380'lerde Timur Ani'yi ele geçirir, ancak ölümüyle Kara Koyunlu sülalesi yeniden şehri hükmeder. O vakte doğru artık Ani, bir şehir olarak çökmek üzeredir. Kara Koyunlular başkentlerini Erivan'a nakletmişlerdir (Ermeni Patrikliği de aynısını 1441'de yapmıştır) ve geri kalan nüfusun çoğu şehri terk etmiştir. Şehrin 1319'da deprem yüzünden terk edildiği, Türkiye'de halen birçok rehber kitabınca neşredilen bir yalandır.

Ani, 1579'da Osmanlı İmparatorluğu topraklarına katılır. 17. yüzyılın ortalarına kadar surların içinde küçük bir kasaba vardı burayı 17. yüzyılın başında ziyaret eden bir Avrupalı gezgin, Ani ve hemen civarında 200 kilisenin varlığından bahseder. Anı son gerilemesi, istedikleri gibi soyup öldüren Kürt aşiretlerinin istilası nedeniyle kırsal yörelerin halkının kaçmasıyla meydana gelmiştir. Hıristiyan olsun Müslüman olsun, yerleşik hayatın sürdürülmesi artık imkansızlaşmıştır. Kızkale'deki kilise en azından 1735'e kadar keşişlerce kullanılmıymış; demek ki, şehrin nihai ve kati terki belki de 18. yüzyılın ortalarını bulmuştur. 19. yüzyılın başında, Ani'de insan izi kalmamıştır.

NURİ BERKÖZ.

NURİ BERKÖZ

1889 İLE 16 OCAK 1975 YILLARI ARASINDA YAŞAMIŞ KORGENERAL

Korgeneral (Mehmet) Nuri Berköz, 1889 yılında Azerbaycan'da gence ilinin Seki hanlığında, Seki (bir başka adıyla 'Nuh'a') ilçesinde doğmuştur. Sarı Kerim oğullarından hacı İlyas'ın oğludur.

ilk okulu Seki'de (Rus-Tatar mektebinde), orta okulu bursa askeri rüştiyesinde ve liseyi de Işıklar askeri lisesinde okuduktan sonra 1909 yılında kara harp okuluna girerek 1912 yılında mezun olmuştur.

mart 1912'de teğmen olarak önce Van'da 11nci kolordu, 33ncü tümen, 97nci alay, birinci tabur, ikinci bölük takım komutanlığına atanmış, nisan 1913'de Van'da 52nci alay, birinci bölükte görevlendirilerek gerilla savaşı yapmak üzere ve F orodusunun incelenmesi için kısa bir süre İran Azerbaycan'ına gönderilmiştir.

temmuz 1913'de yurda döndükten sonra 1914'de üstteğmenliğe yükselmiş ve 1916 yılına kadar 33ncü tümen komutanı olarak Galatalı Şevket'in emir subayı olarak Sarıkamış harekâtına katılmıştır. 14 temmuz 1916'dan 12 şubat 1917 yılına kadar Erzurum'da ikinci Kafkas kolordusunun bütün cephe savaşlarında yer almış, ayrıca mareşal Fevzi Çakmak'ın karargahında tercümanı olarak görev yapmıştır.

1917 martında İstanbul'da Enver Paşa'nın genel karargahında istihbarat şubesine (teşkilat-ı Mahsusa'ya) tayini çıkmış ve kısa bir müddet görev yaptıktan sonra 'gizli kişilikler altında' önce bir yıl Stockholm ve Kopenhag'a, daha sonra da Petersburg Moskova'ya istihbarat görevlisi olarak gönderilmiştir.

bu kapsamda Türk harp esirlerinin Rus harp esirleri ile değişimi ile görevli hilâl-i Kızılay cemiyeti heyetine üye olarak katılan Sakta Petersburg'a gönderilmiştir. bu heyetin başında Türk siyasi düşünce tarihinin ve özelde Türkçülük tarihinin etkin simalarından (aslen kazan tatarı) Yusuf Akçura bulunmaktadır. birinci dünya savaşının sonlarına doğru yüzbaşılığa yükselmiştir.

1918 yılında birinci dünya savaşının sona ermesinden sonra Türkiye'ye dönerek 24 ekim 1919'da harp akademisine girmiş ve yıllık bir öğrenimden sonra, 18 mayıs 1921'de kurtuluş savaşına katılmak için Anadolu'ya geçerek önce genelkurmay doğu müdürlüğü, 1921 kasımından 1923 yılına kadar da harp cephesi karargahı, üçüncü şube müdürlüğünü yapmıştır.

kurtuluş Savaşı'nın sona ermesinden sonra 1923 yılında diğer sınıf arkadaşları ile birlikte harp akademilerindeki eğitimine devam etmiş ve 1925 yılında akademi bitirerek İzmir müstahkem mevki komutanlığı istihbarat şubesi müdürlüğüne tayin edilmiştir.

1927'de Ankara'da milli emniyet istihbarat şubesi müdürlüğüne, 1929'da 189uncu alay ikinci tabur komutanlığına, 30 ağustos 1930'da yarbaylığa yükselerek genelkurmay istihbarat şubesi müdürlüğüne tayin edilmiştir.

milletler cemiyeti misakının 8nci maddesi gereğince 2 şubat 1932 tarihinde Cenevre'de toplanan silahsızlanma konferansına davet edilen Türk heyetine genelkurmay başkanlığınca "askeri eksper" olarak katılması uygun görülmüştür.

Cenevre'den dönüşte, 1932-1933'de Bolu'daki 135nci alay komutan vekili olarak kıta hizmetine çıkmıştır ve 30 ağustos 1933'te albaylığa yükselmiştir. ekim 1933'de cumhuriyetin 10 ncu yılı kutlamalarına katılan ve aralarında mareşal Kiliment y. Voronov, mareşal Semyon Mihailoviç Budyonny, Sovyet dış işleri halk komiseri yardımcısı lev Mihailoviç Karahan, Sovyetlerin Ankara büyükelçisi seymon ivanoviç aralov, sovyet eğitim bakanı bubnov, eğitim bakan yardımcısı Krijanovski'nin yer aldığı Sovyet heyetine mihmandar olarak görevlendirilmiştir.

1933-1935 yıllarında yedek subay okulu Komutanlığı'na getirilmiştir.

1935 yılında kiev manevralarına davet edilen orgeneral Fahrettin Altay başkanlığındaki askeri heyetin kurmay başkanı olarak görevlendirilmiştir.

1936'da Moskova'ya 'ateşe militer' olarak tayin edilmiş ve burada bir yıl görev yaptıktan sonra, 1937 yılında Trabzon piyade alayı komutanlığına, 1938'de İstanbul Maltepe'deki piyade atış okulu komutanlığına, 30 ağustos 1939'da da Sivas'ta ve İslahiye'de tugay komutanlıklarına atanmıştır.

30 ağustos 1939'da tuğgeneralliğe ve 30 ağustos 1941'de tümgeneralliğe yükselerek doğu Beyazıt'ta 53ncü hudut tümeni komutanlığına, 1943 de Bornova'da 57ci tümen komutanlığına, 1945'de İzmir'de 12nci kolordu komutanlığına atanmıştır.

30 ağustos 1946'da korgeneralliğe yükselmiştir.

1947 yılında genelkurmay başkanlığı hareket yar başkanlığına, 1949'da jandarma genel komutanlığına atanmıştır.

haziran 1950'de emekli'ye ayrılmıştır.

harp madalyası, gümüş liyakat madalyası ve istiklal madalyası sahibidir. NOT KAFKASYA TEREKEMELER İNDENDİR.

EFELER TARİHİ.

EFELER TARİHİ

ZEYBEKLİK NEDİR?

Bu kapsamda zeybeklere değinmeden geçemeyeceğim. Zeybekliğin kökenlerini Eski Yunan'da veya Orta Asya'da aramanın manası yoktur. Çünkü zeybeklere ilk olarak Anadolu Selçuklularında rastlanmaktadır. Bu dönemde zeybek adının, Aydın yöresinde yolların güvenliğini sağlayan bir çeşit asker anlamına geldiğini biliyoruz. Kelimenin anlamını araştırmak ta beyhüştür. Kelimenin kökenine ilişkin bir tarihi kayıt bulunmamasının yanısıra bu kelimeyi Rumca'dan veya başka yabancı dillerden gelmiş gibi göstermeye çalışan sahtekar ve hainlerin varlığı, bu bahisten tiksinerak geri adım atmamız için yeterlidir.

Zeybekliğin asıl kökeni 16.yüzyıl sonu ile 17.yüzyıl ortalarına tarihlenen Celali Ayaklanmalarına dayanır. Gerçek anlamını da burada bulur. Yenilgilerle bozulmaya yüz tutan merkezi idare ve halka zulümden başka bir şey getirmeyen yerel vali ve mültezimler ile birlikte köylüler üzerindeki mali yükün ağırlığı, asker kaçakları ile birleşen isyancıların çığ gibi büyümesine yol açtı. Aydın, bu sıkıntıları daha fazla hisseden bir vilayet olarak Celâlilerin her zaman etkin olduğu bir yöre olageldi. Bu isyancı faaliyetleri yoğun olarak Aydın'da hep devam etti. Buna karşın aynı sebeplerle dağa çıkan eşkıyanın gittikçe yöresel nitelik bürünerek diğer eşkıyadan ayrıldığını ve bir çeşit toplumsal çete haline geldiğini görmekteyiz. Anlatılanlar bellidir; haksızlık karşı çıkan köylü genci ve zenginden topladığını fakire dağıtan, gençleri evlendiren, köprüleri onaran gönlü tok eşkıya.

SİNANOĞLU ÖRNEĞİ

Bu anlamdaki en eski zeybekleri Sinanoğlu ve arkadaşlarının olayında görüyoruz. Atça'nın Yağ dere köyünden olan Sinanoğlu arkadaşları Koca Hasan ve Gök Hasan oğlu yine aynı sebeplerle dağa çıkarak etraflarında hatırı sayılır bir kuvvet toplayarak Aydın'ı ele geçirmişler ve Valiyi öldürmüşlerdir. 1828-1832 yılları arasında 5 yıla yakın Aydın Vilayetinde hüküm süren Sinanoğlu Aydın'a gelen iki orduyu yenmiş, ancak daha sonra, 8 bin kişilik bir Zeybek ordusuyla İzmir'i ele geçirmeye kalktığında, üze gelen Vezir Tahir Paşa komutasındaki Osmanlı Ordusunca mağlup edilerek idam olunmuştur. Kendisi ve arkadaşlarının mezarları Atça-Nazilli arasında Tabanlı Çeşmesi denilen yerdedir.

Çoğu zeybeklerin akıbeti bu şekilde olmuş ve "su testisi su yolunda kırılır" atasözü boşa çıkmamıştır. Bunun yanında bir çoğu de devletle işbirliği yapmış, teslim olmuş, hatta eşkıya takibinde devlete yardımcı da olmuştur. Kırım Savaşına zeybeklerin katıldığını gösteren belge ve gravürler mevcuttur.

EFELER SAVAŞTA.

En son 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşına efelerden oluşan bir Zeybek Alayı katılmıştır. Bunların arasında meşhur Çakıcı Mevlan Efendi'nin babası Çakırcalı Ahmet Efe de vardır. Zeybeklerin savaflara katılmaları genelde kendilerine yapılan vaatler ve nasihat sonucu olmuştur. Bu savaşta da Sultan II.Abdülhamit ile şahsen görüşen zeybekler, kendilerine savaştan sonra verilecek özgürlük ve mal ile kandırılmıştır. Aydın'dan getirilen Zeybek Alayı İstanbul'da bir müddet eğitilmiştir. Hatta bu eğitim sırasında Beyoğlu'na inen palabıyıklı, kulaklı kamalı zeybeklerden ürken halkın şikayetleri yabancı ülke sefirlerinin raporlarında da yansımış. Bu zeybeklerin çoğu, gösterdikleri bir çok kahramanlıktan sonra Karadağ savaşlarından dönememiştir. Bu savaşlarla sırasında Arnavutların çok hainliğini gören zeybekler, bundan sonra Arnavut milletine karşı amansız bir hasım haline gelmişlerdir.

ZEYBEKLER KURTULUŞ MÜCADELİSİNDE

Son olarak zeybekleri, Kurtuluş Savaşımızda görmekteyiz. Kurtuluş Savaşı'nın ilk başarılı mücadelesi efeler komutasında Aydın yapılmıştır. Milli Mücadelemizin ilk topu, yine efeler komutasında Aydın'da patlatılmıştır. Yörük Ali Efe'nin komutasında kurulan Milli Aydın Alayı, halen ordumuzda mevcudiyetini korumaktadır. Burada Kurtuluş Savaşı'nda efelerin neler yaptığını uzun anlatmayacağız. Bu husus, tarih kitaplarında bol bol incelenmiştir. Buna karşın, bazı sahneleri anlatmadan geçemeyeceğimizin sahnelerin hepsi şu ya da bu şekilde efsaneleştirilerek halkımızın dimağında yer almıştır.

UNUTULMAZ SAHNELER

Bunlardan ilki Yörük Ali Efe müfrezesini Yenipazar'a doğru giderken gören Rum işçilerin kaçmaya yeltenmesi ile başlar. Rum kaçmalarına engel olan Efe, onlara yolluk verir ve Sultanhisar'daki kumandanlarına giderek Yörük Ali'nin teslim olarak Yunanlılara katılmak istediğini, bunun için ertesi gün Sultanhisar'a silahsız geleceğini söylemelerini tenbihler. Koşarak giderken Rumların ardından bakakalan kızanlar, Efelerinin hilesini anlayamazlar. Ancak ertesi gece sabah doğru Sultanhisar'ın Malgaç Köprüsündeki karakolu basmaya giderken bu kurnazlığı anlayacaklardır. Yunan Komutanı Sultanhisar'da hazırlık yaparak Efe'nin teslim olmasını bekleyedursun, Malgaç'tan gelen silah sesleri, Türk Kurtuluş Savaşı'nın başladığını, Türk Milletinin ölmedikçe esareti kabul etmeyeceğini ilan etmektedir.

Bir diğer ölümsüz sahne, Atatürk'ün bir telgrafı ile tarihe geçmiştir. Telgrafın metnini, tek satırına dokunmadan naklederek yazımızı sona erdiriyoruz. Nihai karar elbette ki tarihe kalacaktır.

ANKARA 11 HAZİRAN 1920

Aydın ve Havalisi Kuvayı Milliye Umum Kumandanı Demirci Mehmet Efe kardeşime:

Kahraman efelerinizi size gönderiyorum. Aydın'ın bu doğru özlü ve fedakar evlatları, Bolu ve Düzce havalisinde memleketi gavurların esaretine düşürmeye çalışan hainleri pek kahramanca ve fedakarca bastırdılar. Vatanımıza büyük hizmetler ifa Allah iki cihanda aziz etsin. Kendilerine ve umum kumandanları olan zat-ı alinize Büyük Millet Meclisi'nin kalbi ve samimi teşekkür atını takdim eder, gözlerinizden öperim. Kardeşim efendim...

İmza: Büyük Millet Meclisi Reisi

MUSTAFA KEMAL

FATİH KANUNNAMESİ.

FATİH KANUNNAMESİ.

1.MURAD'IN KARDEŞLERİNİ ÖLDÜRMEŞİ,

Orhan Gazi'nin altı oğlu, bir kızı vardı. Kasım ve Eyüp, Orhan Gazi sağken ölmüş, geriye Süleyman, Murad, İbrahim ve Halil kalmıştı. Orhan Gazi veliaht olarak 12 yaşındaki oğlu Halil'i düşünüyordu. Ancak Halil 1357 yazında, Foça'da korsanlar tarafından kaçırdı. Orhan Gazi, Bizans İmparatoru İoannes Paleologos'un da araya girmesiyle 30 bin Venedik altını fide ödeyerek oğlunu kurtardı fakat oğlunu imparatorun elinden alamadı. Halil imparatorun küçük kızıyla nişanlanmıştı. Ancak, 1359'da Murat, ağabeyi 'Rumeli Fatih' Süleyman Bey'in ani ölümü üzerine, lalası Şahin ile birlikte Rumeli'deki birliklerin başına geçti ve Bizans'a karşı savaş açtı. Böylece Murat'a taht yolu açıldı. Orhan Gazi, 1362'de öldüğünde Bizans'ın desteklediği Halil, İbrahim ve Mustafa tahtı ele geçirmek için harekete geçtiler. Annesi Yarhisar Tekfuru'nun kızı Holofira (sonra Nilüfer Hatun oldu) olan Murad, Çandarlı Halil'in yardımıyla tahta çıktı ve kardeşleri İbrahim ile Halil'i öldürttü. 1365'te Biga'yı zapt ettiğinde abisi Süleyman Bey'in oğlu Melik Nasır'ı da öldürttü. O tarihe kadar sancak beylikleri hükümdarın kardeşlerine ya da oğullarına verildi. Ancak Murad'ın çocukları çok küçük olduğu ve kardeşlerini de öldürttüğü için, ilk kez hanedan dışı bir kişi olan Lala Şahin Paşa 'beylerbeyi' unvanıyla ordukomutanlığına, Bursa Kadısı Çandarlı Kara Halil Paşa da kazaskerliğe getirildi. I. Murad, 28 Haziran 1389 günü, Kosova Savaşı'nı kazandıktan hemen sonra, bir Sırp askeri tarafından hançerlenerek öldürüldü. Bayezid'i destekleyen gaziler, bu ölümü kimseye duyurmamak için, cesedin üstüne bir çadır kurdu. Bu çadıra Murad'ın oğlu Yakub'u davet ettile. Yakub'u oracıkta boğdular. Amaçları 'devletin bekası' idi. Diğer kardeş, daha 1373'te, Bizans tahtının veliahtı Andronikos ile işbirliği yaparak devlete isyan ettiği gerekçesiyle, yıllarca takip edilmiş, 1385'te Dimetoka'da önce gözlerine mil çekilmiş sonra öldürülmüştü. (Aynı ceza Konstantinopolis'e götürülen Andronikos'a da verilmişti. Ancak Andronikos daha şanslıydı, gözlemleri olarak kör olmamıştı. Bu arada bu cezanın İslam hukukuna göre yasak olduğunu belirtelim.) Doğal olarak tahta, tek varis olan Bayezid geçti.

Fetret Dönemi

Tarihe Yıldırım Bayezid olarak geçen yeni padişahın tam sekiz oğlu bir kızı (Fatma) vardı. I. Bayezid, 1402'de Ankara Savaşı'nda Aksak Timur'a yenilince, oğullardan İsa, Süleyman, Musa ve Mehmet arasında taht kavgası başladı. (Oğullardan üçü daha önce ölmüştü. Bayezid 1403'te esarete ölünce, Mustafa adlı oğlu Timur tarafından Semerkand'a götürülmüştü.) 11 yıl süren Fetret Dönemi'ne, Bayezid'in Germiyanogullarından Devlet Hatun adlı cariyesinden olan oğlu Çelebi (I.) Mehmed son verdi. Çelebi Mehmed'in ilk işi ağabeyi Süleyman'ın oğlunun gözlerine mil çektirmek, Timur'un ölümünden sonra Anadolu'ya dönen kardeşleri Mustafa'yı Bizans'a rehin vermek oldu.

Çelebi Mehmed'in 18 oğlu, dört kızı vardı. Oğullardan sekizinin adı biliniyor. Sekizinden de dördünün hikâyesi biliniyor. Mustafa veliaht olarak büyük oğlu Murad'ı seçmişti. Murad Edirne'de hüküm sürerken, diğer oğlu Mustafa da Anadolu'dan sorumlu olacak. İki küçük oğlunu ise taht kavgalarına karışmasınlar diye Bizans sarayına gönderecekti.

Çelebi Mehmed, 1421'de attan düşüp öldüğünde, Düzmece Mustafa'nın tahtta hak iddia etmesinden korkularak, ölümü tıbbi olarak gizlendi. Rivayete göre, durumdan kuşkuya düşen askerleri yatıştırmak için Çelebi Mehmed'in ölüsüne kaftan, sarık gibi bir pencere önüne oturtulmuş, önünden askerler geçerken, elleri kolları oynatılmıştı.

(II.) Murad tahta geçtiğinde, küçük kardeşlerini Bizans'a rehin vermekten vazgeçti. Ama hemen sevinmeyelim, bunun yerini gözlerine mil çektirerek saf dışı etti. Bunun üzerine Bizans İmparatoru II. Manuel amcası Düzmece Mustafa'yı hapis oldu. Mustafa Adası'ndan salıverdi. Üstüne üstlük, Murad'ın kardeşi Mustafa da isyan etmez mi? Ancak II. Murad her iki Mustafa'yı da yıldırdı (öldürmeyi) başardı.

II. Murad'ın altı oğlu, üç kızı (Hatice, Fatma, Şehzade) vardı. Oğullardan beşi çeşitli tarihlere ölmüş, geride sadece gayrimenkul bir köle olduğu sanılan Hüma Hatun'dan doğma Mehmed kalmıştı. (Mehmed'i üvey annesi Sırp Despina Hatun yetiştirmişti. Murad, Mehmed'in tahta geçmesi için kendi rızasıyla tahttan çekildi. (Bu Osmanlı tarihinde ilk ve son kez olacak.) Ama Hırvat ordularıyla yapılan 1444 Varna ve 1448 Kosova savaşlarının neden olduğu kargaşa ve güvensizlik günlerinde, Çandarlı Kara Halil Paşa, bir Yeniçeri isyanı tertipleyerek II. Murad'ı tekrar tahta geçirdi. Ama bu ikinci dönem kısa sürdü, 1451'de Murad'ın ölümü üzerine oğlu Mehmet tekrar tahta geçti.

Fatih'in ilk işi

II. Mehmed, hanedan üyelerine yönelik ilk öldürme olayını, daha Bizans'ın başkenti Konstantinopolis'in fethine hazırlık yapıyor diye gerçekleştirmişti. Halil İnalıcık'a göre Orhan adlı bu talihsiz, I. Bayezid'in torunuydu.) Fetih'ten sonra Fatih unvanını alan II. Mehmed, babası II. Murad'ın Hatice Sultan'dan doğmuş olan kundaktaki küçük kardeşi Ahmet'i de 'nizam-ı âlem için salık ve ahret' kıldı yani öldürttü. Böylece ilk kez, taht kavgasına karışmayan, yani suçsuz olan bir kardeş öldürülmüştü.

Ve nihayet Fatih, saltanatının son yıllarında yürürlüğe koyduğu ünlü Kanunnamesi'ne kardeş katlini meşrulaştıran şu maddeyi koydurttu: "Ve her kimesneye evladımın saltanat müyesser ola, karındaşların nizam-ı âlem için katli etmek münasıptir. Bu işi ulema dahi tecviz itmiştir. Anında amel olalar." Ama bu madde de taht kavgalarına engel olamadı, çünkü madde ancak tahtı geçildikten sonra yapılacak şeyi tarif ediyordu. 'Her kimesneye saltanat müyesser ola' ifadesi, Halil İnalıcık'a göre, eski Türk geleneklerine bağlılığın sürdüğünü, saltanatın Allah'ın takdirine bırakıldığını anlatıyordu. Erdoğan Aydın'a göre ise "orman kanununu devletin yasası yapmış, kimin ordusu daha çok, danışmanları da kurnaz ve asil önemlisi saraydaki devşirme hiziplerini"

güçlü ise onun zayıflığı, ama sonuca bir dizi savaş ve ahlaki kirlenme olan bir geleneği devlet düzeyinde kutsamıştır.”

Şeriatla örfün evliliği

O tarihe kadar devlet şeriata göre yönetiliyordu. Fatih'in bir kanunname yazması bu açıdan çok önemli bir yenilikti, hatta devrimdi. Dönemin tarihçisi Tursun Bey bu devrimi dine göre meşrulaştırmak için kökü Farabi'ye kadar giden şu açıklamayı yapmıştı: “İnsanlar en akıllı yaratıklardır. Tabiatları gereğince toplum halinde yaşarlar. Bu hayatı sürdürebilmek için karşılıklı yardıma ve bunu sağlayacak tedbirlere ihtiyaç vardır. Bu tedbirler düzenin esasıdır. İşte bu çeşit tedbirlere siyaset denir ve siyaset iki çeşittir: 1. Tedbir, hikmet esasına göre olursa ona Siyaset-i İlahi denir ki şeriatın ibarettir. 2. Tedbir, akıl esasına olursa, ona Siyaset-i Sultani veya Yasag-ı Padişahi denir. Urefamızca bunun adı örfdür. Cengiz Han Yasası buna örnektir. Bu siyasetin varlığı padişahın vücunuda bağlıdır. En önemli siyaset ikincisidir (...) Bu yüzden Allah, padişaha itaati büyük küçük herkese farz kılmıştır. Allah'ın zatına mahsus sıfatlar onda tezahür eder...” Bu formülasyon sayesinde padişahın koyduğu hükümler şer'i hükümler gibi kutsal oluyordu. Ancak Kanunname'nin 'kardeş katline ceza veren hükmü, Şeriat'ın bile gerisindeydi, çünkü Şer'i hukuka göre suçsuz bir insana ceza vermesi mümkün değildi. Halbuki Kanunname'ye göre, 'nizan'ın 'alemler' için gibi gayet muğlak ve soyut bir nedenle suçsuz kişilerin, ilerde suç işleyebileceği varsayılarak, öldürülmesi mümkün kılınmıştı.

Bu garip durumu açıklamakta zorluk çeken Osmanlıperest yazarlar, önce bu bu hükmün sahte olduğunu iddia ettiler. Ancak iddiaları çürütülünce, bu hüküm sayesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun, Avrupa'daki imparatorluklar birer birer dağılırken ayakta kalmayı başardığını savundular. Halbuki bu yazarların Avrupa'da dağılma diye adlandırdıkları şey, Rönesans, Reform, sanayi ve teknoloji devrimi ve bunların adeta zorunluluk haline getirdiği uluslaşma sürecine sıçrama idi, yani gerileme değil bugün de gayet iyi fark ettiğimiz gibi bir ilerleme idi. Kaldı ki, bir imparatorluğun dağılmasının tek nedeni hanedan çatışması olamazdı.

Cem Sultan olayı

Fatih'in üç oğlu, bir kızı (Gevher) vardı: Bayezid, Mustafa ve Cem. Bunlardan Mustafa ölünce geriye iki veliaht adayı kalmıştı. Kimi yazarlara göre Fatih'in gönlü Cem'den yanaydı. Fatih, 27 Nisan 1481 günü bilinmeyen bir yere sefere giderken Gebze civarında aniden hastalandı (büyük ihtimalle zehirlenmişti) ve 3-4 gün içinde acılar içinde kıvranarak öldü. Ölüsü tam 11 gün herhangi bir işlem yapılmadan sarayda bekletildi. Çünkü ateşli bir taht kavgası başlamıştı. Yeniçerilerin ve devşirme hizbinin temsilcisi İshak Paşa Bayezid'i, Anadolu beylerinin temsilcisi Karamani Paşa ise Cem'i destekliyordu. Bu saflaşmanın nereden muhtemelen Yeniçerilerin Fatih'in durmak bilmeyen fetih seferlerinden yorgun düşmesi, Cem'in de babası gibi fetihçi olmasından endişe etmeleriydi. Ayrıca Fatih ağır vergilerle halkı, vakıf mallarına el koymakla dindar çevreleri küstürmüştü. Ancak, İshak Paşa Yeniçerilere Karamani Paşa'yı öldürtünce tahta kimin çıkacağı belli oldu. Nihayet, Fatih'in cesedinin başı mum yakıldı, iç organları çıkarılıp vücudu ilaçlandı. Bayezid Amasya'dan İstanbul'a gelinceye kadar Bayezid'in oğlu Korkut geçerek sükûneti sağladı. Bayezid İstanbul'a gelince de (ölümünden 18 gün sonra) Fatih gömüldü. Kardeşi Bayezid'le girdiği kavgasını kaybeden Cem, ailesini yanına alarak Adana, Halep, Kahire ve nihayet Mekke'ye gitti. Böylece Osmanlı hanedanı arasında hacca giden ilk kişi oldu. Ardından geri dönüp Konya'yı kuşattı ama etrafının Bayezid'in orduları tarafından sarıldığını anlayınca 29 Temmuz 1482'de Rodos'taki Saint Jean Şövalyeleri'ne sığındı. Anlaşmaya göre, II. Bayezid Cem'in masrafları için şövalyelere her yıl 45 bin düka altın verecekti. Ama Cem anlaşma yapılırken çoktan Rodos'tan Fransa'ya (Nice'e) gönderilmişti. Altı yıl, üç ay, 26 gün Fransa'da hapis hayatı yaşadıkdan sonra İtalya'ya gönderilen Cem, ömrünün son beş yılını Vatikan'da iki papanın (VIII. Innocent ve VI. Alexander) himayesinde (daha doğrusu esaretinde) geçirdi.

Papalık'la Osmanlı arasında

Bu yıllarda ne Cem tahtta hak iddia etmekten geri durdu, ne Papalık ve Macaristan Krallığı Cem'i kullanarak Osmanlı Devleti'ne tehdit etmekten, ne de II. Bayezid Cem'i öldürmeye teşebbüs etmekten... Cem'in nasıl öldüğü tam olarak bilinmiyor ama ne zaman ve nerede öldüğü biliniyor. 1495'te Fransa Kralı VIII. Charles, İtalya'yı işgal etmiş, ülkesine dönerken de Cem'i yanına rehlin olarak götürmek istemişti. O sırada rahatsızlanarak yüzü gözü şişen Cem, Papa tarafından Charles'ın birlikleriyle buluşmaya üzere yola çıkarılmış ancak 24- 25 Şubat 1495'te Napoli'de son nefesini vermişti. Tarihçiler Âşıkpaşazade ve Hoca Saadettin gibi göre Papa tarafından gönderilen bir berberin zehirli ustura ile tıraş etmesi sonunda yavaş yavaş ölmüştü. Solakzade'ye göre İstanbul'dan gönderilen Kapıcıbaşı Mustafa adlı berberin usturasından zehirlenmişti. Öldüğünde 36 yaşındaydı. Ölüm haberi İstanbul'a ulaştığında II. Bayezid'in çok üzüldüğü söylenir. Dört yıl süren pazarlıklardan sonra, Cem'in naaşı 1499'da Bursa'da kardeşi Mustafa'nın yanına defnedildi.

İşte, Kanuni Sultan Süleyman'ın Şehzade Mustafa'yı ve daha nice evladını katletmesinin ardında böyle bir tarihçe yatıyor...

Özet Kaynakça: Halil İnalçık, Osmanlı İmparatorluğu, Eren Yayıncılık, 1996; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, TTK Yayınları, 1982; Necdet Sakaoğlu, Bu Mülkün Sultanları, Oğlak Yayınları, 1999; Osmanlı Beyliği (1300-1389), Yayına Hazırlayan: Eliza Zachariadou, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1992; Tevarih-i Al-i Osman, Yayına Hazırlayanlar: F. Giese-Nihat Azamat, Marmara Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1992; Aşıkpaşaoğlu Tarihi, Yayına Hazırlayan: Nihal Atsız, 1000 Temel Eser, 1970; Sadeddin Efendi, Tacüt-Tevarih, Sadeleştiren: İsmet Parmaksızoğlu, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yayınları, 1974; Erdoğan Aydın, Fatih ve Fetih, Mitler ve Gerçekler, Kırmızı Yayınları, 2008; Müzeyyen Mazlum, “Osmanlı Kaynaklarına Göre II. Bayezid-Cem Mücadelesi ve Osmanlı Devleti'nin Dış Politikasına Etkileri”, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 2002 yılında kabul edilmiş yüksek lisans tezi. (Fotoğrafın alındığı kaynak: Edhem Eldem, İstanbul'da Ölüm, Osmanlı-İslam Kültürü, Ölüm ve Ritüelleri, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, 2005.)

RAUF ORBAY.

RAUF ORBAY

Hüseyin Rauf Orbay (27 Temmuz 1881, İstanbul - 16 Temmuz 1964, İstanbul), Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde, Kuruluş Savaşı'nda ve Türkiye Cumhuriyeti döneminde önemli görevlerde bulunan Abhaz asilli, asker kökenli siyaset adamıdır. Kuruluş Savaşı sırasında Mustafa Kemal Paşa ve Fevzi Paşa'dan sonra Türkiye'nin 3. Başbakanı olmuştur.

Mustafa Kemal Paşa'nın Meclis Başkanı olduğu Büyük Millet Meclisi'nde muhalif grubun lideridir. 1924-1925'te muhalif arkadaşları ile Kâzım Karabekir başkanlığında Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nı kurmuştur. Tedavi için Viyana'ya gittiği sırada Mustafa Kemal'e suikast (İzmir suikastı) davasında idamla yargılanmıştır. 1933'te çıkan af kanunundan "...benim asla ve hiçbir suretle en ufak bir cürümlerle dahi suçlu olmadığım için, ilan edilen aftan katiller ve şakiler gibi faydalanmayı düşünmem mümkündür" diyerek istifade etmeyi reddetti. Eniştesinin 1935'te vefatı üzerine ailesinin ısrarıyla yurda döndü. Eski sürgün mahkumiyeti ile ilgili 12 Aralık 1940 tarihinde Milli Müdafaa Vekaleti aleyhine dava açtı. Gayesi, murur-u zaman bahanesiyle alınmayan mahkumiyetin haksızlığının tescil edilmesi idi. Askeri Temyiz Mahkemesi 23 Temmuz 1941 tarihli 1342 Esas sayılı kararı ile bunu tescil etti.

1939'da İnönü'nün ısrarıyla Kastamonu mebusluğu, 17 Kasım 1942'de İngiltere büyükelçiliği görevlerini kabul etmiş, 1944'te istifa ederek İstanbul'a dönmüştür.

Hayatı

Abhazya kökenli Bahriye Birinci Feriki (Oramiral) ve Ayan Meclisi azası Mehmet Muzaffer Paşa'nın oğludur. Annesi Rüveyca Hanım Girît eşrafındandır. Deniz Harp Okulu'nu 1899'da bitirip deniz kuvvetlerine katıldı. Amerika, İngiltere, Almanya gibi birçok dönemin önemli ülkelerinde çeşitli dış görevlerde bulundu...

Askeri Yaşamı Trablusgarp ve Balkan Savaşları'na katılmış, deniz savaşlarındaki başarısı nedeniyle "Hamidiye Kahramanı" unvanını kazanmıştır: Hüseyin Rauf Orbay 1.Balkan Savaşı sırasında Hamidiye Kruvazörü ile Karadeniz ve Akdeniz'de düzenli baskınlarda gösterdiği başarılarından dolayı, "Hamidiye Kahramanı" olarak tanınmıştır. Kıdemli Yüzbaşı Hüseyin Rauf Orbay komutasındaki Hamidiye Kruvazörü'nün Ege ve Akdeniz'de olağanüstü güç koşullarda icra etmiş olduğu yaklaşık yedi buçuk saat süren Akın Harekatı, Türk Deniz Kuvvetlerinin altın sayfalarından birisini teşkil ettiği gibi, Genel Deniz Harp Tarihi açısından Türk harekatının emsalsiz örnekleri arasında gösterilmektedir. I. Dünya Savaşı'nda İran ve Irak'ta Osmanlı Teşkilat-ı Mahsusası görevlisi olarak bulunmuştur. Bunun üzerine yarbay rütbesine yükselerek Deniz Kuvvetleri Kurmay Başkanlığı'na atanmıştır. Paşa kabinesinde Bahriye nazırlığı yapıp, Osmanlı Devleti'nin çöküş belgesi olan Mondros Mütarekesi'ni imzalamıştır.

Siyasi kariyeri

Mustafa Kemal Atatürk ve Rauf Orbay Sivas Kongresinde

Malta'ya sürgüne gönderilmiş, 15 Kasım 1921'de sürgünden dönerek Ankara'ya gelmiştir. Nafia vekilliği (Bayındırlık Bakanlığı) görevine getirilmiştir. Bakanlıktan ayrıldığı yıl TBMM tarafından Meclis ikinci başkanlığına seçilmiştir. 30 Ağustos 1922 Başkomutanlık Meydan Muharebesi öncesinde Fevzi Paşa'nın yoğun çalışmaları sebebiyle Başbakanlık görevine gelmiş ve 1 Temmuz 1922-4 Ağustos 1923 arasında İcra Vekilleri Heyeti Reisi olarak Türkiye Başvekilliği yapmıştır.

1924'te Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kurulduğunda Rauf Orbay, daha önce İkinci Grupta başlattığı muhalefetini bu toplulukta sürdürmüştür. Parti, 3 Haziran 1925'de kapatılıp, yönetici kadro, 17 Haziran 1926'daki İzmir Suikastı olayıyla ilgili görülerek yargılandığında, Avrupa'da bulunan Orbay da 10 yıl hapse mahkûm edilmiştir. 10. Yıl Affından sonra yurda dönmüştür. Atatürk'ün ölümünün ardından politikaya dönmüş ve 1939 yılında TBMM'nin altıncı döneminde Kastamonu'dan milletvekili seçilmiştir.

II. Dünya Savaşı sırasında 1942'de Londra Büyükelçiliği'ne getirilmiştir. Bu görevden de 1944 yılında kendi isteği ile ayrılmış, daha devlet görevi kabul etmemiştir. 1964 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Mezarı Erenköy Sahra-yı Cedid Mezarlığı'nda

ALİ FUAT CEBESOY.

ALİ FUAT CEBESOY

Ali Fuat Cebesoy Türk asker ve siyaset adamı olup 23 Eylül 1882 yılında İstanbul Üsküdar da dünyaya gelmiş olup hayatını Ocak 1968 yılında kaybetmiştir. Türkiye Cumhuriyetinin ilk Cumhurbaşkanı olarak Mustafa Kemal Atatürk ün Harp Okulunu sınıf arkadaşı olmaktadır.

Ali Fuat Cebesoy Türkiye işgali sırasında İzmit'ten Ankara ya ilerlemekte olan İngiliz birliklerine ateş açma emrini vermiştir. Emir sonrasında ise Kurtuluş Savaşını fiilen başlatan komutan olmuştur. Ali Fuat Cebesoy savaş süresinde çok önemli görevler aldı ve Moskova Büyükelçiliği görevini oldukça başarılı bir şekilde yürüttü. Türkiye'nin kuzeydoğu sınırlarını belirlemek adına Moskova Antlaşması'nı imzalamıştır. Savaş sonrası siyasi yaşamına başladı ve Türkiye'nin ilk muhalefet partisi olan Terakki Cumhuriyet Fırkasının kurucularından birisi oldu ve sonrasında İzmir suikastı sanığı olarak Orgeneral rütbesi adı altında İstanbul Mahkemelerinde yargılanmıştır.

Cebesoy 1939 yılından itibaren siyasete dönerek TBMM başkanlığı, Bayındırlık bakanlığı görevini üstlendi. 1948 yılından itibaren ise siyasete Demokrat Parti'de devam etmiştir. 27 Mayıs Darbesinden sonra Yassı ada Mahkemeleri'nde yargılandı.

KAZIM KARABEKİR.

KAZIM KARABEKİR'İN HAYATI.

Kazım Karabekir, 23 Temmuz 1882 günü İstanbul'da dünyaya geldi. Babası Mehmet Emin Paşa, annesi ise Hacı Havva Hanım. 1900 yılında Harp Okulu'na giren ve 1902 yılında mezun olan Karabekir, eğitimine Erkan-ı Harbiye Mektebi'nde devam etti. 1905'te üstün başarı göstererek birincilikle mezun oldu.

İki yıllık stajını Manastır'da tamamladıktan sonra İstanbul Harbiye Mektebi'ne tayini çıktı. Meşrutiyet'ten sonra Edirne'de erkanı harbiyeye getirildi. 31 Mart Ayaklanmasını bastıran Hareket Ordusu'nda yer aldı. 1910'da Arnavutluk isyanının bastırılmasında görev alan Karabekir, 1912'de binbaşılık rütbesine terfi etti.

Balkan Savaşları sırasında Bulgarlara esir düştü, fakat imzalanan anlaşmayla serbest bırakıldı. Birinci Dünya Savaşı'nın başlarında üzerine Çanakkale Cephesi'ne gönderildi. Kereviz Dere'de Fransızlara karşı büyük başarılar kazandı ve rütbesi Miralaylığa (Albaylığa) yükseltildi. Buradaki görevinin ardından Irak'ta 18. Kolordu Komutanı olarak görev yaptı. 1917 yılında Diyarbakır'da 2. Kolordu Komutanlığı'na atandı.

1. Kafkas Kolordu Komutanı olarak Erzincan, Erzurum, Kars ve Sarıkamış'ı Ermenilerin işgalinden kurtardı. 2 Mart 1919'da Erzurum'daki 15. Kolordu Komutanlığı'na atanan Karabekir, Ermenilerin işgal ettiği Kars, Sarıkamış, Ardahan, Batum ve Artvin'i tekrar geri aldı. Bu başarının ardından rütbesi Ferikliğe (Korgeneralliğe) yükseltildi.

Cumhuriyetin ilanından sonra TBMM'de milletvekili olarak görev aldı. Bir süre sonra önce askerlikten sonra Cumhuriyet Halk Partisi'nden istifa etti. 1924'te Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını kurdu. 1926'da İzmir suikastinde ilgisi olduğu iddiasıyla tutuklandı, fakat kısa bir süre sonra serbest bırakıldı.

Kazım Karabekir, 26 Ocak 1948 tarihinde vefat etti.

REFET BELE.

REFET BELE (1881-3.EKİM 1963(İSTANBUL)

Kurtuluş Savaşında ki hizmetleri ile tanınmış değerli bir generalimizdir. İstanbul'da doğdu, Harbiye'den kurmay subay olarak mezun olduktan sonra orduya katıldı, birçok savaflara girerek çeşitli hizmetlerde bulundu. Kurtuluş Savaşı başladığı sıralarda rütbesi miralay (albay) dı.

Kolordu komutanı sıfatı ile katıldığı İnönü ve Sakarya savaşlarındaki üstün başarısından dolayı kendisine generallik rütbesi verildi. General Refet Belen'in mütareke'den hemen sonra İstanbul daha yabancı devlet ordularının işgali altındayken Milli Mücadele ordusunun mümessili olarak ilk defa şehre girmesi halk tarafından coşkun bir heyecanla karşılandı.

General Refet Bele daha sonra Milli Müdafaa Vekilliğine getirilmiş, Birinci, İkinci ve Beşinci Türkiye Büyük Millet Meclisleri İstanbul milletvekili olarak da bulunmuştur.

ATATÜRK'E SUİKAST.

ATATÜRK'E SUİKAST

16 Haziran 1926 Çarşamba günü İzmir'e gitmek üzere seyahatte bulunan Gazi Mustafa Kemal Paşaya suikast yapacakları il üzerine, suikastı fiilen yapmakla görevli olanlar, suç vasıtaları olan bomba ve silahlarıyla birlikte yakalanmışlardır.

Suikast şebekesi, aylardan beri birtakım özel tertibat ile her ne olursa olsun Gazi'ye karşı suikast yapmayı ve bu suretle de hükümeti devirmeyi kararlaştırmıştı. Suikastı hazırlayanlar, Terakkiperver Cumhuriyet fırkasına mensup bazı kimselerdi. En önemli rolü oynayanlar Terakkiperver Fırkadan İzmit Milletvekili Şükrü Bey ile eski İttihat ve Terakkici Kara Kemal'di. Suikast önce Ankara'da tasarlanmış, Erzincan Milletvekili Sabit Bey'le Faik Bey'in müdahaleleri ile önlenmiş, daha sonra Bursa'da düşünülmüş, bu da uygun görülmeyle İzmir'de gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

16 Haziran 1926'da İzmir'e gelmesi beklenen trenin gelmemesi sonucu Giritli Şevki durumu İzmir Valisine ihbar etmiş ve suikastçılar silahları ile birlikte yakalanmışlardır.

Suikast olayının Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası bir kısım mensupları ile ilgili bulunduğu ortaya çıkmış ve eski İttihat ve Terakkicilerin de bu olayın tahrik ve düzenleyicileri oldukları anlaşılmıştır. Amaçları, önce irticayı tahrik ve dini siyasete alarak Mustafa Kemal Paşa'yı iktidardan düşürmektir. Buna muvaffak olamayınca, İttihat ve Terakki'nin ileri gelenleri, Terakkiperver Fırkanın içindeki adamlarıyla suikast teşebbüsü hazırlıklarına girişmişlerdir. Kurulan İstiklal Mahkemesi, suçları sabit olanları idama mahkum etmiştir. 14 Temmuz 1926'da başta Ziya Hurşit, Laz İsmail, Gürcü Yusuf, Çopur Hilmi, Şükrü E Ayıcı Arif, İsmail Canpolat olmak üzere 13 kişi idam edilmiştir.

KARS TABYALARI.

KARS TABYALARI

Kars ve yöresi Ortaçağ'dan sonra Anadolu'nun doğuya açılan sınır kenti olmuş bu yüzden de çeşitli dönemlerde Anadolu'ya yönelik savaşlar bu bölgede olmuştur. Osmanlılar Anadolu'yu savunabilmek için bu bölgenin korunmasına önem vermiş, bu bölgeyi oturtu de bir takım savunma tesisleri yapılmıştır. XVIII.yüzyıldan itibaren yörede bir çok tabya yapılmıştır. Özellikle 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşları ardından I.Dünya Savaşı sırasındaki doğudan gelen Rus ve Ermeni saldırılarını önlemek amacı ile bu bölgedeki tabyaların sayıları arttırılmıştır. Kars ilinde 23 tabya bulunmakta olup, bunlardan 14'ü büyük ölçüde tahrip olmuş ve 10 tanesi iyi bir durumda günümüze ulaşmıştır.

Kars Tabyalarının belli başlıları; İnönü Tabyası, Karadağ Tabyası, Hafız Paşa Tabyası, Arap Tabyası, Gaziler Tabyası, Kerim Paşa Tabyası, Kanlı Tabya, Cenup Tabyası, Çukur Tabya, Fevzi Paşa Tabyası, Hüseyin Paşa Tabyası, Kerim Paşa Tabyası, Thomson Tabyası, Dik Tabya, Veli Paşa Tabyası, Şimendifer Tabyası, Çakmak Tabyası, Çifte Göğüs Tabyası, Muhlis Paşa Tabyası, Çurup Tabyası, Süvari Tabyası ve bugün üzerinde Veteriner Fakültesi'nin bulunduğu Çim Tabya'dır.

Bu tabyalardan İnönü Tabyası Kars'ın Dereiçi Mevkiindeki sırtta Sultan Abdülmecit zamanında 1848-1853 yılları arasında yapılmıştır. Bu tabyada 1855 Osmanlı-Rus, 1877 - 1878 Osmanlı - Rus Savaşı, 1918 - 1920 Osmanlı - Ermeni Savaşı yapılmıştır. Yaklaşık 250 kişiyi barındıran bu tabyanın bağlantı hendekleri bulunduğu gibi açık araziye ateş altında tutacak koruganları bulunmaktadır. Aynı zamanda da Karadağ ile Arap Tabya arasında bir üçgen alanı oluşturmaktadır.

Kars il merkezindeki Atatürk Mahallesi'nde, tepede yer alan Arap tabya Sultan Abdülmecit zamanında 1848-1853 tarihleri arasında yaptırılmıştır. Bu tabyanın 250 kişilik bir kapasitesi olup, burada 1855 Osmanlı - Rus Savaşı, 1877 - 1878 Osmanlı - Rus Savaşı 1918 - 1920 Osmanlı - Ermeni Savaşı yapılmıştır. Tabyanın çevresi hendek ile çevrili olup, top ve makineli tüfek mevzileri burada bulunmaktadır. Tabyanın kışlası bulunduğu gibi çevresindeki İnönü ve Karadağ tabyaları ile birlikte çevreyi savunma olanağı çok yüksektir. Ayrıca tabyanın bir bölümü uçuruma dayandırılmıştır.

Karabağ Tabyası da Kars Atatürk mahallesi'nde bir tepe üzerindedir. Sultan Abdülmecit tarafından 1848, 1853 tarihlerinde yaptırılmıştır. Bu tabya da 1855 Osmanlı - Rus Savaşı, 1877 - 1878 Osmanlı - Rus Savaşı, 1918 - 1920 Osmanlı - Ermeni Savaşı yapılmıştır.

Tabya 250 kişilik olup, yöredeki en büyük tabyalardan birisidir. Arap ve İnönü Tabyaları ile birlikte bölgede en geniş savunma olanağını sağlamaktadır. Tabya içerisinde sığınak, kışla binası, süvari hendeği, mazgallar ve irtibat hendekleri bulunmaktadır. Tabyada Arap Baba olarak bilinen, Karadağ Muhafız ve Topçu Takım Komutanı M. Haşimi Kanevi'nin mezarı da bulunmaktadır.

NURİ PAŞA(ENVER PAŞANIN KARDEŞİ)

ENVER PAŞANIN KARDEŞİ NURİ PAŞA,

Enver Paşa'nın kardeşi olan NURİ Killigil, 1881 yılında İstanbul'da doğdu. I. Dünya Savaşı'nın sonlarında Azerbaycan'ı işgal eden Rus-Ermeni birliklerinin Mart Olayları adı ile anılan Müslüman katliamları yapmaları üzerine, Kafkas İslam Ordusu'yla bölgeyi işgalden kurtarma hareketi başladı.

Bu ordunun önünü kesmek ve Rus-Ermeni birliklerine yardım etmek için İngilizler Bakü'ye küçük bir kuvvet göndermişlerdi. Fakat Nuri Paşa'nın komutasındaki Kafkas İslam Ordusu'nun Azerbaycan genelinde büyük destek bulup güçlenmesi üzerine İngilizler Muharebesi'nde yenilip buradan çekildiler. 15 Eylül 1918 tarihinde Bakü'nün kurtarılmasından sonra bir Osmanlı müfrezesi Dağıstan'a geçerek burayı da Rus işgalinden kurtardı.

Ancak, Suriye cephesinde, Liman von Sanders komutasındaki Osmanlı Yıldırım Ordular Grubu'nun, Edmund Allenby komutasındaki İngiliz ordusu karşısında yenilgiye uğraması sonucu Mondros Mütarekesi yapıldı. Mütarekenin ardından, Enver Paşa ülkeyi terk etti. Türkiye, Moskova Antlaşması ile Azerbaycan'ı Sovyetler Birliği'ne terk etmesi üzerine Kafkas İslam Ordusu dağıldı.

Savaşın sonu Almanya'da yaşayan Nuri Killigil, 1938 yılında Türkiye'ye döndü ve Zeytinburnu'nda kok kömürü satan bir işyeri satın alıp burayı bir madeni eşya fabrikasına dönüştürdü. Bu fabrikada tabanca, matara, demir çubuk, gaz maskesi ve mermi üretmeye başladı.

1941 yılında Ankara'daki Alman büyükelçisi Franz von Papen ile görüşmeye başladı ve Türkiye'de Turancı harekete gizli destek vererek Almanların müttefikliğini kazandı. Nuri Killigil'in görüşleri, Alman Dışişleri Bakanlığı'nın Türkiye işlerinden sorumlu elçisi müsteşarı Ernst Woermann tarafından rapor haline getirilip, Almanya'da Turancılık Masası'nın ve SS Doğu Türkistan Alayı'nın kurulmasına öncülük etti.

Nuri Paşa, Tataristan'a kadar uzanan bölgede yaşayan tüm Türk halklarının Türkiye ile bütünleşeceğini öngörüyordu. Bu sebeple Türkiye, Almanya ile birlikte Sovyetler Birliği'ne karşı savaşmalı, Almanlar da Türk asıllı Sovyet esirlerinden ordu kurup Türkiye'nin emrine vermeliydi. Almanların bu görüşlere karşı şüphelerini giderebilmek amacıyla, Osmanlı ordusunda bu fikirleri paylaşan subayların çoğunlukta bulunduğunu, hükümetin bu görüşmelerden haberdar olduğunu, halkın ise bu fikirleri çabuk benimseyeceğini öne sürdü.

Nuri Killigil daha sonra fabrikasını genişleterek Söğütözü'ne taşıdı. Burada yeni motor ve makinelerle havan ve havan mermi üretimine başladı. Bir süre sonra fabrikanın silah üretmeyeceğini beyan etti. Fakat üretim gizlice devam etti. 1944 yılı sonu doğru savaşın Almanya tarafından kaybedildiği anlaşıldığında İsmet İnönü ve Türkiye Cumhuriyeti hükümeti Alman destekçilerine karşı sert tedbirler almaya başladı.

2 Mart 1949 günü saat 17.10 sıralarında fabrikada faili meçhul peş peşe üç büyük patlama meydana geldi. İlk patlama kimyahanede olmuştu. Oradan cephaneye sıçrayan ateş, mühimmatın patlamasına yol açmış, ertesi gün bile dumana kaplı patlamalar devam etmişti. Fabrika çevresi, kordon altına alındı. İçişleri bakanı, Ankara'dan gelerek soruşturma ile bizzat ilgilenildi. Aralarında Nuri Killigil'in de bulunduğu 27 kişi bu patlamada öldü. Killigil'in cesedi bulunamadı ve boş tabutla defnedildi. Patlamanın kimler tarafından gerçekleştirildiği ise meçhul olarak kaldı. Olayın siyasi bir sabotaj olduğu da iddia edildi. 18 Mart'ta olay mecliste görüşülürken, bazı milletvekillerinin "hadise örtbas edilmeye çalışılıyor" diye itirazda bulunmaları, bu ihtimalin gözden uzak olmadığını göstermektedir.

23 Mart günü başbakan, mecliste açıklamalarda bulundu. Bu açıklamanın ardından yapılan kapalı celsede ne konuşulduğu hiç kimse bilmiyordu. Bilinen tek şey, müzakerelerin konuyla ilgili olduğu.

Killigil tabancası

Nuri Killigil tarafından sınırlı sayıda üretilmiş 9 mm çapında, yarı otomatik tabancadır. Zamanının ilerisinde bir tasarıma sahiptir. Mükemmel durumda saklanmış bir örneği İstanbul Harbiye Askeri Müzesi'nde bulunmaktadır. Tabanca, Killigil'in mirasçısı tarafından müzeye bağışlanmış ve özel kutusunda ilk günkü gibi saklanmaktadır. Yedek şarjörü ve mermileri ile bir arada görülmektedir.

KORE SAVAŞI.

KORE SAVAŞI (1950 – 1953)

II. Dünya savaşı sonrasında 2 kutuplu bir dünya ortaya çıktı. Komünizm ideolojisini yaymaya çalışan SSCB ve karşısındaki ABD SSCB uzak doğuya yayılmak için rakibi ABD'nin 2 noktadan atılması gerekiyordu. I. si Güney Kore II. si Japonya'dan çekilmesi gerekiyordu. 1945 yılında ABD ve SSCB arasında yaptıkları anlaşmayla K.Kore'ye Rusya G.Kore'ye ABD yerleşti. Her ikisi de 1948'de ellerindeki bu bölgelerde birer Kore devleti kurdular. Bu iki devlet arasında 38. Enlem sınırıdır.

1949 yılının sonunda Çin de Komünizm hakim olunca Çini de arkasına alan Rusya 25 Haziran 1950'de K. Kore'yi G. Kore'ye saldırttı. B.M kendi üyelerine çağrıda bulunarak Rus destekli K.Kore'ye karşı askeri destek istedi. İlk olumlu cevap ABD'den ikinci olumlu cevap da Türkiye'den geldi. Türkiye Kore savaşına Tuğgeneral Tahsin Yazıcı komutasında bir Tugayla katıldı. Birleşmiş Milletler kuvvetleri ile müşterek K. Kore, SSCB ve Çinin "Gönüllüleri" arasındaki savaş 3 yıl sürdü. Bu üç yıllık süreç içerisinde tarafların hiçbirisi diğere kesin üstünlük sağlayıp zafere gidemedi. Neticede Mart '1953 yılında SSCB lideri Stalin ölünce Sovyetler barış görüşmelerine razı oldu. 27 Temmuz 1953 de imzalanan Panmunjan mütarekesiyle savaş sona erdi. Mütarekelere Çin'de katıldı.

Panmunjam Mütarekesiyle Kuzey ve Güney Kore arasındaki sınır yine savaş öncesinde ki 38. Enlem oluyordu. Yani değıŐen şey yoktu. Yalnız değıŐen tek şey SSCB nin ABD'yi Kore'den çıkarmayacaklarını anlamış olmalıdır. Bunun yanı sıra Türkiye'nin uzak doğudaki bu askeri mücadelesi esasında II. Dünya savaşı sonrasında Boğazları, Kars ve Ardahan'ı isteyen Rusya ile ilk mücadelesidir. Türkiye'nin burada gösterdiği üstün askeri performans Türkiye için Rusya'ya yönelik bir caydırıcılık olacaktır. Ayrıca Rus tehdidine karşı Türkiye'nin NATO'ya girişi için bir referans olacaktır ve neticede öyle de oldu.

DERSİM İSYANIN GERÇEK YÜZÜ.

DERSİM İSYANIN GERÇEK YÜZÜ.

Dersim isyanının Alevi talepleri veya haklarıyla hiçbir ilgisi yoktur işte gerçekler...

1937/38'de yaşanan Dersim isyanı, bu bölgedeki en son ayaklanmadır. Ve ayaklanmanın Alevilerin haklarıyla ya da talepleriyle en küçük ilgisi yoktur. Bu bölgedeki derebeyleri, seyit olsun, aşiret reisi olsun; Aleviler uğruna tek kurşun atmamışlardır. Ve derebeyleri; kendilerine Alevi kesimi temsil ederek gelen iki önemli Alevi büyüğünü de reddetmişlerdir. Bunu tarihi olayları tek inceleyerek görebiliriz:

TUNCELİ'DE KÜRT YOKTU

Tunceli bölgesini gezenler göreceklerdir ki; burası yerleşime uygun olmayan; ulaşılması çok zor bir coğrafyadır. Daha çok o baskısından kaçan grupların saklandıkları bir coğrafya özelliğini gösterir Tunceli. Sivas'ın doğusuna kadan uzanan bir bölge kapsayan Tunceli'nin en eski halkı Zaza'lardır. Bunların dili ve kültürü ile Kürtlerin dili ve kültürü arasında hiçbir bağ yoktur bölgeye Türkler; MÖ 5. yüzyılda Kafkasya'nın kuzeyinden inmişlerdir. Sakaların (Sarı Türkler) kalıntıları bölgede beyaz tenli gözlü insanlar olarak karşımıza çıkıyor. MS 395'den başlayarak Hun Türklerinin Ağaçeri (Tahtacı) kolu da Kafkasları aşarak Bizans'la işbirliği halinde bu bölgeye ve Toroslara yerleştiler. Daha sonra Oğuzlar 950'lerden itibaren bölgeye geldiler. Burada daha sonra Türkmenlerin elinde kaldı. İran'da Alevi (Kızılbaş) Türkmen devleti, devleti kuran Şah İsmail, Tunceli'nin çevresinde hakim oldu. 1514'te çaldıran Savaşı'ndan sonra Osmanlılar Tebriz'e kadar girdiler. Bu süreçte Kürtler; Osmanlılara yardım ettiler. Fakat Kemah; Alevilerin elinde idi. Burasını 1515 mayısında zorlu bir kuşatma ile Yavuz Selim ele geçirdi. Bölgedeki Aleviler burayı kalesi düşünce buradaki Alevi Türkmenler de Tunceli bölgesine kaçtılar. Böylece; Tunceli'deki Türkmen nüfus yoğunluk kaybettiler. Bu dönemde Tunceli ve çevresinde Kürtler yoktu. Onlar daha çok İran sınırında bulunuyorlardı. Osmanlılar ile birleşen Kürtler Kızılbaş Türkmenlere kılıç sallamaya başlayınca; devletin desteği ile Batı'ya doğru yayılma fırsatı elde ettiler. Tarih açıkça gösteriyor ki; Kürt derebeyleri; Doğu Anadolu'daki Alevi Türkmenleri yok etmede Osmanlı Devleti ile işbirliği yaptılar. Kürt derebeylerinin ve Osmanlı yobazlarının Alevilere yaptıkları zulmü, Kemalist cumhuriyete yıkmaya çalışanlara ancak cahille anlatılmakla ahmaklar inanır.

SİVAS- KOÇKIRI İLE BAŞLADILAR

Dersim bölgesi Osmanlılar döneminde yağma hareketleri ile öne çıkmıştır. Kurtuluş Savaşı başlatılırken bu bölgede Koçkırı patlak verdi. Sivas'ın doğusundaki ve Dersim'in batısındaki Alevi aşiretlerin yer aldığı bu ayaklanmadaki amaç; bağımsız bir devleti kurmak idi. Bu gerçeği öğrenmek isteyenler, mutlaka; Baytar Nuri diye bilinen Dersimli Veteriner Mehmet Nuri'nin yazdığı Kürdistan Tarihinde Dersim isimli kitabı okumalıdır. Baytar Nuri; sıkı bir Kürtçüdür ve Kürdistan Teali Cemiyeti üyesidir. Kitabında, Türklere etmediği hakaret kalmamıştır ve yazdıklarını 'İntikam, intikam, intikam!' çığlıkları ile bitirmektedir. Kenan Koçkırılı Alişer yardımcı olmaktadır. Bu ikili Seyit Rıza'yı da yönlendirmektedir.

ŞEYH SAİD İSYANI.

ŞEYH SAİD İSYANI. SEPEPLERİ.

- Cumhuriyet yönetimini kendi çıkarlarına aykırı gören kişilerin “Din elden gidiyor!” parolasıyla bir kısım halkı kışkırtmaları,
- 1-Şeyh Sait ve adamlarının saltanat ve hilafeti geri getirmek istemeleri,
- 2- Terakkiperver Cumhuriyet Partisinin sert muhalefeti, laiklik karşıtı görüşleri,
- 3- İngiltere'nin, o sıralarda görüşülen Musul meselesini kendi çıkarları doğrultusunda çözebilmek için bölge halkını kışkırtarak ayaklanmaları desteklemesi,
- 4- Doğu ve Güneydoğu da ayrılıkçı akımların gelişmesi.

Şeyh Sait adında bir kişi, etrafına topladığı cahil kişilerle hükümete karşı ayaklandı. İsyanın amacı; Türkiye Cumhuriyetini yıkmak ve Osmanlı devlet düzenini geri getirmektir. Ayaklanma, 13 Şubat 1925'te Diyarbakır-Ergani ilçesinin Piran köyünde başladı. Kısa sürede Elazığ, Erzurum, Muş, Bitlis ve Diyarbakır'da etkili oldu, bölgeye yayıldı. İngilizler isyancılara silah ve cephane yardımında bulundu. Ali Fethi Okyar Hükümeti isyanın bastırılmasında başarılı olamayınca istifa etti. Yeni hükümeti kuran Paşa aldığı askeri ve siyasi önlemlerle isyanı bastırdı.

Alınan Önlemler:

- Bölgeye ordu gönderilmiştir.
- Bölgesel seferberlik ilan edildi (Doğu ve Güneydoğuda).
- Takrir-i Sükûn (Huzuru Sağlama) Yasası çıkarıldı (4 Mart 1925). Bu kanun 1929 yılına kadar yürürlükte kaldı.
- İstiklal Mahkemeleri kuruldu, suçlular cezalandırıldı.

Sonuçları:

- Ayaklanma bastırıldı, ancak Türk ordusu yıprandı.
- Ayaklanmada rolü olduğu gerekçesiyle Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatıldı (5 Haziran 1925).
- Ayaklanma nedeniyle Musul sorunuyla yeterince ilgilenilememiş ve Irak İngiltere'ye verilmiş (1926-Ankara Ant.)
- Türkiye Cumhuriyetini yıkmaya yönelik ilk isyan bastırılmıştır.
- Türkiye'de çok partili hayata geçiş için yapılan ilk deneme başarısızlıkla sonuçlanmıştır.
- Şeyh Sait İsyanı, Türkiye'de çok partili hayata geçiş için ortamın uygun olmadığını ve henüz demokrasinin tam anlamıyla uygulanmadığını göstermiştir.

Not: Şeyh Sait ayaklanması cumhuriyete ve inkılâplara karşı yapılmış ilk büyük isyandır.

İSTİBDAT DÖNEMİ (ABDÜLHAMİT)

İSTİBDAT DÖNEMİ.(ABDÜLHAMİT)

Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki bu yazı Sultan II. Abdülhamit Han'ı yargılama veya eleştirme yazısı değildir. O döneme İstibdat dönemi dendiği ile ilgili bir yazıdır ve içerikteki bazı noktalar iddiadan ibaret olabileceği gibi belgelerle sabit gerçektir.

Konu değerlendirilirken, döneminde eğitim hamlesi gerçekleştirmiş(ki Atatürk de dahil cumhuriyeti ilan eden kadronun tamamının açtığı okullarda yetişmiştir), küçük bir kız çocuğunun hayatını kaybetmesine üzüldüğü için hiç düşünmeden Şişli Et Fakültesi Hastanesini yaptırmış bir padişahın neden böyle bir uygulamaya gittiğini Osmanlı'nın içinde bulunduğu şartları da düşünerek sorgulamak ve anlamaya çalışmak gerekir.

İstibdat Dönemi, II. Abdülhamit'in I. Meşrutiyet yönetimine son verdikten sonra (1878) başlayan ve II. Meşrutiyet'in ilan edilmesine kadar devam eden, kontrolü tamamen ele aldığı bir dönemdir. İstibdat kelime anlamı despotizmdir.

II. Abdülhamit, Meclis-i Mebus anı kapattıktan sonra yavaş yavaş bütün yetkileri kendinde topladı ve kişisel konutu Yıldız Sarayı'nı devlet yönetiminin merkezi durumuna getirdi. Osmanlı tarihinin ilk geniş kapsamlı istihbarat örgütünü kurdu. bu örgütün amacı Abdülhamit'e karşı yapılacak darbe ya da ayaklanmaları önlemek, siyasi rakipler hakkında bilgi toplamaktı. örgütün hafiye sayısı her geçen gün arttı ve çok geniş kapsamlı bir örgüt haline geldi. bilgi toplayan bu kişilere jurnalci (istihbaratçı) deniliyordu.

İstibdat dönemi uygulamalarının başlıca araçları, basına uygulanan sansür, her tarafa yayılmış bir hafiye örgütü ve jurnalci. 1881'de bir komisyon kurularak bu komisyona basın-yayın organlarını denetleme yetkisi verdi. gazete ve dergiler sık sık kapatıldığı gibi padişahın oturduğu Yıldız sarayını çağrıştıran "yıldız" gibi bazı kelimelerin yayınlarda kullanılmasının yasaklanması listeler oluşturuldu.

İstibdat döneminde jurnalcilik faaliyetleri o kadar abartılmıştı ki, gizli hafiyeler halktan insanları maaşa bağlayarak jurnalci faaliyetleri yaptırıyordu. bu faaliyetlerde pek çok masum insanın da canı yanmıştı. Bu durum elbette II. Abdülhamit'in isteğiyle şey değildi, zira hiç suçu günahı olmayan insanlar bile darbe ya da ayaklanma söylemlerine maruz kalıyor ve cezalandırılıyor. Bu noktada jurnalcilik faaliyetlerinin kontrolden çıktığını söyleyebiliriz.

II. Abdülhamit'in kontrolü tamamen elinde tutmaya çalıştığı istibdat dönemi 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle sona erdi. Bundan sonra devlet, ağır bir yenilgi ile noktalanan I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar İttihat ve Terakki Partisi'nin kontrolüne geçmiş oldu.

UÇAK FABRİKASI ATATÜRK'LE KURULDU,1950'DE KAPANDI.

UÇAK FABRİKASI ATATÜRK'LE KURULDU,1950'DE KAPANDI.

Mustafa Kemal Atatürk havacılığa büyük önem verirdi. Cumhuriyet'ten hemen sonra havacılık gelişmelerini incelemek ve araştırmak için Avrupa ülkelerine heyet gönderdi. Altı uzmandan oluşan bu heyetin üyelerinden biri ilk pilotlarımızdan Vecihi Hürkuş idi. Vecihi Hürkuş geziden döndükten hemen sonra projelerini gözden geçirmiş ve ilk Türk uçağını inşa etmeyi başarmıştı. İlk uçağın adını VECİHİ K-6 koymuştur. Bu uçakların devamı da gelmişti.

1936'da başladı

Nuri Demirağ ilk uçak mühendisimiz Selahattin Alanı ortak ederek uçak inşa etmeye başladı. 17 Eylül 1936 Beşiktaş'ta bir atölyesi açarak işe başladı. Nuri Demirağ NU.D 36 (1940), NU.D 38 (1944) yıllarında Türk malı uçaklar yapar. Bu uçaklar Amerikan yapımı uçaklarla boy ölçüşebilecek niteliktedir. THK, Beşiktaş'taki fabrikaya ilk olarak 65 adet planör, sonrasında 65 adet başlangıç eğitim uçağı sipariş etti. Planörler, 1937-1938 yıllarında tamamlanarak teslim edildi Nuri Demirağ'ın Beşiktaş'ta kurulan fabrikada yapılan ve hiç bir bozukluk göstermeden başarılı uçuşlarına devam eden uçakları, Türkiye'de olduğu kadar yurtdışı da büyük yankılar uyandırmıştı. Hele çift motorlu, barışta yolcu uçağı, savaşta istenildiği zaman eksiksiz bir bombardıman görevini yerine getiriyordu Türklerin kendi uçaklarını kendilerinin yapması belli başlı uçak fabrikalarını endişelendiriyordu. ve Almanlara göre Amerika'nın endişeleri daha büyüktü.

Ancak Atatürk öldükten sonra bu alana ilgi azalmış devlet desteğini çekmiş Amerika'ya -Türkiye'ye uçak satması için- ön ayar olan kişi Ahmet Emin Yalman Acenteliğidir. 1939'da THK, sipariş ettiği 65 adet uçak zamanında teslimat yapılmaması gerekçeleriyle sözleşmeyi feshetti.

Sam Amca ve uzantıları

Ne gariptir ki THK'nın almadığı bu uçaklar 16.000 uçuş yapar, senelerce uçar ve bir tek kaza dahi olmaz. 1941-44 yılları arasında ABD Türkiye'ye 95 milyon dolarlık savaş malzemesi vermiş ABD'den gelen malzemelere bir bedel ödenmemesine rağmen malzemelerin bakımı için her yıl bütçeden 400 milyon TL aktarılır ABD Yalman'a uçak sanayi konusunda temsilcilik verir. Ne hikmetse yakınlarının acentesi olduğunu bile Fransızlar da Yalman'a acentelik verir. Bu acenteliğin uçaklarını alıp da Nuri Demirağ'ın uçaklarını almayan 1949'un Hava Kuvvetleri Komutanı şu vahim sözleri söyler: "Amerikan yardımından bedava yararlanarak almak dururken uçak fabrikasına sipariş verirsem yarın bu millet beni asar." 1920'li ve 1930'lu yıllarda büyük fedakârlıklar edilen savunma sanayi imkan ve kabiliyetleri kaybedilmeye başlanmış ve yurtiçi siparişleri azalmış ve tüm bunlardan dolayı askeri fabrikalar ve sivil teşebbüsler 15 Mart 1950'de- ki kanunla kapatılmıştır. Nuri Demirağ , uçak sanayinde destek gören ve önü kesilmeseydi, Türkiye ekonomisi, globalleşme sürecinin neresinde olurdu acaba?

YÖRÜKLERİN TARİHÇESİ.

YÖRÜKLERİN TARİHÇESİ

Yörükler, atlı – göçebe Türk kültürüne uygun yaşantılarını diğer bir çok Türk topluluğuna göre daha uzun süre devam ettiren yerleşik düzene nispeten yakın zamanlarda geçen türk topluluklarından birisidir. Bu hayat tarzı onları karakterlerine yansıyan onların temel özellikleri haline gelmiş bir takım hasletleri vardır.

Yörükler hoşgörülü ve yardımsever insanlardır Yüksek yaylalarda çarşı pazardan uzak yaşadıkları için ihtiyaç duydukları şeyleri yine başka Yörüklerden karşılamak zorundadırlar. Bu mecburiyet onlara imece sistemini ve paylaşmayı çok iyi öğretmiştir. Yörükler çalışkandırlar, hayatlarını yaylalarda sürdürmek ve daha rahat yaşamak için ihtiyaç duydukları şeyleri kendileri üretmek zorundadırlar. Bu yüzden her Yörük obası aslında bir tür entegre fabrika gibi çalışır. Peynir, yağ, yoğurt yaparlar, koyunlarını yün elde ederler, bu yün ile kilim, halı, çadır çulu, pantolonluk kumaş dokurlar, kazak, eldiven, çorap gibi giysiler örerler, deri işler, post, çarık, çanta, peynir tuluğu yaparlar. Kısacası her Yörük obası bağımsız bir ekonomik birimdir.

Yörükler özgürlüklerine düşkünlüdürler, Özgürlükleri için tehlike olarak gördükleri ev-bark, tarla-bahçe sahibi olma işine hiç meyletmemişler, Anadolu'nun uçsuz buçaksız yaylalarında o pınar başı senin bu pınar başı benim dolaşip durmuşlardır. Yerleşmeleri için yapılan baskılara uzun süre direnmişlerdir. Yörükler bir süreliğine de olsa yerleştirilseler dahi bir fırsatını yine eski yaşantılarına dönmüşlerdir.

Bu çabalarının özeti şudur:

“Ferman padişahınsa dağlar bizimdir”

YÖRÜKLERİN AİLE YAPISI

Yörükler daha çok erkek hakimiyetine dayanırdı. Yörüklerde esas evlilik şekli tek evliliktir. Umumiyetle evlenen çocuklar, baba ile birlikte yaşardı. Bu yüzden büyük aileler meydana getirirlerdi. Yörükler, amca kızı, dayı kızı, amca ve teyze kızı gibi yakın akrabayla evlenirlerdi.

YÖRÜKLERİN İDARETEŞKİLATLANMALARI

Yörükler Oba, Oymak, boy ve ulus şeklindeydi. Yaylak ve kışarlarda bir soyun yaşadığı alana Oba denirdi. Bu terim zamanla kaybolmuş ve yerini mahalle kelimesi almıştır.

Bir veya iki oba halkına Oymak denirdi. Oymakların başında kethüda bulunurdu. Yörükler buna kahya derlerdi birkaç oymak birleşmesinden meydana gelen topluluklara boy adı verilmektedir. Boyun başında Boybeyi bulunurdu. Boy beylerine daha sonra Yörük başbuğu adı da verildi. Birkaç boyun birleşmesinden ulus meydana gelir bunun başkanlarına ulus beyi denirdi.

YÖRÜKLERİN DÜĞÜN NİŞAN ADETLERİ

Oğlu evlenme çağına gelen Yörük ailesi kendisine uygun bulduğu ailenin kızına dünür giderdi. Eğer olumlu cevap alınırsa kızı evinde kahve içilirdi. Bunu tersi olursa dünürçüler hemen evi terk ederlerdi. Dünürçüler uygun cevap aldıkları zaman oğlan tarafından hazırlanan ve bareberinde getirdikleri şerbeti içerlerdi, uygun cevap alınıp söz kesildikten sonra beylik ismi altın oğlan tarafından seçilen kadınlar, kız evine giderler ve kıza nişan takarlardı. Nişanlar, elbise altın gümüş gibi ziynet eşyalarıdır. Oğlan tarafı kızın iblise, mutfak ve diğer eşyalarını aldıktan başka kızın akrabalarına da uygun hediyeler alırdı. Bunun ismini nişan denirdi. Kız başka köyden gelecek olursa ağlan babası davet edeceği köylerin her odasına ve her oda ahibine ayrıca birer yemlik (davet hediyesi) gönderirdi.

Kız evinde kına gecesi yapılırdı. Gelinin gideceği gün kız evinde hazırlanan ve oğlan tarafından önceden kız evine gönderilen çeyizler kapının önüne çıkarılırdı. Kız evinde yüzü alla örtülü olarak çıkarılan gelin ata bildirilirdi. Çeyizler de yükletilip oğlanın götürülürdü. Oğlan evine götürülen gelinin yollarda sıklıkla çocuklar tarafından ipler gerilir. Çocuklara hediyeler verilerek gelin Gelinin güveyin evi önünde yengeler attan indirirdi. Gelin attan inmeden önce güveyin yakın akrabalarından biri başına üzüm şeker, arpabuğday, para gibi şeyler serperdi. Gelin attan ineneği sırada oğlan babası davet edilir geline hediye verir veya verir ederdi. Kaynana ve diğer yakınlar da çeşitli hediyeler verirlerdi. Gelin attan indikten sonra güveyinin evine gider çeyiz için ayrılmış olan ve dürü adı verilen bazı eşyalar davetlilere dağıtılırdı.

Damada törenle elbise giydirilirdi, Güvey elbiseyi giydikten sonra sağdıç adı verilen evli bir kimsenin evine götürülür, vakti gelene kadar güveye her türlü şakalar yapılır, güvey burada izin almadıkça yerinden kalkamaz gülemez ve söz söyleyemez. Bundan sonra meclise köyün hocası gelirdi Güveye gerdeğe ait sıhhi ve dini öğütler verir kendisine hayırlı bir evlilik için dua ederdi. Yatsı namazı kılındıktan sonra güveyi arkadaşları evine götürürler evin girip kapısı önünde hoca tarafından dua okunduktan sonra arkadaşları tarafından vurulan birkaç yumruk arasında güveyi eve girerdi.

Ertesi gün kadınlar gelini ziyaret ederler, bu ziyaret esnasında yapılan törene baş bağlama veya duvak açma adı verilirdi bir ay veya bir ay sonra damat gelinle beraber kayınpederin evine giderek büyüklerin ellerini ve dizlerin öptükten sonra kayınpeder kayınvalidesini evine davet ederlerdi. Bu davet günü kayınpeder de ayrıca bir gün için onları davet etmiş olur ki buna el öpme denir.

YÖRÜKLERİN ANADOLUDA YERLEŞTİĞİ BÖLGELER

Bu gün hemen hemen tamamen yerleşik hayata geçmiş olan Yörükler Aydın, Manisa, Kütahya, Antalya, Mersin, Adana, Malazgirt ve Balıkesir gibi muhtelif yerlerde yerleşmişlerdir. Eski ananelerini ve halen konar göçer yaşayışlarını sürdüren Yörüklerde v. Bilhassa Orta Toroslar üzerindeki Boklar dağlarının eteklerinde bulunan Güzeloluk, Yağdağ, Karagül, Eğriçayır, Perçengediği Sarıtaş gediği, Konçagediği, boyboğan, dülen çatalca, dikmen, yağlıpınar, Bastırık Dedeli, Berçin, Alaçayır, Cumayalık, Konu Yaylalarında yine toroslar üzerindeki Aladağlar eteğindeki Üçkapılı, Demirkazık, Baş Yayla, Alagöl, Göşdere, Dönberi, Taşhan Tekin ve Namrun yaylarında, Kozandağı eteklerindeki Uyuzpınarı, Seyhan nehrinin kolu Zamantı suyunun yamaçlarındaki Şen Yeniköy Bakırdağı, Kurşundağı, Çataloluk, Dereşimli, Gölalan, Çadırıyeri, boncuklubel, Boyduran yaylarında Binbola dağları

aynar pınarı, Yedi kardeş pınarı. Alapınar. Karagöl yaylaklı, Kemer gibi yaylalarda Nurhak dağlarındaki Gülkice, Akpınar, Beysögüt, Yamrıtaş, Isırganlı, Yapraklı ve abeş yaylarında yarı konar göçer halde yaşamaktadırlar.

YÖRÜKLERDEKADININ YERİ

* Yörüklerin yaşamında kadının önemli bir yeri vardır. Çadırın yönetimi evin en yaşlı kadınındır. Kadın evin direğidir. Çocuk kadın doğurur, konduğu kadın ağırılar, kilimi, çadırı, heybeyi, kolanıkadın dokur. Keçeyi kadın pişirir. (Dokumarı genellikle kü boyutlu, bol renkli ve motifleri özgündür) Hayvandan sütü kadın sağlar. Üzerlerine giyilen giysiyi kadın diker. Keçiden koyu kırkılan yünü, kılı o temizler, eğirir boyar birbir renkli motive dönüştürür. Çadırdaki dumanı tütürür, ekmeğe, aş yapar. Sözü Yörük kadını beş parmağında beş hüner, üretkenliğin, sevginin vefanın eşsiz bir örneğidir.

* Mektep, medrese görmemiş göçebe Türk kızlarının ibda edercesine meydana getirdikleri motiflerle müzeyyen halı ve kilim yükte hafiftir, ancak bir çuvalı doldurur. Fakat en modern bir şehirdeki, en mutena bir salonu ziynetlendirecek vasıfta, san derğerindedir. Ücra dağ başlarında umulmadık yerlerde büyük bir manevi kültürü temsil eder.

* Bir çadıra atlı bir misafir geldiği zaman onu mutlaka genç kızı yoksa kadın karşılar silahını alır, atını bağlar, en ağır döşek altına sermek ve yastıklarını dayanarak rahat etmesini için bir biri üzerine etrafına yığmakla ikram ve izaz eder, kahve ve a sunar.

* Yörükler tutucu insanlar değildir. Kadın, erkek dağda, bayırda rahatça konuşurlar. Genç kız, genç delikanlı ile birlikte koy keçiyi otlatmaya giderler. Kaçma, göçme olayına pek sık rastlanmaz, kimsenin namusuna leke gelmez.

YÖRÜK YEMEKLERİ

Kakaç, keşkek, topalak, sıkma-dürüm, kaymaklı bükme, bulgur pilavı, yoğur çorbası Yörük, sütlüaş, hoşmerim, pekmez helva, gelin önü, tepit(sızdırma), tavuk dolması, çalkama, yufka aş, sura, kölle, alca aş, kuzu etli genger, ateş pidesi, tas kapama, helva, çekme kebabı, etli aşır, kekik salatası, ayran aş, yuvarlama, ısırgan kavurması, Yörük mantısı, Yörük çorbası.

YÖRÜKLERİN BAĞLI OLDUĞU BOY

Yörük obaları, Türk boylarının dahil olduğu dört ana gruptan Karluk ve oğuzlara bağlıdır. Türkler dört ana gruptur. Dördün grubu göçebe ve konar göçer, hayvancılık yapan bozkır ve yayla Türkleri oluşturur Avşar, bekdik, Kaşgar, kazak Kırgız Türkleri Yörükler.

Oğuz boyları önce Bozoklar ve üçoklar olmak üzere iki gruba ayrılır. Bu iki grupta 12 şerden 24 oğuz boyu vardır. 24 oğuz boyundan Türkmen grubuna dahil edilebilecek boy sayısı en çok 11 dir. Bunlar, Alayuntlu (Alacaatlı, iyiatlı) bayat, beydili Çavuldur (Çavdarlı, Çavdar) Döğer, iğdir, kayı(Karakeçili) Kınık, Salur(Salar) yuva ve yüreğir

Bu boylardan bazıları 1880'lere kadar değişime uğrayarak Türkmenistan'da Alieli, Ata, Çavdarlı, Gökler iğdir. Kara, Sarı, Sa Teke(Akalteke) ve yemut oymaklarına dönüşmüş. Kuzey ve güney Türkmenistan (Horasan) da ise bu oymak adları Alili, ata (Atabay) çeverbaylar, çovdur, Gerkez, Gölken, iğdir, Kara keçilik. Nohurlu, Teke ve yamuş olmuştur.

Özellikle 11 yy.da Selçuklu göç politikası 13 YY.da moğal ve 15 YY.da Timur'un zorlaması ile Anadoluya 3 büyük türk boyu gelmiştir. Bunlar,

Horzum Yörük Boyu; Aydın, Balıkesir, İzmir, Kütahya, ve afyon yöresine Honamlılar yine Aydın, Isparta, Antalya, Teke Yörük Boyu; Antalya, Alanya, Burdur ve Fethiye yöresine yerleştirilmiştir.

Horzum Yörük Boyu; Adana, Mersin Honamlılar yine Mersin, Kahramanmaraş, Konya ve Aksaray'a iskan edilmişlerdir.

En son 1934'lerde iskan edilen türkiyedeki bu asya ana Türkmen boyuna mensup oymaklar kısmen isim değiştirerek kısmen büyük oymakların devlet tarafından parçalanıp yeni küçük oymak oluşturulmasıyla sayıları artmış olarak günümüze ulaşmış

Çoğu aile adı taşıyan küçük Türkmen oymak sayısı 2000'i geçmiştir. Anadolu'daki Büyük Türkmen oymakları ise şunlardır Atçeken, Bereli, Barak. Bekdik, Cerit, Çavdar, Danişmentli, Elbeyli(Ylbeyli) gök (Gökçeli) Halep türkmeni, ışıklar, iğdir, Karakoyunlu, Karakeçili, Kızılkeçili, Mamalı, Sarıtabanlı, teke, Yeni il Türkmeni, (caber, Musalı)

DEPREM NEDİR?

DEPREM NEDİR?

Yeryüzünde meydana gelen ani ve kısa süreli yer sarsıntısına deprem denir. Depremler oluş nedenlerine göre başlıca üç gruba ayrılır:

Deprem Çeşitleri ve Özellikleri:

Volkanik Depremler: Etkin volkanların faaliyete geçtiği alanlarda görülür. Etki alanları oldukça sınırlıdır.

Çöküntü Depremleri:

Çözünebilen kayaçların bulunduğu yerlerde yer altındaki doğal mağara ve tünel gibi boşlukların tavanlarının çökmesiyle oluşur. sarsıntılardır. Bu tür depremler genellikle karstik alanlarda görülür. Hissedilme alanları dar ve enerjileri azdır. Akdeniz Bölgesi'nde yaygındır.

Tektonik Depremler:

Etki alanları en geniş olan depremlerdir. Yeryüzünde görülen depremlerin %90'ı bu gruba girer. Levhaların hareketine bağlı olarak yer kabuğunun derinliklerinde meydana gelen basınçlar ve gerilimler sonucunda oluşur. Tektonik depremler çoğunlukla levhaların sınırlarında meydana gelir. Bu tür depremler büyük can ve mal kaybına yol açar.

Depremler belli merkezlerde meydana gelir ve deprem dalgaları adeta suya atılan taşın oluşturduğu dalgalar gibi merkezden çevreye doğru yayılır. Deprem dalgalarının aynı şiddette olduğu noktaların birleştirilmesi ile eş deprem eğrisi (izoseist) elde edilir. Yer kabuğunun derinliklerinde, deprem enerjisinin ortaya çıktığı odağa iç merkez (hîposantr), iç merkeze yeryüzünden yakın noktaya da dış merkez (episantr) denir.

Dış merkezin bulunduğu yer, depremden en şiddetli şekilde etkilenen sahadır. Buradan uzaklaştıkça depremin etkisi de azalır. İç merkez ile dış merkez arasındaki uzaklığa odak derinliği adı verilir. Odak derinliği ne kadar fazlaysa depremin yüzeyde hissedilmesi de az olur. Depremin şiddeti ile büyüklüğünü ölçen çeşitli aletler vardır. Bunlardan Mercalli ölçeğinde depremin şiddeti 1 ile 12 arasında ölçeklendirilmiştir. Bu ölçekle depremin şiddeti, insan, eşya ve yapılar üzerindeki etkileri ölçülür. Depremin büyüklüğünü ölçen aletsel bir ölçüsü olan büyüklüğü (magnitüd) Richter ölçeği ile tespit edilir. Richter ölçeği ile depremler 1 ile 9 arasında ölçeklendirilmiştir.

Yeryüzünde depremlerin iki belirgin kuşak boyunca yoğunlaştığı görülür. Bunlardan birincisi Alp-Himalaya deprem kuşağıdır. İkinci kuşakta depremler en çok Akdeniz çevresinde görülmektedir. İkincisi ise Büyük Okyanus (Pasifik) çevresi deprem kuşağıdır. Alp, Himalayalar Deprem Kuşağı Antiller'den başlayarak Akdeniz çevresi, Alpler ve Hindistan'ın doğusuna kadar doğu-batı yönünde uzanan kuşaktır.

İspanya, Kuzey Afrika, Yunanistan, Cezayir, Türkiye, İran, Kafkasya, Hazar Denizi ve Himalaya hattı, Pamir-Baykal hattını kapsamaktadır. Dünya'da meydana gelen depremlerin %25'i burada oluşur.

Büyük Okyanus (Pasifik) Çevresi Deprem Kuşağı Bu kuşak içinde depremlerin en yaygın görüldüğü yerler; Şili, Peru, Meksika, ABD, Asya'nın doğusundaki Kamçatka, Çin, Japonya, Endonezya, Malezya ve Yeni Zelanda'dır. Dünyada meydana gelen depremlerin %68'i bu kuşakta görülmektedir.

Yeryüzünde deprem riski az olan yerler ise;

Kuzeybatı Avrupa

Kanada'nın kuzeydoğusu

Grönland, Güney Afrika, Antartika

Asya'nın kuzeyi (Sibirya)'dır.

RUS İRAN SAVAŞI (TÜRKMEN ÇAY ANLAŞMASI)1789-1833

RUS İRAN SAVAŞI (TÜRKMENÇAY ANLAŞMASI)

İran, Transkafkasya'daki bölgelerinin Rusya'ya geçmesi fikriyle barışamaz. İngiltere'nin kışkırtmasıyla, kaybetmiş olduğu bölgeyi geri almaya çalışır. Rusya ise diğer taraftan, Ermenistan'ı da ele geçirerek, Transkafkasya ve Yakın Doğu'daki mevzilerini sağlamlaştırmaya çalışmaktaydı.

Pers veliahtı, Pers ordusu başkomutanı Abbas Mirza (1789–1833)

İngiliz ajanlar, Dekabristlerin ayaklanmasından sonra, Rusya'da taht kavgaları ve karmaşa başlamış olduğu haberleri yayarak ordunun ayaklanmış olduğu, krala itaat etmediği ve Rusları Transkafkasya'dan kovup kaybedilmiş bölgeleri geri almak için uygun zaman olduğu konusunda şahı ikna etmeye çalışmaktaydı.

60 bin kişilik İran ordusu, veliaht Abbas-Mirza önderliğinde 1826 Temmuzunda, Gülistan Antlaşması'nı ihlal ederek Rus sınırını saldırır. Yerevan'da bulunan Hüseyin Han'ın orduları ani bir saldırıyla Şirak ve Pambak sınırlarından içeri akın eder. İkinci Rus-İran savaşı başlar. İran ordusunun ani saldırısı, az sayıdaki Rus birlikleri ve sınır bölgesindeki halkı zor durumda bırakır.

İran orduları Temmuz sonunda Karabağ'daki Şuşi kalesini kuşatır. Kaledeki 1.700 kişilik muhafız birliği ve oraya sığınmış olan çevre köylerin halkı öz savunmaya başvurur. İranlılar, İngiliz uzmanlarının önderliğinde kalenin surlarını havaya uçurur ve 10 kez saldırır, fakat başarıya ulaşamaz.

Rus ordusu tümgeneralı Valerian Madatov (Madatyan, 1782-1829)

Kalenin muhafız birliği komutanı Albay Reut başkanlığındaki Rus askerleri ve Ermeniler dayanır. Savunma çatışmalarına katılan olan Lazaryan, Ermenilerin, tüm tahıl stoklarını savunmacılara sunduklarını belirterek, şöyle eklemektedir "Ermenilerin, ağaç torbalarını Şuşi Köyü'ndeki değirmenlere nasıl götürdüklerini hatırlıyorum. Bu tahıl orada, yüzbashi kardeşler Safar ve Rostom Tarkhanyanlar tarafından hızla öğütülüp tekrar kaleye geri yollanıyordu. Bu yardım olmadan muhafız birliği kesinlikle altı hafta ablukaya dayanamazdı. Abbas-Mirza, kendisi için son derece nefret edilesi bu değirmenleri birkaç kere ele geçirmeyi denedi fakat tüm bu denemeler, Tarkhanyan kardeşler tarafından yönetilen Ermenilerin kahramanca direnişi karşısında dağıldı". Karabağ Ermenileri, atalarının geleneklerine sadık olarak vatan topraklarını kahramanca savunuyorlardı.

Kafkasya kolordusu komutanı, general-feldmareşal İvan Paskeviç (1782–1856)

47 gün süren Şuşi savunması, düşmanın Tiflis'e saldırma konusundaki askeri planlarını belirgin bir şekilde engeller. Ermenilerin farklı kesimlerinde gönüllü birlikleri oluşturulmuş, düşmana karşı cesaretle çarpışmaktaydı. Lori-Pambak'ta Martiros Vekilov birliği yiğitçe dövüşürken, Ğazakh-Şamşadin'de ve Dilican'da ise rahip Grigor Manuçaryan'ın süvari birliği rakip tarafa ani bir saldırı düzenleyip, atak partizan saldırılarıyla yüzlerce aileyi esaretten kurtarır.

Ünlü Ermeni general V. Madatov'un 2.000 kişilik birliği 3 Eylül 1828'de Şamkhor yakınlarında, Abbas-Mirza'nın 10.000 kişilik ordusunu hezimete uğratar. Rus orduları da aynı ayda gerçekleştirilen Gandzak (Gence-çev. notu) meydan savaşında yeni bir başarıyla galibiyet elde ettikten sonra düşmanı kovalayarak, Ekimde tüm Karabağ'ı kurtarır.

Böylece, İranlıların 1826 yazında elde ettikleri başarılar kısa süreli olur. Rus orduları, aynı yılın sonbaharında, yerel halkın desteğiyle savunmadan saldırıya geçer ve düşmanı Rus sınırlarının dışına atar. Savaşın ilk etabı bu şekilde nihayet bulur.

1827 yılında askeri faaliyetler: Yerevan'ın ele geçirilmesi

Tümgeneralı Afanasi Krasovski (1780–1849)

1827 baharında Yermolov'un yerine atanan General Paskeviç önderliğinde, savaş tekrar alevlenir. Rus ordusunun öncü birliği Nisan başında Yerevan'a doğru ilerler ve aynı ayın ortalarında, direniş olmadan Ecmiadsin'i ele geçirir. Kısa sürede Nakhicevan (Nahcivan-çev. notu) hanı da teslim olur. Araks (Aras-çev. notu) kıyısında bulunan Abbasabad Kalesi'ni ele geçirmek amacıyla sürdürülen çatışmalarda İranlılar hezimete uğrar.

General Krasovski, yaz sıcağından korunmaları niyetiyle askerlerine Aragads'ın eteklerinde istirahat verdiğinde, Abbas-Mirza'nın 30.000 kişilik ordusuyla aniden Ecmiadsin'e saldırır. Krasovski'nin küçük birliği ve sayı açısından on misli üstün İran orduları arasında 17 Ağustos'ta, Oşakan Köyü yakınlarında kanlı bir savaş gerçekleşir.

Rus askerleri ve onlarla birlikte savaşan Ermeni gönüllüler, büyük bir cesaret ortaya koyup ağır kayıplar verdikten sonra Ecmiadsin'i, düşman eline düşmekten ve yıkımdan kurtarır. Bu çatışmada hayatını kaybeden Rus askerlerinin anısını ebedileştirmek için Oşakan'dan Ecmiadsin'e giden yolda, günümüze kadar duran bir anıt inşa edilir.

Nerses Aştaraketsi

İranlıların önemli kalelerinden biri olan Sardarapat, Ruslar tarafından kayıp vermeden ele geçirilir. Bunun üzerine Rus ordusu Yerevan'a doğru yürür ve şehri kuşatır. Yerevan kalesi, şehrin güney köşesinde, Hırazdan Nehri'nin yüksek ve kayalık kıyısında kurulmuş, üç taraftan iki sıra surlarla çevriliydi. Şehrin etrafında derin hendekler kazılıp suyla doldurulmuştu. Kale, Avrupa askeri uzmanların yönetiminde tahkim edilmişti. Hasan Han, bu kez de kaleyi teslim etmeyi reddeder. Paskeviç, kaleyi hücumla ele geçirme emri verir. Rusların kuşatma topları gece gündüz kaleyi bombardımana tutar. "Beş gün, beş gece, dağ-taş gürlüyordu. O kadar top güllesi kafasına ve kalbine değmiş, yüreği ağzına gelmişti", - diye yazıyordu olayların görgü şahidi İ. Abovyan. 1 Ekim 1827 tarihinde Rus ordusu kaleye girer. İranlıların Ermenistan'daki en sağlam ve son dayanak noktası düşürülür.

Kalenin üç bin kişilik muhafız birliği ve Hasan Han esir düşer. 100 top ve büyük çapta silah ve cephaneye ele geçirilir.

Paskeviç, Yerevan'ın ele geçirilmesi şerefine "Yerevan kontu" ünvanı elde eder. Ruslar ve Ermenilerin birçoğu "Yerevan kalesini fethi" madalyasıyla ödüllendirilir.

Yerevan'ın ele geçirilmesi, hem askeri, hem de siyasi açıdan büyük öneme haiz bir olaydı. Ermeni halkı, gelecekle ilgili güvencileri ve ümitlerini bu olaya bağlamıştı. Yerevan'ın ele geçirilmesi, Ermenistan'da olduğu gibi Ermeni kolonilerinde de sevinçle karşılandı. Ünlü Ermeni yazarlardan, Tiflis'ten H. Alamdaryan, Hindistan'dan M. Tağıatyan, Rusya'dan Nor (Yeni-çev. notu) Nakhicevanlı (Doni Rostov) Ermenileri "Vatanın kurtarılması adına" Ermenistan'a içten tebrikler yollar.

“Yerevan Kalesi’nin işgal edilmesi” (Frants Rubo’nun eseri)

Zamanın ünlü liderlerinden, Gürcistan Ermenilerinin dini önderi Nerses Aştaraketsi’nin rolü bu savaşta büyük olmuş ve vatandaşlarını şu yürekten çağrısıyla şevke getirmiştir. “Vakit geldi,- diye yazmaktaydı,- Ararat ülkesi ve Ermeni milletinin kurtuluşunu gözlerinizle göreceksiniz..., kalkın Ermeni yiğitleri, Pers boyunduruğunu silkeleyip atın, yaşlı Masis’i (Ermeniler tarafından Büyük Ağrı Dağı’na verilen isim-çev. notu) sevindirsin, vatan toprağını bir kez kanla boyayın ve hür yaşayın”.

Ermeni gönüllü bölüğünün bayrağı (1827)

Ermeni gönüllüler ve dekabristler savaşa aktif olarak katılır. 1827 baharında Nerses Aştaraketsi ve Harutyun Alamdaryan önderliğinde Tiflis’te oluşturulan gönüllü birlikleri, Rus ordusuyla birlikte askeri harekâtlara katılır. Mart 1827’de Tiflis’te, kişilik ilk Ermeni gönüllüler birliği oluşturulur. Şehirdeki bu listelere Mayıs ayında yaklaşık 600 gönüllü yazılır. Yerevan akını esnasında gönüllülerin sayısı artarak 1000 kişiye ulaşır.

Kafkasya’ya sürgün edilmiş dekabristlerden 70 subay ve 3.000 er de faal olarak savaşa katılır. Dekabristlerden Y. Laçinov, I. Puşçin, D. Davidov, İ. Burtsov, N. Orjettski ve daha başkaları bu savaşta göz doldurur. Dekabrist subayların derin askeri bilgileri, askerlerin deneyimi ve savaşa hazırlığı galibiyet için önemli faktörlerdi.

Türkmençay Antlaşması

Yerevan’ın ele geçirilmesinden sonra İranlıların barış isteyeceği beklenmekteydi, fakat olmadı. Rus orduları saldırıyı sürdürdü, maneviyatı bozulmuş olan düşmanı takip ederek, Tavriz’i (Tebriz-çev. notu), ardından da Kho’y’u, Salmast’ın bazı bölgelerini şehirlerini ele geçirir. İranlıların barış talebi, Ruslar tarafından kabul edilir. Tavriz’den Tahran’a uzanan yol üzerinde bulunan Türkmençay Köyü’nde 10 Şubat 1828 tarihinde barış antlaşması imzalanır. Rus-İran savaşı bu şekilde sona erer ve bundan önce iki komşu ülke arasında bir daha savaş olmaz.

Türkmençay Antlaşması

Doğu Ermenistan’ın Yerevan ve Nakhicevan hanlıkları ile Ordubad bölgesi, Türkmençay Antlaşması ile Rusya’nın egemenliği altına geçer. İki ülkenin savaş esirlerine vatana dönme izni verilir. İran egemenliğinde kalan Ermenilere, Ermenistan’a göçüp yerleşme izni verilir. İran, 40 milyon rubli askeri vergi vermeye mahkûm olur. İki ülke arasında diplomatik ilişki yeniden tesis edilir. İran vatandaşlarına serbest ticaret izni verilir vs.

Doğu Ermenistan halkı, Rusya’nın egemenliğine geçerek asimilasyon ve fiziki imha tehlikesinden kurtulur ve kaderi, can ve güvenliği elde ettiği, merkezileşmiş güçlü bir devlete bağlanır.

120 binin üzerinde Ermeni’nin, İran ve Osmanlı Devletinden Doğu Ermenistan’a göçü, Ermenilerin Transkafkasya’daki deniz kenarına önemli ölçüde değiştirir. Doğu Ermenistan, Ermeni milletinin toplanıp var olacağı sağlam ve emin bir merkeze dönüşür.

Rusya da geri kalmış bir ülke olmakla birlikte, İran’la karşılaştırıldığında daha ileriydi. Ermeni halkı Rus devletinin bünyesine dahil olup, ekonomik ve kültürel gelişme açısından daha kabul edilir şartlara sahip olur. Rus kültürü, Ermeni sanatı ve bilimi gelişmesine katkı yapar.

Benzer olumlu gelişmelerle birlikte, Rusya bünyesine katılan Ermenistan’ın hürriyete kavuşmamış olmasını ve milli-cemaa baskılara maruz kaldığını gözden uzak tutmamak gerekir. Ermeni halkının hürriyet çabaları bu açıdan gerçekleşmez ve millî bağımsızlık veya Rusya’nın himayesi altında devlet kurumunu yeniden tesis etmek için mücadele verir. Tüm bunlarla birlikte Doğu Ermenistan’ın Rusya’ya bağlanması, Ermeni halkı için belli oranda ilerici öneme haiz olmuştur

YAHYA KAPTAN,

YAHYA KAPTAN.

Bulgarlara düşman Sırp çeteleriyle işbirliği yaparak Bulgar komitacılarına karşı mücadele etti (1910 -1912). 1912'den sonra çete kurarak Bulgar komitacılarına karşı savaştı.

Balkan savaşı sırasında Sırp ordusu karşısında gerileyen Osmanlı kuvvetlerine Sırp ordusu hakkında bilgi verdi. Osmanlı ordusu Sırp ordusu karşısında geri çekilirken Bulgarların Türklere karşı giriştikleri hareketler sırasında Yahya Kaptan, Köprülü kasabasının idam edilecek olan Türk esirlerini kurtardı (1913).

Sırp-Bulgar savaşında Sırp ordusu ile işbirliği yaptı. Balkanlar'da sınırlar kesinleşince Sırp hükümetine sığındı ve hükümet tarafından kendisine nişan verildi. Bulgarların Sırp ordusuyla anlaşması üzerine Yahya Kaptan Selânik üzerinden İstanbul'a kaçtı.

Birinci Dünya savaşı sırasında Enver Paşanın kurduğu Teşkilâtı Mahsus aya girdi. Cemiyet tarafından gönderildiği Sırbistan'da başarılı sabotajlar yaptı.

Sırbistan dönüşü Irak cephesine gitti ve Halil Paşanın ordusunda Arap aşiretlerine karşı gerilla savaşı yaptı. İstanbul'a dönünce Yakup Cemil'in kurduğu gerilla teşkilâtına girdi. Yakup Cemil'in idamı üzerine Irak cephesine sürgün olarak gönderildi; bu cepheden dönüşü üzerine İstanbul'a döndü.

Enver Paşanın Kafkaslar üzerinden Anadolu'yu kurtarma mücadelesine çetesiyle katıldı. İngilizlerin İstanbul'u işgali sırasında İstanbul'a döndü. İttihatçıların tutuklanması üzerine çetesini dağıtarak Tavşancıla geldi.

Buradaki Rum. çetelerine karşı çetesini tekrar kurarak karşı koydu. Erzurum kongresinde bulunan Mustafa Kemal'e bir telgraf yazarak çekerek bütün kuvvetleriyle emrinde olduğunu bildirdi.

Fakat Gebze jandarma kumandanı Nail Bey, Yahya Kaptan'ı Ankara'ya şikâyet etti. Bunun üzerine yaver Abbas Bey ve Sırrı Bey oğlu, Yahya Kaptan ile görüşmeye yollandı.

Şikâyetin asılsız olduğu anlaşıldı ve Yahya Kaptan, Mustafa Kemal tarafından Ankara'ya çağrıldı ve onunla görüşerek Tavşancıla döndü. İngiliz işgal kuvvetleri Yahya Kaptan'ın yakalanması için İstanbul hükümetine baskı yapıyordu.

Bu sırada Yahya Kaptan gizlice İstanbul'a gelerek Bekir ağa bölüğünü bastı ve Halil Paşa, yarbay Şadi ve Küçük Talât gibi kumandanları kurtardı.

İngilizlerin baskısı üzerine Tavşancıl, Kuvayı İnzibatiye ve jandarma kuvvetleri tarafından kuşatıldı. Kuvvetleri, Rum. çetelerle savaş halinde olduğu için yalnız kalan Yahya Kaptan teslim oldu. Yolda, teğmen Abdurrahman tarafından, su içerken öldürüldü.

KURTULUŞ SAVAŞINDA (KOCAELİ)

KURTULUŞ SAVAŞINDA KOCAELİ.

Kurtuluş Savaşında Kocaeli Kocaeli ili 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi günlerinde, İzmit Mutasarrıflığı sınırları içinde idi. Mondros Mütarekesi gereğince İstanbul'a gelen itilâf devletleri kuvvetleri, Osmanlı savaş gemilerinin dökümünü yaparak, belirlenen gemilerin hepsini daha kolay denetleyebilmek amacıyla Haliç'te topladılar.

Ancak, oldukça büyük bir savaş gemisi olan Yavuz Zırhlısı'nın Haliç'e geçirilmesi imkânsızdı. Bu yüzden onun İzmit Körfezi'nin alıkonması kararlaştırıldı. 20 Kasım'da, Yavuz'u İzmit önlerine getiren İngilizler bununla da kalmayarak İzmit'e asker çıkardılar. İşgale karşı İzmit bölgesinde, merkezi bir direniş teşkilâtlanması olmadı. Bu durum şehirdeki güçlü itilâfçı-İttihatçı ayrılığının bölgenin yöneticilerinin İstanbul Hükûmeti'ne sıkı sıkıya bağlı olmasından kaynaklanıyordu.

Merkezî Direniş

İzmit'teki ilk merkezi direniş teşkilâtı, Sivas Kongresi'nin, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin ülke çapında teşkilâtlanması yolunda aldığı karar uyarınca kuruldu. Cemiyetin başkanlığına Hacı Ali Bey getirildi. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti İzmir Şubesi'nde İttihatçıların yanısıra Hürriyet ve İtilâf yanlısı kişiler de görev aldı.

İzmit bölgesinde kurulan teşkilâtların en önemlisi, 13 Kasım 1919'da İstanbul'da kurulan gizli Karakol Cemiyeti'nin Kocaeli Grubu'ydü.

Teşkilâtın sıkı çalışmasıyla bölgede 22 silâhlı müfreze meydana getirilmişti. Bu müfrezeler, bölgedeki ayrılıkçı Rum çeteleriyle karşı silâhlı direniş teşkilâtlamak. Anadolu'ya silâh ve cephane kaçırarak görevlerini yerine getiriyordu.

Anadolu'nun silâh ve araç ihtiyacını sağlamada çok önemli görevler üstlenen Karakol Kocaeli Grubu, önde gelen müfreze komutanlarından Yahya Kaptan'ın Ocak 1920'de öldürülmesiyle ağır bir darbe yedi.

22 Haziran 1920'de de genel saldırıya geçen Yunanlılar, 11 Temmuz'da da limana giren bir İngiliz torpidosunun koruması altında Karamürsel'e girdiler. İki gün burada kalan Yunanlılar çok sayıda ev ve dükkânı yağmaladıktan sonra kasabadan ayrıldılar. Ekim 1920'de, Batı Cephesi Komutanı Ali Fuad Paşa'nın başlattığı Gediz saldırısı başarısızlıkla sonuçlanınca, durumdan yararlanan Yunanlılar yeniden harekete geçerek Karamürsel'e kesin olarak egemen oldular.

27 Ekim 1920'de, İngilizler, iki yıldır işgal altında tuttıkları İzmit'i boşaltarak burayı da Yunan birliklerine devrettiler.

27 Haziran 1921'de Kocaeli Mıntıkası Komutanlığı'na tayin edilen Kâzım (Özalp) Bey, bölgedeki mevzileri ele geçirmekle görevlendirildi. Bunun üzerine harekete geçen birlikler 20/21 Haziran gecesi sallarla Sakarya'nın batı kıyısına çıkarak burada Yunan hatlarını ele geçirdiler. Yunanlılar bu saldırı karşısında İzmit ve Seymen İskelesi yönünde geri çekilmeye başladılar.

24 Haziranda İzmit'e giren Türk askerleri, şehirdeki Yunan kuvvetleriyle çatışmaya başladı. Yunanlılar İzmit'i bırakmak istemiyorlardı.

Türk birlikleri, giderek güçlenen Yunan savunması karşısında geri çekilmek zorunda kaldılar. Körfez'deki Yunan Kılıç zırhlısı şehir dışındaki Türk birliklerinin üzerine yoğun bir topçu ateşi başlattı.

Türk birlikleri, 25 Haziranı hazırlıkla geçirdikten sonra, 26/27 Haziran 1921 gecesi yeniden saldırıya geçtiler. Sonunda, Yunanlılar İzmit'i boşaltmak ve gemilere sığınmak zorunda kaldılar.

İzmit'in 27 Haziranda Türklerin eline geçmesiyle Ankara Hükûmeti'ne bağlı güçler İstanbul'un yakınlarına kadar gelmiş oldu. Karamürsel yönünde çekilen Yunanlıları takip eden Türk kuvvetleri 4 Temmuz 1921'de Karamürsel'i ele geçirdiler.

Temmuz 1921 sonlarında, İzmit ve Karamürsel'in yanısıra, Değirmendere ve Kandıra da kesin olarak Türk birliklerinin kontrol altına girdi.

KARS VE ARDAHAN'IN RUSLAR TARAFINDAN İSTENMESİ 1945

KARS VE ARDAHANIN RUSLAR TARAFINDAN İSTENMESİ.

Tutanaklara göre, Moskova konferansı sırasında İngiliz ve Sovyet heyeti arasında 19 Aralık 1945 tarihinde, saat 19.10'da Kars Sarayı'nda bir görüşme yapıldı.

Stalin, beraberinde Dışişleri Bakanı Vyacheslav Molotof olduğu halde, İngiltere Dışişleri Bakanı Ernest Bevin ve beraberinde kabul etti. İngiltere heyeti, bu görüşmenin tutanaklarını, ertesi gün Amerikan heyetine de verdi ve tutanakları içeren belgeyi Amerikan arşivlerine girdi.

Bu belge, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın belgelerinin tasnif edildiği, "Foreign Relations Of The United States: Diplomatic Papers" yayını (FRUS begeleri) içerisinde kamuoyuna açıldı.

Stalin-Bevin arasında yapılan bu görüşmenin tutanağına göre, toplantıda önce Bakü petrolü ve İran konuşuluyor, sonra Türkiye ele alınıyor. Türkiye konusunu Bevin açıyor ve Stalin'e, "Türkiye ile ilgili sorun nedir?" diye soruyor, "Terim yanlısı anlaşılabilir ama bir 'sınır savaşının' sürdüğünü gösteren belirtiler var" diye devam ediyor.

Bevin, "Biz Türkiye'nin müttefikiyiz ve bu sorunu anlamak istiyoruz" ifadesini kullanıyor. Bu konuda iki sorunun bulunduğu karşılığını veren Stalin, birincisinin Boğazlar olduğunu, ikinci olarak ise "Kars ve Ardahan'ı Sovyet sınırları içerisine katmak istediklerini" söylüyor.

İngiltere Dışişleri Bakanı Bevin, "Boğazlar 'da bir Sovyet üssü kurulması konusunda konuşmalar olmuştur" deyince, Stalin bunu teyit ediyor ve "Boğazlar 'da üs istediklerini, bu isteklerinin sürdüğünü" ifade ediyor.

Kars ve Ardahan ile ilgili olarak da Stalin, buraların, "Türkiye'nin ele geçirdiği topraklar" olduğunu iddia ediyor, "Bu durum düzeltilsin, 1921 öncesi sınıra geri dönlün" diyor.

1870'ten itibaren Çarlık Rusya'sının denetimine giren Kars ve Ardahan, Kurtuluş Savaşı sonrası Atatürk ve Lenin yönetiminde mutabakatı sonucu 1921 Kars ve Moskova antlaşmalarıyla geri alınmıştı.

Stalin dönemindeki Sovyet yönetimi ise "1921'de zayıftık, Türkiye bundan faydalandı, bu haksızlık giderilsin" iddiasını ortaya koyuyor.

İngiltere'den Türkiye'ye destek

Bevin, Stalin'in tehditleri karşısında Türkiye'nin yanında yer alacaklarının işaretini de verdi. Belgelere göre, ABD Dışişleri Bakanı James Francis Byrnes ile Moskova'da baş başa bir görüşmesi sırasında Bevin, "Sovyet politikası rahatsız edici" diyor.

Bevin, Amerikalı muhatabına, "Majestelerinin hükümeti (İngiltere Hükümeti), Rusya'nın Türkiye'ye yönelik tehditleri karşısında tarafsız kalmaz, Türkiye'nin yanında yer alacaktır. Sovyetlerin Boğazlar 'da üs ve Kars-Ardahan talepleriyle mutabık olmaları mümkün değil" diyor.

Ermenilerin kullanılmaya çalışılması

SSCB lideri Stalin, işgal etmeyi planladığı Türk topraklarına yerleştirmek, işgale gerekçe olarak kullanmak için dünyanın çeşitli ülkelerinden Ermenileri, II. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasındaki yıllarda, SSCB'ye getirtti.

Getirilen bu Ermenilerin, ABD Dışişleri Bakanlığı belgelerine göre, "Stalin'in Türkiye'den toprak ilhak etmesinde gerekçe olarak kullanılmaları" planlanıyordu.

ABD'nin Ankara Büyükelçisi Edwin C. Wilson, 19 Aralık 1945'te Washington'a gönderdiği bir mesajda, bu durum açıkça belirtiliyor. Büyükelçi, Ermenilerin SSCB'ye götürülmelerinin, "bunların ileride ilhak edilmesi planlanan Türk topraklarına yerleştirilmesi planının bir parçası olduğunu" belirtiyor.

Büyükelçinin mesajına göre, yalnız ABD, Avrupa ve Orta Doğu ülkelerinden değil, Türkiye'den de Ermenilerin SSCB'ye götürülmesine çalışılıyor.

İşleri bitince Sibiryaya...

Dünyanın çeşitli ülkelerinden SSCB'ye getirilen Ermeniler, işgal planlarının suya düşmesinden sonra bu kez SSCB yönetimi tarafından sorun olarak görülmeye başlanıyor.

ABD'de yayımlanan "Cold War International History Project Bulletin" adlı dergide yer alan bir belgeye göre, getirilen Ermenilerin Türkiye'ye yerleştirilemeyince, Moskova yönetimi tarafından, "Bunlar Batı ülkelerinden geldi, aralarında casus olabilir" gerekçesiyle Sibiryaya sürülüyor.

"<http://www.wilsoncenter.org>" adresinden ulaşılabilen bültende, Ermenistan Sovyet Cumhuriyeti Komnrist Partisi Sekretr Grigori Arutinov'un, Stalin'e gönderdiği, 22 Mayıs 1947 tarihli bir mesaj yer alıyor.

Bu mesajda, SSCB'den gelen Ermenilerin sayısının 50 bin 945 olduğu belirtiliyor. Ermenistan devlet arşivlerinin bugünkü Mr Karen Haçatriyan'ın sağladığı belirtilen bu belgede, gelenlerin gç koşullar altında kaldıkları, içlerinde geri dönmek isteyenlerin bulunduğu, hatta 21'inin sınırdan Türkiye'ye kaçtığı kaydediliyor.

KASR-I ŐİRİN ANLAŞMASI.

KASR-I ŐİRİN ANLAŞMASI

1638 senesinin 24 Aralık gününde dönemin Osmanlı Sultanı IV. Murad Bağdat'ı Safeviler'den geri almıştı. İnan bunun karşı barış istemek zorunda kalmış ve iki devlet arasında Osmanlı'dan Serdar-ı Ekrem ve Veziriazam KemankeŐ Kara Mustafa Paşa Safeviler'den Sarı Han'ın başkanlık ettiği bir heyet arasında 14 Mayıs gününde görüşmeler başlamıştı. 1639 senesinin 17 Nisan gününde antlaşma imzalandı. Bu antlaşma Kasr-ı Őirin adını taşımaktadır ve maddeleri Şu Şekildedir:

- Osmanlı Devleti Bağdat, Basra, Kerkük ve Doğu Anadolu'ya sahip olmaya devam edecek.
- Safevi devleti Revan'ı alacak.
- İki taraf da Mokur, Kars ve Kotor'da bulunan kalelerini yıkacak.
- Eshab-ı kiram ve İslam'a İnan'da svlmesi Safeviler tarafından yasaklanacak.

Bu antlaşma büyük önem taşımaktadır nk günümüzdeki Türkiye-İnan sınırı hemen hemen buna göre çizilmiştir. Tek fark Basra, Bağdat, Kerkük ve Revan'ın Türkiye'ye ait olmamasıdır. O dönem antlaşma imzalanmış ve karşılıklı heyetler gidip gelerek hediyeleŐmeler gerçekleŐtirilmiŐtir. Bu antlaşma bugüne kadar bahsedilen istisnalar hariç aynen kalmıştır.

BÜYÜK TAARRUZ.

: Kurtuluş Savaşı sırasında Yunan ordularına karşı başlatılan, 26 Ağustos 1922 ile 18 Eylül 1922 tarihleri arasında süren bir bağımsızlık hareketidir.

Atatürk tarafından yurt çapında organize edilip, düzenli bir ordu haline getirilen güçler, işgalci diğer ülkelere karşı etkili bir mücadele sergilemiş ve bu güçler bir şekilde ülkeyi terk etmişlerdir.

Fakat işgal ettiği topraklarda bağımsız Rum devleti kurma hayali güden Yunanlılar terk etmemekte ısrar etmiş ve İzmir'i kuracakları devletin başkenti olarak ilan etmişlerdir. Bunun üzerine, Atatürk büyük bir risk alarak orduya Yunanlıların üzerindeki hareket emri verdi. Eğer Türk ordusu kaybederse Sevr Antlaşması hükümleri gereği Yunanlılar topraklarımıza ebediyen saldıracaklar ve ideallerini gerçekleştirmiş olacaklardı. Bu sebeple sonucun mutlak galibiyet olması gerekti. İlk olarak Ankara'da doğru hareket etmekte olan Yunan ordusunun önünün kesilmesi gerekmekte idi. İki ordu 23 Ağustos 1921 tarihinde Sakarya Nehrinin doğusunda karşı karşıya geldi.

Türk ordusu Eskişehir ve Kütahya muharebelerinden yeni çıkmış yorgun ve donanımsız bir ordu olarak güç bakımından Yunan ordusunun çok gerisinde idi. Bunun bilincinde olan Atatürk Askerine; Hattı Müdafaa yoktur. Sathı Müdafaa vardır. O sathın bütünü vatandır. Bu vatanın her toprağı kanla sulanmadıkça terk edilemez. Emrini vererek herkesin kanının son damlasına vatanı savunması gerektiği mesajını yaymıştır. Bu moralle Fevzi Çakmak Paşanın komutasındaki ordu 20 gün süren savaşın ardından 5700'ü şehit olmak üzere yaklaşık 40000 kişi zayıat vermesine rağmen Yunanlıları geri püskürtmeyi başarmıştır.

Bu savaşın ardından Mustafa Kemal Paşa Mareşal ve Gazi unvanı aldı. Yunanlıları geri kaçırmayı başaran orduda takip eden güç kalmamıştı. Bunun üzerine halktan son bir özveri istendi. Son bir atımlık güçleri kalmıştı. Türk halkı bütün varını ortaya koydu. 200 bin Yunan askerine karşı toplam 185 kişilik bir ordu toplandı. Geriye kalan subaylarca hızlı bir eğitimin ardından Yunan peşine düşüldü. 26 Ağustos 1922 akşamı Mustafa Kemal yanında Fevzi Çakmak ve İsmet İnönü paşalarla beraber, Kocatepe'de ki yerini aldı ve sabah ezan sesiyle taarruz emrini verdi. 30 Ağustos 1922 tarihine kadar 4 gün süren çetin bir savaş yapıldı. Bu safhaya " Başkomutanlık Meydan Muharebesi" adı verildi. Savaşın sonunda Türk ordusu büyük bir zafer kazandı. Mustafa Kemal ve fikir arkadaşları; ordunun İzmir'e doğru kaçan Yunan asker kalıntılarının peşine düşerek tamamen ortadan kaldırılması gerektiği kararı aldılar. Mustafa Kemal'in tarihi sözü olan;" Ordular İlk Hedefiniz Akdenizdir İleri" ile ordu Yunan askerinin peşine düştü. 1 Eylül 1922 tarihinde başlayan büyük takip, 18 Eylül 1922 tarihinde Yunan askerinin Balıkesir- Erdek limanından ülkeyi tamamen terk etmesi ile son buldu. Türk ordusu İzmir valiliği binasına tekrar Türk Bayrağını çekti.

Bu zafer Türk ordusunun isimsiz kahramanları tarafından 15 gün gibi bir zamanda 450 kilo metre yolu yaya yürüyerek kazanılan bir zaferdir. Atatürk'ün büyük zafer için dediği gibi; unutulmamalıdır ki genç Türkiye Cumhuriyetin temelleri burada atıldı. Bu hayatı burada taçlandırıldı. Bu sahada akan Türk kanları, bu semada uçan şehit ruhları devletimiz ve cumhuriyetimizin Ebedi muhafızlarıdır. Ruhları Şad Olsun.

TURANCILIK.

TURANCILIK.

Türkiye'de dış Türkler'e yönelik ilgi 1890'larda başladı. Fransız tarihçi Léon Cahun'ün Asya Tarihine Giriş: Türkler ve Moğol eserinin Necip Asım tarafından yapılan Türkçe çevirisi (1896), Türkçü hareketin dönüm noktalarından biri idi. Daha önce Türkçe'de özel bir anlam taşımayan Turan kavramı Cahun'ün eseri sayesinde yaygınlık kazandı.

1904'te Yusuf Akçura'nın, Osmanlıcılık ve islamcılık akımlarına karşı Türkçülüğü savunan Üç Tarz-ı Siyaset adlı etkili kitapçı yayımlandı. 1908'de "Türk diye anılan bütün kavimlerin geçmişteki ve günümüzdeki durum, etkinlik ve eserlerini öğrenme öğretmek" amacıyla İstanbul'da Türk Derneği kuruldu. Derneğin kurucuları Yusuf Akçura, Necip Asım (Yazıksız), Velet Çelebi (İzbudak), Rıza Tevfik (Bölükbaşı) ve İstanbul Üniversitesi profesörlerinden Agop Boyacıyan idi.[3]

1911'de yine İstanbul'da kurulan Türk Yurdu Cemiyeti, kültürel çalışmaların yanı sıra Orta Asya Türklerine yönelik doğrudan doğruya siyasi görüşler de ileri sürdü. Mehmet Emin (Yurdakul) un önderlik ettiği cemiyetin kurucuları Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu ve Hüseyinzade Ali (Turan) gibi Rusya göçmenleri idi. 15 Mart 1912'de kurulan Türk Ocağı, Türkçü ve Turancı hareketinin asıl odak noktası oldu. 1912 ile 1930 yılları arasında bu örgüt, Türkiye'nin en etkili siyasi/ideolojik düşünce merkezi olarak kaldı. Türk Ocağı'nın kurucuları arasında, yukarıda adı geçen kişilere ek olarak Zeki Velidi (Togan), Reşit Galip, Ferit Tek, Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Halide Edip (Adivar) ve Adnan Adivar gibi aydınlar bulunuyordu.[4]

1913'ten itibaren Türk Ocağı ve genelde Turancı düşünce, İttihat ve Terakki yönetiminin tam siyasi desteğini kazandı. İttihat ve Terakki hareketinin "resmi" ideologu olan Ziya Gökalp, Turancı düşüncenin başlıca sözcüsü idi. Ziya Gökalp'in yanı sıra, hikayeciler Ömer Seyfettin Turan fikrinin popülerleşmesine katkıda bulundu. Mehmet Emin Yurdakul'un 1918'de Turana Doğru adıyla yayımladığı şiirler, Halide Edip'in Yeni Turan romanı, Ömer Seyfettin'in Yarınki Turan Devleti adlı risalesi, Fuad Köprülü'nün Türkçü başlıklı ilkökul okuma kitabı, 1913-1918 aralığında Turan fikrini yaydılar. I. Dünya Savaşı başlangıcında yayınlanarak (1914) ve Terakki yönetimi tarafından çeşitli dillere çevirilen Türkler bu Muharebede Ne Kazanabilirler adlı propaganda risalesinin yazarı Munis Tekinalp (asıl adı Moiz Kohen), savaşın ana hedefinin Turan'ı kurtarmak olduğunu savundu.[5]

Enver Paşa'nın Aralık 1914'te giriştiği birincil hedefi Erzurum'a kadar ilerlemiş Rusları yurttan atmak olan Sarıkamış taarruzu, ikincil stratejik hedefi Kafkasya üzerinden Orta Asya'daki Türklere ulaşmak ve bu yolla I.Dünya Savaşı'ndan Osmanlı'yı galip çıkarmaktı. Ancak bu girişim, 23.000 Osmanlı askerinin şehit olduğu bir yenilgiyle sonuçlandı. 1918 yazında Enver Paşa'nın kardeşi Nuri Paşa (Killigil) komutasında bir Türk birliği, Bolşevik Devrimi nedeniyle kargaşa içinde bulunan Azerbaycan ve Dağıstan'ı Rus işgalinden kurtararak bağımsızlığını ilan etti. Turan'ı kurmaya yönelik bu girişime de, Osmanlı Devleti'nin diğer cephelerde uğradığı yenilgi nedeniyle, Kasım 1918'de son verildi.

Cumhuriyet Döneminde Turancılık

1920'ler

Milli Mücadele'de İttihat ve Terakki'nin Türkçü ve Turancı kadroları önemli bir rol oynadığı halde, TBMM hükümeti 1920'den itibaren Turancı akıma karşı kesin bir tavır aldı. Bunda Eylül 1920'de Sovyet rejimi ile Ankara arasında kurulan diplomatik yakınlığın etkisi vardı.

Turancı düşüncenin tanınmış önderi Ziya Gökalp 1923'te Ankara'da Matbuat Müdürlüğü tarafından yayımlanan Türkçülüğün Esasları adlı eserinde Turancılığı "uzak mefkûre" ilan ederek, Türkiye devletinin kuruluşunu esas alan yeni bir Türkçülük talebini getiriyordu. Gökalp bu eserin basımından iki ay sonra Mustafa Kemal tarafından milletvekili adayı gösterildi.

Mehmet Emin Yurdakul Turana Doğru adlı şiir kitabının yeni baskısında bazı şiirlerini değiştirerek Turan sözcüğünün yerine Türkçü sözcüğünü getirdi. Ahmet Ağaoğlu, Halide Edip ve Yusuf Akçura, 1922 ve 1923'te çeşitli vesilelerle Turancılıktan vaz geçtiklerini deklare ettiler.[6]

1930'lar ve Turancılığın Yeniden Canlanması

Cumhuriyet döneminde Turancılığı üstü kapalı bir biçimde de olsa savunan ilk eser, Reşit Saffet Atabinen'in 1930'da yayımlanan Türklük ve Türkçülük İzleri adlı kitabıydı. Kitap, Türk Ocağı örgütü içinde hızlanan bir tartışma ortamında yayımlanmıştı. 1930'da Türk Ocakları Atatürk'ün emriyle kapatıldı.

1932'de Reşit Galip'in emriyle üniversiteden uzaklaştırıldıktan sonra yedi yıl Almanya'da kalan Zeki Velidi Togan, 1939'da Türkiye'ye döndükten sonra yayımladığı Bugünkü Türkistan ve Yakın Mazisi adlı eserinde, yakın gelecekte gerçekleşmesini umduğu Turan hayalini anlattı.

1930'larda yeniden güçlenen Türkçü-Turancı düşüncenin en radikal sözcüsü Hüseyin Nihal Atsız idi. Atsız 1931-1932'de Atsız Mecmuayı, 1933-1934 ve 1943-1944'te de Orhun: Aylık Türkçü Mecmua'yı yayımladı. 1939'da Bozkurt dergisini çıkaran Reşit Galip ile 1943'te Samsun'da Kopuz adlı Türkçü dergiyi başlatan Fethi Tevetoğlu bu dönemin diğer Turancı fikir önderleri arasında bulunuyordu. 1941-1944 yıllarında Orhan Seyfi Orhon Çınaraltı adlı Türkçü dergiyi yönetti. Bu dergide yazan emekçi general Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet, "Her Türkçü Turancıdır, her Turancı Türkçüdür" diyordu.

1944 Tevkifatı

Ana madde: Irkçılık-Turancılık davası

Nazi Almanyası'nın yenilmeye yüz tutması ve Türkiye'nin İngiltere-ABD ittifakına yaklaşmasıyla Türk basınında Turancılara yönelik sert eleştiriler boy gösterdi. Faris Erkman 1943'te yayımlanan En Büyük Tehlike adlı kitabında "Pantürkist, Turancı,

kuklalara" saldırarak, onları yabancı devletlerin hizmetinde olmakla suçladı.

"Milli Şef" İsmet İnönü, Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ı Ocak 1944'te emekliye sevkettikten sonra, 3 Mayıs 1944'te İstanbul ve Ankara'da Türkçü gençlerin düzenlediği Komünizmi Telin mitingleri yapıldı. 9 Mayıs 1944'te Şükrü Sarıhan hükümeti, aralarında Nihal Atsız, Zeki Velidi Togan, Reha Oğuz Türkkan, Nejdet Sançar, Fethi Tevetoglu ve Alpaslan Türkeş bulunduğu 30 kadar Türkçü-Turancı'yı tutukladı. Bir yıla yakın tutuklu kalan sanıklar, daha sonra, kendilerinin tabutlara yerleştirilip işkence yapıldığını ileri sürdüler. 29 Mart 1945'te Türkçülük davası sanıklarından onu ağır hapis cezalarına çarptı. Ancak aynı yılın Ekim ayında Askerî Yargıtay mahkûmiyet kararlarını esastan bozdu.[7]

1945 Sonrası

1950'li yıllarda Demokrat Parti ve daha sonra da Mareşal Fevzi Çakmak'ın kurduğu Millet Partisi içinde yer alan ve bağımsız örgütlü bir yapı göstermeyen Turancı hareket, o yıllarda siyasete egemen olan anti-komünizm düşüncesinin sağladığı zırhla bürünerek görüşlerini savundu.1969'da isim değiştirerek Milliyetçi Hareket Partisi olan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, diğer Turancılardan birçoğunu bünyesinde topladı.

Macaristan'da Turancılık

Orta Asya kökenli bir ulus olan Macarlar'da Orta Asya'daki akraba uluslara yönelik ilgi 1890'larda büyük bir hızla gelişti. 1900 yılında aristokrat kökenli aşırı sağcı siyasetçi ve tarihçi Kont Pál Teleki önderliğinde Budapeşte'de Turan Cemiyeti (Turáni Társaság) kuruldu. Birçok ünlü toplumsal şahsiyeti, bilim adamlarını ve ulusçu şairleri kapsayan cemiyetin amacı "Avrupa'da Orta Asya'ya, Dévény'den Tokyo'ya kadar Turan'ı aramak," "kardeş uluslar arasında,Macarların yönetiminde birliği sağlamak ve Turancı birlik bilincini yaygınlaştırmak" idi.[8] "Turancılığın, yani Macar olmanın birinci ödevi (...) Turan ülküsünü öğrenme ve bunu yaymak" idi.[9] Macar Turan Cemiyeti 1913'ten itibaren Turán adlı bir dergi yayımladı. 1920'de dokuz Turancı cemiyetin birliğinin katılımıyla Macaristan Turan Federasyonu (Magyarország Turáni Szövetség) kuruldu.

Macaristan'daki Turancı hareketin Türkiye ile neredeyse aynı günlerde örgütlenmesi, Turancı fikirlerin etkinliği kadar, belki de Alman İmparatorluğu'nun I. Dünya Savaşı arefesinde Rusya'ya yönelik politikalarıyla da ilgilidir.

Nitekim Macar Turan Cemiyeti'nin lideri Kont Pál Teleki II. Dünya Savaşı sırasında Hitler Almanyası'nın desteğiyle Macaristan başbakanı olacaktır (1941). Kafkasya kahramanı Nuri Paşa da uzun yıllar Almanya'da yaşadktan sonra 1938'de Türkiye'ye dönerek Hitler Almanyası'nın desteğiyle bir silah fabrikası kurdu; 1941'de Almanya'nın Ankara büyükelçisi Franz von Papen aracılığıyla Türkiye'deki Turancı harekete gizli destek sağladı. Nuri Paşa'nın Alman Dışişleri Bakanlığı'nın Türkiye işlerinden sorumlu müsteşarı Ernst Woermann aracılığıyla aktadığı görüşler, Almanya'da Turancılık Masası'nın ve SS Doğu Türkistan Alayı'nın kurulmasında r

RUM TARİHİ.

Türkçede Rum denince, Hıristiyan Ortodoks mezhebinden olan ve Yunanca konuşan kimse anlaşılır Rum, Romeos (Romalı) sözcüğünden bozularak günümüze ulaşmış bir terimdir Tarih içinde siyasi, ekonomik, kültürel anlam değişikliklerine bağlı başka anlamlarda da kullanılmıştır

FETİHTEN ÖNCE

MÖ 7 yüzyılda Boğazlar çevresine ilk yerleşenlerden Megaralılar, kentlerine, komutanlarının adı olan Bizas'ın adına atfen Bizantion dediler MS 2 yüzyılın sonunda kenti ele geçiren Roma İmparatoru Septimius Severius'un karısı İmparatoriçe Antonnina'nın adı verildi Nihayet 1 Constantinus zamanında, 11 Mayıs 330'da, kentin yeni kuruluşu kutlandı ve yeni adı Roma Constantinus olarak, Yeni Romalı dönemine başladı

Constantinopolis'te yaşayan halkın kendisine Roma vatandaşı anlamında Rum demesi, Caracalla'nın, 212'de ilan ettiği ve Roma İmparatorluğu içinde serbest yurttaş olan (köle olmayan) tüm halkı eşit yurttaş sayan tarihi kararına kadar eskilere götürülür Resmi dili Latince olan Doğu Roma'nın başkentine "Yeni Roma" da denmişti

Konstantinopolis halkı Bizans döneminde kendisine "Rum" -Romeos-, Doğu Roma İmparatorluğu'na da Romania; kullandıkları dile ise Yunanca -Hellençe- diyordu Bu dönemin ayırıcı kimliğinde iki özellik göze çarpar: Ortodoks mezhebi ve bu dinden köken alan kaynağını alan Yunanca

Bizans ve Çevresi

9-13 yy'larda Rumları tehdit eden iki düşmanları vardı: Batıda Katolik dünya ve Doğu'da İslam dünyası Bizans devleti ve halkı Doğu'dan ve Batı'dan sıkıştırılmakta, bu güçlere karşı toprak ve gelir kayıpları vererek gerilemekteydi Bu dönemin edebi ve dinsel metinlerinde bu korkunun izlerine rastlanır

Batı'da, Konstantinopolis'i yeniden ele geçirmek amacıyla bir Haçlı seferi hazırlıklarının arkası kesilmemişti Batı'yı durdurmak en etkili silah, Katolik ve Ortodoks kiliselerin birleşmesi formülüydü; yani Katoliklerin ilkeleri ve Papa, Bizans'ın Ortodoks halkı tarafından tanınacak, Batı'nın mezhep sapkınları suçlaması etkisiz kılınacaktı Bizans, yaşamının son dönemlerinde bu konuda hep açık tutmuştu

14 yy'da Bizans, Türkler ve Sırp'lar'a süregiden toprak kayıplarından sonra artık bütünüyle güçsüz ve etkisiz bir devlet duruma düştü Osmanlı toprakları ortasında kalan Konstantinopolis'in yöneticileri son ana kadar kiliselerin birleşmesini gündeme getirerek kurtuluşu Batı'da aradılar Aralık 1452'de Ayasofya'da, papanın temsilcileriyle birlikte Katolik ayin yapıldı, İmparatorluk birleşmeyi bir kez daha ve yeniden onaylarken, halk ve kimi din adamları aynı anda Pantokrator Manastırı'nda kendi mezheplerinden yana ayin yapıyorlardı Her şeyin bittiğinin belli olduğu 28 Mayıs 1453 gecesi imparator ile halkın bir arada Ayasofya'da yaptıkları son ayin ise Ortodoks geleneğine göre yapıldı

Anadolu'nun Türkleşmesi

Rum dünyasının Türk yönetimi altına girmesi Konstantinopolis'in alınmasından çok önce, 11 yüzyılda Türklerin Anadolu'ya girmesiyle başlamıştı Bu dönemden başlayarak, Rumların tarihi doğrudan ve kesintisiz bir biçimde Türklerle ilişkilidir Anadolu Rum toplumunun Türk-İslam yönetimi altında yaşamaya başladığı döneme sonraları Turkokratia (Türk yönetimi) demişler böyle bir egemenliğin bilincini taşımışlardır

Türk boylarının Anadolu'ya yönelmelerinin ideolojik gerekçesi cihattı Bu topraklarda iki farklı toplum karşı karşıya gelmişti Yerleşik Hıristiyan toplum ve göçebe ya da yarı yerleşik bir toplum olan Müslüman Türkler Güçsüzleşen ve yoksullaşan Bizans devletinin ordusu direnemiyordu Ağır vergiler altında ezilen Rum halkı ise Türkler'in ilerlemesine karşı çıkmıyordu

1373'ten sonra Bizans artık Osmanlıların vasalı durumundaydı; hareket özgürlüğünü bütünüyle yitirmişti Osmanlılar Konstantinopolis'teki taht kavgalarında söz ve karar sahibiydiler Venedik ve Cenova'nın yönetimindeki eski Bizans toprakları yaşayan Rumlarla, Anadolu'da Türklerin egemenliği altında yaşayan Rumların ekonomik ve dinsel özgürlükler açısından kıyaslanmaları İstanbul Rumlarınca da yapılıyor, tercih terazisi çoklukla Türklerden yana ağır basıyordu Türk yönetimi altında yaşayan Rumlar ikinci sınıf halk muamelesi görüyordu, kafir sayılıyor, cizye ödüyor, çocuklarını devşirme usulü yüzünden kaybedebiliyordu; ama gene de koşullar göreceli olarak daha iyiydi Türk egemenliğine giren yerlerde Bizans yasaları bütünüyle yürürlükten kalkmamıştı, din ve ticaret alanı daha serbestti, köylünün vergileri ve angaryaları Latinlerin egemenliğindeki yörelere göre daha hafifti İmparatorlardan sonra en önemli kimse olan Lukas Notaras'ın ünlü Latin başlığını görmektense kendisi içinde Türk'ün sarığını görmek daha iyidir! sözü bu kıyaslamanın özetidir

Yaklaşık 400 yıl içinde (1071-1453) Anadolu Rum nüfusunda büyük bir düşüş oldu Özellikle Anadolu Selçuklularının ortada kalkmasından sonraki karışıklıklar, istikrarsızlık ve güvensizlik yıllarında nüfus azalması hızlı olmuştur Ürün talanları ve köleleştirmeler bu dönemde sıklaşmış ve büyük yerel cemaatler erimiştir

Selçuklu Döneminde Durum

Anadolu Selçuklularının ve sonraları Osmanlıların Anadolu'ya egemen olmalarıyla, Anadolu'da yaşayan Rumlar politik ve k

merkezleri olan Konstantinopolis'in, Rum yönetici "aristokrasi"nin, Ortodoks kilisesinin ve genel olarak Bizans'ın ekonomik etkilerinden ve etkinliklerinden yoksun kalmışlardı Kilise bir yanda topraklarının ve gelirlerinin büyük bir bölümünü kaybetmiş devletin lojistik desteğinden yoksun kalmış ve ayrıca daha önceleri Bizans bürokrasinin üstlendiği kimi devlet görevlerini de kaybetmiş -yargı, cemaatin vergilerini toplamak gibi- üstlenmek zorunda kalmıştı Rumlar, ikinci sınıf halk olarak görüldü Ortodokslar ise vergiler verirdi, bu cemaate pek anlamı olmayan ve yalnız düşük statülerini vurgulamaya yönelik kimi ilkeler -giyimde zorunlu renkleri gibi- uygulanırdı, adalet önünde Müslümanlarla eşit konumda değillerdi, arada devşirme yöntemi ile çocuklarındaki değişiklikler oluyordular Bu ikinci sınıf cemaat statüsü, Rumların kendi (dinlerinden ve soyundan olan) devletlerini yitirmelerinin kaçınılmaz sonucuydu Bu koşullar altında halkın büyük bir bölümü genellikle "serbest iradeleriyle" dinlerini değiştirip Müslüman oldular

Birkaç yüzyıl içinde "Diyar-ı Rum", Türklerin yeni yurduna dönüştü
Osmanlı Dönemi

1453'te Konstantinopolis'in fethinden sonra Rumların yaşamında köklü değişiklikler oldu Cemaatlerin varlığı, dinleri ve hakları resmen tanındı; Fatih, Teodoros Agallianos'un söylevlerinden anlaşıldığına göre, Bizanslı danışmanlarının tavsiyesi doğrultusunda Ortodoks kilisesini yeniden kurdurdu Kiliselerin birleşmesine karşı çıkmış olan II Gennadios Sholarios köle olarak satılmış olduğu Edirne'de bulunmuş, İstanbul'a getirilmiş, Bizans geleneklerine uygun bir biçimde yeniden toplanan sinod tarafından patrik seçilmiş ve (gene Bizans'ta olduğu gibi) devletin başı olan sultanın da onayı ile tahtına oturmuştu

İki cemaat, yani egemen ve Müslüman olan "yöneticiler" in cemaatiyle savaşta yenilmiş ama "boyun eğdikleri" için varlıklarını koruyabilmeleri için verilmiş olan Ortodoks cemaat, İstanbul'da bu eşitsiz ilişkileri sürdürüp yeniden üretmek için yaklaşık 500 yıl bir arada yaşadı

Sultanın bir beratla tanıdığı haklara imtiyazlar dendi Güçlenen İstanbul kilisesi, Batı'nın Katolik dünyasına karşı bir zırh gibi kullanıldı, devletle işbirliği içinde, Ortodoksların aralıklarla İslam'a geçmelerine engel olamamakla birlikte, kiliselerin birleşmesini hesaplarına son vererek Katolikleşmeyi engelledi Ortodoks Patrikhane İstanbullu Rumların bugüne dek süren en eski kurumlarıdır Bizans'ın devamı sayılırsa yaklaşık 17 yy'lık bir yaşamı olmuştur

Patrikhane

II Mehmed'in sağladığı haklara göre kilisenin ve cemaatin başında sinod tarafından seçilen millet başı patrik vardı Patriğin Ortodoks halkların üstünde mutlak ruhani ve idari yetkileri vardı Kilise, evlilik, miras gibi özel hukuk alanındaki davalara bakabilirdi Sonraki yıllarda patrikler vergi işlerine de karışmaya başladılar Patrikhane üç yönetim biriminden oluşurdu: Sinodun seçtiği patrik ve Patrikhane'nin ileri gelenleri Ancak yönetime, sonraları Fenerliler sınıfını oluşturacak olan cemaat zengin ve güçlü sivilleri, Katolik ya da Protestan yabancı büyükelçiler ve Osmanlı yöneticileri de karıştırdılar

Patrikler genellikle devlete sadık kaldılar Ancak özellikle 1565-1620 arasında, Venedik, İspanya, Papa gibi Batıcı bir tutum alan giren patrikler de görüldü Başkaldıran din adamları ise gene genellikle Batı'da eğitim görmüş, Rönesans'ın da etkisinde kalmış olan kimselerdi

II Mehmed'in sağladığı imtiyazlar sonraki yıllarda aynı içtenlikle sürdürülmedi 1521'de İstanbul'da zorla İslamlaştırma girişimi oldu, 1586'da ise Patrikhane'nin kilisesi camiye dönüştürüldü 17 yy'ın ikinci yarısında, Girit Savaşı (1645-1669), Venedik'in İstanbul seferi (1684) ve Avusturya Savaşı (1682-1699) yüzünden Osmanlı yönetimi Hıristiyanlara karşı tutumunu sertleştirdi Bu dönemde iki patrik (II ve III Partenios) asıldı

Osmanlı yönetimi Rumların Batı Avrupa'daki Hıristiyan dünyası ile ilişkiler kurmasına, onlardan etkilenmesine ve özellikle inançlarını ve yöntemlerini benimsemelerine hoşgörülle bakmadı Zaten Rumlara sağlanan ayrıcalıkların temel amacı Ortodoksların Batı'yla olası bir işbirliğini engellemektir 1484'te patrik, 1439'da varılmış olan kiliselerin birleşmesi kararını reddetmişti bozdu Katoliklerle ilişkiler koptu Papanın eylem alanı, Osmanlı topraklarının dışında tutuldu

Kilise ve Patrikhane kurumu, yönetim biçimi ve anlayış olarak 19 yy'a kadar görece bir süreklilik sergiledi Kilise-devlet ilişkileri kesin bir çatışma ve karşıtlık görülmedi Avusturya ve Rusya gibi yabancı güçlerin girişimleri ve baskılarıyla Ortodokslara kirli haklar tanınmış, Rumların hakları yeniden doğrulanmış, kilise kurma hakkı tanınmıştı Ancak 19yy'a girerken Osmanlı Devleti karşı Rumların direnci başladı Kosmas Aitolos (1759-1779) dini kullanarak cemaat kimliğini vurguladı ve idamına kadar bir etnik bilinci yaygınlaştırmaya çalıştı Osmanlı yönetimi de kiliseye karşı daha kuşkuluydu

Yunan İhtilali ve Fener Döneminin Sonu

1821 'de Yunan ihtilali ile "Fener dönemi" aniden son buldu Patrik Grigorios sorumlu cemaat başı sıfatıyla, başka din adamları halktan kimseler ise gözdağı verme amacıyla idam edildi Osmanlı yönetimi Fenerlilere artık güvenmedi, onları voyvodalık tercümanlık işlerinde kullanmadı Karşılıklı güvensizlik, Osmanlı yönetimiyle Fenerliler arasındaki çatışmayı körükledi Yunan ihtilali ile İstanbul'da başlatılmış olan sindirme hareketinin sonucunda Fenerlilerin bir bölümü Batı'ya, Rusya'ya ya da isyancı bölge olan Mora'ya kaçtılar

Fenerlilerin tarih içinde ikili işlevleri olduğu söylenebilir Bir yanda kültür alanında, yani dil, yazı, edebiyat ve düşünce alanı katkısıyla Yunan ulusçu gelişmelerinin temelini attılar, hatta Rumların örgütsel piramitinin başında bir tür yönetim özerkliği oluşturarak gelecekteki devlet örgütlenmesinin ilk nüvelerini ve deneyimlerini başlattılar, öte yanda ortaya çıkan "çağdaş" düşüncelere karşı bir tutum içine de girdiler Fenerliler kültür alanında ilerici, siyasal alanda tutucu oldular Örneğin, bu ikili özelliği sergileyen bir Fenerli aydın D Katarcis- Fotiadis'tir (1730-1807) İstanbullu Rumların da bu iki farklı görüşün arasında bölündükleri ya da bocaladıkları söylenebilir

Yunan Devletinin Kuruluşu

1829'da Yunan devletinin kurulması Rumların yaşamında önemli bir aşamadır O güne dek Osmanlı yönetimince bir cemaat

olarak algılanan Rumlar, birden yabancı bir devletin, Yunan devletinin uzantısı, hatta beşinci kolu diye algılanmaya başlandı. "Devlet" bu cemaate karşı güvensizlik duydu; Rumlar da devlete karşı yabancılaşmaya başladı. Fenerlilerin ve genel olarak Rumların devlet görevleri üstlenmeleri kısıtlandı.

İstanbul'daki tutucu Rum kesimle yeni kurulan ulusçu Yunan devleti arasında sürtüşme uzun süre gündemde kaldı. Yunan devletinin ilk eylemlerinden biri İstanbul Patrikhanesi'nden bağımsız kendi özerk kilisesini kurmak oldu. İki kilise arasındaki ilişkiler ancak 1850'de normale döndü.

İstanbul Patrikhanesi çevresi, Yunanistan'da gelişen ulusçu düşüncelere herhalde hiçbir zaman tam olarak katılmadı. 1840'larda ortaya çıkan Megali İdea yani tüm Yunanlıları ve yaşadıkları yöreleri yeni kurulan devlete katma düşüncesi, Patrikhane tarafından benimsenmedi. Patrikhane, kimi İstanbullu soylular, zenginler ve aydınlar, Osmanlı çatısı altında ama Ortodoks Rum olarak yaşamayı yeğlediler. Bu hareket kimi zaman Helen Osmanlılığı olarak da dile getirildi. Bu görüşün taraftarları Osmanlı Devleti'nin güvenini yeniden kazanarak 19 yy'ın ortalarından başlayarak devlet yönetiminde önemli mevkiler kazandılar.

Ortak bir Türk-Yunan devletinin kurulması için 1908-1912 arasında İon Dragoumes (1878-1920) ve Atanasios Suliotes-Nikolaos (1878-1945) İstanbul'da politik bir eyleme girişen illegal İstanbul Örgütü'nü kurdular.

Rumlar'ın Siyasal, Hukuksal Konumları:

Rumlar, Osmanlı Devleti'nin "millet sistemi" içinde özel bir statüde yaşadılar.

19 yy'a kadar Rumların ayrı ve "aşağı" konumda olduğunu gösteren uygulamalar, genel hukuk, yönetime katılma, din ve eğitim alanındaydı. Mahkemede gayrimüslimlerin şahitliği ikincildi. Gayrimüslimler özel vergiler öderlerdi; ticaret hakkı ve izni almaları zorlardı. Hıristiyanlar Müslümanlara kıyasla, az da olsa daha fazla vergi ve daha yüksek gümrük vergisi öderlerdi. Asker, subay ve devlet memuru olamazlardı. Hıristiyan kimliklerini koruyarak üstlenebilecekleri devlet görevleri, yabancı dil gerektiren kimi danışmanlık görevleriyle, genellikle 18 yy'dan sonra, voyvodalık ve tercümanlıkla sınırlanmıştı. Yeni kilise kurmak yasaktı; onarımlar izne bağlıydı. Hıristiyan erkeğin Müslüman bir kadınla evlenmesi yasaktı; Müslüman erkek gayrimüslim bir kadınla evlenebilirdi. Yasaya uymayanlar idam ya da linç edilirdi. Karma evliliklerde çocuklar Müslüman olurlardı. Hıristiyanlıktan Müslümanlığa geçiş serbest olmakla birlikte, ters yönde bir din değiştirme ölümle cezalandırılırdı.

Rumlar sakal bırakmazdı, belli renkte giysiler giymeleri gerekirdi, kaldırımda yürüyemez, ata binemezlerdi. Evleri taştan yapıldı, çok katlı olamazdı. Kürk giymeleri izne bağlıydı, Hıristiyan efendisi olan köle Müslümanlığı seçtiğini dile getirdiğinde salıverme gerekirdi.

Rumlar, siyasal haklarının sınırını genişletmek için kimi zaman Osmanlı yöneticilere ricalarda bulundular, zorladılar, bazen Osmanlı sınırları dışında ittifaklar aradılar. Yabancı devletler bu durumu fırsat bilip Hıristiyanları koruma bahanesiyle Rumları (ve genel olarak gayrimüslimlerden) yana girişimlerde bulunup Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karıştılar. Sonuçta bir Müslüman-Hıristiyan mücadelesine dönüşen ve dış güçlerin istismar ettiği bu siyasal mücadele, Rumlarla Osmanlı Devleti arasında kuşkuyu, güvensizliği artırdı ve toplumsal huzuru bozdu.

Azınlık Haklarında Reformlar

Osmanlı yöneticileri genellikle Batı'ya hoş görünmek ve baskılardan kurtulmak amacıyla, ama köklü bir siyasal değişikliğin yararına pek inanmadan, özellikle 19 yy'da bir dizi reformlara giriştiler. Gönülsüz yapılan reformlara Müslüman halk desteklenmedi; hatta yer yer karışıklıklar çıktı, protestolar görüldü. 1839'da Tanzimat Fermanı ile "can, ırz, mal güvenliği" sağlanacak vergiler ve askerlik konularında Müslümanlarla sair milletler arasında eşitlik tesis edileceği ilan edildi. Gerçekten de 1840'te Kanunnamesi'nin yürürlüğe girmesi ve idare Meclisleri'nin kurulması ile Rumlar yerel yönetimlere kısmen katılmaya başladılar. 1850'de Ticaret Kanunnamesi Osmanlı milletleri arasında, pratikte olmasa da hukuk alanında, eşitliği sağladı. Islahat Fermanı (1856) bu eşitliği yeniden onayladı, askerlik konularında eşitlik yönünde adımlar atıldı. 1856'da Meclis-i Vala-yı Ahkam-i Adliye ve 1868'de Şura-yı Devlet'e Rum delegeler tayin edildi. 1876'da Kanun-i Esasi'yi hazırlayan komisyonda da 2 Rum delege yer aldı. 1864'te yeni ve ileri bir eyalet ve vilayet yönetimi 1876'da da meşruti yönetim denendi ve aynı eşitlik vaatleri tekrarlandı.

Ancak çağdaş anlamda siyasal eşitlik çokuluslu Osmanlı Devleti içinde gerçekleşemedi. 70 yıl içinde eşitliği sağladığını ilan eden reformların dört kez yürürlüğe konması, bu reformların eşitliği bir türlü sağlamadığını gösterir. Eşit yurttaş kavramı toplumun Müslüman kesimi tarafından benimsenmedi ve pratiği uygulamaya konamadı. Girişimler her seferinde bir süre sonra tavsata dönüşen eski uygulamalara dönüldü. Ancak İstanbul Rumları bu gelişmelerden, gene de büyük yarar gördüler.

Rumların Altın Devri

Yunan ihtilalinin yankıları dindikten ve Tanzimat - Islahat Fermanı gibi reformlardan sonra, 19 yy'ın ortalarından başlayarak 1908'e kadar olan özellikle Yunan devletinin genişleme eğilimleri sergilemediği yıllarda, Rum cemaati en parlak dönemini yaşadı. Devletin güvenini yeniden kazandı ve özellikle Batılı devletlerin ticaret işlerinde aracılık yaparak zenginleşti.

Osmanlı Batı'nın Pazar ekonomisi yörüngesine girdiği 19 yy'da özellikle 1838'de İngilizlerle imzalanan antlaşmadan ve Batı sermayesinin girmesinden sonra (1855, 1858, 1860 yıllarındaki devlet kredilerinden sonra), Rumların bir kesimi tüccar, İngiliz Fransız tüccarların komisyoncuları, aracılığı ve banker (sarraf) olarak önem kazandılar. II Abdülhamid döneminde (1876-1909) Leonidas Zarifis, Hristakis Zoğrafos gibi bankerler devlete kredi verir konumdaydılar. Diğer ünlü bankerler arasında Evgenio Stefanovik Skilitsis, Mavrokordatos, İlyaskos vardı. İşadamları olarak da Simeon Siniosoğlu, Yorgos Hrisovergis, İoannis Haritonidis, İosifakis Eksercis gibi kimseler ün yapmıştı. Ayrıca kimi Rumlar hekimlik, mühendislik, avukatlık, öğretmenlik alanlarında da önemli mevkiler elde ettiler. Avrupa kökenli şirketlerde önemli idari görevler üstlendiler. Kalifiye işçi statüsünde olan işçiler de genellikle Rumlardı.

Kültürel Gelişim

Rumlar bu dönemde çok geniş ve etkili bir kültür ve eğitim gelişmesi sergilediler 1870'lerde İstanbul'da 26 dernek (silogoi) kurulmuştu Bunların en önemlisi 1861'de kurulan ve bir eğitim bakanlığı gibi yoğun bir çalışma içine giren Elinikos Filoloji Silogos Konstantinopoleos'tu Bu yıllarda 105 okulda 15000 öğrenci eğitim görüyordu 1844'te Heybeliada Ruhban Mektebi kuruldu, 1875'te Zappas'ın parasal yardımıyla Zappion Kız Lisesi, 1881'de Zarifis ve başka zenginlerin yardımıyla Fener Lisesi (Megale tou Genous Schole), 1890'da banker Zoğrafos'un yardımıyla Beyoğlu'nda Zoğrafyon Rum Erkek Lisesi inşa edildi 1909'da Heybeliada'da Ticaret Okulu, 1909'da Beyoğlu'nda Dil ve Ticaret Okulu kuruldu Gene Beyoğlu'nda Hacıhristos'un Lycion Kız Lisesi, Ayia Triada, Ayios Konstantinos-Ayia Eleni kiliseleri kurulmuştu Bu dönemde kilise inşa etme yasağı da kaldırıldı

Cemaat parasıyla inşa edilen hayır kurumları da vardı 40 kadar binadan oluşan Balıklı Rum Hastanesi 1753'te hizmete girdi 1853'te Büyükdada'da yetimler evi kuruldu Rumların yoğun olarak yaşadıkları Tatavla'da 19 yy'ın sonlarında bir spor kulübü müzik derneği kuruldu 1906'da "Ara Olimpiyat Oyunları" şampiyonu olan Yorgo ve Nikolas Alibrantis kardeşler bu spor kulübünden idiler

Kimi Rumlar önemli devlet görevleri üstlendiler Stavrakis Aristarhis ve Spiridon Mavroyenis (Marko Paşa) II Abdülhamid'in kurduğu Kanun-i Esasi hazırlama komisyonuna girdiler Aleksandros Mavroyenis Viyana'ya, Ioannis Aristarhis Berlin'e, Grigoris Aristarhis Washington'a elçi olarak gönderildi Konstantinos Muruzis Atina'da elçi oldu; 1869'da Paris Kongresi'nde, 1871'de Londra'da Osmanlı Devleti'ni temsil etti Aleksandros Karateodoris (1833-1906), Roma'da elçi olarak bulundu ve 1878'de Berlin Kongresi'nde Osmanlı Devleti'ni temsil etti K Musuros 1840-1848 arasında Osmanlı çıkarlarını Atina'da elçi olarak etkili bir biçimde savundu Bu Rumlar, Atina merkezine bağlı olmayan, kendilerini Osmanlı Devleti'yle özdeşleştiren kesimden idi

Bu zengin ve etkin Rum cemaati içinde kültür düzeyi yükseldi Kitap basımı hızlandı, Moliere ya da Aishilos'un yapıtlarını sahneye koyan tiyatrolar ortaya çıktı Bu gelişmelerin etkileri Patrikhane'de de görüldü 1862'den başlayarak patrik, ruhanilerle sivil toplum bir arada oluşturdukları meclis tarafından seçilmeye başlandı

Bu durum toplumsal yapılanmaya da yansdı İstanbullu Rumların 8 üyesini seçtiği 12 üyeli Sürekli Cemaat Karma Meclisi, Küçük Sinod'la birlikte din işlerini yürütmeye başladı Üç yeni semtte, Galata, Beyoğlu ve Tophane'de, Rumların nüfusu 100000'e ve 1880'lerde İstanbul Rumlarının nüfusunun, İstanbul'a yeni göçlerden sonra yaklaşık 200000 kadar olduğu tahmin edilmektedir Beyoğlu, Rumların en yoğun buldukları ticaret ve kültür alanlarından biri oldu Bu yıllarda 80'den çok kilise, 500 ayazma ve dindarlara hizmet sundu

Rumlar, özellikle bu dönemden başlayarak İstanbul'a Batı yaşam biçimini getirdiler Burjuva sınıfına özgü ölçülü bir lüks, geleneksel kurallara karşı çıkan kadınlı erkekli modern bir eğlence biçimi, daha serbest kadın-erkek ilişkileri, Batı tipi giyim ve yabancı dillere verilen önemle, İstanbul'un Levantenleri ve yabancı uyruklu kimseleriyle birlikte kente kozmopolit havasını verdiler

Fener Yöresi

Fener yöresi bu yıllarda önemini kaybetti ve yalnız Patrikhane'nin geleneksel semti olarak yaşamını sürdürdü Fener Lisesi ve Yoakimyon Kız Lisesi Fener'in önemli kurumlarındandı Rumların belki ilk (ve herhalde son kez) politik ve ekonomik isteklerini dinamik ve demokratik bir biçimde dile getirmeleri bu "parlak" dönemin son günlerinde oldu Büyük bir katılımı gerçekleştiren politik protesto yürüyüşü 1908'de görüldü Gizli İstanbul Örgütü'nün yönettiği Politik Dernek (Politikos Sindesmos) 30000 üyesiyle Rumla Galatasaray'dan Babiali'ye yürüyüp milletvekili seçimlerindeki yolsuzlukları protesto etti

Atina-İstanbul Merkezleri:

Yunan devletinin kuruluşundan sonra Yunanca konuşan Hıristiyan Ortodoks halk iki merkez arasında kalmış oldu Atina bir merkezdi; İstanbul'daki Patrikhane ise ruhani bir merkez Bu ikilik bugüne dek kesintisiz süregelmiştir Atina ulusal çıkarlar ve tüm Yunanlıların lideri olmaya çalışırken, Patrikhane tüm Ortodoksların lideri konumunu sürdürmek istemiştir Bu mücadele çerçevesi içinde kimi zaman Yunan devleti yöneticileri devlet sınırlarını genişletmeye çalışırken (Megali İdea örneği) Patrikhane böyle bir davranışın Ortodoksları böleceğini savunmuştur

Ulusçu çatışmalar

19 yy'ın sonunda Türk milliyetçiliğinin ideologları Osmanlı Devleti içinde etkin olmaya başladılar Böylece Yunan milliyetçiliği karşı ortaya yeni bir güç çıktı I ve II Balkan savaşları, I Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı olarak bilinen Türk-Yunan Savaşı her ulusçu ideolojinin bir sonucu, hem de ulusçuluğu körükleyen politik gelişmeleri Osmanlı Devleti'nin güçten düştüğü, dağılıp doğru bir gelişme sergilediği ve İstanbul Rumlarının güç kazandığı 19 yy'ın sonları ile 20 yy'ın başında, Yunan ulusçuluğu ve yayılcı eğilimleri doruğuna ulaştı Megali İdea olarak dile getirilen bir Büyük Yunanistan düşü bu yıllarda Rumlar arasında kazandı İstanbul'daki okullar, dernekler, gazeteler ve genel olarak cemaatin büyük bölümü, bu ulusçu amaç doğrultusunda hareket ettiler

Rumlar, ekonomik ve kültürel gelişmelerine güvenerek nüfus ve güçlerinin üstünde amaçlar peşinde koştu Yunan ulusçu bir tür tarihsel hak iddiası ile, Yunanlıların azınlıkta oldukları Osmanlı yörelerine de göz dikti ve Yunan devleti egemenliğini Yunanlıları kapsayacak biçimde yaymak istedi

Osmanlı yöneticileriyle Rum cemaati arasındaki ilişkiler, Jön Türkler'in (İttihad ve Terakki'nin) 1908'de iktidara gelmesiyle bozuldu Rumlar (ve genellikle öteki gayrimüslim cemaatler) muhalefetin (Hürriyet ve İtilaf Fırkası gibi) yanında yer aldı Meclis ve milletlere özerklik tanımayan bir politikaya karşı olan ve liberal ekonomik anlayışıyla Rumların ekonomik çıkarlarına da yakın düşen Prens Sabahaddin'i tuttular Vasilaki Musuris-Gikis 1902'deki Jön Türk kongresinde Rum grubun başkanı, 1908-1909'da Kamil Paşa hükümetinde posta-telegraf nazırı idi, Prens Sabahaddin'in de yakını ve azınlıklar konusunda

danışmanıydı

İttihad ve Terakki, Rum cemaati ile anlaşmaya çalıştı A Mavroyenis'i Viyana'ya elçi gönderdi, Rum milletvekili sayısının arttırılmasını önerdi Ancak 1908'deki 26 milletvekilinin çoğu, muhalefetten yana tutum aldı 1912 seçimlerinde İttihad ve Terakki (ve bu partiye bağlı 15 Rum milletvekili), seçimleri kazandı, muhalefet ve onlarla birlikte Rumlar büyük bir yenilgiye uğradılar 1913'ten sonra artık Rum nazır atanmadı

Balkan Savaşı ile ve özellikle 1 Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti ile Yunanistan'ın farklı ittifaklarda yer almış olmaları sonucu gerilim arttı Rumlar yabancı bir devletin yandaşları gibi algılandılar Trakya, Karadeniz ve Ege bölgelerinde Rum cemaatleri yaşadıkları yerlerden Anadolu'nun içlerine sürüldüler 1914-1918 arasında amele taburları oluşturuldu; Rum erkekler pratik tür toplama kampı olan bu özel taburlarda toplandı Kasım 1915 tarihli yasayla kıyılardan Anadolu'nun içlerine doğru tehcir devam etti

1 Dünya Savaşı yıllarında Rum tüccar ve işyerlerine boykot kampanyaları başlatıldı ve genel olarak Rumlara karşı ekonomik alanda zorluklar yaratıldı İslamcılık ve Osmanlılık gibi ideolojik çözümler uygulanamayıp gözden düştü

Balkan Savaşı yıllarında, bu savaşların neden olduğu ve Balkanlar'dan Anadolu'ya doğru olan Müslüman nüfus akımının ve Anadolu Rum nüfusunun tehciri ortamında, ilk kez Türk- Yunan (ya da Müslüman-Rum) nüfusun mübadelesi gündeme geldi Ancak taraflar özellikle tazminatlar ve mübadeleye tabi halkın servetleri konusunda herhalde anlaşamadıkları için bu mübadele o yıllarda gerçekleşemedi 1 Dünya Savaşı'nın patlamasıyla bu girişim bütünüyle, 1923'e dek unutuldu Ama o yıllarda, hem Yunan hem Türk tarafının tek uluslu devlet modeline sıcak baktıkları anlaşılmaktadır

1918-1922 arasında Patrikhane de Yunan yayımcı politikasının yörüngesine girdi 25 Ekim 1918'de Patrik Yermanos Kavakopulos istifaya zorlandı ve yerine göreve atanan Doroteos yeni bir politika izledi Bu yıllarda Patrikhane politik girişimlerini Yunan politikasını ve Megali İdea diye bilinen geniş Yunanistan düşüncesini destekledi 16 Mart 1919'da kiliselerde Yunanistan birleşme isteği dile getirildi ve bu tarihten sonra Osmanlı yönetimiyle ilişkilerden kaçınıldı

İstanbul Rumları 1 Dünya Savaşı'nın sonunda İstanbul'un işgali döneminde, Türk halkını tedirgin edecek denli Yunanistan'dan yana gösterilerde bulundu ve yakınlığı dile getirdi Kimi İstanbullu Rum, Yunan ordusuna katılıp Anadolu'da savaştı Bundan sonra ulus olarak iki ayrı kampa ayrılan Rumlar ile Türkler arasında karşılıklı olarak güvensizlik, kuşku ve düşmanlık duyguları yerleşti

Bu yıllarda taraflar ve genellikle sıradan halk, büyük zorluklarla karşılaştı, acılar tattı Sıcak savaş ortamı her türlü vahşeti "geçerli" kıldı

Türk-Rum mücadelesi Anadolu'da ve Trakya'da 1925'te tamamlanan nüfus mübadelesiyle sonuçlandı Anadolu'dan Yunanistan'a bu yıllar boyunca 1-1,5 milyon olduğu tahmin edilen bir nüfus kayması görüldü, Türkiye'ye ise yaklaşık 600000 muhacir geldi

Etnik arındırma böylece resmen uygulanmış ve onaylanmış oldu olan işçiler de genellikle Rumlardı

Cumhuriyet Dönemi

İstanbul Rumları ve Patrikhane (ve Batı Trakya Türkleri, genel olarak Müslümanlar) mübadelenin dışında bırakıldılar Bunun nedeni açık bir biçimde dile getirilmemiştir Mamafih iki neden akla gelmektedir: Birincisi Patrikhane geleneğini (dinsel ve kültürel bir amaçla ya da politik art niyetle) sürdürmek isteyen Hıristiyan ve özellikle Hıristiyan Ortodoks dünyanın bir "ceremesi" gereksinim duyması ve bu yönde ağırlığını koyması, ikincisi İstanbul Rumlarının mallarının yüksek değeri yüzünden tazmin edilmesinin zorluğu

Resmi devlet istatistiklerine göre 1924'te 1000000'lük İstanbul'da 280000 Rum vardı; Rumların bir bölümünü 1914-1922 arası kente sığınanlar oluşturuyordu 1927'de bu sayı 90000'e düştü Ayrıca 26000 de Yunan uyruklu Rum vardı 1934'teki bir değerlendirme 73000 Rum ve mübadeleye dahil edilmeyen 30000 Yunan uyruklu Ortodoksun İstanbul'da yaşadığını gösterdi Rumların nüfusu Cumhuriyet döneminde sürekli bir düşüş izlemiştir 1994'te sayılan toplam İstanbul nüfusunun binde birini oluşturmaktadır

Bu dönemde Rumların yasal statüleri çelişki içeren iki temele dayandırılmıştır Lozan Antlaşması'nın azınlıklarla ilgili 37-44 maddelerine göre eğitim, din, dil konularında özel hakları olan bir azınlık statüsündeydi; aynı zamanda da (özellikle Medeni Hukuk Yasa'yla ilgili 42 maddenin 1926'da uygulanmasına son verilmesinden sonra) bütün Türkiye uyruklular gibi eşit yurttaş konumundaydılar

İlişkilerin iyi olduğu dönemlerde (örneğin 1930-1940, 1947-1954, 1959-1964, 1967-1971 gibi) görece bir özgürlük ve refah dönemi yaşanırken, iki ülke ilişkilerinin bozulduğu yıllarda (1922-1929, 1955-1959, 1964-1967, 1972-1980 gibi) baskılar arttı ve Rumlar kaldılar 1955, 1964, 1974 sonrasında göçün ve nüfus azalmasının bu kriz dönemlerinde hızlandığı gözlemlendi

Atatürk Dönemi

Özellikle 1930'larda gerçekleşen Türk- Yunan yakınlaşması sonucunda Rumların yaşam koşulları olumlu yönde düzeldi Anadolu'ya ziyaret etmek için izin almak gerekliliği kalktı; Rumların "etablis" statüsünde olmayan çocuklarının ve eşlerinin İstanbul'a gelmelerine izin verildi ve TBMM'de bir Rum milletvekili yer aldı Rumlar tarafından "Atatürk dönemi" olarak algılanan bu dönemde "yurttaş" kavramı ve Atatürk sevgisi Rumlar arasında çok yaygındı

Ancak genel olarak Cumhuriyet döneminde Rumların eşit yurttaş konumunda bulunmaları, örneğin memur ve yüksek mevkilerde statüsünde olmaları, askeri okula alınmaları ve subay olmaları, yani güvenilir devlet yönetimine katılmaları kısıtlandı Zamanla

zaman kimi çevrelerce bu azınlık grubuna karşı Türk Ocakları tarafından "Vatandaş Türkçe konuş" kampanyaları, Patrikhane karşı Papa Eftim (Türk Ortodoks) hareketinin desteklenmesi gibi taciz politikaları uygulandıRum azınlığa karşı resmi konum olan uygulamalar da oldu

II Dünya Savaşı yıllarında 18-45 yaş arasındaki Rum erkekler askere alınıp 5000 kişilik gruplar halinde Anadolu'ya çalışma kamplarına gönderildiler İşçi Alayları ismindeki bu özel birimlere alınan "askerler"e silah verilmeyip angaryalarda çalıştırıldı

Varlık Vergisi

1942'de gayrimüslimler aleyhine çalıştırılan Varlık Vergisi yasasıyla Rumların servetlerine el konuldu Mahalli düzeyde oluşturulan "takdir komisyonları"na ve itiraz hakkı olmadan belirlenen vergilerin 15 gün gibi kısa bir süre içinde ödenmesi istendi iflaslar kaçınılmaz oldu; mülk ve eşyalar yok pahasına elden çıkarıldı ve Türklerin eline geçti Rum cemaati toptan bir ekonomik yıkıma uğradı Vergilerini ödeyemeyenler Aşkale'ye toplama kamplarına sürüldü II Dünya Savaşı'nın Almanlar ale döndüğü 1943 başlarında Varlık Vergisi uygulamasından vazgeçildi

Rahat Bir Nefes

1945-1954 arası Rumlar için kısa ama rahat bir dönemdi NATO çerçevesi içinde iki ülkenin yakınlaşması ve yumuşayan uygulamalar sonucunda, Rumlar geleneksel ticaret faaliyetlerini sürdürdüler, cemaat içindeki dayanışma ve yardımlaşma da kaynaklanan koşullarla, İstanbul halkının ortalamasının üstünde bir yaşam düzeyi sağladılar ve 23 ilkokul ve 5 lise eğit kurumları, spor ve kültür dernekleriyle yaşamlarını düzenlediler

Yeni Göçleri Başlatan Tarih: 6-7 Eylül 1955

Yunanistan'ın Kıbrıs politikasını protesto etmek isteyen "nümayişçiler" tarafından, 6- 7 Eylül 1955 gecesi Rumların işyerleri evleri yağma edildi, 73 kilise tahrip edildi ya da yakıldı Kimi semtlerde 200'e yakın irza geçme olayı ve kundaklamalar oldu papaz yakıldı, mezarlıklar tahrip edildi

9 yıl sonra, 1964'te gene Kıbrıs anlaşmazlığı yüzünden Türkiye, Yunan uyruklu Rumların oturma iznini yenilememeye karar Birkaz ay içinde 8000 Rum Türkiye'yi terk etmek zorunda kaldı Ancak bu kimselerin çoğunun eşleri ya da yakınları Türk uy olduğundan İstanbul'dan ayrılan Rumların sayısı 15000'i aştı

Son büyük göç 10 yıl sonra 1974'te Kıbrıs çıkartması sonrasında, savaşın doğurduğu heyecan ve ulusçu coşkunun Rumlar arasında doğurduğu panik yüzünden oldu

Bugün

Nüfusun azalış hızına bakıldığında, 21 yüzyıl başlarında İstanbul Rumlarının tarih konusu olacağı öngörülebilir Bugün İstanbul Rumlarının sayısı 3000 kadardır Rum cemaatin en üst kurumu olan Patrikhane'nin geleceği de, bir yandan cemaatin azalması öte yandan kimi çevrelerce kuşkuyla bakılması yüzünden, pek parlak sayılmamaktadır Yakın geçmişteki Rumlar, daha ulus ve Batı'ya açık kozmopolit bir İstanbul'u anımsattıkları derecede, günümüzde nostaljik bir atmosfer içinde gündeme gelmektedirler Rumlarla ve ulusçu çatışmalarla ilgili hoş olmayan anılar genellikle unutulmuş, tavernalı, şakrak şarkılı yanlı anımsanmaya başlanmıştır Rumlar adeta İstanbul tarihinin geride kalmış "hoş" bir sayfası gibidir

Eski bir Rum kasap havasının sözleri, gittikçe daha az işitilen dilde, yüzyıllarca sürmüş olan bu süreci özetler gibidir:

Sto Galata tha pyo kراسi, sto Pera tha methiso Şarap içtim Galata'da, sarhoş oldum Pera'da
Ke mesasto Yedikule, kopela thagapiso Bir kız sevdim Yedikule'de
Ehe ya Panaya, ta milisame Hoşça kal Meryem Ana, bu bir sohbetti
Oniro itane, ta lismonisame Bir rüya idi, unuttuk gitti

KADEŞ ANTLAŞMASI.

KADEŞ ANTLAŞMASI

Mısır Memleketi Kralı, Büyük Kral, Kahraman Ra-maşe-şa mai Amana'nın Hatti memleketlerinin büyük Kralı Hattuşili ile iyi dostluklarının , kardeşliklerinin ve büyük krallıklarının devamı için yaptıkları antlaşmadır.

Bunlar, Mısır memleketi Büyük Kralı, bütün memleketlerin kahramanı, Mısır memleketi Kralı, Büyük Kral, kahraman Minmua-rea'nın oğlu, Mısır memleketi Kralı, Büyük Kral, kahraman Min-pahirita'rea'nın torunu, Rea-Maşeşa-Mai Amana Hatti memleketi Kralı, Büyük Kral, Mursili'nin oğlu, Büyük Kral, Hatti memleketi Kralı, kahraman Şuppiluliuma'nın torunu, Kral, Hatti memleketi Kralı, kahraman Hattuşili'ye söylediği sözlerdir.

Aramızda daima olarak iyi kardeşlik ve iyi sulh kurdum. Mısır memleketi ile Hatti memleketi arasındaki münasebetlerde iyi kardeşliğin ve iyi sulhun tesisi için şunları söylüyorum: İşte, Mısır memleketi ile Hatti memleketi arasındaki münasebete gelince, ezelden beri tanrı onlar arasında düşmanlığa müsaade etmediğinden antlaşma ebedidir. Büyük Kral, Mısır memleketi Kralı Rea-Maşeşa Mai Amana, güneş ve fırtına tanrılarının münasebeti gibi öyle edebi bir münasebet tesis etti ki, o aralarında düşmanlık yapmağa mani olur.

Mısır memleketi Kralı, büyük Kral Rea-Maşeşa Mai Amana gümüş bir tablet üzerine kardeşlik Hatti memleketi Kralı, büyük Kral Hattuşili ile bugünden itibaren aramızda iyi sulh ve iyi bir kardeşlik tesisi için bir muahede yaptı. O benim kardeşimdir, benim onun kardeşiyim ve onunla daima sulh halindeyiz. Bize gelince: Bizim kardeşliğimiz ve sulhumuz evvelce Mısır memleketi ile Hatti memleketi arasındaki sulh ve kardeşlikten daha iyi olacaktır.

Bak, Mısır memleketi Kralı, Büyük Kral Rea-Maşeşa Mai Amana Hatti memleketi Kralı, Büyük Kral Hattuşili ile sulh ve kardeşlik halindedir.

Bak, Mısır memleketi Kralı Rea-Maşeşa Mai Amana'nın oğulları Hatti memleketi Kralı, Büyük Kral Hattuşili'nin oğulları ile ve Hatti memleketi Kralı Hattuşili'nin kardeşleri ile sulh ve dostluk daimidir. Onlar da bizim gibi kardeş ve sulh halindedir.

Mısır memleketiyle Hatti memleketi arasındaki münasebete gelince: Onlarda bizim gibi daima kardeşlik ve sulh halindedir.

Mısır memleketi Kralı, büyük Kral Rea-Maşeşa Mai Amana istikbalde her hangi bir şey almak için Hatti memleketine girmeyecektir. Hatti memleketi Kralı, Büyük Kral Hattuşili de istikbalde herhangi bir şey almak için Mısır memleketine girmeyecektir.

Bak Güneş ve Fırtına tanrılarının Mısır memleketi ile Hatti memleketi için getirmiş oldukları ilahi nizam, onlar arasındaki sulh ve kardeşliktir, düşmanlık değildir. Bak Mısır memleketi Kralı; Büyük Kral Rea-Maşeşa Mai Amana bugünden itibaren iyi duru muhafazada sebat edecektir. İşte Mısır memleketi Hatti memleketi ile daimi sulh ve kardeşlik halindedir.

Eğer yabancı bir memlekette bir düşman Hatti memleketine gelirse ve Hatti memleketi Kralı, Büyük Kral Hattuşili bana "Ona karşı koymak için bana yardıma gel" diye bir haber gönderirse Mısır memleketi Kralı, Büyük Kral Rea-Maşeşa Mai Amana piyadesini süvarisini gönderecek onu öldürecek, Hatti memleketi için ondan intikam alacak.

Eğer Hatti memleketi Kralı, Büyük Kral Hattuşili tâbi beylerine kızarsa, onlar ona karşı bir kusurda bulunursa Mısır memleketi Kralı Büyük Kral Rea-Maşeşa Mai Amana'ya haber gönderirse Mısır memleketi Kralı piyadesini ve süvarisini ona gönderir. Eğer kimlere kızmışsa onları imha eder.

Eğer dış memleketlerden yabancı bir düşman Mısır Kralı kardeşin Rea-Maşeşa Mai Amana'ya ve Mısır memleketine karşı gelirse ve onun kardeşi Hatti memleketi Kralı Hattuşili'ye "Ona karşı koymak için bana yardıma gel" diye bir haber gönderirse Hatti memleketi Kralı Hattuşili piyadesini, süvarisini gönderecek ve benim düşmanımı öldürecek.

Eğer Mısır Kralı Rea-Maşeşa Mai Amana tâbi beylerden birine kızarsa, onlar ona karşı birleşirlerse ve ben Hatti Kralı kardeşim Hattuşili'ye "Haydi" dersem Hatti memleketi Büyük Kralı Hattuşili piyadelerini ve harb arabalarını gönderecek, o kimlere kızmışsa onların hepsini mahvedecek.

Bak, Hatti memleketi Kralı Hattuşili'nin oğlu babası Hattuşili'nin bir çok senelerinden sonra Hattuşili'nin yerine Hatti memleketi Kralı olacak. Eğer Hatti memleketinin asilzadeleri ona karşı birleşirlerse Mısır memleketi Kralı, Büyük Kral Rea-Maşeşa Mai Amana piyadelerini ve harp arabalarını Hatti memleketinin hatırı için onlardan intikam almak üzere gönderecek. Hatti memleketinin Kralının ülkesinde asayişini temin ettikten sonra memleketleri Mısır'a dönecekler.

Eğer bir asilzade Hatti memleketinden kaçarsa böyle bir adam Mısır memleketi Kralı, Büyük Kral Rea Maşeşa Mai Amana'ya haber ederse vazifesini yerine getirmek için, ister Hatti memleketi Kralı Hattuşili'ye ait olsun, ister ayrı bir şehre ait olsun, onu yakalayacak ve onu Hatti Kralı, Büyük Kral Hattuşili'ye iade edecektir.

Eğer bir asilzade Mısır memleketi Büyük Kralı Rea-Maşeşa Mai Amana'dan kaçarsa ve böyle birisi Hatti memleketine, Hatti

memleketi Kralı Büyük Kral Hattuşili'ye gelirse onu yakalayacak, kardeşi Mısır memleketi Kralı Büyük Kral Rea-Maşeşa Mai Amana'ya iade edecektir.

Eğer bir adam veya iki üç adam Hatti memleketinden kaçarsa, Mısır memleketi Kralı, Büyük Kral Rea-Maşeşa Mai Amana'ya gelirse Mısır memleketi Kralı Büyük Kral onları yakalayacak ve kardeşi Hattuşili'ye iade edecek. Mısır Kralı ve Hatti Kralı kardeşirler, bu sebepten onları bu kabahatleri için şiddetle cezalandırmaları, onların gözlerinden yaş akmasını, bu şahısların karıları ve çocuklarından intikam alınmasını.

LİDYALILAR.

LİDYALILAR

Anadolu'nun batısında Gediz ve Menderes ırmakları arasında kalan bölgeye Antik çağda Lidya, bu topraklarda yaşayanlara Lidyalılar denilmiştir. Hint-Avrupa kökenli bir kavim olan ve doğudan Anadolu'ya gelen Lidyalılar önce Hititler'in daha sonra Frigler'in egemenliği altında yaşadılar. Dilleri, Hitit dili ile benzerlik göstermektedir.

Lidyalılar, Frigyalıların yıkılmasından sonra Kral Giges zamanında bağımsız bir devlet kurdular (M.Ö. 687). Lidyalıların başkenti dönemin en büyük ve zengin kentlerinden olan Salihli yakınlarındaki Sardes (Sard) dır. Giges, devletin sınırlarını genişletti. Sınırları Kızılırmak ırmağına kadar uzandı. Kimmerlere karşı Asurlularla işbirliği yapmışlar ve bunun sonucunda Kral Yolu Asya'ya kadar uzanmıştır. Kral Alyattes zamanında Medlerle savaş yapıldı. MÖ 585 yılında barış yapılarak, Kızılırmak iki devlet arasında sınır oldu.

Lidyalıların parayı bulan ilk uygarlık olduğuna dair bir kanı vardır. Para kullanımını daha eski medeniyetler olan Sümerler'de ve Mısır'da da vardır. Resmi makamlarca onaylanmış bazı metaların ve belirli ölçekteki tahılın kullanımı ilk parasal ögeler sayılır. Ancak günümüzdeki anlamına yakın kullanım Lidyalılara atfedilir. Herodot, Lidyalıların gümüş ve altın madeni parayı ilk defa kullandığını yazar. Başka deyişle Lidyalılar zaten var olan para sisteminin aracı olarak altın ve gümüşü tercih eden ilk uygarlardır. Son kralları Krezus dönemi Lidya'nın en parlak zamanı oldu. Başkentleri Sard aynı zamanda dönemin kültür ve sanat merkezidir. Ancak bu durum uzun sürmedi. Adalar (Ege) Denizi'ne çıkmak istemeyen Pers Kralı Kyros (Kirus), Mısır'la ittifak yapan Lidyalı Krezus'u yenerek Lidya Krallığına son verdi (M.Ö. 546).

Lidyalıların Parayı Bulması

Lidyalılar tarihte ilk madeni parayı icat edenlerdir. O zamanlarda paranın adı para değildi, Lidyalılar tarafından ona "sikke" deniliyordu. Sikke eski uygarlıklarda kalmış bir para türüdür. Altın, gümüş, bakır, nikel, tunç ve alüminyum gibi metal alaşımların karışımları ile üretilmiş olup ilkel çağlarda ticarete kullanılan takas (değiş-tokuş) yöntemi yerine daha kullanışlı bir değişim arayışlarının sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ-20 TEMMUZ 1936

MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ -20 TEMMUZ 1936

Lozan'da Boğazlar sorunu Türkiye'nin aleyhine çözümlenmiş, tam egemenlik hakkı verilmemişti.

Lozan Barış Antlaşması'nda Boğazların yönetiminin Türkiye'nin başkanlığını yapacağı uluslararası

Komisyonla verilmesi ve Boğazların her iki yakasında asker bulundurmaması Türkiye'nin Boğazlar üzerindeki egemenlik hakkını sınırlandırmaktaydı.

1930'lu yıllarda Almanya'nın hızla silahlanması, İtalya'nın Habeşistan'ı işgali, Japonya'nın Mançurya'ya saldırması karşısında Milletler Cemiyeti hiçbir şey yapamadı.

Türkiye'nin isteği ile İsviçre'nin Montrö şehrinde bir konferans toplandı.

Konferansa katılanlar;

Türkiye - Yunanistan - İngiltere - Fransa - Sovyet Rusya -Yugoslavya - Japonya

İtalya 1938'de bu sözleşmeyi imzalamıştır.

Rusya'nın karşı çıkmasına rağmen İngiltere ve Fransa'nın desteğiyle Türkiye'nin boğazlardaki hakimiyeti kabul edildi.

Boğazlar komisyonu kaldırılarak yetkileri Türkiye'ye devredildi.

Ticaret gemileri serbest geçebilecek.

Boğazların iki yakasındaki askersiz yerlere asker yerleştirilebilecekti.

Barış zamanında ticaret gemilerinin geçişine izin verilecek,

Savaş gemilerinin geçişine sınırlandırmalar getirilecek,

Savaş durumunda Türkiye isterse Boğazları kapatabilecektir.

Önemi:

Boğazlar kesin olarak Türkiye'nin kontrolüne girdi.

Türkiye'nin Akdeniz'deki güvenliği artmıştır.

Boğazlar Sorunu, Misakı Milli'ye uygun bir şekilde çözüme kavuşturulmuştur.

AK DAMAR KİLİSESİ.

AKDAMAR KİLİSESİNİN TARİHİ.

Van Gölü'nün içindeki en büyük ada olan Akdamar Adası, aynı ismi taşıyan kilisesi ile anılır. Akdamar Kilisesi yörede hüküm sürmüş Vaspurakan hanedanınca, Kral I. Gagik tarafından M.S. 915-921 yılları arasında Mimar Keşiş Manuel'e yaptırılmıştır.

Kilise, Kudüs'ten İran'a kaçırıldıktan sonra 7. yüzyılda Van yöresine getirildiği rivayet edilen Hakiki Haç'ın bir parçasını barındırmak amacıyla inşa edilmiştir.

Adanın güney doğusuna kurulmuş olan kilise, mimari açıdan Ortaçağ Ermeni sanatının en parlak eserleri arasında sayılır.

Kilise merkezi kubbeli, dört yapraklı yonca biçimli haç planında olup kırmızı kesme tüf taşlarıyla inşa edilmiştir. Kilisenin dış cephesi, alçak rölyef şeklinde işlenmiş zengin bitki ve hayvan motifleriyle ve Kutsal Kitap'tan alınma sahnelerle bezenmiştir. Kilise bu özelliğiyle de Ermeni mimari tarihi içinde eşsiz bir konuma sahiptir.

Tarihçi Anne R. Redgate, 'The Armenians' adlı kitabında, Ermeni Kralı Gagik'in bu kiliseyi yaptırmak için bütün civar medeniyetlerin saraylarından mimar ve ustalar getirdiğini yazıyor. (Redgate, bu sebeple Akdamar Kilisesi'nde Bizans, Sasa, Abbasi ve Türk mimari izlerinin de bulunduğunu vurguluyor.)

1021 yılında Vaspurakan Krallığı ortadan kalkınca 1113'te yapılar manastıra çevrilmiştir ve 1895 yılına kadar kilise bölgede Ermeni Patrikliği merkezi olmuştur. Akdamar kilisesi manastır olduktan sonra "Kutsal Haç Kilisesi" adıyla anılır.

Kutsal Haç Kilisesine, XIII. yüzyıl sonlarında Stephanus şapeli, 1293'te Zacharias şapeli, 1763'te kilisenin batısındaki jamatun (cemaat evi) ve son olarak da XIX. yüzyılın başlarında çan kulesi

KERBELA OLAYI.

KERBELA OLAYI. 10 EKİM 680

MÜSLÜMANLAR ARASINDA İLK AYRILIKLAR.

Hz. Muhammed'in 632 yılında ölümünün ardından halifelik makamını sırasıyla; Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. geçmiştir. Hz. Osman'ın öldürülmesinin ardından halifelik makamına geçen Hz. Ali, Hz. Osman'ın katillerini bulmamakla suçlanmıştır. Hz. Ali ve Muaviye arasında gerçekleşen Sıffin Savaşı'nın ardından Müslüman dünyasında ayrılıklar baş göstermiştir. İslam dünyası iki ayrı yönetim tarafından idare edilmeye başlanmıştır. Kûfe, Hz. Ali'nin halifeliğinde, Şam başkent olmak üzere Muaviye'nin yönetimindeydi. Hz. Ali bir harici tarafından öldürülünce, Hz. Hasan halifeliği Hz. Muaviye'ye bırakmak zorunda kalmıştı. Fakat Muaviye'den sonra halifelik, Hz. Ali'nin diğer oğlu Hz. Hüseyin'e devredilecekti.

• Kerbela Olayı'nın Nedenleri

Hz. Muaviye öldükten sonra yerine söz verildiği gibi Hz. Hüseyin değil, Muaviye'nin oğlu Yezit geçmiştir. Fakat Yezidi'nin halifeliğine tepkiler oldukça fazla olmuştur. Çünkü halifenin demokratik yollardan seçilmesi gerekiyordu ve Yezidi'nin halifelik makamı saltanat usulüne çevrilmiş oluyordu. Yezit, halifelik makamına geçer geçmez iktidarını ve otoritesini sağlamlaştırmak amacıyla Medine valisine, kendisine itaat etmeleri konusunda mektup yazmıştı. Diğer taraftan, Kûfe halkı Hz. Ali'ye sıkı sıkıya bağlı olduklarından Yezidi'nin halifeliğini tanımak istemediler. Ayrıca, Emevi'ler dönemi ile birlikte başkent Şam'a taşınmıştı ve Küfenin gelirlerinde de gözle görülür azalmalar yaşanmıştı. Tüm bu nedenlerden ötürü Kûfe halkı, Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin'e mektup yazarak kendisine bağlılıklarını bildirdiler ve onu Küfeye davet ettiler. Hz. Hüseyin, kendisini Küfe'ye kalabalık bir grubun beklediğini düşündüğünden bu daveti kabul etti ve Küfeye gitti.

Yanına ailesini de alarak Küfeye giden Hz. Hüseyin'in ordusu ile Yezidi'nin ordusu Ker belada karşılaştı. Hz. Hüseyin'in ordusunda bulunan 70 adama karşılık, Yezidi'nin ordusunda 4500 kişi olduğundan bu mücadele, Hz. Hüseyin ve beraberindekilerin ölümüyle sonuçlandı. Hz. Hüseyin'in ailesi esir alındı ve kanlı bir şekilde biten bu olay, tarihe Ker bela Olayı (Katliamı) olarak geçti.

• Kerbela Olayı'nın Sonuçları ve Günümüze Etkileri

Kerbela Olayı ile İslam dünyasında mezhep ayrılığı derinleşmiştir. Olayın ardından Sünni-Şii çatışması ortaya çıkmış ve Şii hareketi doğmuştur. Bu olaydan sonra bazı Şii mezhebindeki Müslümanlar, Emevilerin ve dört halifenin (Hz. Ali hariç) hilafetini karşı çıkarak hilafet makamının yalnızca Hz. Ali soyundan gelenlere ait olduğunu savunmuşlardır. Onlara göre, Hz. Muhammed ölmeden önce, kendisinden sonra yerine geçecek kişinin ismini yazmak üzere kalem kâğıt istemişti. Fakat Peygamberin bu görevini yerine getirilmemişti. Eğer Hz. Muhammed'in isteği yerine getirilseydi Peygamber, kâğıda Hz. Ali'nin ismini yazacaktı ve Hz. Ali olacaktı. Şii'nin dayandığı görüş buradan gelmektedir. Bugün dahi izleri süren Sünni-Şii taraflarının birleştiği ortak noktalarından biri ise, Ker bela Olayını hüzünle hatırlamak olmuştur. Günümüzde Hz. Hüseyin'in şehit edildiği tarih, Muharrem ayının 10. günü (Aşure Günü)'dür. Bu tarih, Sünni Müslümanlar tarafından sessiz bir şekilde anılırken, Şii ve Alevîler tarafından törenlerle anılmaktadır.

EGE ADALARI SORUNU.

EGE ADALARI SORUNU.

Ege adaları sorunu ve bunun Güney Arnavutluk sınırları sorunu ile bağlanması

Ege denizindeki Osmanlı adaları sorununu ikiye ayırmak gerekir: a) İtalya'nın Trablusgarp Savaşı sırasında ele geçirmiş olduğu Rodos ve onun dolaylarındaki 11 ada (Dode kanes = 12 ada); b) Balkan Savaşı sırasında Yunanistan'ın ele geçirmiş olduğu adalar.

İtalya Uşi (2) antlaşmasının (15.10.1912) 4'üncü ekinin 2'nci maddesiyle (3) Trablusgarp'taki Türk subay ve erleri çekilince adayı boşaltmayı üstlenmişti. Osmanlı hükümeti Trablusgarp'ı boşaltırsa da İtalyanlar kendilerine karşı koyan Sünusiler arası Türklerin de bulunduğunu ileri sürerek adaları boşaltmakta gecikeceklerdir; ancak Yunan donanması Ege denizinde egemen olduğundan eğer İtalya bu 12 adayı Balkan Savaşı sürerken boşaltacak olursa bunların Yunan eline geçmesi doğal idi; dolayısıyla bunu ne İtalya, ne de Osmanlı hükümeti istemediğinden arada altık (zımni) bir anlaşma ile savaş boyunca İtalya bu adaları tutar kalır.

Bazı önemli ayrıntılar, daha aşağıda verilmek üzere bu 12 ada sorununun gelişmesine genel olarak bakarsak şunları görürüz: İtalyan hükümeti Osmanlı ile Balkanlılar arasında barış olduktan sonra da 12 adadan çıkmamak ve ayak sürümek için bir sürü bahane ortaya atacaktır; bunların başlıca ikisi aşağıdadır: a) Trablus'ta daha Türk subay ve eri kalmıştır (yerlilerin İtalyanlara dayanadurdukları ve İtalyan ordusunun onları bir türlü yenememesi ve aralarında birkaç Türk'ün kalmış olması dolayısıyla İtalya, Balkan Savaşı boyunca bu adaları Yunanlılara karşı korumuştur, dolayısıyla kendisine bu yüzden bir öden (ödün) verilmelidir, bu da Antalya bölgesinde birtakım bırakılar olabilir (1).

Bundan başka İtalyanlar işbu adaların yerlilerinde, orada artık yerleşmiş oldukları duygusunu uyandırmaya çalışırlar; onları Trablus'ta Türk subay ve eri kalmasa da Osmanlı hükümeti kendilerinin adalara ettikleri masrafları ödemedikçe oradan çıkmayacaklarını, ve Osmanlı'nın da bu masrafları ödeyebilecek bir durumda olmadığını ve olamayacağını söyleyedurlar. büyük devletlere karşı ise İtalyanlar hiç olmazsa başta, Uşi-Lozan antlaşması gereğince Osmanlı hükümeti Trablus'ta bütün ilgilerini kesince adaları boşaltacaklarını söylemişlerdir.

Bu İtalyan davranışı karşısında başlıca üç davacı vardır:

a) Osmanlı hükümeti: O, İtalya ile olan antlaşmaya dayanarak 12 adanın kendisine geri verilmesini istemektedir. Ancak Lozan antlaşmasından sonra da işbu antlaşma ile çözülenmemiş olan genel adalar sorunu üzerinde Osmanlı ve Yunan hükümetleri arasında bir anlaşmaya varılamayacağı ve bu durum 1914 Genel Savaşı'na kadar böyle kalacağı için Osmanlı hükümeti, orada Yunanlılar ele geçirirler diye İtalyanların işbu adaları çarçabuk boşaltmalarında pek direnmez; Osmanlı hükümeti İngiltere'ye yardım yapmakta olan iki büyük zırhlısı bitip gelinceye kadar, yani Ege denizinde Yunan'dan üstün bir duruma geçinceye kadar bu sürüncemede kalmasını daha uygun bulmaktadır.

b) Yunan hükümeti: O, işbu 12 adayı yerlilerin çoğunluğunun Rum olduğu için istediği gibi Londra Antlaşması'ndan sonra adaların işinin çözülenmesi büyük devletlere bırakılınca şu savı da ileri sürmüştür: Eğer İtalya üstlenmiş olduğu gibi Balkan Savaşı sırasında oraları boşaltmış olsaydı ben öbür adalarla birlikte bu 12 adayı da alırdım ve bütün adalar bugün elimde olurdu.

c) Üçlü Anlaşma devletleri: Bunlar Doğu Akdeniz'de üs olabilecek bir veya birkaç adanın Üçlü Bağlaşma devletlerinden birinin elinde kalmaması düşüncesiyle Yunan'a yardımcıdırlar. Bu yön yukarıda da görülmüştü. Bu işte en ileri giden Fransa'dır, o adanın Yunan'a katılmasında direnecek, İngiltere ise İtalya'nın oralardan çıkmasını en önemli nokta sayacaktır. Rusya'nın bu ada işiyle ilgisi azdır. Almanya ve Avusturya ise bağlaşıkları olan İtalya'nın bu 12 ada işindeki isteklerine altık (kapalı) olarak onanmışlardır (yanaşmışlardır).

Yunanlıların elinde bulunan adalara geçelim. Buraların Birinci Londra Konferansı sırasındaki durumlarını ve büyük devletlerin birinin onlar üzerinde ne düşündüklerini yukarıda gördük; özet olarak Üçlü Anlaşma bunların, Boğazlara yakın olanlar -Rusya'nın istediği için- Osmanlı'da kalmak üzere, toptan Yunan'a geçmesini, Üçlü Bağlaşma ise hiç olmazsa Anadolu'ya pek yakın olanları Osmanlı'da kalmasını istemişlerdi.

Balkan Savaşı'nın ikinci evresinde ve İkinci Londra Konferansı sırasında ise Almanya durumunu değiştirir. 18 Mart 1913'te Kralı Jorj, Selânik'te öldürülmüş ve yerine Kayser'in eniştesi olan büyük oğlu Konstantin geçmişti. Bu uzkişi çarçabuk Almanya'nın eynin (yakın) bir siyasa gütmeye koyulacaktır.

Nisan 1913 başından bu yana Almanya, Yunan'ı ilgilendiren iki ana sorunda, Ege adaları ve Yunan-Arnavut sınırları işlerinde daha sonra, Bulgaristan'la eski bağlaşıkları arasında savaş çıkınca, Kavala işinde) Yunanistan'ı tutmaya koyulur.

Nabi Bey'in 9.4.1913'te Roma'dan çektiği bir telde:

Kayser'in eniştesine eyninliği (yatkinliği) dolayısıyla İtalya'ya Arnavutluk işinde daha uysal olma öğüdünü vermektedir. Almanya'nın adalar işinde de bunu yapabilir, denilmektedir.

Yine Nabi Bey 10.4.1913 tarihiyle:

Kayser, Kral Konstantin'i ve Yunanistan'ı kazanma hususunu boyuna maiyetine telkin ediyor, demektedir.

Rifat Paşa da Paris'ten 14.4.1913'te:

Konstantin tahta çıkalı Almanya'nın adalar işinde Yunan'ı tutmaya başladığını Fransız olmayan güvenilir bir kaynaktan öğrendiğini, bildirmektedir. Bu ve bu gibi yollardan Almanya'nın bu işte görüşünü değiştirdiğini bildiren haberleri aldıkça Osmanlı hükümeti umkırıya (hayal kırıklığı) uğramakta ve Almanya'ya kızmaktadır.

Mayıs ayının sonlarına doğru Alman hükümeti, adalar işinde Yunan'a karşı uysal davranması için doğrudan doğruya Osmanlı hükümeti üzerinde etkide bulunmaya da koyulur (1).

Mahmut Muhtar Paşa'nın Berlin'den 21.5.1913 tarihli bir telle bildirdikleri bu yönden, çok önemlidir, ona göre Yagov kendisi demiş ki: Yunanlılar adalara bir Osmanlı komiserini kabule eygin (yatkın) olmakla Türkiye'ye karşı dostçasına durum almak görünüyorlar. Bundan sonra durluk (stabilité) olur ve bir Türk-Yunan anlaşması kurulmuş bulunur.

Yine Mahmut Muhtar Paşa'nın teline göre müsteşar Tsimmerman kendisine şunları demiştir:

Kayser, Türkiye-Yunanistan-Romanya bağlaşmasını istiyor; Almanya bu adalar işi için bir savaşa giremez. Bugün Vangenhaym'den alınan bir tele göre Sait Halim Paşa ona demiş ki: eğer Almanya adalar işinde Türkiye'ye yardım etmezse Osmanlı vilayetleri için İngiliz işyarları getirterek böylelikle İngiltere'nin yardımını sağlayacağım. Bunu dedikten sonra Tsimmerman şunları eklemiştir: İngiltere'nin herkesi sürükledikten sonra birden bire durumunu değiştirerek Türkiye'den yar dönecek kadar çifteli (perfade=hilekâr ve hain) olacağına inanmam. Ancak eğer Türkiye Bağdat demiryolunun geçtiği vilay İngilizleri çağırırsa Almanya'yı kendi karşınları (adversaires) arasına atmış olur.

Alman Dışişleri Bakanlığı müsteşarının bu sözleri büyük devletlerin demiryolu gibi kendi tutumsal (ekonomik) girişimleri için Osmanlı vilayetlerini benimsediklerini ve oralarda başka ulustan işyarların (memurların) bulunmasına dayanamadıklarını göstermesi dolayısıyla da önemlidir (1).

Bu adalar işinde havanın gitgide kendisine daha karşı estiğini gören Babıâli büyükelçiliklerine yolladığı 21.5.1913 tarihli bir genelge ile bu sorun üzerindeki görüşünü büyük devletlere bildirir; bunda Hem Boğazların, hem de Anadolu'nun güven ve baysallığı (huzuru) bakımından adalardan vazgeçemeyeceğini, İtalyanların elindeki adalara gelince bunların Uşi antlaşması göre kendisine geri verilmesi gerekeceğini bildirir.

Bu genelgeye gelen karşılıklar hep ümit kırıcıdır.

Sazonof: Adalar Yunan'ın elinde, denize o egemen, onları geri alamazsınız, der (25.5.1913 teli).

Avusturya'dan da bu biçimde karşılık gelir (2.6.1913 teli).

İtalya, Yunanlıların elinde bulunan adalarda Türk görüşünü tutar (22.5.1913 teli), kendi elindeki adalar için Giolitti, Nabi B der ki: üstlenmiş olduğumuz gibi elimizdeki adaları eğer Avrupa buna karşı olmazsa (2) size geri vereceğiz. Her ne olursa ol bunları kendimiz için alıkoymak düşüncesinde değiliz. (30.5.1913 teli).

Almanya, adalar işi üzerinde Yunanlılarla anlaşın, der. (31.5.1913 teli).

İngiltere bu iş daha görüşülmeye başlanılmadı, der. (22.5.1913 teli).

Pişon, Rifat Paşa'ya der ki: Bu başvurmanız barışı geciktirir -Daha adalar işi görüşülmedi- Londra'ca Büyükelçiler Konferansı düşüncesine göre, İtalya'nın elindeki adaların keskilini de (yazgısını) kendisi saptayacaktır (22.5.1913 teli). Bu tele Rifat Pa düşünceyi eklemiştir: Bu işte bizi tutan tek devlet İtalya idi. Şimdi o da Yunan-Arnavut sınırı dolayısıyla ve Rodos'u kendisi alıkoymak ümidiyle yumuşuyor.

Bu belgeler İkinci Londra Konferansı ve Londra'da Osmanlı ile Balkanlılar arasında yapılan barış sırasında adalar sorununu durumunu gösterir; bildiğimiz gibi işbu antlaşmaya göre adaların keskili (yazgısı) büyük devletlerce saptanılacaktır.

O sıralarda İtalyan hükümeti bu adalar sorununu Arnavutluk'un güney ve doğu-güney sınırları işine bağlayacaktır. İşbu Arnavut-Yunan sınırları işinin en çok İtalya ve ondan daha az ölçüde Avusturya için önemi şu yönlerde:

Korfu adasıyla onun karşısındaki Balkan kıyısı arasındaki Boğaz çok güçlü bir deniz üssü olabilecek bir özdedir; oraya yerleş büyük bir donanma Adriyatik denizini abluka edebileceği gibi, işbu denize egemen olmak ve onun kıyılarını sürekli bir tehd altında tutmak için çok kolaylıklar elde etmiş olur. Böyle bir olasılıkla hem Avusturya, hem İtalya için büyük bir tehlike doğurmakta ise de bu son devlet, denizle ilgisi ve ona gerekçesi daha çok büyük olduğu ve kıyıları basık ve daha uzun ve d ve yapıları bakımından korunmaları daha çok güç bulunduğu için böyle bir tehlikeden daha çok korkmakta idi (1). Bu yüz İtalya büyük bir yeğinlikle (yatkınlıkla) ve Avusturya da ona yardımcı olarak Korfu adasının karşısındaki Balkan kıyısının hiç olmazsa boğazın daraldığı kuzey kısmının da Arnavutluk'ta kalmasını isteyecekler ve bunda direneceklerdir. Böylelikle bütün boğaz tek bir devletin elinde kalmayıp, her iki kıyısı berkitilemeyecek (silahlandırılmayacak) ve orada bir deniz üssü kurulamayacaktır ve Yunanistan'ı hep ellerinde tutan İngiltere veya Fransa'ca Adriyatik devletlerine karşı kullanılamayacak konu üzerinde bir de Avusturya-İtalya önürdeşliği (işbirliği) de yok değildir (bak yukarda sözü geçen I. B.'sine).

Bu işte Almanya iki bağlaşğını baştan başa tutmayı yukarıda da gördüğümüz gibi Kayser, eniştesi Konstantin Yunan tahtı oturduktan sonra Yunanistan'a eyginlik (yakınlık) gösterecektir. Doğaldı ki Alman İmparatoru bunu yaparken yalnızcana so duygusu ile davranmıyordu; o Almanya'da yetişmiş ve Alman güç ve ordusuna inanı (güveni) olan Konstantin yolu ile Yunanistan'ı İngiltere ve Fransa'nın elinden alıp Almanya ve dolayısıyla Üçlü Bağlaşmaya doğru çekmeyi umuyordu. İlerde 1914-18 Genel Savaşı sırasında Yunanistan'ın, Almanya'ya eygin (yakın) olan Kral Konstantin siyasasıyla İngiltere ve Fransa işbirliği yapmak isteyen Venizelos siyasası arasında bocalaması Kayser'in bu işte baştan başa değilse de yarı yarıya doğru g olduğunu açıklamıştır (1).

Arnavut-Yunan sınırı sorununun yukarıda anlattığımız gibi ana önemi Adriyatik denizinde egemenlik işi idiye de diplomasi yapılageldiği gibi bu, o kadar açık ileri sürülmeyip Korfu'nun karşısındaki yerlilerin çoğunluğu Arnavut mudur, Rum mudur üzerinde sonu gelmeyen aytışmalar (tartışmalar) ve incelemelere girişilir ve her iki yan isteklerinin seykülceyşî (pratik) düşünelere değil, ulusal haklara dayandığını acuna (dünyaya) göstermeye uğraşır.

AŞURENİN TARİHÇESİ.

AŞURENİN TARİHÇESİ.

Aşure kelimesi Arapça "On" demek olan "Aşera" kelimesinden gelmektedir. Hicri takvimdeki Muharrem ayının 10. gününe "Aşure günü" denmektedir. Hz. Nuh'tan itibaren bütün dinler ve kavimler bugüne hürmet etmişler, ehemmiyet vermişlerdir. Peygamber efendimiz Medine'yi teşrif ettiklerinde Yahudilerin oruç tuttıklarını görmüş, sebebini sorunca Yahudiler: "Hz. Firavunun zulmünden Muharrem'in onuncu günü kurtuldu" da onun için tutuyoruz demişler. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz: "Biz Musa Karındaşımıza sizlerden daha yakınız. Müslümanlarda oruç tutsun ama Yahudilere benzememek için sadece onuncu gün değil, 9-10-11. günleri oruç tutsun" buyurmuştur. (1)

Ramazan orucu farz kılınıncaya kadar bu günlerde hem kendi oruç tutmuş, hem de ashabına tutturmuş, Ramazan orucu farz kılınıncaya, bu günlerde oruç tutmayı tavsiye etmiş ama, ümmetini tutup tutmamakta serbest bırakmıştır. (2)

Aşure gününün kutsiyetiyle ilgili daha birçok tarihi olayın bu günde vuku bulduğu rivayetleri vardır. Bunlardan bazıları:

1-Dünya bu günde yaratıldı.

2-Âdem Peygamber bu günde yaratıldı ve hayat verildi.

3-Hz. Nuh bu gün tufandan kurtuldu.

4-Hz. İbrahim ve İsmail'e koç bugün indirildi.

5-Hz. İbrahim Nemrutun ateşinden bugün kurtuldu.

6-Eyyüb Peygamber belalardan bu gün halas buldu.

7-Yusuf Peygamber zindandan bugün kurtuldu ve babasına kavuştu.

8-Hz. Yunus balığın karnından bugün kurtuldu.

9-Hz. İsa bugün doğdu...

Bu günde pişirilen aşure çorbası hakkında da şu rivayet ortaya atılmaktadır. Hz. Nuh yüzlerce sene kavmini hak ve hakikate çağırır, onların hidayetine vesile olmak için uğraşır. (3) Ancak kendisine sadece 70 kişi civarında insan inanır. Kendi öz oğlunu hanımını bile inanmamakta ısrar ederler. (4) Bu duruma çok üzülen Hz. Nuh kavmine beddua eder. (5) Cenâb-ı Hak "Kavminin tufanla helak edeceğini, kendine inananları bir gemi yapıp bindirmek suretiyle götürmesini" emreder. (6)

Hz. Nuh bu gemi ile 40 gün sularda dolaşır, nihayet Cudi (Ağrı) dağına karaya çıkar. Azaldığı için, hiçbir yiyecektek tek bir tane yemek yapıp, karınlarını doyurmaları mümkün olmayınca, on çeşit yiyeceği birleştirip bir çorba yaparlar ve yerler.

Aşure günü ve çorbasını Müslümanlar nazarında önemli kılan başka bir olay daha vardır. Hz. Ali Peygamber Efendimizin amcaogludur, damadıdır, torunlarının babasıdır. Gençlerden ilk Müslüman olan ve devamlı kendini destekleyen delikanlıdır. Cengâver olduğu için; Esedullah "Allah'ın Aslanı", lâkabını almıştır. Hz. Peygamberin neslini devam ettiren kişidir. Efendimiz "Ben ilmin şehriyim, Ali'de kapısıdır" övgüsüne mazhar olmuş, âlim ve fâzıl bir zattır.

Mekke'de iki önemli kabile vardır. Haşimoğulları, Ümeyyeoğulları. Bu iki kabile devamlı rekabet halinde olmuşlardır. Peygamber Efendimizin Haşimî kabilesinden çıkması bu rekabeti artırmış, Ümeyyeoğulları Rasûlullahı kabullenmekte zorlanmış, Ona baskı ve iftira ve eziyetler etmişlerdir.

Hz. Osman vefat edince Müslümanlar Hz. Ali'yi halife olarak seçip biat etmişler, fakat Ümeyyeoğullarından bazıları bunu kabullenmeyerek, o gün için Şam valisi bulunan Muaviyeyi halife ilan etmişlerdir. İkiye ayrılan Müslümanlar başta Siffin savaşı olmak üzere birçok savaşlar yapmışlardır.

Hz. Ali vefat edince yerine oğlu Hz. Hasan halife olmuş, zehirlenerek şehit edilmesinden sonra Kûfeliler, Hz. Hüseyin'e haberi gönderip, Kûfe'ye gelip Hilafet makamına geçmesini istemişler, sahabenin büyükleri razı olmamışlar, ama Hz. Hüseyin bir yedi ve çoluk-çocuğu ile Kûfe'ye hareket etmiştir.

Bu esnada Muaviye ölmüş, yerine oğlu Yezid halife olmuş, Mervan b. Hakem'de kumandan tayin edilmiştir. Bunların ikisi çocuk, kadın, kumar düşkünü sefih insanlardır. Hz. Hüseyin'in Medine'den hareket ettiğini duyunca üzerlerine 30 bin kişilik bir ordu göndermişler, bugün Irak toprakları içinde bulunan Kerbelâ mevkiinde onları abluka içine alıp, çölün yüzünde günlerce aç ve susuz bırakmışlardır.

Neticede Hz. Hüseyin başta olmak üzere etrafındaki insanları, kadın ve çocuklardan birçoğunu öldürmüşler, az bir gurubu Şam'a esir olarak yollamışlardır. Hz. Hüseyin'in yani sevgili Peygamberimizin sevgili torununun cesedini atlara çığnetmişlerdir. Hakaretler yapmışlar, başını kesip bir mızrağın ucuna takarak Şam'a göndermişlerdir. 10 Muharrem 680 Miladi. (7)

Bu olay İslâm tarihinin en dramatik olayı olarak anılmaya başlanmış, gündemden hiç düşmemiş, Ümeyye oğullarına karşı bir antipati oluşmuş, "Her ifrat bir ifratı doğurur" sözünde olduğu gibi, Emevilerin Ehli Beyt'e karşı aşırı baskı ve hakaretler, Emevi aleyhtarı, Şia ve kolları bir çok müfrit mezhebin çıkmasına sebep olmuştur.

Bu olay İslâm dünyasının her yerinde yıldönümlerinde anılır, idrak edilir ama, Şiiler arasında çok daha farklı hatta, zincirler, sırtlarını dövme, bu ayda yiyecek içmeyi asgariye indirme, çocuklara bile doyuya su vermeme gibi ifrata varan tavırlarla hatırlanmaya çalışılır. Bu tarihi olayları en nezih bir şekilde Anadolu halkı idrak etmekte, aşırılığa kaçmadan Aşure pişirip komşulara dağıtmakta, çocuklara bunun sebebi anlatılmakta, vaz, hutbe ve bazı programlarda dile getirilmektedir.

İş daha ileriye de vardiymeye gerek yok. Bir gurup insan büyük bir âlime gelip, o dönemde cereyan eden bu olayların esra ve ifratı hangi tarafın haklı, hangi tarafın haksız olduğunu sormuşlar, o zat çok ibretli bir cevap vermiş: "Allah o dönemde bizi yaratmamakla bu olaylara elimizi bulaştırmamış, bugün de bizler bu olaylara dilimizi bulaştırmayalım. İş Allah'a havale edilmiştir demiş.

Fakat; yargıçlığa soyunup, hüküm vermeye kalkmadan olayların bilinmesinde de fayda vardır. Mevki ve makam hirsınının, dünyadaki saltanat sevdasınının, nefsanî arzu ve isteklere sınır koyamamanın insanı nerelere getireceğinin, neler

yaptırabileceğinin bilinmesinin, kısacası tarihi tecrübelerin de insanlara faydası vardır. Muaviye'nin tavrı buna en güzel de
Siyasi hırs uğruna Allah Rasûlünün arkadaşlarını bile öldürtmekten çekinmeyen bu kişi, ölürken:

“Zîtuvâ nâm bir mahelde sakin bir kureyşî olup da emirlik ile meşgul olmasaydım keşke” demiş (8) ve vefatında, Fahr-ı Kai
Efendimizin kendisine vermiş olduğu bir gömleğe sarılıp, yine ondan saklamış olduğu tırnak kesiklerini de gözlerine koyarak

defnetmelerini yakınlarına vasiyet etmiştir. (9)

Yunus bu gerçeği ne güzel dile getirmiş:

Hani Kârun malı netti

Hani Lokman canı netti

Hani Cengiz şanı netti

Yalan dünya yalan imiş

NAZİM HİKMET RAN.

NAZİM HİKMET RAN.

NAZİM HİKMET (1902 – 1963)

1902 yılında Selanik'de doğmuştur. İlk öğrenimini İstanbul'da Göztepe Taşmektep, Galatasaray Lisesi ilk bölümü (1914), Niş Numune Mektebi'nde tamamlamış, orta öğrenimi ise, Heybeliada Bahriye Mektebi'nde yapmıştır (1918). Nazım Hikmet Bahriye'yi bitirdikten sonra Hamidiye Kruvazörü'ne stajyer güverte subayı olarak verilmiş, bir gece nöbetinde üşütüp zatürre olmuş (1919), sağlığını kazanamayınca askerlikten çürüğe çıkarılmıştır. (1920) Askerlikten ayrıldıktan sonra, İstanbul'un işgaline çok üzülen Nâzım Hikmet Millî Mücadele'ye katılmak üzere Anadolu'ya gitti Bolu Lisesi'nde kısa bir süre öğretmenlik yapmıştır (1921). Rus devrimiyle ilgilenen şair, bir süre sonra Batum'dan Moskova'ya gitmiş ve Doğu Üniversitesi'nde ekonomi ve toplumbilim okumuştur (1922-1924). Yurda dönüşünden sonra Aydınlık dergisi'ne katılmış, burada çıkan şiirlerinden ötürü hakkında "gıyaben" mahkumiyet kararı verildiğini öğrenince yeniden Rusya'ya kaçarak af çıkması üzerine Türkiye'ye dönmüş ve bir süre Hopa cezaevinde tutuklu kalmıştır (1928). Nâzım Hikmet daha sonra İstanbul'a yerleşmiş, çeşitli gazete ve dergilerle film stüdyolarında çalışmış, ilk şiir kitaplarını çıkmış ve oyunlarını yazmıştır (1928-1932). Bir ara yine tutuklanmış, Cumhuriyet'in 10. yılı dolayısıyla çıkarılan af yasası ile serbest bırakılmıştır. Akşam, Son Posta, Tan gazetelerinde Orhan Selim takma adıyla fıkra yazarlığı ve başyazarlık yapmıştır. (1933) Kara Harp Okulu öğrencileri arasında propaganda yaptığı iddiasıyla yargılanmış, Harp Okulu Askeri Mahkemesi'nce 15 yıl, ardından Donanma içinde faaliyette bulunduğu iddiasıyla da Donanma Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nce 20 yıl olmak üzere toplam 35 yıl hapis cezasına çarptırılmış, cezası Türk Ceza Kanunu'nun 68 ve 77 maddeleri uyarınca 28 yıl dört aya indirilmiştir (1938) Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden sonra çıkarılan af yasası (1950) kapsamına alınması için açılan büyük bir kampanyanın ardından, hukukçular yasal yollara başvurmuş, bu arada Nâzım Hikmet de hapis haneinde açlık grevine başlamıştır. Sonunda Nâzım Hikmet'in geri kalan cezası affedilmiş ve şair 13 yıl hapislikten sonra hürriyete kavuşmuştur. Serbest bırakıldıktan sonra iş bulamayan, kitap çıkaramayan şair için bu kez askerlik kararı alınmış, 50 yaşında ve hasta olan Nâzım Hikmet çok zor durumda kalmıştır. Öldürülmekten korkan şair, kız kardeşinin kocası Refik Erduran'ın yardımıyla bir motorla Karadeniz'de seyreden Romanya bandıralı bir gemiye binerek Türkiye'den ayrılmıştır. Bundan sonraki hayatı baskı altında ve zorunlu Sovyet propogandası yapmakla geçmiştir. Nâzım Hikmet, 3 Haziran 1963 tarihinde Moskova'da ölmüştür.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

İlk şiirlerini Cumhuriyet öncesi yıllarda yayımlamıştır. Başlangıçta ölçülü uyaklı şiirler yazmış, sonra serbest ölçüye geçmiştir. Nâzım Hikmet, hece vezniyle yazdığı ilk şiirlerini Yeni Mecmua, İnci, Ümit ve Celal Sahir (Erozan)'ın çıkardığı Birinci Kitap, İkinci Kitap vb. dergilerinde yayımlamıştır.

Sanatı yalnız aydınlara yönelik bir etkinlik olarak görmeyip halka yaklaştırmıştır.

Şiirlerini siyasi düşüncelerini yaymada araç olarak kullanmıştır.

Edebiyatımızda serbest ve toplumcu gerçekçi şiirin öncüsüdür.

Hitabete dayalı propaganda şiirleri yazmıştır. (Yirmi dört Saat Marks / Yirmi dört Saat Lenin) Komünizmin propagandasını yapan şairin etkili bir üslubu vardır.

Fütürist akımın Türk edebiyatındaki temsilcidir.

Rus şair Mayakovski'nin etkisinde kalmıştır.

Makine hâkimiyetinin özlemine çeker, hatta makine olmak ister.

Türk Edebiyatının, Türk şiirinin gelişmesine büyük katkıda bulunmuş, şiirlerinde çok farklı bir üslûp kullanmıştır.

Şiirde kullanılan, kullanılmayan sözcükler diye bir ayırım yapmamıştır.

Dizeleri kullanmaya getirdiği özgünlükle özgür koşuk biçiminin gelişmesinde büyük bir rol oynamıştır.

Gerek biçim gerekse tema bakımından şiirimize büyük bir genişlik getiren şair, şiir diline de kendisinden sonra gelenleri etkileyecek ölçüde yenilik getirmiştir.

Eserleri, Aydınlık, Resimli Ay, Hareket, Resimli Herşey, Her Ay gibi dergilerde yayınlanmıştır.

Özellikle Uzun şiirlerindeki senaryo havası diğer şiirlerinde de vardır.

Şiirde içeriği esas alarak şiiri biçimsel kalıplardan kurtarmıştır.

Nesnel ve somut bir şiir geliştirmiştir.

Şiirlerinde biçimsel yenilikler yapmıştır: Şiirlerinde genellikle ilk dize büyük harfle başlar sonraki dizeler büyük harfle başlar. Kimi zaman sözcükler bölünerek uyak oluşturulur. Bazen de tek heceye indirmiştir.

Kimi zaman da basamak şeklinde şiirler yazmıştır. Uzun dizelerin ardından gittikçe kısalan kırık dize kümeleri de görülür. 1929- 1936 yılları arasında yazdığı şiirlerde doğaya, tarihsel gerçeklere, hapis yıllarına ve kendi yaşamına yer vermiştir.

1950- 1963 yılları arasında yazdığı şiirlerde ise aşk, ölüm, barış ve memleket özlemi temalarını işlemiştir.

"Memleketimden İnsan Manzaraları" ve Kuruluş Savaşı'nı anlattığı "Kuvayı Milliye Destanı" önemli eserlerindedir. hem kendi kuşağını hem de 1960 sonrası şairlerimizi derinden etkilemiştir.

Œir dışında roman, tiyatro, masal, mektup gibi tŒrlerde eserler vermiştir.

ESERLERİ:

Œiirleri

835 Satır (835 Satır; Jokond ile Si-YA-U; Varan 3; 1+1=1; Sesini Kaybeden Œehir)

Benerci Kendini Niçin Öldürdü (Benerci Kendini Niçin Öldürdü; Gece Gelen Telgraf; Portreler; Taranta-Babu'ya Mektuplar;

Simavne Kadısı Oğlu Œeyh Bedreddin Destanı; Œeyh Bedreddin Destanı'na Zeyl)

Kuvâyi Milliye (Kuvayi Milliye; Saat 21-22 Œiirleri; Dört Hapisaneden; Rubailer)

Yatar Bursa Kalesinde

Memleketimden İnsan Manzaraları

Yeni Œiirler

Son Œiirleri

İlk Œiirler

La Fontaine'den Masallar (İlk Œiirler, Nâzım Hikmet'in çocukluk Œiirleriyle hece Œiirlerini içeriyor. Œair bunların büyük bir bölümünün toplu Œiirleri arasına alınmasını herhalde istemezdi. Son kitap takma adla yayımlanan La Fontaine çevirileri.)

OYUN:

Kafatası (Ocak Başında; Kafatası; Bir Ölü Evi; Unutulan Adam; Bu Bir Rüyaadır)

Ferhad ile Œirin (Yolcu; Ferhad ile Œirin; Sabahat; Enayi)

Yusuf ile Menofis (Allah Rahatlık Versin; Evler Yıkılınca; Yusuf ile Menofis; İnsanlık Ölmedi Ya; İvan İvanoviç Var mıydı Yok muydu?)

Demokles'in Kılıcı (İstasyon; İnek; Demokles'in Kılıcı; Tartüf - 59)

Kadınların İsyanı (Kadınların İsyanı; Yalancı Tanık; Kör Padişah; Her Œeye Rağmen)

GILGAMIŞ YAZILI METİNLERİ.

GILGAMIŞ YAZILI METİNLERİ.

Mezopotamya'da yaşadığı kabul edilen ilkçağ destan kahramanı. Onun hayatını konu alan yazılı metinlere de Gilgamiş Destanı adı verilir.

Akkadca'nın en önemli yazılı örneklerinden olan Gilgamiş Destanı, Asur Kralı Asurbanipal'ın Ninova'daki kitaplığında bulunan on iki tablettten meydana gelmiştir. Metindeki boşluklar Mezopotamya'da ve Anadolu'da ortaya çıkarılan başka kitabelerde (yazıtlardan) elde edilen bilgilerle tamamlanmıştır. M.Ö. ikinci bin yılın ilk yarısında Sümer dilinde yazılmış beş küçük şiir de Gilgamiş'la ilgili bilgi vermektedir. Bu şiirler; "Gilgamiş ve Huvava", "Gilgamiş ve Göklerin Boğası", "Gilgamiş ve Kişli Agga", "Gilgamiş, Enkidu ve Ölüler Dünyası" ve "Gilgamiş'in Ölümü" adlarını taşırlar.

Destanda ve şiirlerde adı geçen Gilgamiş büyük ihtimalle M.Ö. üçüncü bin yılın ilk yarısında Mezopotamya'nın güneyinde hüküm sürmüş olan bir kraldır. Dolayısıyla Kiş Hükümdarı Agga ile aynı çağda yaşamışlardır. Tufandan sonraki Sümer kralı listesinde de söz edilen Gilgamiş'a kutsal bir kişilik izafe edilmektedir. Destan ve şiirlerde anlatılan ve Gilgamiş'a ait olduğu söylenen kahramanlıkların tarihi belgesi yoktur. İlahi dinlerin bozulduğu, putlara tapıldığı bir zamanı anlatan Gilgamiş Destanı hakkında bu tabletlerden başka bilgi bulunamamıştır.

Ninova'da bulunan yazılı tabletlere göre Gilgamiş; büyük bir savaşçı, yapıcı, yeryüzünde ve denizlerde olup bitenleri bilen tanrı, yarı insandır. Zalim ve sert bir idarecidir. Uruk halkı başka tanrılara başvurarak onun bu sert idaresinin önlenmesini isterler. Gök Tanrısı Anu, Gilgamiş'in sert ve zalim idaresini engelleyebilmek için Enkidu'yu yaratır. Enkidu daha önce hayvan arasında yaşamış vahşi bir insandır. Fakat Gilgamiş'in gönderdiği bir fahişe Enkidu'yu şehre getirir ve uysallaştırarak şehir hayatına alıştıırır. Enkidu kısa sürede şehirlilerin hayat biçimine alışarak Uruk'a gelir. Gilgamiş onu beklemektedir. Bu bilgiler birinci tablette anlatılmıştır.

İkinci tablette bildirildiğine göre Enkidu ile Gilgamiş arasında bir güç denemesi yapılır. Bu güç denemesinden Gilgamiş üstün çıkar. Bundan sonra Enkidu Gilgamiş'in dostu ve yoldaşı olur. Üçüncü, dördüncü ve beşinci tabletlerde bildirildiğine göre; Gilgamiş ile Enkidu uzaktaki bir sedir ormanının korucusu Huvava'yı öldürmeye giderler. Eldeki parçalarda bu mücadelenin neticesiyle ilgili bilgi yoktur.

Altıncı tabletteki bilgilere göre; Uruk'a dönmüş olan Gilgamiş aşk Tanrıçası İştâr'ın evlenme teklifini geri çevirir, tanrıçanın öfkesiyle yok etmek üzere gönderdiği kutsal boğayı da Enkidu'nun yardımıyla öldürür.

Yedinci tablet; Enkidu'nun gördüğü bir rüya ile başlar. Enkidu rüyasında boğayı öldürmesi sebebiyle Ea, Anu ve Şamas adlı üç tanrının, kendisini öldürmeye karar verdiklerini görür. Bunun üzerine Enkidu hastalanır ve ölür.

Sekizinci tablette; Gilgamiş'in Enkidu için yaktığı ağıt ve onun için düzenlediği büyük cenaze töreni anlatılır.

Dokuzuncu, onuncu ve onbirinci tabletlere göre; Gilgamiş, Babil tufanından sağ kurtulan Utnapiştım'i bularak ölüme yakalanmamanın sırrını öğrenmek için tehlikeli bir yolculuğa çıkar. Sonunda

Utnapiştım'e ulaşır. Utnapiştım ona tufanın hikayesini anlatır ve gençliğini geri getirecek bitkiyi nerede bulacağını gösterir. Gilgamiş, bitkiyi elde ettikten sonra bir yılanı kaptırır ve üzüntülü olarak Uruk'a döner.

Destan'a ek özelliğinde olan on ikinci tablette pukku ve mikku adı verilen nesnelere kaybolması anlatılır.

Destan, Enkidu'nun ruhunun yeryüzüne dönüşü ve ölüler dünyasındaki kötü ve üzücü halleri anlatmasıyla son bulur.

Akkadca yazılmış olan Gilgamiş Destanı'nın Hitit ve Hurri dillerinde çeşitlemeleri de vardır. Destanın metni İngiliz Arkeolog Thompson tarafından The Epic of Gilgamesh adıyla 1930'da Oxford'da yayımlandı. Schott tarafından Almancaya Das Gilgamesch-Epos adıyla çevrilerek 1934'te Leipzig'de yayımlandı. G. Contenau tarafından da Epopée de Gilgamesh adıyla 1939'da Paris'te Fransızcaya çevrilmiştir. Muzaffer Ramazanoğlu tarafından Türkçeye çevrildi. Orhan Asena, Tanrılar ve İnsanlar adlı oyununun konusunu Gilgamiş Destanı'ndan almıştır. Nüvit Kodallı, Orhan Asena'nın oyunu için hazırladığı sahne müziği üzerine Gilgamiş Operasını bestelemiştir. Melih Cevdet Anday da Ölümsüzlük Ardında Gilgamiş adlı eserinde bu destanda faydalanmıştır.

SÜMERLER.

SÜMERLER.

Sümerler, tarihte bilinen en eski uygarlıklardan biridir. Mezopotamya coğrafyasında kurulan Sümerler, birçok uygarlıkla ilişki halinde olmuşlardır. Mezopotamya coğrafyası ve Anadolu'nun tamamı Medeniyetler Beşiği olarak bilinmektedir. Mezopotamya coğrafyası tarih boyunca uygarlıkların kurulduğu bölge olmuştur. Yazının icadı ve yayılması da bu coğrafya gerçekleşmiştir. Bilim ve sanatın, sosyal hayat ve kültürün gelişmesi de bu bölgede olmuştur.

Sümerler hakkındaki bilgiler şu şekildedir:

*Orta Asya'dan M.Ö. 4000 yıllarında Mezopotamya'ya gelmişlerdir.

*Şehir devletleri kurmuşlardır.

*Hukuk sistemleri geliştirmişlerdir.

*Teokratik bir anlayışla yönetilmişlerdir.

*Çok tanrılı dine inanmışlardır.

*Yazıyı icat etmişlerdir.

*Urgakina Kanunları'nı ortaya koymuşlardır.

*Kanunlarda fidyeye esası bulunmaktadır.

*Birçok destanları bulunmaktadır.

*Herkes asker olarak görev yapmıştır.

*Kalıcı mimari eserleri bulunmamaktadır.

*Astronomi, Matematik gelişmiştir.

*Takvim kullanmışlardır.

*Sümerler ile Türklerin aynı millet olduğu düşünülmektedir.

BALKAN SAVAŞI.

BALKAN SAVAŞI,

Yunanistan, Sırbistan, Karadağ ve Bulgaristan kendi aralarında Osmanlı İmparatorluğunun balkan topraklarını paylaştılar. Osmanlı Devleti Trablusgarp savaşında olduğundan dolayı 1912 yılında Karadağ Osmanlıya saldırarak balkan savaşlarını başlattı. Balkan Savaşlarının Nedenleri:

☒ Rusya'nın Balkan Devletlerini Osmanlı Devletine karşı kışkırtması.

☒ Osmanlı Devletinin Trablusgarp Savaşı ile uğraşması.

☒ Milliyetçilik fikirleri.

I. Balkan Savaşı (1912-1913)

1878 Berlin Antlaşması'nda umduğunu bulamayan Bulgaristan bağımsızlığını kazandıktan sonra Balkanlar'da etkin bir politika izlemeye başlamıştı. Bosna-Hersek'in ilhaki ise Sırbistan'ı aynı yönde bir politika izlemeye itti.

1912 yılında bu iki devletin faaliyetlerinin çatışmaması için Rusya, Bulgaristan ve Sırbistan arasında arabuluculuk ve düzenleyicilik yapmaya başladı. Bunun sonucu olarak Osmanlı Devleti'ne karşı yapılan ittifaka Yunanistan ve Karadağ da katıldı. Yine 1912 yılında İngiltere, Rusya ile Tallinn'de gizli bir anlaşma yaparak, Rusya'yı İstanbul ve Boğazlar üzerinde serbest bıraktı. Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ, Rusya'nın aracılığıyla aralarında anlaşarak Türkleri Balkanlardan atmak istediler. Trablusgarp Savaşı da onları cesaretlendirdi. Balkan Ulusları, Osmanlı Devleti'nden, Makedonya'da ıslahat yapmasını istediler. Bu istekleri reddedilince Karadağ Osmanlı'ya savaş ilan etti ve ittifak üyesi devletler de savaş ilanları birbirini takip etti. varlığına son vermek isteyen deneyimli subay ve askerlerin terhis edilmesi, parti çekişmeleri nedeniyle komutanlar arasındaki anlaşmazlıklar, silah, yiyecek, araç-gereç gibi konularda eksikliklerin olması, Osmanlı Ordusu'nun cephelede yenilmesine neden oldu. Bulgarlar, Çatalca'ya kadar gelerek, İstanbul'u tehdit etmeye başladılar. Karadağ Yunanlılar, Makedonya'yı tamamen işgal ettiler. Durumdan yararlanan Arnavutluk, bağımsızlığını ilan etti. Yunanistan İmroz (Gökçeada) ve Bozcaada ve dışındaki adaları işgal etti.

I. Balkan Savaşı sonuçları

1. Osmanlı Devleti Edirne – Kırklareli dahil Midye- Enez hattının batısında kalan bütün topraklarını kaybetti.

2. Ege Denizi'nde Osmanlı Devleti'nin hakimiyeti sona erdi.

3. Arnavutluk savaş sırasında bağımsızlığını ilan etti. Böylece Osmanlıdan ayrılan son Balkan devleti olmuştur. Savaş yapılmadan önce bağımsız olmuştur.

4. I. Balkan Savaşı'ndan sonra Osmanlılık fikrinin başarılı olamayacağı anlaşılmış ve Türkçülük fikri ön plana çıkmıştır.

5. Bulgaristan Ege denizine ulaşmış ve savaştan en karlı çıkan devlet olmuştur. Ancak bu durum II. Balkan Savaşı'na neden olmuştur.

6. Balkanlardan Anadolu'ya büyük göç hareketi olmuş ve Balkanlarda Türk Azınlığı Sorunu ortaya çıkmıştır.

NOT: Londra'da görüşmeler devam ederken İttihat ve Terakki Partisi yenilgiden sorumlu tuttuğu Kamil Paşa Hükümeti'ni Eski Baskını ile devirerek iktidarı ele geçirmiştir. (23 Ocak 1913) 6. Balkanlardan Anadolu'ya büyük göç hareketi olmuş ve Balkanlarda Türk Azınlığı Sorunu ortaya çıkmıştır.

NOT: Londra'da görüşmeler devam ederken İttihat ve Terakki Partisi yenilgiden sorumlu tuttuğu Kamil Paşa Hükümeti'ni Eski Baskını ile devirerek iktidarı ele geçirmiştir. (23 Ocak 1913)

II. Balkan Savaşının Nedenleri

1. Bulgaristan'ın daha fazla toprak almasını kabul etmeyen Yunanistan, Karadağ, Sırbistan ve 1. Balkan Savaşı'na katılmayan Romanya birleşerek, Bulgaristan'a karşı savaş açtılar.

2. Bulgaristan'ın çok güçlenmesi.

3. Osmanlı Devleti'nden alınan Balkan topraklarının paylaşılabilmesi.

4. Balkanlar'daki tüm devletler Bulgaristan'a saldırmıştır.

5. Daha sonra cephe değişmiş, Bulgaristan ile Romanya, Yunanistan ile Sırbistan arasında savaş olmuştur.

6. Osmanlı Devleti Edirne ve Kırklareli'yim geri almıştır.

7. Bulgaristan mağlup olmuştur.

8. Balkan devletleri, aralarında Bükreş Antlaşması'nı imzalayarak savaşa son vermiştir (10 Ağustos 1913).

9. Antlaşmaya göre Bulgaristan Yunanistan, Sırbistan ve Romanya'ya toprak vermiştir.

II. Balkan Savaşı

2. Balkan Savaşı, Osmanlı Devleti ve Balkan devletleri arasında Balkan toprakları paylaşımı konusunda çıkan anlaşmazlık sebebiyle patlayan, Balkan Savaşları olarak bilinen savaşların ikincisidir. Savaşa Osmanlı Devleti, Sırbistan, Arnavutluk, Karadağ, Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya katılmıştır. Romanya; 1. Balkan Savaşı'na katılmamasına rağmen 2. Balkan Savaşı'na tek devlettir.

2. Balkan Savaşı bir bakıma 1. Balkan Savaşı'nın bir sonucudur. Çünkü 1. Balkan Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin yenilmiştir genç Balkan devletleri köklü Osmanlı Devleti kadar bir otorite sağlayamamışlardır. Ayrıca ele geçirdikleri toprakların dağıtılması Balkan Devletlerinin kendi aralarında anlaşmazlığa düşmelerine sebep olmuştur. Bulgaristan'ın savaş sonunda en çok toprak kazanan ülke olması ve Ege kıyılarına kadar ulaşması, başta Yunanistan olmak üzere tüm Balkan devletlerini hoşnutsuzluğa sürüklemiştir. Yunanistan'ın çabalarıyla Bulgaristan'a karşı bir ittifak oluşturan diğer Balkan devletleri (Yunanistan, Romanya, Karadağ, Arnavutluk), Bulgaristan'a savaş açarak 2. Balkan Savaşı'nı başlatmışlardır. Bunlardan ayrı olarak Romanya da Balkanların bu buhranlı ve çalkantılı durumundan faydalanıp karlı çıkabilmek için Bulgaristan'a karşı kurulan ittifaka katılmıştır. Osmanlı Devleti ise 1. Balkan Savaşı'nda kaybettiği toprakları kısmen de olsa geri kazanabileceğini düşünmüş ve Enver Paşa

kararı ile o da Bulgaristan'a savaş açmıştır. Bulgaristan'ın zor durumundan faydalanan Osmanlı Devleti; 2. Balkan Savaşı'nı Edirne ve Kırklareli'yi geri almıştır. 2. Balkan Savaşı'nın bir diğer ilginç ayrıntısı ise; Edirne ve Kırklareli'nin tek bir çatışmayla girilmeden geri alınmış olmasıdır.

2. Balkan Savaşı sonunda devletler kendi aralarında bazı anlaşmalar imzalamışlardır. Bu anlaşmalardan ilki 10 Ağustos 1913'te imzalanmıştır. Bu anlaşma Balkanlardaki toprak kavgasının tatlıya bağlanmasına yeterli olmamış, Bulgaristan'ın genel hakimiyeti devam ettirmiştir. Daha sonra 20 Eylül 1913'te 2. Balkan Savaşı'nın Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında imzalanan anlaşması kabul edilmiştir. Bu anlaşma ile Meriç Nehri iki ülke arasında sınır olarak kabul edilmiş; dolayısıyla Edirne, Kırklareli, Dimetoka ve Kırkağaç Osmanlı Devleti'ne kalmıştır. Ayrıca Bulgaristan'da yaşayan Türklerin hakları güvence altına alınmış ve isterlerse Osmanlı Devleti'ne serbestçe göç edebilme hakkı tanınmıştır. Ayrıca bu anlaşma ile bugünkü Türkiye-Bulgaristan sınırı hemen çizilmiştir.

II. Balkan Savaşı'nın diğer anlaşmalarından biri; Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında imzalanan 14 Kasım 1913 Atina anlaşmasıdır. Bu anlaşma ile Yanya, Girit, Selanik Yunanistan'a bırakılmış, On İki Ada'nın durumu Avrupalı devletlerin arabuluculuğuna bırakılmış ve Yunanistan'da yaşayan Türklerin aynı şekilde hakları güvence altına alınmıştır. Osmanlı Devleti 2. Balkan Savaşı'nda epey zararlı çıktığı bir anlaşmadır. 2. Balkan Savaşı'nın son anlaşması ise Türkiye ile Sırbistan arasında imzalanan 13 Mart 1914 İstanbul Anlaşmasıdır. Osmanlı Devleti ile Sırbistan'ın kara sınırı olmadığı için bu anlaşmada kaydedilen değer pek bir karar yoktur.

2. Balkan Savaşı'nın Osmanlı Devletinin, Balkanların, hatta Avrupa'nın gidişatında önemli etkileri olmuştur. 2. Balkan Savaşı itibaren epey zarara giren Bulgaristan'ın, 1. Dünya Savaşı'na girmesinde aldığı bu yenilgi etkili olmuştur. Aynı şekilde Osmanlı Devleti de savaştan sonra ordunun eksiklerini fark etmiş, Alman işbirliği ile orduyu modernize etmek istemiştir. Böylece Almanlar ile yakınlaşma sağlanmıştır. Daha sonra Almanya 1. Dünya Savaşı'na girdiğindeyse, Osmanlı Devleti'nin de İttifak Devletleri safında savaşa girmesinde bu yakınlık etkili olmuştur.

Ayrıca, daha sonraki savaşların ve gelişmelerin yorumlanması açısından önemli bir ayrıntı olarak; Mustafa Kemal Atatürk Edirne'nin geri alındığı cephede 2. Balkan Savaşında görev almıştır. O tarihten beri hem Balkanları, hem İstanbul'u hem de Avrupa'yı yakından tanıyabileceği durumlarda bulunmuştur. 2. Balkan Savaşı ve bundan sonra katıldığı mücadeleler, sonraki yaptığı hamlelerin başarılı olması için ona önemli tecrübeler katmıştır.

Balkan Savaşlarının Sonuçları

- ☒ Osmanlı Devleti; Batı Trakya, Makedonya, Arnavutluk ve Ege adalarını kaybetmiştir.
- ☒ Ege ve Balkanlardaki Osmanlı hakimiyeti büyük ölçüde sona ermiştir.
- ☒ Ordunun siyasete karışmasının acı sonuçları görülmüştür.
- ☒ Bunu gören Mustafa Kemal daha sonra yaptığı inkılapla orduyu siyasetten ayırmıştır.
- ☒ Türk azınlık sorunu ortaya çıkmıştır.
- ☒ İttihat ve Terakki Partisi "Babıâli Baskını" ile iktidarı ele geçirmiş ve 1918 yılına kadar iktidarda kalmıştır.
- ☒ Türkçülük akımı güçlenmiştir.
- ☒ Balkan Savaşları, devletler arası gerginliği artırmış, bu durum silahlanma yarışını artırmıştır,

HAMİDİYE ALAYLARI

HAMİDİYE ALAYLARI.

Sultan İkinci Abdülhamîd Han tarafından Doğu Anadolu ile Filistin ve diğer bölgelerin sosyal, siyâsî ve iktisâdî hayâtını düzenlemek için kurulan teşkilât.

Pâdişâh İkinci Abdülhamîd Han; Şark meselesi adı altında, Avrupalı devletler tarafından istenilen reformların, Hıristiyan te için önce muhtâriyet sonra istiklâl; Osmanlı Devleti için de zayıflama ve parçalanma anlamına geldiğini, yaşanan târihî tecr vâsıtasıyla gâyet iyi biliyordu. Bu yüzdendir ki, bütün gücü ve mahâretiyle Doğu Anadolu'yu kurtarmaya, orada bir Ermeni devletinin kuruluşunu engellemeye, Rum ve İngiliz emperyalizminin hareket kâbiliyetini azaltmaya çalıştı.

Bunun için tâkib ettiği politikanın esâsı şunlardır:

1. Devletin askerî ve mülkî otoritesini maddeten ve mânen Doğu Anadolu'da tesis etmek.
2. Bütün Anadolu halkının menfaatini koruyan reformlar yapmak, sâdece Ermeniler lehine yapılacak olanları reddetmek.
3. Resmî kuvvet ve otoritenin yetersiz kaldığı yerlerde, mahallî kuvvet ve otoritelerden faydalanmak.
4. Doğu Anadolu'ya batı tarâftarı ve hayrânı memurları yollamamak.
5. Büyük devletlerin reform isteklerini geciktirmek ve uygulamamak.
6. Ermenilerin olup bittileri karşısında kalmamak için Müslüman halkı, özellikle aşîretleri silâhlandırmak ve onları müteyak hâle getirip uyandırmak.
7. Avrupalı misyonerlerin faâliyetlerini engellemek veya kontrol altında bulundurmak.
8. Ermenilerin çıkaracağı her türlü hâdiseye zamânında müdâhale etmek veya ettirmek.
9. Aşîretlerden askerî birlikler teşkil etmek.

Sultan Abdülhamîd, bilhassa bu son madde ile doğuda kurulacak askerî alayların çeşitli faydaları olacağını ümid etmekteydi. Doğu Anadolu'da âsâyîşin bozulmasına sebep olan aşîretler bu olaylar sâyesinde hem inzibât altına alınmış, hem de Ermeniler karşısında teşkilâtlandırılmış olacaktı. Ayrıca Rus ordularına karşı kullanılabilirdi. En mühimi ise, yabancı devletlerin aşîret üzerindeki tahrik ve propagandası önlenmiş olacaktı.

Bu sırada Doğu Anadolu aşîretleri 1877-78 Osmanlı-Rus savaşının ortaya çıkardığı otorite boşluğu sebebiyle birbirleriyle mücâdeleye girişmişlerdi. Ayrıca merkezî otoritenin temsilcileri olan mahallî otoriteyi de dinlemez bir hâle gelmişlerdi. BÖ tampon bir Ermeni devletinin kurulmasını isteyen İngiltere de aşîretlerin bu tutumunu teşvik ederek onları tahrike başladılar. Bütün türlü desteği vâdetti. Bu tahrik ve destekler netîcesinde bâzı aşîret reisleri Osmanlı Devleti aleyhine faaliyetlere başladılar.

Tehlikeyi sezen İkinci Abdülhamîd Han, hiçbir devlet nizâmı tanımayan aşîretleri medenîleştirmek, disiplin altına alarak eğ ve aralarındaki kavgalara son vererek bu yöndeki aksiyonu devlet menfaatine kullanmak üzere Hamîdiye alaylarının kurulmasını emretti (1890).

Dördüncü ordu kumandanı Müşir Zeki Paşanın da desteklediği bu projeye, paşaların büyük bir kısmı karşı çıktı. Buna rağmen Abdülhamîd Han, Zeki Paşayı bu işle görevlendirdi. Kendisine Erzincan'ı merkez seçen Müşir Zeki Paşa 1891 ilkbaharında faaliyete geçti. İlk iş olarak Mirlivâ Mahmûd Paşayı Van, Malazgirt, Hınıs taraflarına gönderip aşîretlerden Hamîdiye Alayları teşkilini başlattı. Bu faaliyet beş yıl sürdü. 1896'da Erzincan, Dersim, Erzurum, Diyarbakır, Van, Malazgirt, Urfa ve doğuda bir çok yerde Hamîdiye Süvârî Alayı meydana getirildi. Bu dönemde sâdece Erzurum vilâyeti dâhilinde 8 alay kuruldu.

1891'de ilk olarak çıkarılan elli üç maddelik nizamnâmede Hamîdiye Süvârî Alaylarının nasıl kurulacağı ve özelliklerinin nas olacağı açıklanmıştır. Buna göre; bu alayların isimleri Hamîdiye Süvârî Alayları'dır. Bu alaylar, dört bölükten az, altı bölükten olmayacaktır. Her bölük; dört takımdan, her takım da 32 neferden noksan, kırk sekiz neferden fazla olmayacaktır. Her alay 512, en fazla 1152 kişiden meydana gelecektir. Her dört alay bir liva sayılacak. Büyük aşîretlere bir veya birden fazla alay, aşîretlere ise bir kaç bölük kurma hakkı verilecek. Ancak alay kurulması ve eğitim maksadıyla aşîretlerin birleştirilmesi önlenemez, merkezî otoritenin veya ordu kumandanlarının emri ile sâdece savaş zamânında birleştirilecekti. Her alaydan il çavuş ordu-yu hümâyûn merkezine gönderilip mekteb alayında eğitime tâbi tutulacaktı. Ayrıca her alaydan bir çocuk seçil İstanbul'a gönderilecek, orada süvârî mektebinde tahsil gördükten sonra mülâzımlık (teğmen) rütbesiyle memleketine ve dönecekti.

Belirtilen esaslarda kurulan Hamîdiye Alaylarına katılmak için her aşîret severek mürâcât ettiğinden, hepsini alma imkânı olmuyordu. Hamîdiye Alaylarının sayısı ilk zamanlar 50 civârında iken, zamanla 100'e yaklaştı. Alaylara katılmak için güney Arap kabîleleri de mürâcaat ediyorlardı. Hattâ 17 ve 18. asırlarda devlete karşı isyân eden ve zarar veren, Halep civârındaki Şummar Arap Kabîlesi de Hamîdiye Alayları teşkil etmişti. Hamîdiye Alaylarına katıldıktan sonra zararlı durumdan çıkmış, E Dünyâ Savaşında güneydeki cephede büyük faydalar sağlamışlardı. Libya'da kurulan Hamîdiye Alayları da 1930'lara kadar İtalyanlara karşı mücâdele ettiler.

Söz konusu nizamnâmenin hazırlanıp kabul edilmesiyle, Müşir Zeki Paşanın nezâretinde Hamîdiye Alayları kuruldu. 1891'de pek çok aşîret reisi İstanbul'a gelerek Sultan İkinci Abdülhamîd Hanı ziyâret ettiler ve bağlılıklarını arz ettiler. Sultan İkinci Abdülhamîd Han da onların her birine hediyeler ve nişanlar vererek taltif etti. Böylece merkezî otorite ile aşîretler arasında

önceden olmayan diyalog kurulmuş oldu. Fakat her şeye rağmen Hamîdiye Alaylarıyla dirlik düzenlik sağlamak kolay olmadı. Aşîret hayâtına alışmış insanlardan muntazam askerî birlikler meydana getirmek zordu. Bu durumları bilen Sultan İkinci Abdülhamîd Han, aşîretlere karşı devamlı hoşgörü ve sabırla muâmele edilmesini tavsiye etti. Hattâ irâdelerinin birinde; “Normal askerî birlikler gibi hareket etmeleri imkânsız ise de, hiç olmazsa bu sâyede disiplin altına alınmış ve netîcede güç hâcâblarına göre, az da olsa, eğitilmiş olurlar.” dedi.

Askerî yönden stratejik önemi hâiz yerlerde teşkil edilen Hamîdiye Alaylarının her birine, bir tarafında Kur'ân-ı kerîmden bir ayet, diğer tarafında ise pâdişâh armasıyla işlenmiş kırmızı atlastan sancaklarla, beyaz ipek kumaşa yıldızla yazılmış fermanlar verildi. Zaman zaman Erzincan'a gelerek Müşir Zeki Paşaya bağlılıklarını bildiren aşîret reisleri, 1893'te kalabalık bir grup hâlinde İstanbul'a giderek Pâdişâh tarafından kabul edildiler.

Hamîdiye Alaylarıyla ilgili ilk nizâmnâmenin dört yıllık uygulamasından sonra elde edilen tecrübeler ışığında, 1896 yılı başında yeni nizâmnâme hazırlanarak yürürlüğe girdi. Birinciye göre daha ayrıntılı olan nizâmnâmede yeni hükümler yer aldı. Ayrıntılı ve bölük kadrolarının yetiştirilmesiyle ilgili yeni hükümler ve uygulamalar getirildi. Bütün askerî okulların kapısı aşîret çocuklarına açıldı. Aşîretleri devlete yakınlaştırmak ve devletle kaynaştırmak için aşîret mektebi açıldı ve pekçok aşîret çocuğu yetiştirildi.

Hamîdiye Alaylarının kurulmasıyla Sultan İkinci Abdülhamîd Hanın aşîret reisleri ve din adamlarıyla olan sıkı münâsebetler netîcesinde, merkezî otorite kuvvetlenerek çarlık Rusyasının Türkiye üzerindeki emelleri, İngilizler ve Fransızların, Ermenilerin kışkırtma yoluyla çıkarmak istedikleri olayların yanında, kan dâvâsı ve aşîret kavgalarının önüne geçildi. İmâr faâliyetleri hızlanarak yeni tesisler kurulup sosyal ve iktisâdî gelişmelere sebep olundu. İstanbul ile Diyarbakir arasında ve bölgede tel hatlarıyla diğer muhâbere vâsıtaları Hamîdiye Alayları sâyesinde gelişti.

O günkü şartlarda Doğu Anadolu'nun ve diğer bölgelerin sosyal ve iktisâdî meselelerinin hâlinde çok büyük rolü olan Hamîdiye Alayları, siyâsî bakımdan emperyalist devletlerin ve azınlıkların hedefi hâline geldi. Çünkü bu güçler ve azınlıklar gâyelerine ulaşabilmek yolunda Sultan İkinci Abdülhamîd Hanı ve Hamîdiye Alaylarını en büyük mâni görüyorlardı. Sultan İkinci Abdülhamîd Hanın tahttan indirilmesinden sonra, iktidâra yerleşen İttihad ve Terakkî, Hamîdiye Alaylarının teşkilâtını lağvetti. Aşîret hâcâbları süvârî alayları adıyla yeniden düzenlendi ve sayıları da azaltılarak 24'e indirildi. Doğuda meydana gelen Ermeni isyânlarının önemli faydası görülen bu alaylar, Balkan Savaşında yerinden oynatılmadı. 1913 yılında, alaylar yeni bir teşkilâtlanma içerisine sokularak ihtiyat süvârî alayları adı altında, iki fırka hâlinde, merkezi Erzurum olan dokuzuncu kolorduya bağlandılar. Birinci Dünya Harbinde doğuda dinç ve zinde olarak Ruslara karşı kahramanca çarpışan bu alaylar, pek çok kahramanlık gösterdiler. Rus birliklerini ric'ate zorladılar. İran, Rus, İngiliz, Fransız ve Ermeni saldırılarına karşı devletin yanında mücâdele veren bu alayların pekçok neferi, çarpışmalar esnâsında şehid düştü.

1877-1878 OSMANLI RUS HARBİ(93 HARBİ)

1877-1878 OSMANLI RUS SAVAŞI (93 HARBİ)

Rusya'nın Ortodoks ve Slav kökenli ulusları kendi egemenliği altında birleştirmeyi amaçlamıştır. 19. yüzyılda ortaya çıkan bu akıma Panslavizm denilmiştir. bu amaçla kurulan gizli cemiyetler Balkan milletleri arasında bu düşüncenin yayılmasını sağlamışlardır. Bu çalışmaların sonucunda köylüler vergilerini vermemeye başlamış ve isyan etmişlerdir. Bu gelişmelere tanıklık eden Balkan Bunalımı olarak geçmiştir. İsyanların bastırılması sonucunda Sırp lar Avrupa'dan yardım istemiştir. Avrupalı devletler İstanbul'da bir konferans toplanmasına karar vermişlerdir.

İstanbul Konferansı

Osmanlı, Rusya, İngiltere, Fransa,Avusturya,Almanya ve İtalya katılmıştır. Bu esnalarda Osmanlıda I.Meşrutiyet ilan edilmiştir. Avrupalı devletlerin, Rusya'nın ve Osmanlının anlaşmaya varamamaları nedeniyle Rusya Osmanlı karşı savaş açmıştır.

1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı (93 harbi)

93 Harbi olarak da bilinen Osmanlı Rus Savaşı 1877-1878 yıllarında meydana gelmiştir. Rusya'nın savaş açması üzerine Osmanlı Paris Antlaşmasının bozulduğunu ileri sürmüştü ve İngiltere'den yardım istemiştir. İngiltere ise savaşa müdahale etmemiştir. Balkanlarda ve Kafkaslarda gerçekleşen savaş neticesinde Ruslar doğuda Erzurum batıda Edirne'ye kadar olan bölgeleri ele geçirmişlerdir. Rusların bu ilerleyişi karşısında padişah II. Abdülhamit barış istemek zorunda kalmıştır. Osmanlı ve Rusya arasında Ayastefanos (Yeşilköy) Anlaşması imzalanmıştır. Rusya'nın böylesine güçlenmesine karşı çıkan İngiltere'ye Almanya ve Avusturya destek olunca bu antlaşma hiç yürürlüğe girmemiştir. Rusya yeni bir konferans teklifini kabul etmiş ve görüşmeler sonucu Berlin Antlaşması imzalanmıştır.

Osmanlı desteğini alabilmek için İngilizlere Kıbrıs'ı üs olarak vermiştir. Rusya işgal ettiği Kars,Ardahan ve Batum'u Osmanlıya bırakmıştır.Ermeni sorunu bu antlaşma ile ulusal bir sorun haline gelmiştir. Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsız olmuştur.

CUMHURİYETİN İLAN EDİLİŞİ.

CUMHURİYETİN İLAN EDELİŞİ.

Cumhuriyetin ilan ediliş tarihi 29 Ekim 1923'tür. 28 Ekim 1923 gecesi ise Atatürk çalışma arkadaşları ile Çankaya'da bir yemekte cumhuriyetin ilanını yarın yapacağız diye açıklamıştır.

Cumhuriyet ilan edildikten sonra mecliste yapılan oylama ile ilk cumhurbaşkanı Mustafa Kemal seçilmiştir. Atatürk milli mücadele yıllarında milli egemenlik fikrini her fırsatta dile getirirdi. 29 Ekim 1923 tarihinde bu fikir hayata geçmiş, cumhuriyetle birlikte Türkiye tam bağımsız, modern ve demokratik bir ülke haline gelmiştir.

CUMHURİYET NASIL İLAN EDİLDİ

Atatürk 28 Ekim 1923 gecesi arkadaşlarını Çankaya'da yemeğe davet etti. Onlara burada yarın cumhuriyeti ilan edeceğiz dedi. 29 Ekim sabahı cumhuriyet yönergelerinin meclise sunan Mustafa Kemal Paşa, milletvekilleri tarafından kabul edildi. Böylelikle cumhuriyet kabul edildi ve mecliste, halkta coşkuyla yaşasın cumhuriyet alkışlarıyla çığlıklarıyla ülkenin yeni yönetim biçimini Cumhuriyetin kabul edilmesinin ardından hemen cumhurbaşkanı seçimi yapılmıştır. 158 milletvekilinin tamamı oylarını Mustafa Kemal'e vererek ilk cumhurbaşkanı olarak seçmişlerdir.

CUMHURİYETİN İLAN EDİLİŞ HİKÂYESİ

Cumhuriyetin ilanı, halkın yönetilme şeklinin belirlendiği Atatürk'ün yapmış olduğu siyasi devrimlerdendir. 29 Ekim 1923'te Anayasadaki bazı maddeler değiştirilmiş ve devletin yönetim şekli olarak cumhuriyet benimsenmiştir. 23 Nisan 1920'de TBMM açıldı ve odağı milli egemenlik olan yeni bir devlet kuruldu. Ancak Kurtuluş Savaşı devam ettiği için ülkenin birlik ve beraberliğinin bozulmaması açısından devletin yönetim şekli belirlenmedi. Osmanlı'da, Saltanat kaldırıldıktan sonra ve Lozan Antlaşması imzalandıktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinde en çok gün yüzüne çıkan konu, yeni devletin özelliği idi.

27 Ekim 1923'te Ali Fethi Okyar başkanlığında bulunan hükümet istifa etti ve 28 Ekim gecesi Atatürk çalışma arkadaşları ile yemekte buluşarak yarın Cumhuriyeti ilan edeceğiz dedi. 29 Ekim sabahı önergeyi meclise sundur ve önerge mecliste kabul edilerek Cumhuriyet yönetim şekli seçildi. Yapılan oylamalar sonucunda da ilk cumhurbaşkanı Mustafa Kemal ATATÜRK seçildi. Bu makale belirtilen kaynakçalara göre yeniden yazılarak, Ahmet Korkmaz tarafından 21 Eylül 2014 Pazar günü yayınlanmış ve son olarak da 7 Şubat 2018 Çarşamba tarihinde güncellenmiştir.

ATATÜRK'ÜN HAYATI.

Atatürk'ün Hayatı

Mustafa Kemal Atatürk, 1881'de Selanik'te dünyaya geldi. Annesinin adı Zübeyde Hanım, babasının adı ise Ali Rıza Efendi' dir. İlkokulu, Mahalle Mektebinde başlayıp Şemsi Efendi Okulunda tamamlamıştır. Ortaokula Selanik Mülkiye Rüştiyesinde ve Selanik Askeri Rüştiyesinde tamamlamıştır. Lise eğitimini Selanik Askeri idadisinde almıştır. Üniversite eğitimini ise Harp Okulu ve Harp Akademisiyle tamamlamıştır. 1893 yılında Askeri Rüştiye'de okurken matematik öğretmeni tarafından ismine "Kemal" ilave edilerek Mustafa Kemal adını aldı.

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı'ndan mağlup çıkınca Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandı. Bu antlaşma çerçevesinde Ülkemiz topraklarının düşmanlarca paylaşılması üzerine Mustafa Kemal, 19 Mayıs 1919 da Samsunda milli mücadeleyi başlattı.

Mustafa Kemal, 23 Nisan 1920'de başarılarıyla ve TBMM'nin açılmasını sağlaması nedeniyle Meclis ve Hükümet Başkanlığı seçildi. Sakarya Savaşı'nın kazanılmasının ardından, Gazilik unvanı ve Mareşallik rütbesi ile onurlandırıldı. Mustafa Kemal, Ekim 1923'de Cumhuriyetin ilanı ile beraber Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı seçildi.

1934 yılında Gazi Mustafa Kemal'e TBMM tarafından "Atatürk" soyadı layık görüldü. Atatürk, yenilikleri, savaşlardaki başarıları ve imzaladığı inkılâplar sayesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş medeniyet seviyesine çıkmasını sağladı. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk, 10 Kasım 1938'de Dolmabahçe Sarayı'nda hayata veda etti. Ülkeyi yasa boğdu.

Atatürk'ün hayatı her Türk'e örnek vatan sevdalısı, destansı bir hayattır.

24 KASIM ÖĞRETMENLER GÜNÜ.

24 KASIM ÖĞRETMENLER GÜNÜ.

Türkler, ilk önceleri Göktürk ve Uygur alfabelerini kullanmışlardır. 8. Yüzyıldan itibaren, İslamiyet'in kabul edilmesiyle birlikte Uygur alfabesi bırakılarak Arap alfabesine geçilmiştir. Kurtuluş Savaşı'nı kazandıktan sonra, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'i ilan eden Ulu Önder Atatürk, askeri ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda yenilikler yapmıştır. Bu yeniliklerden biri de, 1 Kasım 1928 tarihinde çıkarılan 1353 sayılı kanunla, Arap alfabesi yerine Latin alfabesinin kabulü olmuştur. Bu tarihten itibaren yeni harflerle öğrenilmesi ve okur yazar sayısının artırılması konusunda büyük bir seferberlik başlatılmıştır.

Öğretmenler Günü için hediye fikirleri

24 Kasım 1928 tarihinde açılan Millet Mekteplerinde yaşlı, genç, çocuk, kadın demeden herkese yeni harflerle okuma yazma öğretimi başlatılmıştır.

Millet Mekteplerinin açılışı ve Atatürk'ün Başöğretmenliği kabul tarihi olan 24 Kasım günü, 1981 yılından beri (24 Kasım Öğretmenler Günü) olarak kutlanmaktadır.

24 Kasım Öğretmenler Günü, öğretmenlik mesleğini icra eden kimseleri onurlandırmak için çeşitli etkinliklerin düzenlendiği kutlama günüdür.

Pek çok ülkede 1994'ten beri her yıl 5 Ekim günü UNESCO

tavsiyesiyle Öğretmenler Günü olarak kutlanmaktadır. 5 Ekim günü, 1966 yılında Paris'te gerçekleşen "Öğretmenlerin Statüsü" Hükümetlerarası Özel Konferansı'nın sona erip UNESCO temsilcileri ile ILO tarafından "Öğretmenlerin Statüsü Tavsiyesi"nin kabul edilmesiyle kabul edilmiş yıldönümüdür.

ANKARA'NIN TARİHİ.

ANKARA'NIN TARİHİ

Ankara ve çevresinde yapılan arkeoloji kazıları sonucunda tarihi Bronz çağındaki Hatti Uygarlığına kadar gider. Hatta Yontulmuş taş devrinden kalma araç-gereçler ortaya çıkarılmıştır. İsa'dan önce 2000'li yıllarda yöredeki ilk yerleşme merkezinin Anadolu siyasi birliği sağlayan Hititler döneminde kurulduğu sanılmaktadır. İ.Ö. VIII. yy'da Frigyalıların eline geçmiş, İ.Ö. VIII. yy'da Frigyalılar Lidyalılara bağımlı hale gelmişler, İ.Ö.547'de Lidya kralının Perslere yenilmesinden sonra da Pers egemenliği başlamıştır. Batı Anadolu'daki Sardeis (Sardes) ile İran'daki Susa kentleri arasında uzanan Kral yolu üstünde yer alan Ankara Persler döneminde önemli bir konaklama ve ticaret merkezi haline gelmiştir.

ankara-tarihcesi

ANKARA'NIN İLK İSMİ NEDİR?

İsa'dan önce üçüncü yüzyılda, bir Kelt ırkı olan Galatlar Ankara'yı başkent yapmıştır. İlin tarihteki ismi "Ankyra"dır. Ankara İ.Ö.II.yy'da Roma İmparatorluğu'na katılmış ve önemli bir askeri merkez haline gelmiştir.Romalılar döneminde tapınaklar, hamamlar ve hipodrom yapılan (günümüze bu yapıtlardan Augustus tapınağı ile Roma hamamının bir bölümü kalmıştır) kenti Bizans döneminde, (395-1073) kalın bir dış surla çevrildi ve tam bir Ortaçağ kenti görünümü aldı. 1071'de Selçukluların Manzikert zaferini kazanarak Anadolu'ya girmelerinden sonraki yıllarda Ankara, Bizanslılar ve Selçuklular arasında birkaç kez el değiştirdi. Selçuklular döneminde Ankara kenti, kalın surlarla çevriliydi ve askeri önemini korumaktaydı; ama ana ulaşım yollarına göre sapa kaldığından ticari önemini yitirmişti.

ANKARA'NIN TÜRK HAKİMİYETİNE GİRİŞİ

VII. ve VIII. yüzyıllarda İslamiyetin doğuşuyla birlikte şehir Pers ve Arap akımlarına maruz kalmıştır. 871-893 tarihleri arasında şehir birkaç kez el değiştirir. 1127'de şehir kesin olarak Türk hakimiyetine girer ve adı "Engüriye" olur. 1304 yılında İlhanlıların egemenliği geçen Ankara, 40 yıl süreyle onların yönetiminde kaldı. Ankara Osmanlılara ilk olarak Orhan Bey zamanında geçti(1356) kıvrık süre için el değiştirdikten sonra I. Murat tarafından yeniden(1360) alındı. 1402'de Yıldırım Bayezid ve Timurlenk arasındaki Ankara Savaşında şehir kısa bir süre Moğol hakimiyetinde kalır. Ancak 1414'de kesin olarak Osmanlı hakimiyetine girer.

ankara-tarihi

ANKARA NASIL BAŞKENT OLDU?

Kurtuluş savaşı sırasında 1920'de Ankara merkez üs olarak seçildi. 23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi açıldı. 13 Ekim 1920'de Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından coğrafi, stratejik, siyasi ve Kurtuluş Savaşındaki merkez üs özellikleri nedeniyle başkent ilan edildi. Sonrasında da 29 Ekim 1923'de Türkiye Cumhuriyeti kuruldu. Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara bozkırın ortasında çorak bir kasaba görünümündeydi. O günlerde Avrupa'dan şehir mimarları getirilerek bugünkü modern Ankara'nın temelleri atıldı. Prof. Hermann Jansen'in hazırladığı kent planı çerçevesinde imar hareketleri hız kanırken diğer yandan, kamu yönetimi başlıca kurumları kentte örgütlenmeye başlamıştır.

Nüfus'u 1920'lerde 25.000 dolaylarında olan kent büyümüş ve 1990'lı yıllarda 4 milyona ulaşmıştı

AZERBAJYAN TARİHİ.

Azerbaycan Tarihi

Azerbaycan tarihi M.Ö. 3000 yıllardan günümüze kadar mevcudluğunu sürdüren Azeri halkının tarihidir.

Eski zamanlardan Ortaçağ'a kadar, Azerbaycan terimi coğrafi olarak bugün İran'ın bir bölgesi olan Azerbaycan için kullanılmaktaydı. Günümüzde Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bulunduğu yer ise Albanya veya Aran olarak tanınan bölgenin bir parçasıydı.

Selçuklular'ın Azerbaycan'da görülmeleri ise 1015-1021 yılları arasındadır. Bu dönemde Oğuzların göçlerinin sonucu Azerbaycan'ın Türkleştirilme ve İslamlaştırılma süreci hızlanmıştır. 1136'da İldenizliler tarafından Tebriz'de kurulan atabey egemenliğine girmiştir. Moğol istilalarından sonra İlhanlılar'ın egemenliğine girmiş ve bir süre Altın Orda'nın hakimiyetinde kalmıştır. 14. yüzyılda Karakoyunlular ve Akkoyunlular'ın egemenliklerine girmiştir.

I. İsmail'in Kızılbaş ordusu Azerbaycan Seferini gerçekleştirip 1500'de Cabani Meydan Muharebesi'de Şirvanşah Ferruh Yaqub ordusunu yenmiş ve Tebriz'e girip Safeviler Böylece Azerbaycan Safevi egemenliğine girmiştir. Daha sonra da Afşarlar, ZenderKaçarlar tarafından yönetilmiştir. Zand Hanedanı'nın yıkılışı ile Kaçar Hanedanı'nın kuruluşu sırasında burada Şirvan, Bakü, Kuba, Şeki, Gence, Karabağ, Revan, Nahcivan, Derbent, Serab, Lenkeran, Şeki, Şamahı, Tebriz, Urmiye, Erdebil, Hoy, Marağa ve Karadağ gibi de facto hanlıklar belirmiştir. 1804–1813 Rus-İran Savaşları'nın ardından 1813 yılında bu hanlıklar büyük bir kısmı Rusya İmparatorluğu hakimiyetine girmiştir. Türkmençay AntlaşmasıRevan Hanlığı, Nahçıvan Hanlığı ve Tahtacı Hanlığı'nın güney bölümü üzerindeki hakimiyetini tanımıştır.

Sponsorlu Bağlantılar

1828'de Rusya İmparatorluğunun egemenliğine girmiştir. 1918 – 1920'de Kafkasya Kurultayı'nı toplamış ve 28 Mayıs 1918'de Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'ni kurmuşlardır. Bu devlet Orta Doğu'da ilk cumhuriyet olmuştur.[kaynak belirtilmeli] Ancak 1920'de Kafkasya ötesi Sosyalist Sovyet Cumhuriyetler Birliği'ne katılmıştır. 30 Eylül 1991'de SSCB çöküşüyle bağımsızlığını yeniden ilan etmiştir.

ANKARA SAVAŞI(1402)

ANKARA SAVAŞI (1402)

ANKARA SAVAŞI, Osmanlı padiŐa-hı Yıldırım Bayezid ile Moğol hÜ-kümdarı Timur arasında yapılan sa-vaŐ (28 Temmuz 1402) Anadolu "da Türk birliğini kurmak isteyen Yıldırım Bayezid Erzincan'a girdiği sıra-da; sınırlarını ve dolayısıyla ege-menliği genişletmek isteyen Timur da Anadolu "ya girerek Sivas'a dek ilerlemiŐti. Daha sonra Timur İran'a geri döndü.

Bunun üzerine Bayezid Timur "un ele geçirdiği yer-leri geri aldı. Bu üstünlük yarışı sa-vaŐı kaçınılmaz kıldı. Sonunda Osmanlı Moğol ordusu Çubuk Ovası"nda karşılaştı.

Timur asker sa-yısı ve askersel araç yönünden daha zengin bir orduya sahipti. Sa-vaŐın ortasında Osmanlı ordusun-da kırım tatarlar ve bazı eski bey-liklere bağa askerler Timur "un saf-larına katıldı.

Bu nedenlerden ötü-rü Osmanlı ordusu yenildi, Yıldırım Bayezid tutsak düştü, ve tutsaklığı sırasında öldü. Ankara Savaşı Osmanlı ye-nilgisi. Timur "un bir süre Anadolu "da kalması. Osmanlı devletinin parçalanması, Osmanlıların Avru-pa "da ilerleyiŐini gecikmesi gibi önemli sonuçlar doğurdu.

KAFKASYA TARİHİ.

Çerkesler (Adıgeler), Batı Kafkas Sıradağları'nın eteklerinde,Kuban Irmağı ile güneyde Bzıb (Psıbe) ırmakları arasındaki Karayay kıyıları,doğuda Kuban ile Terek ırmakları güney havzalarını kapsayan büyük bir alanda oturmuş olan etnik topluluklardır.Türkiye'de ise Kuzey Kafkasya kökenli insanların tümüne verilebilen ortak bir özel addır.Abzah ya da Abadze (Абдзах),Вједуğ (Бжъэдыгъу), Şapsığ,Нак'уц (Хьак'уцу), Natuhay,K'emguy (К1эмгуй),Маһоş,Yegerukay,Mamhığ, Beslen Hatukay (Хъатикъуай) ve Kabardey ya da Kabartaylar,en tanınmış Çerkes topluluklarıdır.

Rus resmi literatüründe,RF'ye bağlı Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti'nde yaşayan Kabartay ve Besleneylemlerden oluşan Adige topluluğuna da Çerkes,bunların yaşadığı yöreye de özel anlamda ya da bir kısaltma ad olarak Çerkesya denmektedir.Bu yöre 1926-57 yılları arasında Çerkesya ya da Çerkes Özerk Oblastı (1926-28 arası Çerkes Ulusal Okruğu) adlı bir özerk yönetim birliği bulunuyordu.Çerkesya,1957'de halkına geri verilen Karaçay ile birleştirilerek,Karaçay-Çerkes ÖO içine alındı.

Tarih

Çerkeslerin ataları sayılan Sind-Meot kavimlerinin Kafkasya'daki varlığı,ölü gömme kültüründen gidilerek, MÖ 3000'lere değin uzanmaktadır. MÖ 2000'lerde tarım ve hayvancılığın yanı sıra bakırı kullandıkları, seramik eşya ve daha sonra da tunçtan aletler yaptıkları bilinmektedir. Meotlar (Adıgece:Мыут1эхэр) olarak adlandırılan kavimlerden geldiği kabul edilen Çerkesler,MÖ 8.yüzyılda Kimmerlerle,MÖ 6.yüzyılda da kuzeyde İskitlerle, Karadeniz kıyısında da Greklerle komşuydular. İskit ve Greklerle kurulan ilişkiler, ekonomik ve kültürel gelişmenin yanı sıra Çerkes kentleri ve yazısının ortaya çıkmasını da sağladı.

MÖ 5.yüzyılda merkezi Sindika limanı (bugünkü Anapa) olmak üzere Bosporos Krallığı'nın yanı başında,Meotların bir topluluğu olan Sindler tarafından kurulan Sind Krallığı ya da Sindika bulunuyordu.Sindika,varlığını en az bir yüzyıl kadar sürdürdükten sonra,dış saldırılardan korunma amacıyla da,MÖ 4.yüzyılda,Bosporos kralı Levkon'un hükümdarlığı döneminde (MÖ 43-38) Bosporos Krallığı'na katıldı.Bosporos Krallığı'nın,MÖ 3.yüzyılda,ucuz Mısır buğdayının rekabeti (1) sonucu, ekonomik ve sosyal çöküş sürecine girmesinden yararlanan İskitler'in izleyicileri olan Sarmatlar,MÖ 2.yüzyılda Kuzey Kafkasya topraklarını ele geçirdiler.Bu dönemlerde Çerkeslere Zyxh (Зихы) ve Kasog gibi adlar verilmeye başlandı.Çerkesler, Sarmatlar'ı ancak MS 1.yüzyılda Maniç ırmağının kuzeyine sürmeyi başarabildiler. Sarmatlar'dan sonra 4. ve 5.yüzyıllarda Alanlar ve Hunlar da buralara geldiler.Got,ardından Hun saldırıları sonucu kıyı kentleri ve deniz ticareti yok oldu ve Çerkesler verimli topraklarının hemen hepsini yitirdiler.Hunların çekilmesinden sonra Çerkesler eski topraklarını geri aldılar,kuzeyde Ukrayna ve Kırım'a değin yayıldılar.

1222'de Kafkasya'yı istila etmeye başlayan Moğollar Çerkeslerin bir bölümünü ve Alanlar'ın çoğunu yok ettiler. Bunu izleyen Altın Orda saldırıları sırasında topraklarının büyük bir bölümünü yitiren Çerkesler, buna karşılık Alanlar'ın bazı topraklarını geçirdiler. Kuban Irmağı boyunca uzanan bu yeni topraklar üzerinde 14.yüzyılda Kabardey bölgesi oluştu. Altın Orda devletin yıkılmasından sonra daha önce yitirdikleri toprakların bir kısmını geri alan Kabartay Çerkesleri, bu kez de Kırım Hanlığı'nın saldırılarına hedef oldular.

Rus yayılmasının başlaması:

Kırım Hanlığı'nın Kabartayları ağır bir vergiye bağlaması Kabartay Çerkeslerinin Rusya'ya yaklaşmasına yol açtı,1557'de Kabartaylar,Kırım'a karşı Rus korumasını benimsediler. Bu zorunlu yakınlaşma Rusya'nın ,1556'da Astrahan Hanlığı'nı ilhak ederek ele geçirdiği ve Terek Irmağı kuzeyinde bulunan toprakları barışçı bir biçimde kolonileştirmesini, Oset,İnguş, Çeçen ve Dağıstanlılar arasında da etkinliğini arttırmasını beraberinde getirdi. Çerkes-Rus dostluğu 18.yüzyıl ikinci yarısına (1774'te Kabardiya ve Osetya'nın,1783'te de Kırım'ın Rusya'ya ilhak edilmesine) değin sürdü.1774 sonrasında Osmanlı-Rus dengesi,Osmanlılar aleyhine bozuldu,onun yerini Batı-Rus dengesi aldı.Osmanlı Devleti,bu yeni denge içinde zayıf bir tampon devlet konumuna geldi.

Osmanlı-Çerkes ittifakı:

1739 Belgrad Antlaşması ile Kabardiya'ya,Rus ve Osmanlı devletleri arasında "bağımsız" ya da "tarafsız bölge" statüsü verilen Rus yayılmacılığın kaygı duyan Çerkesler (Adıgeler), 1768-74 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Osmanlılar'dan yana tavır aldılar, savaş Rusların Kabardey ve şimdi Kuzey Osetya bölgelerini ilhak etmeleriyle sonuçlandı. Bu arada Kırım'ı ve Kuban Irmağının kuzeyinde,Kuban ve Azak Denizine dökülen Yeya ırmakları arasında bulunan ve Kırım'a ait olan Nogay ve Çerkes nüfuslu toprakları da ilhak eden ve bu bölgede bir etnik temizlik ve soykırım uygulayan Ruslar,1783'te Gürcistan'ı da (Kartli ve Kaheti) koruma altına aldılar;ayrıca Mozdok'tan başlayıp Kuban Irmağının sağ (kuzey) yakası boyunca batıda Karadeniz'e,doğuda da Terek Irmağının sol (kuzey) yakası boyunca Hazar Denizi'ne uzanan,üzerinde kale,karakol ve gözetleme kuleleri bulunan müstahkem hatlar inşa ettiler.Bu arada Çerkesya'yı doğudan da,Kafkas Sıradağlarına değin uzanan müstahkem hatlarla çevrelemeye içine aldılar.Bunun üzerine Çerkesler Türklere yardım talebinde bulundular,böylece Türk-Çerkes ittifakının ve Anapa kaleyi temeli atılmış oldu (1781). Kuzey Kafkasya halkları (yani Adıge,Çeçen ve hanlık toprakları dışındaki Dağıstanlılar) artan Rus yayılmasına karşı bir tepki olarak İmam Mansur önderliğinde direniş hareketlerini başlattılar,1787-91 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Osmanlıların yanında savaştılar, ama savaş Ruslar'ın Kerç Boğazı'nın denetimini ve Anapa'yı ve buradaki İmam Mansur'u ele geçirmesiyle sonuçlandı (1791).Anapa,1792 Yaş Antlaşması ile Osmanlılara geri verildi.

1806-12 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında,Nisan 1807'de Anapa yeniden Rusların eline geçti.Ama 1812 Bükreş Antlaşması'na göre,Anapa ile birlikte,kuzeyde Kuban Irmağı ağzından başlayıp güneyde Bzıb (Psıb) Irmağına ulaşan Çerkesya kıyılarının denetimi,Ruslarca Osmanlılara geri verildi.Bzıb Irmağından,daha güneydeki Rion Irmağına (Poti'ye) kadar olan yerlerin kıyılarını

denetimi de (Abzhazya Prensiği dahil),Ruslara bırakıldı (2).
Çerkesya Kurtuluş Savaşı (1829-64):

1829 Edirne Antlaşması ile Osmanlılar Çerkesya üzerindeki tartışmalı haklarından Rusya lehine vazgeçtiler.Çerkesler,Türkiye'ye bağlı olmadıklarını,sadece onların müttefikleri olduklarını öne sürerek, 1829 Edirne Antlaşmasını tanımadılar.Ruslar,1837'de Karadeniz kıyısı boyunca,Anapa'dan Sohum'a değin uzanacak bir kıyı hattı kurma çalışmalarını başlattılar. 1838'de Çerkesya'daki elindeki Soçi ve Tuapse limanlarını ele geçiren Ruslar,kıyı boyunca ve bir de ülke içinden geçen (Gelencik limanından şimdiki Krasnodar kenti batısına uzanan) ve üzerinde kale ve karakollar bulunan hatlar inşa etmeye başladılar.1839 yılı sonunda Çerkesya hem karadan ve hem de denizden tam bir kuşatma altına alınmış oldu.Ayrıca,doğudan batıya doğru ilerleyen Ruslar,Çerkesya'nın doğu bölümünü (Base Ovası) işgal ederek Laba Irmağına dayandılar.Laba ve Kuban ırmakları arasında bulunan ve büyük bir Adıge nüfusun barındığı Base Ovası'nı katliam ve etnik temizlikten geçirdiler.

Base Ovasından sürülen Adıge ve özellikle Besleney kalıntıları (2 köy),Kabardiya'dan getirilen göçmenler ve güneydeki yüksek dağ vadilerinden indirilen Abazalarla takviye edilerek,Ruslar tarafından Küçük ve Büyük Zelençuk ırmakları vadilerine yerleştirildiler.Bu yerleştirme alanında şimdi RF'ye bağlı "Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti" bulunmaktadır.

Öte yandan egemenlik alanı gitgide daralan Çerkesler,1840 yılı ilkbaharında Karadeniz kıyı hattına ve ülke içinden geçen Gelencik Hattına saldırarak bu hatları yıktılar ve kalelerin çoğunu ele geçirdiler.Dağıstan ve Çeçenya'da Ruslar'a karşı mücadele eden İmam Şamil, Çerkeslerle birleşmek için 1846'da Kabardey bölgesine gitti, ama bu birleşme girişimi,Rus işbirlikçisi Kabarderebeylerince desteklenmedi ve başarısızlığa uğradı. 1848'de Naip Muhammed Emin,İmam Şamil tarafından temsilci olarak Çerkesya'ya gönderildi.Ama tüm çabalara karşın,bütünleşme sağlanamadı.

Kırım Savaşı ve sonrasındaki Adıge (Çerkes) deportasyonu:

1853-56 Kırım Savaşı sırasında Çerkesler,Müttefiklerin yardımıyla Novorossiysk kentini ve Taman Yarımadası'nın bir bölümünü Ruslar'dan geri aldılar.Ama Müttefikler'in savaşa son vermesiyle Çerkesler ve Şamil kuvvetleri, Ruslarla başbaşa kaldılar.İmam Şamil'in 1859'da teslim olmasından (Eylül 1859) sonra,naibi Muhammed Emin de Ruslara sığındı(Aralık 1859).1859'da Adıge'de kabartay derebeyi toplulukları (Beduğ,K'emguy,Besleney,Kuban Kabartay,vb) ve 1860'da Anapa yöresindeki demokratik Natuhay topluluğu Ruslara boyun eğdi. Rus Hükümeti,üç önemli demokratik Çerkes topluluğunun (Abadzeh,Şapsığ ve Vıbih),takas olarak Ruslarca gösterilen yerlere yerleşmeyi reddetmesi üzerine, Çerkesleri zorla topraklarından çıkarma kararı aldı ve uygulamaya soktu (1862),böylece insanlık tarihinin en acı sayfalarından birini oluşturan Çerkes ya da Adıge sürgünü ya da deportasyonu (ülke dışına çıkarılma) olayı başladı (3).

1862'de harekete geçen Ruslar, Çerkes köylerini basıp yakmaya, geri dönüşü olanaksızlaştırmak için de tarlaları tahrip ederek,dahası meyve ağaçlarını bile keserek halkı Karadeniz kıyısına doğru sürmeye başladılar.Bu durum karşısında önce Abadzehler savaştan çekildiler.Şapsığlar da ardından ateşkes imzladılar (Ekim 1863).Bölgelerini boşaltmaları için,Şapsığlar Mart 1864'e kadar süre tanındı. Şubat ve Mart 1864'te Ruslar, ateşkesin yürürlükte olduğu Şapsığ topraklarına girip ilerlemeye başladılar;Şapsığ gözlemcilerin eşliğinde,önce Tuapse'yi,ardından henüz ateşkes imzalamamış olan Vıbihlerin merkezi konumundaki Soçi limanını (25 Mart 1864),çarpışmasız ele geçirdiler.21 Mayıs 1864'te Ruslar Kafkas Savaşı'nın sona erdiğini Mzımta (Mezmit'e;Мэзмыт1э) Irmağı yukarısındaki Kbaada Yaylasında (şimdiki Krasnaya Polyana) bir dini ayin ve askeri tören düzenleyerek ilan ettiler. Çerkesya bu tarihten başlanarak Çerkes nüfusundan arındırıldı ve Ruslarca ele geçirilen bu yeni topraklar Kuban Ordusu yönetim bölgesine eklendi (4).Yalnızca Kuban ve Laba ırmaklarının orta sol ovalarında küçük bir Çerkes nüfusu (bugünkü Adıgeler), iç sürgün (relocation) yoluyla bırakıldı.Bırakılanların 80 bin olan sayısı (5),deportasyon politikasının daha sonraları da,zaman zaman sürdürülmesi nedeniyle 1897'de 30 bine düştü.

Çerkesler Osmanlı topraklarında:

Asıl Çerkes nüfusu ise deniz yoluyla Osmanlı topraklarına deporte (sürgün) edildi. Gemilere bindirilen Çerkesler, Karadeniz ve Anadolu kıyılarındaki limanlara (Batum,Trabzon,Ordu,Samsun,Sinop ve şimdiki Akçakoca) çıkarıldı.Bir bölümü de Burgaz, Vıbih ve Köstence'ye götürülerek Balkanlar'a yerleştirildi. Göç sırasında açlık ve salgın hastalıklar yüzünden çok sayıda Çerkes öldü.Balkanlar'a yerleştirilen Çerkesler de,1878 Berlin Antlaşması gereğince,yeniden Osmanlı Asyası ve Afrikası topraklarına ettirildiler.Bunlar Anadolu,Kıbrıs,Suriye,Ürdün,İsrail ve Mısır gibi boş yer bulunan hemen her yere dağıtılarak yerleştirildiler.Anadolu'ya göç ettirilenler, yoğun olarak Orta ve Batı Karadeniz, Kuzeybatı, Batı, İç Batı,İç Doğu, Orta Anadolu ve Doğu Akdeniz'e,Bingöl ve Bitlis'e yerleştirildiler. Sürgün ve yerleştirme giderleri Osmanlı Hükümeti'nce karşılandı. Kafkasya'da kalan Çerkes topluluklarına özerklikler verilmesi:

1830'da G.V.Novitski'ye yaptırılan bir Rus askeri araştırmasına göre 1.082.200 tahmin edilen ("Kubanskie oblastnie vedomosti",No.38,1884) Kuban oblastındaki (Çerkesya) Çerkes nüfusu (aslında 2 milyon),savaş,etnik temizlik ve deportasyon uygulamaları sonucu,1864'te 80 bine,1880'de 60 bine,1897'de de 30 bine düşmüştü.Bu sayıya şimdiki Çerkesk yöresi Adıge (Kabartay,Besleney ve Abazalar) ile asıl Kabartaylar da eklendiğinde sayı,1897'de 150 bini aşıyordu.

27 Şubat 1917'de Çerkes halkını anavatanlarından süren Rusya Çarlığı çöktü ve Çar II. Nikola tahttan indirildi. Bundan sonra olarak Kuban ve Terek oblastlarında (il) yönetime katılan Çerkesler özerklik istediler ve 1917 Ekim devriminden sonra Dağıstan ve Terek'te yaşayan Kuzey Kafkas halklarını temsil etmek üzere 1 Aralık 1917'de Vladikavkaz'da kurulan Terek-Dağıstan Bölgesi Hükümeti'nde yer aldılar. Bu hükümetin Sovyetleri tanımayan karşı devrimci Kuban ve Don yerel hükümetleriyle birlikte oluşturduğu 'Güneydoğu Birliği', Mart 1918'de Sovyet güçleri tarafından ortadan kaldırıldı. Sovyetlere karşı çarpışan General Denikin 1919'da Kuban ve Terek oblastlarını ele geçirdiyse de, Sovyetler Mart 1920'de duruma yeniden egemen oldular. Kasım 1920'de Rus SFSC'ye bağlı Dağıstan ÖSSC ve Dağlı ÖSSC kuruldu ve bu kuruluşlar Ocak 1921'de onandı. Dağlı ÖSSC için bir ulusal okrug (ilçe) oluşturan Kabardey Çerkesleri, 1 Eylül 1921'de Dağlı ÖSSC'den ayrılarak Kabartay Özerk Oblastı'nı (şimdiki Kabartay) oluşturdular. Sırasıyla,12 Ocak 1922'de Karaçay-Çerkes,16 Ocak 1922'de Kabartay-Balkar ve 27 Temmuz 1922'de Adıgey özerk oblastları ve en son 23 Eylül 1924'te,Karadeniz kıyısında da Şapsığ Ulusal Rayonu (ilçe) oluşturuldu. 5 Aralık 1936'da Çerkes nüfusunun çoğunluğunun yaşadığı Kabartay-Balkar ÖSSC; 3 Temmuz 1991'de de Adıgey (yada Adıge) ve Karaçay-Çerkes özerk cumhuriyetleri oluşturuldu.Bu üç cumhuriyet,SSCB'nin dağılması üzerine oluşan Rusya Federasyonu (RF) içinde varlıklarını sürdürmektedir.

sürdürmektedirler.Şapsiğ Ulusal Rayonu ise 24 Mayıs 1945'te kaldırıldı,ama Şapsiğlar'a (toplamı 12 bin) 1999'da,RF içinde koruma altında küçük bir yerli toplum statüsü tanındı.2002'de,Şapsiğlar dışında,RF'deki Çerkeslerin toplam sayısı 712.244 ulaşmıştı

EMEVİ TARİHİ.

EMEVİLER.

Hız. Peygamber'in vefatından sonra devam eden birlik ve düzen yılları 3. halife Hz Osman'ın şehit edilmesi ile birlikte bozulur. Hz. Osman'dan sonra halife seçilen Hz. Ali, Hz Osman'ın katillerinin cezalandırılmasında acele edilmemesi gerektiğini savunurken; Şam valisi Hz Muaviye, Hz. Ali'yi katilleri korumak ile suçlayarak biat etmeme kararı alır ve halife'ye isyan eder. Hz. Osman ile aynı aileden olmasını ileri sürerek halifelik hakkı olduğunu ileri sürer. Hz. Muaviye, halifeliğini meşrulaştırma için Şam halkından biat alır. Hz. Ali'nin işleri ağırdan almasına Hz. Muaviye dışında karşı olan başka gruplar da vardır. Bu gruplar Hz. Ali, Hz. Zübeyr ve Hz. Talha etrafında toplanarak Hz. Ali ile mücadeleye girişirler. Cemal Vakası olarak anılan bu savaşta Hz. Ali galip gelir. Savaşın sonucunu bekleyen Hz. Muaviye, Hz Ali ile anlaşamaz ve Sıffin Savaşı'nda karşılaşılır. Üç ay boyunca süren savaşa Hz. Ali üstün durumdayken Hz. Muaviye askerlerin mızraklarına Kur'an ayetleri asarak savaşı durdurur ve kirli halife olacağına hakemlerin karar vermesi konusunda anlaşmak ister. Ancak hakem olayı ortalığı daha fazla karıştırır. Bu süreçte Hz. Ali'nin güçleri azalırken Hz. Muaviye'nin güçleri çoğalır. Hz Ali'nin Hariciler tarafından şehit edilmesi üzerine Hz. Muaviye Suriye halkından biat alarak halifeliğini ilan eder. Irak halkı tarafından halife seçilen Hz. Hasan, Iraklılara güvenen bir lider için mücadeleden vazgeçer. Hz. Hasan'ın halifelikten vazgeçmesi ile Hz. Muaviye bütün İslam dünyasının tek yöneticisi olur. Hz. Muaviye'nin halifeliğinin meşrulaşması ile 90 yıllık Emevi Devleti dönemi başlar.

EMEVİ DEVLETİ,

Seçim yolu ile yapılan halifelik yerine saltanat usulünü getiren Hz. Muaviye, Hz. Osman ile olan kan bağıını sebep göstererek halifelik üzerinde hakkı olduğunu iddia eder. Aynı şekilde halife olduktan sonra da oğlu Yezid'i veliaht göstererek halifeliğini meşrulaştırarak saltanat sistemine dönüşmesini sağlar. Bu sayede halife olan kişi resmi olmasa bile ülkenin hükümdarı konumuna gelir.

Hız. Muaviye yönetiminde ve sonrasında Emevi Devleti kendi içerisindeki isyancılar ile sık sık mücadele etti. Deneyimli ve güçlü bir yönetici olan Hz. Muaviye, iç sorunları kısa sürede bastırarak devletin genişlemesi ve büyümesi için faaliyetlere başlamıştı. İsyancı grupların çıkış yeri olan Irak'a büyük önem vererek bu bölgeye güvenilir ve deneyimli yöneticiler atayan Hz. Muaviye, atadığı yöneticilerin bölgede şiddet uygulamasına göz yumar. Hz. Muaviye, devlet içerisinde daha yumuşak bir politika izler. Hz. Muaviye'nin hakimiyetini kabul etmeyen iki isyancı grup vardı. Bunlar: Halifeliğin Hz. Ali'nin soyundan gelenlerin hakkı olduğunu savunan Hz. Ali taraftarları ve dinin emirlerini farklı bir şekilde yorumlayan Hariciler'di.

Hız. Muaviye'nin hakimiyetini tanımayan Hariciler sık sık isyan ederek Irak bölgesinde karışıklıklara sebep oluyor. Hz. Muaviye, isyanları güç ve şiddet kullanarak bastırıyordu. Hz. Ali taraftarlarını ise kontrol altında tutabilmek için çeşitli politikalara başvurur. Hz. Muaviye bu çabasında başarılı oldu. Hatta, Haricilerin çıkardığı isyanları bastırmak için Hz. Ali taraftarlarından faydalandı. Hz. Ali taraftarları, Hz. Muaviye'nin halifelik döneminde hiçbir isyan ve başkaldırı hareketinde bulunmadı.

Yeni kurulan Emevi Devleti'nin iç sorunlarını büyük ölçüde sonlandıran Hz. Muaviye, uzun zamandır duraklayan fetihlere yeniden başlar. Hz. Muaviye yönetimindeki Emevi Devleti, üç koldan fetihlere başlayarak kısa dönemde İslam devletinin en güçlü haline dönmesini sağlar. Mısır orduları ile Afrika'da, Irak orduları ile Horasan ve Müveraünnehir bölgesinde, Suriye orduları ile de Bizans topraklarında fetihler yapılır.

İyi bir siyasetçi ve devlet adamı olan Hz. Muaviye, kurduğu ülkenin durumlarını en iyi şekilde çözümlenerek ılıman bir politika izler. Arap kabileleri ve halk üzerinde sözü geçen nüfuzlu kişiler ile arasını sıkı tutarak devlet yönetiminde alacağı kararlar Hz. Muaviye'nin kendi safında güçlü bir blok oluşturur. Hz Muaviye, arkasına aldığı bu destek ile halifelik için kendinden sonra oğlu Yezid'i belirler. Oğlu Yezid'in halifeliğine karşı çıkan ve biat etmeyen Hz. Hüseyin, Hz. Zübeyr gibi sahabeleri tehdit ile biat etmeye zorladığı rivayet edilir.

Hız. Muaviye'ni vefatından sonra halife olan Yezid, tüm Müslüman halktan biat alır. Ancak Hz. Hüseyin ve Hz. Zübeyr biat etmeyerek Yezid'e karşı direnmeye çalışır. Kufe halkının Hz. Hüseyin'i halife yapmak istemesi üzerine Hz. Hüseyin, Kufe'ye göndererek ortamı araştırmak ister. Gönderdiği elçiden aldığı olumlu sonuçlar doğrultusunda yola koyulur. Bu olaylardan haberdar olan Yezid, Kufe'ye yeni bir vali atayarak şehirdeki muhalif teşkilatlanmayı bozar ve şehre gelmekte olan Hz Hüseyin'in yakınlarını öldürtür. İslam dünyasında Kerbela olayı olarak anılan bu vahşet, İslam dünyasını ikiye böler. Kerbela olayına katılan Hz. Ali taraftarları, devlet'e karşı çıkan isyanlarda daha aktif rol oynamaya başlarlar.

Hız. Muaviye'den sonra başa geçen halifeler Yezid ve II. Muaviye'nin otoriter yetersizliği devleti yıkıma kadar götürür. Muhaliflerin sık sık baş kaldırması ve isyan etmesi devletin kötü gidişatını daha da kötüleştirir. II. Muaviye'nin ölümünden sonra Hz. Muaviye'nin devleti içindeki karışıklıklar hat safhaya çıkar. Karışıklıklar devam ederken tahta geçerek halife olan Mervan b. Hakem, güç kazanabilmek için Emevi ailelerinden Halid b. Yezid'i birinci Amr b. Said'i ise ikinci halife valiahtı olarak gösterir. Ancak halife dönemi boyunca bu iki halife adayını tahttan uzaklaştırmak için her şeyi yapar. Bu gayesine ulaşan Mervan, halifeliği oğlu Abdülmelik'e bırakır. Mervan, hakimiyeti boyunca muhalif güçler üstünde baskı kurmayı başararak yıkılmakta olan Emevi devletini yeniden diriltir. Devletin ikinci kurucusu olan Mervan, Emevi hanedanlığında Mervaniler kolunu başlatan kişidir. Abdülmelik'in halifelik yılları iç karışıklıklar ile geçer. Haricilerin isyanları, Emevi hanedanına karşı olanlar, devlet baskısı altında kalan Mevaliler (Arap olmayan Müslümanlar) ve Hz. Zübeyr'i destekleyenler ile yaptığı mücadelelerden zafer ile ayrılma arzularıyla Hz. Ali taraftarları isyanlardan kalıcı olarak kurtulamaz. Karışıklıklar yüzünden Bizans'ın üstünlüğünü kabul eden ve vergi vermek zorunda kalan Hz. Ali taraftarları Halife Abdülmelik, iç sorunları hallettikten sonra Bizans üzerine seferler düzenleyerek devleti eski konumuna getirmek için Hz. Muaviye'nin çabaları. Bizans'a karşı üstünlük kurmayı başararak devleti eski, güçlü haline getirir. Wellhausen'a göre Emevi Devleti'nin en güçlü hükümdarı olan Abdülmelik, ilk İslam parasını bastırır ve Arapçayı resmi dil olarak kabul eder. 20 yıllık hakimiyetinin sonunda güçlü bir konuma getirdiği devleti oğlu Velid'e bırakarak vefat eder.

Halife Abdülmelik öldüğünde devlet içindeki Hariciler güçsüz bir duruma gelir. Hz. Ali taraftarları yeraltına çekilerek işlerini gizli halleder. Babasından güçlü bir devlet devralan Halife Velid, yaptığı fetihler ile devletin sınırlarına genişletir. Halifeliği

oğullarına bırakmak isteyen Velid, amacına ulaşmadan vefat eder. Halife Abdülmelik tarafından ikinci veliaht olarak gösterilen Süleyman tahta geçer. Halife Süleyman'ın en büyük icraatı Halife Velid'in hazırlıklarını başlattığı İstanbul kuşatmasıdır. Süleyman Tahta geçtikten sonra ilk iş olarak kardeşini yani Halife Velid'i destekleyen devlet adamlarını cezalandırır. 3 yıldan daha kısa süren halifeliği sonunda çocukları yerine amcaoğlu Ömer b. Abdülaziz'i halife ilan eder. İyi eğitim almış bir din adamı olan Abdülaziz, halife olduktan sonra devleti dini esaslara göre yönetmeye çalışır. Ülkenin durumunu daha iyi kavrayabilmek için farklı bölgelerdeki alimlerden raporlar hazırlamalarını ister. Adalet çatısı altında herkese eşit davranmak isteyen Abdülaziz, Ali taraftarları ile arasını iyi tutmaya çalışır. Hariciler ile konuşarak anlaşmayı amaçlayarak onları ikna etmeye çalışır. Bu amaç kesin bir sonuca varamasa da isyan faaliyetlerini kendi döneminde durdurur. Abdülaziz kendinden önceki yönetimlerin ezilme Mevalilerin ve Müslüman olmayanların haklarını gözeterek devletin vatandaşları arasındaki ayrıma son verir. İslam'a davalı çalışmalar bu dönemde hız kazanarak Halife Abdülmelik ve Velid dönemlerinde kazanılan bölgelerdeki halkların büyük çoğunluğu İslamiyet'i benimser. Halife Abdülaziz, 3 yıldan az süren halifelik döneminde saltanat sistemine son vererek uygar olan kişinin halife seçilmesi gibi bir düzene geçmek istese de Emevi ailesini bu isteğe şiddetle karşı çıkar. Bu isteğini gerçekleştiremeden vefat eden Abdülaziz 5. Raşid halife olarak görülür.

Abdülaziz'den sonra iktidarı eline alan halifeler ülkenin girdiği kötü gidişata dur diyemez. İç karışıklıkların yeniden baş göstermesi bu dönemde kabileler arası çatışmalarda bu durumu daha zor bir hale sokar. Emevi Devleti'nin önüne geçemediği bu karışıklardan faydalanmak isteyen Ebu Müslim el-Horasani, Abbasi hareketini başlatır. Emevi karşıtı olan tüm grupları bir araya getirmeyi başararak halkı peygamber ailesinin sancağı altında toplar. 90 yıllık Emevi hakimiyetini sonlandıracak bu hareket Endülüs'e kaçan Abdurrahman b. Muaviye b. Hişam dışındaki bütün Emevi mensuplarını öldürür.

Emevi hanedanının son bulması ile Abbasilerin halifelik dönemi başlar. Abbasiler ile ilgili daha fazla bilgi için Abbasi Tarihi yazımıza göz atabilirsiniz.

GAZİ AHMET MUHTAR PAŞA.

Bursa Askeri idadisini bitirdi, Harbiye mektebine girdi. Erkânî harbiye sınıfını da tamamladıktan sonra kurmay yüzbaşı ve sı birincisi olarak diploma aldı (1861). Hersek ve Karadağ'da savaşan Osmanlı kumandanı Ömer Paşanın maiyetine gönderildi başarısını Karadağ'da gösterdi.

1864'te binbaşı olarak Güneydoğu Anadolu'da Kozan dağı ıslahına memur kuvvetlerin kurmaylığına tayin edildi. Velihaht Yusuf İzzeddin Efendiye hoca oldu. Abdülaziz'in Avrupa gezisine katıldı. İlk önemli askeri görevi Yemen ve Asır havalisinde oldu (1870) ve bu sırada mirliva lığa yükseldi.

Burada gösterdiği başarı üzerine müşir ve bir vilâyet haline getirilmiş olan Yemen ve Asire vali ve kumandan tayin edildi (1871). Yemen valiliği ve yedinci ordu müşirliği 1873'e kadar sürdü. Nafia nazırı, Girit vali ve kumandanı, daha sonra İkinci ordu mirlivisi oldu.

1876'da Hersek ve Bosna'da baş gösteren isyanları bastırdı ve Duka mevkiinde arka arkaya zaferler kazandı. Karadağ meselesi bitmeden Girit vali ve kumandanlığına alındı. Rusya savaşından önce hazırladığı bir savaş planını padişaha sundu, daha sonra savaş hazırlığı için Erzurum'a gitti; orada 57 000'den fazla bir kuvvet buldu. Rusların esas hedefleri Erzurum ile Van idi. Osmanlı devleti Erzurum'da başlattığı tahkimatı tamamlayamamıştı.

Ahmet Muhtar Paşa ordusunu Kars'ta seyyar halde tuttu. Rus ordusu saldırıya geçip Beyazıt ve Ardahan'ı alınca Ahmet Muhtar Paşa karargâhını biraz geriye çekti ve Erzurum tahkimatı bitince düşmana karşı gereken düzeni kurdu.

Deli Baba veya Hal yas savaşında (21 haziran 1877) önemli bir zafer kazandı. Bunu Horum veya Zivin zaferi kovaladı. Bu zafer Rusların Kars muhasarasından vaz geçmelerini sağladı. Bundan sonra Gedikler 'de Rus ordusu üzerine ani bir hücum yaptı. Gedikler veya Kızıltepe savaşını 25 ağustos 1877'de kazandı. Bu onun en parlak zaferlerinden biri oldu ve bu sebeple Abdülhamid II tarafından kendisine Gazi unvanı verildiği gibi ayrıca taltif edildi.

Ahmet Muhtar Paşa İstanbul'dan takviye istiyordu; istediği yardımın yapılamayacağını bildiği halde durumu bildirmek için bir vazife sayıyordu. Buna rağmen Yahniler 'de üç gün süren savaş sonunda yetmiş binlik Rus ordusunu otuz dört bin kişilik ordu ile yendi (24 ekim 1877).

Bu savaşın sonra Ruslar yeni kuvvetlerle zaten fazla olan mevcutlarını takviye ettiler. Bir düşman hücumunu Alaca dağda durdurdu fakat bundan sonra Rus baskısı karşısında geri çekilmek zorunda kaldı. Çekilme düzensiz bir şekil aldı ve bazı birlik komutanlarıyla birlikte teslim oldu.

Teslim olan kumandanlardan Musa Paşa, daha sonra muhasarayı yarıp Kars'a çekildi. Ahmet Muhtar Paşa Erzurum'a geldi. Ahmet Muhtar Paşa çekilme sırasında Erzurum yakınındaki Deveboynunda düşmanı durdurdu ve Erzurum'a sürdü. Erzurum tabyaları önündeki savaş Rus ordusunun yenilgisi ile sona erdi.

Ruslar, Deveboynuna kadar takip edildi. O sırada Kars'ın düşman eline geçmesi bu başarıyı gölgeledi. Anadolu'da kışla berber çete savaşları da başlamış ve muntazam bir ordunun şimdilik önemi kalmadığı gerekçesiyle Ahmet Muhtar Paşa İstanbul'a çağırılmıştı.

Bu sırada Rus ordusunun Balkanlar'ı aştığı öğrenilince Çatalca'da bir müdafaa hattının kurulması Ahmet Muhtar Paşaya ve ancak Edirne'de Rusya ile Silakes antlaşması imzalandığı için yapılan hazırlıkların faydası olmadı. Ahmet Muhtar Paşa Erkânî Harbiye reisi oldu, ayrıca Tophane müşiri tayin edildi (1878).

İsyan halinde bulunan Girit'in ıslahına memur edildi. 1879 Martında Üçüncü ordu müşiri olarak Manastır valiliğine gönderildi. Sonra Padişahın başkanlığında kurulan Teftiş Askerî Yüksek komisyonu başkan vekilliğine tayin edildi (1880).

Fevkalade komiser olarak 1892'de Mısır'a gönderildi; burada uzun süre kaldı. İkinci Meşrutiyet'in ilânından sonra (1908) İstanbul'a geldi ve emekli oldu. Hareket ordusu İstanbul'a geldiği zaman (1909) bazı ümitlere kapılarak faal bir rol almaya çalıştı.

Abdülhamid II'nin halinden sonra Mehmet V'e saltanatı haber veren heyette bulundu ve yeni hükümdarın yanından ayrılmadan 22 temmuz 1912'de de sadrazam tayin edildi. Teşkil ettiği kabinede üç eski sadrazam olduğu için Büyük Kabine adını almış Gazi Ahmet Muhtar Paşa, 29 ekim 1912'de sadareten ayrıldı. 21 Ocakta Fener Yolu'ndaki köşkünde vefat ederek yapılan merasim ile Fatih camii haziresine defnedildi.

Ahmet Muhtar Paşa son devrin yetiştirdiği en büyük kumandanlardan biridir; şöhreti dışarda da yayılmıştır. Başkumandan olduğu halde savaşta en tehlikeli kanadın idaresini bizzat ele alırdı. Sözüne esirgemez, fikrinde inatçı, cesur ve dindar bir adamdı. Çeşitli ilim dalları arasında en çok matematik ve heyet üzerinde çalıştı.

TURAN DURSUN VE KURAN.

Kendisini Tanrı elçisi olarak ilan eden Arabistan'ın Kureyş Kabilesi 'nden Muhammed'in, okur-yazar olmayan birisi olduğunu inanılır. İslamiyetin kitabı Kuran'ın, Tanrı tarafından gönderildiğini savunanlar, okur-yazar olmayan birisinin nasıl kitap yazabileceğini sorarak, Kuran'ı Muhammed'in yazmadığını güya savunmaktadırlar. Muhammed'in okur-yazar olması ihtim var.. Muhammed, okur-yazar olmasa bile, kör ya da sağır da değildi ve kendisine "anlatılanlar"ı Kuran'a koyacak kadar be idi.. Kendisine kimler yardımcı oluyordu hazırladığı kitap için. Turan Dursun'un "Din Bu" adlı kitap serisinin dördüncü cildin Bel'am, Yaiş, Addas, Yessar, Cebr ve İranlı Selman (Farisî) ve İman adındaki yardımcılarından söz edilir. Bunlardan Bel'am, Yunanlı bir köleydi. Yaiş ve Cebr (Yemenli) de birer köle idiler. İlhan Arsel'in Şeriat'tan Kıssalar adlı kitabının önsözünde de Muhammed'in diğer öğreticileri/yardımcıları olarak Bahîra, Verkâ ve Abdullah İbn-i Selâm'ın adları geçer. Muhammed katı genellikle Yahudilikten ya da Hristiyanlıktan dönme ya da İbranice ve Süryanice bilen kişilerden seçerdi. Bu dillere vakıf de iseler, öğrenmelerini isterdi. Örneğin, Hicret'in dördüncü yılında katiplerinden Zeyd bin Sabit'e Yahudi yazısını öğrenmesini söylemiştir. Söylenildiğine göre, en ziyade yararlandığı kimselerin başında, Hristiyanlıktan dönme Selman-ı Farisî ile, Yahudi dönme Abdullah İbn-i Selam gelirdi. Siyer'in yazarları İbn-i İshak, İbn Hişâm ve Tabakat yazarı İbn-i Sa's gibi (ya da benzeri) kaynakların bildirmesine göre, Selman-ı Farisî, İranlı bir "Mecusi" iken çok genç yaşta Hristiyanlığı kabul ederek Suriye'ye g daha sonra Bedevîler tarafından esir alınıp bir Yahudi'ye satılmış ve onun tarafından Medine'ye getirilmiştir. Kölelikten kurtulmak için Muhammed'e başvurup da onun tarafından satın alınmasıyla İslam'a girmiş ve azad olmuştur. Hristiyan ve Y dinlerini en iyi bilen birisi olarak Farisî, Muhammed'e sadece din konusunda değil, yönetim ve savaş konusunda da Muhammed'e yardımcı olmuştur. Hendek Savaşı olarak bilinen savaşta, Muhammed'e hendek kazılmasını öneren kişinin olduğu söylenir. Abdullah İbn-i Selam'a gelince, Tevrat'ı en iyi bilen yahudi'lerden birisiydi. Muhammed'in Medine'ye hicretinden sonra İslamiyete girmiştir. Tevrat konusunda, Muhammed'e en fazla bilgi verenlerden biri olduğu kabul edilir. kadar ki, Muhammed onu, muhtemelen bu yardımlarından dolayı, "Cennetlik olan on kişinin onuncusu" olarak tanımlamış (Bkz. Sahih-i Buhari ... c.IX, s.81, ve c.X, s.25 vd.) Muhammed bu kaynaklardan aldığı bilgileri, kendi günlük siyasetine uydu şekilde değişikliklere sokmuştur. Ancak, bunu yaparken, "kıssa"ları (masal ve hikayeleri) bir teviye ya da belli bir sıra ve sil esasına göre değil, fakat Kuran'ın çeşitli surelerine ve bu surelerin ayetlerine dağıtmıştır. Bazılarını da hadis olarak ifade et Kuran'ın okur-yazar olmayan Muhammed tarafından hazırlanması bu şekilde mümkün olmuştur. Ne var ki, Muhammed'in Kuran'ı, daha sonra bizzat halife Ebu Bekir tarafından yaktırılmış ve sonra da değişikliklere uğramıştır. Muhammed, Allah'ı (varsa eğer) sözü olduğunu iddia ettiği Kuran'ı nasıl ve kimlerle yazdı? Hristiyanlık, Musevilik, tarih ve efsanelerden alıntılar yaparak çelişkilerle dolu Kuran'ı nasıl yarattı? Kuran Nasıl Yazıldı? Bel'am, Yaiş, Addas, Yessar, Cebr, İranlı Selman Muhammed Öğretmenleri mi? Konuya ilişkin Kur'an ne diyor? Kur'an'daki "Tanrı", her zamanki gibi ant içerek açıklama yapıyor: "And c biz, onların:'O'na (Muhammed'e) bir insan öğretiyor kesinlikle.' Dediklerini biliyoruz. Savlarını dayandırdıkları kimsenin dil yabancıdır. Buysa (Kur'an), apaçık bir Arapça'dır."(Nahl, ayet:103) Bundan sonraki ayetlerde, "inanmayanlar" korkutuluyo "yalancı, iftiracı" olarak nitelendiriliyor ve "işkenceli bir ceza"yla cezalandırılacakları bildiriliyor. Yukarıdaki ayette, Muhammed öğreticilik ettiği söylenen kimsenin, "Arap olmadığı, yabancı olduğu" belirtiliyor. Yunanlı Bel'am, Yaiş.. Kimilerine göre, Muhammed'in öğretmeni, bir Yunanlı köleydi. Bel'am adında bir köle. İbn Abbas anlatıyor: "Peygamber, Mekke'de köle ol birine öğretimde bulunuyordu. Yabancıydı. Puta tapardı. Adı da Bel'am'dı. Peygamberin yanına girişinde ve çıkışında putataparlar görüyorlardı. 'Muhammed'e her şeyi öğreten Bel'am'dır..' diye konuştular." (Bkz. Taberi, Cami'ul-Beyan, 14/3 da Yaiş'ti üzerinde durulan köle. Bel'am için söylenen, Yaiş için de söyleniyordu. "Yaiş, Muhammed'e öğretmenlik yapıyor" deniyordu. (Bkz. Aynı yer) Ya da, Muhammed'e öğreticilik eden köle, Cebr'di. (Bkz. Aynı yer) Ya da, Yemenli CEBR, YESSAR, ADDAS. "Hadramî'lerin iki genç köleleri vardı. Yemen halkından olan bu iki köleden birinin adı Yessar, öbürünün adı Cebr'd aktarılır. Bu iki kölelerin sahiplerinin tanıklığı şöyle: "Bizim iki genç kölemiz vardı. Kendi dilleriyle kitaplarını okurlardı. Peyg de bunlara uğrar, durup bunları dinlerdi. İşte bunun için, putataparlar, 'Muhammed, bunlardan öğreniyor..' dediler." (Tab 14/119) Fahrudin Razi'nin yer verdiği aktarmada, bunların yanında bir üçüncü köle daha var: Huvaytîb'in kölesi Addas. (B F.Razi, tefsir, 24/50) Görülüyor ki, ister Yunanlı, ister yemenli olsunlar, kölelerin Muhammed'le ilişkilerine bakışlar değişik açılardan: Müslümanların bakışları ve savları başka, "putatapar" dedikleri inanmazların bakışları ve savları başka. Müslümanlardan kimine göre: Muhammed'le köleler arasında bir "öğretme ve öğrenme" ilişkisi vardı, ama öğreten Muhammed'di, öğrenenlerse köleler. İnanmayanlara göreyse bunun tam tersi gerçektir. Yani, öğreten kölelerdi. Muhammed öğreniyordu onlardan. Müslümanlardan kimine göre de, aradaki ilişki, "okuma ve dinlenme" ilişkisini geçmiyordu. Köleler, kitaplarını kendi dillerinde okuyorlar, "peygamber" de "dinliyordu" yalnızca. Müslümanların bu savları karşısında şu soru kalıyor: "Dillerini bilmiyordu"ysa, Muhammed'in bu köleler arasındaki sürekli işi neydi? Ve kendi dilleriyle okuduklarını Muhammed'in dinlemesinin ne yararı oluyordu? Kısacası, müslümanların savları, akla sığacak türden değil. İman nereli? Muhammed'in kendisinden bir açıklaması bu konuda oldukça ışık tutucu: "İman, Yemen'lidir." Bu hadis, Buhari'nin "e's-Sahih"inin de içinde bulunduğu en sağlam kabul edilen hadis kitaplarında yer almıştır. Hadis'e göre, "hikmet (bilgi, bil de Yemen'lidir." Dahası: "Fıkıh da Yemen'lidir," hadise göre. (Bkz.Buhari, e's-Sahih, Kitabul-Meğazi/74; Tecrid, hadis no:13 Müslim, e's-Sahih, Kitabul-İman/81-91, hadis no:51-52, ve öteki hadis kitapları.) Bu hadis, incelemecilere göre, sağlamlığı yüksek basamağında olan "mutevatır hadis"ler arasındadır, ve peygamberin arkadaşlarından onbir kişi tarafından aktarılm (Bkz.Ebu'l-Feyz Muhammed, Lukatu'l-Lai'l-Mütenasire Fi Ahadisil-Mutevatire, Beyrut,1985, s.42-43,hadis no:10) Kimi yorum buradaki "Yemen"i, birtakım zorlamalı yorumlarla, "Mekke ve Medine" olarak göstermeye çabalar. (Bkz.Tecrid,1362 no.lu hadis,Kamil Miras'ın izahı.) Ne var ki, hadisin kimi aktarılışında "Yemenliler"den de açıkça sözedilir. Yani, buradaki Yemen, coğrafyada herkesin bildiği Yemen'dir. Demek ki, bu hadise göre, "imani"yla, "hikmet"iyle ve "fıkıh"ıyla (buradaki 'fıkıh', söz

anlamında olmalı) İslam, yabancı kökenlidir, "Yemenlidir." Muhammed'e öğreten, İranlı Selman'dır ya da.. (Selman Faris Kimileri de, Nahl Suresi'nin 103.ayetinde sözü edilen yabancı, İranlı Selman olduğu görüşünde.(Bkz. Taberi,aynı yer.) Sonradan Müslüman kimliğiyle ortaya çıkan ve müslümanlar arasında büyük ün kazanan Selman'ın, Muhammed'le son de sıkı bir ilişki ve işbirliği içinde bulunduğu, herkesçe biliniyor. "Müslüman" olması, Selman'a çok şey sağlamıştır. En başta, özgürlüğü, yani, "kölelikten kurtulma"yı. Sonra da ünü, saygınlığı ve maddi, manevi çıkarları.. Ya da, sözü edilen "yabancı". Müslüman olup sonra İslam'ı bırakan bir "vahiy katibi"dir. Bunu ileri sürenler de var. (Bkz. Taberi, aynı yer) "Vahiy katibi'n başına gelenler: Adam, önce müslüman olmuştur. Selman gibi o da Muhammed'le işbirliği halindedir. Ama sonra ne olur: bırakır İslam'ı. Ve bir de açıklama yapar: "Muhammed'e ben öğretiordum, ve benim öğrettiklerim Kur'an'a vahiy olarak yazılıyordu.." Sonra, adam ya öldü, ya da öldürüldü. Ölüsüne gelince, bir türlü gömüldüğü yerde kalmıyordu. Muhammed' adamları şunu yayıyordu: "Bu olay, Tanrı'nın gazabının yansımasıdır. Adam, Tanrı'yı çok öfkelenirdi. Şimdi durum ortada. Gömülüyor, toprak da kabul etmiyor, edemiyor, Tanrı'dan korkuyor. Onun için de kafiri, mezarının dışına fırlatıyor. 'İbret a gerek.." Gerçekten de adam gömülüyordu, ama, birkaç gün sonra, sabahleyin bakılıyordu ki, adam mezarın dışında. Birkaç olmuştu bu. Muhammed'in arkadaşlarından Enes (Malik Oğlu), çok sonra, şöyle anlatacaktır olayı: "Bir adam vardı. Neccaroğullarından..Hristiyan'dı, Müslüman olmuştu. Bakara ve Ali İmran surelerini okumuştur. Peygambere de vahiy yazı Sonra, yeniden Hristiyan oldu ve kaçıp Hristiyanlara katıldı. 'Ben ne öğretilip kendisi için yazdımsa, Muhammed yalnızca on başka bir şey bilmez,' demeye başladı." (Bkz.Buhari, e's-Sahih, Kitabul' Menakıb/25,c.4,s.181-182;Tecrid, hadis no:1477) E anlattığına göre, Tanrı adama öfkelenmiş, boynunu kopararak öldürmüştü. Hristiyanlar, gömmüşler adamı. Ama sabah baktı ölüsü ortada. Ve kefensiz. Hristiyanlar, "Muhammed adamları kefenini soymuş, kendisini de işte böyle ortada bırakmışlar. konuşmuşlar. Adamı bir daha gömmüşler. Bu kez biraz daha derince. Ertesi gün sabah yine aynı durum. Sonra aynı konuş Sonra yeniden ve daha derine gömme. Sonra aynı durum ve aynı yorumlar. Bir kez daha ve derince gömme. Aynı durum. Bakmışlar ki bu böyle sürüp gidecek, adamı gömmekten vazgeçmişler artık. Bu adamın söylediğini söylemiş, yani "ben ne diyorsam, ne yazıyorsam o vahiy oluyor.." demiş, Muhammed'in "Tanrı'dan falan vahiy almadığını" söyleyerek, İslam'ı bır birisi daha vardı: Ebu Serh Oğlu Sa'd Oğlu Abdullah. Ama , onun başına yukarıdaki olay gelmedi nedense.. Muhammed tarafından idamına karar verilmişti. Ne var ki, Halife Osman'ın süt kardeşiydi. Ve Osman'ın araya girmesiyle, bağışlandı. So Mısır Valisi bile oldu. (Ölm.656-657. Bkz. İslam Ansiklopedisi.) Ayetteki Cevap "Muhammed'e öğreten Tanrı değil, insandır diyenlere, ayette verilen cevap ne ölçüde doyurucu? Cevap, yukarıda verilen ayetin anlamında da görüleceği gibi şöyle: 1) Muhammed'e öğrettiği söylenen kişi, Arap değildir, yabancı biridir. 2) Kur'an'sa apaçık Arapça'dır. 3) Öyleyse, Muhammed sözü edilen kisi öğretmiş olamaz. Oysa, Arapçayı bilen yabancı biri de Muhammed'e "eskilerin söylencesi"nden, "Tevrat'ta "İncil"den, başka "kutsal metin"lerden birtakım "bilgiler" verebilirdi. İleri sürülen de bu. Muhammed, aldığı bilgileri, Arap kalıplara döküp, kendi uslubu içinde sunmuş olamaz mıydı? Kaldı ki, "apaçık Arapça" diye nitelenen Kur'an'da; Yunanca, Süryanca, İbranca, Koptça.. gibi dillerden birçok sözcük bulunduğunu, müslüman incelemeciler bile örnekleriyle yazıyor. (E Suyuti, el Itkan Fi Ulumi'l-Kur'an, Arapça, Mısır, 1978, 1/178-185) Kur'an'da bu denli değişik yabancı sözcüklerin bulunması "Muhammed'e yabancıların (ya da yabancıların) bilgi verdiği, öğrettiği" yolundaki savı desteklemez mi? Muhammed'e bir yabancıların ya da yabancıların yanında, bir ya da birkaç Arap da öğretmiş olabilir. İslam için çok önemli bir kaynak, "Müseyme"dir. Müseyime, müslimcik demektir. Müslümanlar, onu küçümsemek için böyle demişler, ayrıca da "kezzab" "çok yalancı" demeyi uygun görmüşlerdir. Müslümanların bir sövgüsüdür bu. Anlaşıyor ki, onun kendi adı "Müslim"di. Bu taşınması çok önemlidir. "İslam" ve "müslim" sözcüklerinin kaynağına götürür niteliktedir. Müslümanlarca sövülen, aşağılanan bu kişiye, "Rahman", "Yemame Rahmani (Yemameli Rahman" da deniyordu. Yani adam aslında böyle ünlüydü. çok ilginç. Bir başka ilginç olan da, Mekke'lilerin, Muhammed'e söyledikleri şu sözler: "Bize ulaşan bilgiye göre, sana öğreten (Tanrı değil), Yemame'deki şu adamdır. Rahman denen adam. Tanrı'ya ant içerek söyleriz ki, biz Rahman'a inanmayız." (Bkz. Ishak, Siyer, tahkik ve ta'lik: Muhammed Hamidullah, Arapça, Konya, 1981, s.180, fıkra: 254) Mekke'lilerin bu söyledikleri nedensiz miydi? Müseyime, daha doğrusu "Müslim", bir başka adıyla "Rahman", Yemame'nin Hanifeoğulları kabilesinden ilginç üç ad: "Müslim", "Hanife", "Rahman".Bu adlar, hele ilk ikisi bir araya gelince daha da ilginçlik kazanıyor: Kur'an'da İslam inanırlarının, "müslim"lerin "ad babası" olarak tanıtılan İbrahim (bkz.Hacc,ayet:78) için hem "Hanif" hem de "Müslim" denir (Bkz.Bakara:135; Ali İmran:67,95; Nisa:125; En'am:161; Nahl:120,123.) "Peygamber" olarak yer alan İbrahim, kısa anlamı "yıldız tapımı" demek olan Sabiilik Dini'nin "peygamberi"ydi. İslam kaynaklarından yaptığım incelemelerden vardığım sonuç Muhammed de ilk ortaya çıktığında Sabii olarak niteleniyordu. (Bkz.Buhari,e's-Sahih,Kitabu't Teyemmüm,/6,c.1,s.89) Sabii dili Süryanca'ydı. "Allah", "Kur'an", "Furkan", "kitab", "melek" ve daha bir çok sözcük gibi "İslm", "müslim", "hanif", ve "Ra da bu dilden geliyordu. (Bkz.Aziz Günel,Türk Süryaniler Tarihi,Diyarbakır,1970,s.46-48;Suyuti el Itkan,1/180-184;Doğubilin Arthur Jeffery,The Foreign Vocabulary of the Quran,Kahire,1938,s.12 ve ötk.)Yine benim incelemelerimden vardığım sonuç göre: Yıldız tapımı, "Sabiilik" adı altında, Yahudilik ve Hristiyanlık dinlerine de kaynaklık eden bir din olarak kurumlaşırken, özellikle Ortadoğu'da "Müslimler"i ve "Hanifler"i içine alıyordu. Önce, "Müslimler" vardı, sonra "Hanifler" kolu meydana g İbrahim, bu kolun "peygamberi"ydi. İşte, "Yemame Rahmani" diye ünlü "Müslim (Müseyme)" ve ondan çok şey öğrendiği anlaşılan Muhammed de bu kola bağlıydı. (Sabiilik konusunda geniş bilgi için, bkz.Eren Kutsuz-Turan Dursun, 'Saçak Dergisi Subat 1988, sayı 49.) Yemame Rahmani, Muhammed'in yararlandığı kaynaklardan yalnızca biri olabilir. Yukarıda adı geçen daha başkaları, tek tek de, tümü birden de Muhammed'in "öğretmenleri" olabilirler. Furkan sures'nin 4.ayetinde göre, Muhammed'in yardımcılarından, yani öğretmenlerinden "kavm", yani "topluluk" diye sözedilmistir. Bu ve bunu izleyen iki anlamı şöyle: (Diyanet'in resmi çevirisi) "İnkâr edenler, 'Bu Kur'an, Muhammed'in uydurmasıdır. Ona başka bir topluluk ya etmiştir.' Diyerek haksız ve asılsız bir söz uydurdular. 'Kur'an öncekilerin masallarıdır. Başkalarına yazdırılıp, sabah akşam okunmaktadır' dediler. Ey Muhammed, de ki: 'O'nu göklerin ve yerin sırrını bilen indirmiştir. Şüphesiz O, bağışlayandır, merhamet edendir." (Furkan, ayet:4-6) Buna göre, Kur'an'ın "uydurma" olduğunu söyleyenler, şunları da söylüyorlar: 1)Muhammed'e bir topluluk yardımcı oluyor, 2)Muhammed, Kur'an ayetlerini, başkalarından alıp yazdırıyor, 3)Muhammed sabah akşam okunuyor 4)Ayetler, "eskilerin masallarından" oluşuyor. Buna karşılık, Kur'an'ın cevabı şudur: "Yalan ve haks iddia. Kur'an'ın ayetlerini Tanrı indirmiştir. O, göklerin ve yerlerin gizini bilir.." Hars Oğlu Nadr, Muhammed'in kendisini "Tanrı'nın elçisi", yani Tanrı'yla insanlar arasında yer almış, Tanrı'nın bildirimlerini insanlara iletme görevini üstlenmiş biri olarak tanıtmaya yöneldiğinde, ve "Kur'an ayetlerini" sunması karşısında Mekkelileri uyarma yoluna gitmişti. Ve şöyle demişti: "S

inanmayın bu adama. 'Tanrı'dandır' diye ileri sürdüklerinin tümü, eski masallardır. Ben size, onunkilerden daha güzellerini söyleyebilirim.." İran krallarına, İran'lı masal kahramanlarına ait söylencelerden örnekler aktarabileceğini söylüyor, anlatıp duruyordu Nadr.(Bkz. Taberi, Camiu'l-Beyan,18/137-138) Nadr, haklı mıydı? "Eskilerin masallarından" var mıydı Kur'an'da Bilindiği gibi,Kur'an'da "kıssa" denen birçok öykü var. Bir çoğu; başta Tevrat; Yahudi kaynaklarında, kimileri Incil'lerde yer İncelendiğinde görülür ki, bunların bir kısmı, Tevrat'tan da çok önceki çağların söylencelerinde aynen var. Örneğin, "Nuh Tufanı"na ilişkin öykü, "Gılgamış Destanı"nda hemen hemen aynıdır. Daha başka örnekler de verilebilir. Mekke'de, Medine çevrelerinde çeşitli din ve inançların inanırları vardı. Çeşitli toplumların "söylenceleri"ni, "kutsal metinler"ini bilenler az değildi. Muhammed'in özgürlüklerini söz verdiği ve işbirliği yoluna gittiği kölelerden de bu nitelikte olanlar bulunduğu biliniyor. Daha önce adlarına yer verilen Bel'am, Yaiş, Yessar, Addas, Cebr, İran'lı Selman da bunlardan. Bunların ya da başkalarının, Kur'an'ın oluşması için Muhammed'e yardım etmiş, öğretmenlik etmiş olmalarını düşünmek akla uzak değil. Aklın ve mantığın kabul edemeyeceği şey, "Tanrı'nın, insanlara gökten mesaj göndermesi" ve bunun için şu ya da bu insanı aracı olarak seçmesidir. İnsan akli değil, ancak, akılla ilgisi olmayan "iman" kabul eder.

MUHARREMLİK AYI.

1 Muharrem, yani hicri yılbaşı. Aslına bakarsanız İslam'dan önce Arabistan'da yaşayan Arapların belli bir takvim ve tarih sistemleri yoktu. Zaman tespiti bazı büyük ve önemli olaylar esas alınarak yapılıyordu. Fakat İslamiyet'in kısa zamanda hızla yayılmasından sonra idari işleri düzenlemede yaşanan aksaklıklarla takvim ihtiyacı doğdu. Özellikle ticaretle takvim eksiklikleri kaynaklanan bazı aksaklıklar yaşanıyor. Bir defasında Hz. Ömer'e (ra) halifeliği döneminde bir borç senedi getirildi. Alacaklı borçlu, senedin tarihi hakkında anlaşmazlığa düşmüşlerdi. Alacaklı, kâğıdın üzerindeki 'Şaban' ayı yazısının bu yıla ait olduğunu söylerken, borçlu gelecek yıla ait olduğunu iddia ediyordu. Yaşanan buna benzer hadiseler üzerine Hz. Ömer danışma kurulu topladı. Meseleyi onlara anlattı ve bir tarih tespitinin gerekli olduğunu söyledi. Takvim başlangıcı için çeşitli teklifler geldi. Bazıları Efendimiz'in (sas) vefatının tarih başlangıcı olmasını isterken, bazıları da peygamberlik vazifesinin kendisine verildiği günün esas alınmasını teklif etti. Hicretin tarih başlangıcı olması teklifi ise Hz. Ali'den (ra) gelmişti. Seçenekler gözden geçirildikten sonra oybirliğiyle kabul edilen teklif bu oldu. Bilindiği gibi Hicret, Rebiülevvel ayında gerçekleşmişti. Ancak Araplarda önceden beri Muharrem ayı sene başı olarak kabul edildiğinden, aradaki iki aylık farklılık dikkate alınmadı. Böylece Muharrem 622 tarihi hicri birinci yılın başı oldu...

AŞURE GÜNÜ ORUCU BİR YILIN KEFARETİ

'Allah'ın ayı Muharrem' olarak bilinen Muharrem, ilahi bereket ve ihsanın bolladığı bir ay. Bu ay, içinde önemli bir günü de barındırıyor. Muharrem'in 10. günü aşure günü olarak biliniyor. Bu kutlu ayın diğerleri arasında ayrı bir yeri olduğu gibi, aşure gününün de diğer günler içinde bereketli bir yeri var. Muharrem'in ilk on gününün Allah katındaki seçkin yerini ise Fecr Suresi'nin ikinci ayetinde geçen 'On geceye yemin olsun' ifadelerinden anlıyoruz...

Allah Resulü (sas) "Aşure günü peygamberlerin oruç tuttıkları bir gündür. Siz de o gün oruç tutunuz." buyurmuştur. Aşure günü Yahudilerin de oruç tuttuğu, saygı gösterdiği bir gün. Peygamberimiz (sas), Medine'ye hicret edince Yahudilerin aşure günü oruç tuttıklarını gördü. Nedir bu diye sorduğunda, "Bu büyük, hayırlı bir gündür. Bugün, Allah'ın Musa'yı ve İsrailoğullarını düşmanlarından kurtardığı, Firavun'u ve adamlarını suda boğduğu, Musa'nın da buna şükür olarak oruç tutmuş olduğu bir gündür. İşte biz bugün bunun için oruç tutuyoruz." dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz, "Ben Musa'ya ve onun orucunu tutmaya sizden daha yakın, daha layığım." buyurdu.

Peygamberimiz (sas), aşure günü oruç tutmaya hem kendisi devam etti hem de bunu Müslümanlara tavsiye etti ve "Aşure günü orucu bir yılın kefaretidir. Sağ olursam gelecek yıl dokuzuncu gününü de inşaallah oruçlu geçireceğim. Dokuzuncu ve onuncu gününü oruç tutup Yahudilere muhalefet ediniz." buyurdu. Ramazan orucu farz kılınıncaya kadar aşure günü oruç tutup tutmamakta Müslümanlar serbest bırakıldı. Efendimiz, "Aşure günü Allah'ın günlerinden bir gündür. O gün orucunu tutmak isteyen tutsun, bırakmak isteyen de bıraksın." buyurdu. Muharrem, ileriki dönemde Sevgili Peygamberimiz'in (sas) ciğerparesi Hazreti Hüseyin (ra) Efendimiz'in bu ayda şehid edilmesiyle Müslümanlar için acı bir hatıranın yıldönümü de oldu.

YILI ORUÇLA TAÇLANDIRMAK NE BÜYÜK BEREKET...

"Ramazan ayından sonra en faziletli oruç, Allah'ın ayı olan Muharrem ayında tutulan oruçtur." hadis-i şerifi, bugünlerde tutulan orucun önemini ifade ediyor. Bu hadisin açıklamasını İmam-ı Gazali şöyle yapıyor: "Muharrem ayı hicri senenin başlangıcıdır. Bir yılı oruç gibi hayırlı bir te

ÇİNGENELER.

Romanlar ya da halk arasında çingene, elekçi, şopar gibi tabirlerle ifade edilen halk... Türkiye’de doğup büyüyenler Roman mutlaka karşılaşmıştır. Kimimiz aynı sokağı paylaşmışızdır kimimiz aynı köyü... Danslarını hayranlıkla izlemiş, müziklerine e etmişizdir. Bu kadar yakınken mesafeler birbirine, bir o kadar da uzaklaştırılmıştır çoğu zaman. Anneler çocuklarını korum isterken “seni çingeneler alır” diye korkulu tabirlere başvurmuş, beğenmediğimiz birini yermek için “çingene gibi” ifadesini kullanmaktan çekinmemişizdir.

Durum böyleyken, bir sokak ötesi kadar yakınken, korkularımız dağlar kadar büyümüş, bilinçaltına yerleştirdiklerimiz iyice ötelemiştir onları. Yalınayak gezen bir roman çocuğu günlük yaşantımızın tanıdık bir görüntüsü olmuş ama gerçekte kim o hiç merakımızı titretmemiştir. Sevgilimize çiçek aldığımız o köşedeki çiçekçi kadın, en az sattığı çiçekler kadar renkli o kadın dekor olarak mı var olmuştur tarih sahnesinde. Hayatımızın içine bu kadar girmiş; müziğimizi, dansımızı, edebiyatımızı bu renklendirmişlerken biz onlar hakkında neler biliyoruz?

Romanlar Kimdir?

Romanlar aslında Hint- Avrupa kökenli halkın adı. Hindistan’ın Pencap-Sind (Pakistan, Karacı) nehir havzası boyunca Pakistan, Afganistan’ın da içinde bulunduğu bölgelerden 1050 yılı civarında İran ve Anadolu üzerinden dünyaya yayılmışlar. Peki roman halkı neden göç etmek zorunda kaldı? Onları buna mecbur kılan sebep neydi? Bugün bile tarihçiler tarafından bu soruya kesin bir yanıt verilemezken öne sürülen üç teori var.

1- Gazneli Mahmut’un Sindh ve Penjap’ı işgali sırasında 500.000 Hintliyi esir aldığı bilinmekte olup, Hindistan’ı fetheden Müslümanların, Romanları köle olarak alıp ülkelerine götürülmesi en yaygın teoridir.

2- En düşük kast olduğu sanılan Romanların, Müslüman fatihlere karşı paralı asker olarak kullanılmış olabilirler ki, yenilginin ardından göç etmek zorunda kalmış olabilirler.

3- Firdevs’inin Şehnamesi ’ne göre MS 420 yılında vatanlarını (Hindistan, Karaçi) terkedip dünyaya yayılan 12.000 kişilik Lu halkı, eğer Romanlarsa, dünyaya yayılmalarının Hindistan’ın işgali ile ilişkisi olamaz.

1505’te ilk kez İrlanda’da, 1514’te de İngiltere’de nüfus kayıtlarına geçirildiler. Aynı tarihlerde, Avrupa’nın birçok ülkesinde gezgin çalgıcı ve falcılardan oluşan bazı göçebe toplulukların kayıtlarına rastlanır. Günümüzde Romanlar dünyanın dört bir yanına dağılmış olarak yaşarlar. Büyük bölümü Avrupa’nın güney kesiminde toplanmıştır. 19.yyüzyılın sonlarına doğru Kuzey Amerika’ya da göç etmişlerdir. Romanlar yaşadıkları her ülkede değişik adlarla anılırlar.

Romanlar, dünyanın en renkli göçebe topluluklarından biridir. Türkiye’de yoğun olarak yaşadıkları yerlerin başında Trakya, Çanakkale, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Düzce ve İstanbul gelir.

Romanlar insanlık ailesinin ayrılmaz bir parçasını oluştururlar. En gerçek ve doğru manasıyla Romanlar göçebe zanaatçı atalarıdır. Tarihin en eski zamanlarından beri kimi insan grupları; tarım veya hayvancılıkla geçinmişlerdir. Romanlar ise bu nedenlerden dolayı göçebe zanaatçılıkla yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Romanların ataları; sepet, elek, metal eşya, kalay vs. ürün ve hizmetleri meydana getirerek bunları tarım ve hayvancılıkla geçinen diğer toplumlara satmışlardır. Bu sebeple diğer toplumlar gibi hayvan sürülerine ve geniş topraklara sahip olmadığından göçebe zanaatçılıktan başka bir geçim imkânı bulamamışlardır. Aslında Romanlar ile Roman olmayanları birbirinden ayıran yegane fark budur.

Sanıldığı gibi romanları diğer insanlardan ten rengi, irksal özellikler ya da dil ayırmaz. Esmer romanlar kadar beyaz tenli ya sarışın Romanlar da vardır. Farklı ırklara mensup Roman grupları da vardır. Farklı diller konuşan Roman grupları da vardır. tüm Romanların ortak özelliği atalarının binlerce yıl boyunca göçebe zanaatçılıkla geçinmiş olmalarıdır. Bugün birey olarak Roman hangi mesleği yapıyor olursa olsun, insanlığın ilk zamanlarında atalarının göçebe zanaatçı olması onun da Roman toplumuyla ait olduğunu gösterir.

Romanların büyük bölümü gelenek, göreneklerini ve topluluklarının yönetim biçimlerini korumuştur. İlk olarak 19. yüzyıldan itibaren Avrupa’da, sayıları 10-100 aile arasında değişen Çingene toplulukları şefler seçmeye başladı.

Roman sözcüğü yerleşik düzeni olmayan göçebe insanları çağrıştırır. Oysa Romanlar’ın çok azı günümüzde göçebedir. Bazıları kendi istekleriyle göçebeliği bırakmış, yaşadıkları ülkenin yaşam biçimini benimsemişlerdir. Roman olmayanlarla evlenen Romanlar da vardır. Bazı ülkelerde de yerleşik yaşama zorlanmışlardır. Soykırıma uğramışlardır.

Yarı göçebe, yarı yerleşik bir topluluğun sayımının yapılması güç olduğu için Romanlar’ın kesin nüfusu bilinmemektedir. Bu birlikte bugün dünyada 3-4 milyon dolayında Roman olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye’de ise 980.000 dolayında Roman olduğu tahmin edilmektedir.

Nisan 1971’de, Romanlar’ın sorunlarını tartışmak üzere Londra yakınlarında ilk Uluslararası Roman Kongresi toplanmış olup kongreye atfen, 1990’dan itibaren 8 Nisan Dünya Romanlar Günü olarak kutlanmaktadır.

Romanlar Üç Ana Grupta Toplanırlar

Yayıldıkları coğrafyaya göre Roman halkı göçebe zanaatçılar olarak tek başlık altında toplanabilir. Bununla birlikte tarih boyunca üç ana kola bölünmüşlerdir.

1. Kalderaşlar
  - a. Lovariler
  - b. Boyhalar
  - c. Luriler
  - d. Çurariler
2. Gitanolar
3. Manuşlar

- a. Valsikanlar
- b. Pimontesiler
- c. Gaygikanlar

Romanlar Nasıl Yaşarlar?

Eskiden göçebe yaşamlarına uygun işler yaparlardı. Kadınlar falcılık yapar, dilenir ya da dans ederdi. Erkekler ise çalgı çalar, kacak lehimciliği, kalaycılık, hayvan ticareti, hayvan eğiticiliği gibi işlerle uğraşırlardı. Geçmişte atlarla çekilen arabalarla ya göçlerde artık kamyon ya da karavanlar kullanılmaktadır. Eski uğraşlarının yerini ise, meyve toplama, asfalt dökme, kullanı araba ticareti, sirklerde hayvan bakıcılığı ya da eğiticiliği, hurda maden ve antika eşya alım satımı gibi işler almış olmakla birlikte özellikle Türkiye de ve diğer birçok dünya ülkesinde yerleşik hayata geçmiş olanlar diğer meslek dallarıyla ilgilenmiş olup başlıca türlü mesleklerde edinmişlerdir.

Dünya üzerinde Gipsy Kings, Goran Bregoviç Türkiye de ise, Safiye Ayla, Selim Sesler, Serkan Çağrı, Hüsni Şenlendirici gibi Roman müzik, dans ve sinema sanatlarını zenginleştirecek katkılarda bulunmuşlardır. Bazı ünlü İspanyol gitaristler ve flambo dansçıları Roman ya da yarı Roman'dırlar. Romencenin yazılı bir dil olmayışı yüzünden edebiyat yapıtları yoktur.

Romanlar'ın göçebe yaşamları yerleşik toplumlarınkinden çok farklıdır. Bu yüzden çoğu zaman, yerel halk tarafından hırsızlık, büyücülük, çocuk kaçırma gibi eylemlerle suçlanmışlardır. 1554'te İngiltere'de Roman olduğu söylenen herhangi bir kişinin asılması işten bile değildi. Hemen hiçbir yerde istenmeyen Romanlar, birçok ülkeden sürülmelerine karşın, bir süre sonra başka ülkelere geri dönmeyi başarırlardı. II. Dünya Savaşı'nda Yahudiler gibi Romanlar da Almanlar tarafından büyük bir kıyıma uğratıldılar. 200.000 -800.000 arasında Roman çocuk aşağı ırktan oldukları gerekçesiyle Macaristan, Polonya ve Çekoslovakya'daki Nazi kamplarında yok edilmiş bu katliam Roman halkı tarafından porajmos"parçalanmak" olarak adlandırılmıştı. Günümüzde de Romanlar yaşadıkları bütün ülkelere ayrımcılığa tabi tutulmaktadır. Bu yüzden de birçok roman kimliğini gizlemek durumunda kalmıştır. Ama bazıları kendilerini internet yoluyla tanıtmaktan bile çekinmezler . Bugün Romanlar başta işçi sınıfı olmak üzere tüm modern sınıfların birer eklentisi haline gelmişlerdir. Halkla kaynaşmışlar Romanların kültürlerini yaşayıp yaşatmaları onlara ırkçlıkla yaklaşmayı gerektirmez. Yazık ki hemen tüm toplumumuz bu hataya düşmektedir. Tabi kapitalist devlet uygulamaları da bir başka hatayı içeriyordu.

Nerelerde Yaşıyorlar?

Romanlar, dünyanın en renkli göçebe topluluklarından biridir. Büyük bölümü yerleşik hayata geçmiştir.

Romanlar'ın büyük bölümü gelenek, göreneklerini ve topluluklarının yönetim biçimlerini korumuştur. İlk olarak 19. yüzyılda Avrupa'da, sayıları 10-100 aile arasında değişen Çingene toplulukları şefler seçmeye başladı.

Roman sözcüğü yerleşik düzeni olmayan göçebe insanları çağrıştırmaktaysa da günümüzde Romanlar'ın çok azı göçebedir. Bazıları kendi istekleriyle göçebeliği bırakmış, yaşadıkları ülkenin yaşam biçimini benimsemişlerdir. Roman olmayanlarla birlikte Romanlara da artık rastlanmakta olup pek çok ülkede yerleşik yaşamaya zorlanmışlardır. Yarı göçebe, yarı yerleşik bir topluluğun sayımının yapılması güç olduğu için Romanlar'ın kesin nüfusu bilinmemektedir. Bununla birlikte tüm dünyada 4-5 milyon dolayında Roman olduğu tahmin edilmektedir.

Dilleri

Romani Hint-Avrupa dil ailesinin Hint-İran kolundan olup Sanskritçeyle benzerlikler göstermektedir Çingeneler kendilerine derler Rom,Çingenece'de (Romani dili) erkek ya da koca anlamına gelir Bu dilin, eski ve artık ölü bir Hint dili olan Sanskritçe (diğer Hint dilleri gibi) türediğinden sanılmaktadır Bununla birlikte sözcük dağarcığında Yunanca, Türkçe ve Farsça sözcükler vardır Anayurtlarının Hindistan olduğu sanılmakla birlikte, Çingenelerin kökeni hâlâ tartışma konusudur Tarihleri ile ilgili kayıtlar yoktur Çoğu, yaşadıkları ülkenin dilini konuşur Çingenece ile yaşadıkları yörede konuşulan dilin karışımı bir lehçe konuşurlar vardır Örneğin, Fransa'dakilerin bir bölümü ve Almanya'daki Çingeneler Romani ve Almanca karışımı bir dil konuşurlar İngiltere ve Fransa'dakilerin başka bir bölümünün ise İspanyolca ile karışık bir lehçesi vardır Bundan dolayı Çingene dili konuşulduğu yerlere göre farklılıklar gösterir.

Orta ve Doğu Avrupa

Türkiye

Türkiye'de ise 980.000 dolayında Roman olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye'de yoğun olarak yaşadıkları yerlerin başında İstanbul olmak üzere, Tekirdağ, Çanakkale, İzmir, Edirne, Bursa, Adana, Kırklareli, Antalya (Zeytinköy), Adapazarı, İzmit gelir.Özellikle İstanbul'un Sulukule ve Kasımpaşa romanları meşhurdur. İzmir'de ise Konak ve Torbalı yakınlarında bulunan Ayrancılar'da ve Karşıyaka yakınlarında bulunan Örnekköy'de romanların nüfusu fazladır.

Osmanlı'da Çingeneler

Osmanlı İmparatorluğu'nda da Rumeli topraklarında yaşayan Romanlar ayrı yönetim sayılmışlardı. Çingene Sancağı olarak adlandırılan bu yönetim biriminde, Romanların yönetsel, mali ve askeri işleri düzenlenirdi. Osmanlı Çingeneleri Müslüman olmalarına rağmen, cinayet, vatana ihanet gibi davalarda mahkum oldukları taktirde, Müslümanlar gibi asılarak değil, gayrimüslimler gibi kafaları kesilerek cezalandırılırdı.

MALAKANLAR TARİHİ.

MALAKANLAR.

Kars ve çevresinde yaşamış bulunan Malakanlardan, bugün sadece Türkiye'de evli kızları veya Türkiye'deki koşulları kabul kalan aileler kalmıştır. Rus olarak bilinen ama aslen Polonya kökenli oldukları da söylenen, Malakanlar hakkında pek bir araştırma yapılmış değildir. Mezhepsel özellikleri gereği 'sünni' müslüman topluluklarla kolayca anlaşabilen Malakanların büyük özellikleri, domuz eti yememeleri ve savaşmayı reddetmeleridir.

Türkiye'li Malakan'ların Türkiye'den toplu olarak ayrılmaları iki ayrı dönemde gerçekleşmiştir. Bunlardan biri 1920 yılında ayrılmak durumunda kalanlar diğeri de 1962 yılında ayrılarak anayurda Sovyetler Birliğine dönenlerdir.

Malakanların ve Dukhoborların, ama ağırlıklı olarak Malakanların Türkiye'deki yaşamına geçmeden önce bu ilginç topluluğun ilişkin bilgileri bakalım.

Malakanizm Rusya'daki hristiyan tarikatlarından biridir. 'Zionskii Pessenik' adını verdikleri bir ilahi ve dua kitapları bulunmaktadır. Bu kitap elle çoğaltılmıştır ve çok fazla kullanılmadığından da az sayıdadır.

Bu gün bu tarikatın gerek Amerika'da gerekse Asya'da, Avrupa'da yandaşlarına rastlamak mümkündür.

Rusyadaki tarikatlarının geçmişi 1500'lü yıllara değin uzanmaktaysa da 17. ve 18 yüzyıllarda özellikle Ortodoks kilisesinin güçlendiği dönemlerde yaygınlık kazanmıştır. Gerek Rus otokrasisinin gerekse Ortodoks kilisesinin baskılarından bunalan tarikatlar Sibiryaya, Altaylar, Trans Kafkasya, Orta Asya, Beserbya ve Kırım'a kadar çok geniş bir alana dağıldılar.

Sadece yerleştikleri alanlardaki halkın kültürlerinden ve yerel koşullardan etkilenmemiş, kendi kültürleri ve davranış özellikleriyle de o yörenin gerek kültürel gerekse ekonomik yapısını etkilemiş, genellikle de bu etkileme olumlu yönde olmuştur.

Malakanlar Greko-Rus kilisesine bağlıdırlar. Ama onlar içsel inançları itibariyle Tanrının tahta, taş veya diğer objelerle temsil edilerek ona ibadet edilmesini asla kabul etmemişlerdir.

Malakanlar, insanın ruhunda yaşayan güçlü ve kadir-i mutlak bir tanrı inancına ibaret ederler. İkon ve haç gibi el yapımı şeyler tanrı olmadığına, onların ancak insanoğlunun abartısı olduğu inancındadırlar. Haç, ikon gibi ibadet materyallerinin varlığını ortaya çıkışını anlamsız bulurlar.

Malakan doktrini batı protestanlığından etkilendi ancak bu kiliseyi de ruhban sınıflarından dolayı reddetti.

17. yüzyılda köylüler arasında ve dahası orta sınıfın alt kesimleri ve tüccarlar arasında Tambov, Voronczh, Saratov, Penza'da Rusya'nın diğer merkezi eyaletlerinde çabucak yaygınlık kazandı.

Bu inananlar önceleri İkonoklast'lar olarak adlandırdılar. Daha sonraları bu anlayışın ayrı topluluklarının oluşmasından sonra Malakanlar olarak adlandırıldılar.

Domuz eti ve kabuklu deniz hayvanlarını yemezler.

Malakan Adının Çıkışı

Topluluk ortodox kilisesinin oruçlarını kabul etmiyorlardı. Ortodoks öğretisine rağmen oruç zamanlarında da hayvansal gıdalar yedi, süt içtiler. İşte bu süt içme eylemi nedeniyle bu topluluğa süt içenler anlamına gelen 'Molokon' ismi verildi.

Malakan Tarihinde önemli olaylar

Egemen Rus otokrasisi ve ortodox kilisesi bu farklı insanlardan hoşlanmadı. Bu topluluk üzerinde her türlü baskı ve zulüm denendi. Rus İmparatorlarından I. Aleksander'in imparatorluk tacı giymesinden sonra Molokanlara yönelik resmi uygulamalar değişti.

22 temmuz 1805'de imparator tarafından yayınlanan bir manifestoyla diğer tarikatlardan Dukhoborların yanı sıra Molokanlar da hamiyet gösterildi. Onların dinsel inançlarını özgürce yaşamalarına izin verilmiş oldu. Ne var ki I.Nikola zamanında durum ağırlaştı. Bu tarikatların üzerine yeniden gidilmeye, haksız uygulamalara, sürgün ve tutuklamalara başlandı. Molokanların geleneklerine uygun olarak hareket etmeleri, ibadet için bir araya gelmeleri hatta ortodox mezhebenden olanlar tarafından çalıştırılmaları, pasaport almaları, nüfusa kayıtlı oldukları yerlerden ayrılmaları yasaklandı.

1830'da ise Malakanların Güney eyaletlerine gitmeleri ve orada yaşamaları da özel bir buyrukla yasaklandı. Malakanların Rusya'da sadece Transkafkasya'ya yerleşmelerine izin verildi. Bu tarihten sonra Malakanlar ve Ukraynalı Dukhoborların Rus ortodox karasından legal ayrılmaları başlamış oldu. Türkiye ve İran'la hudud olan Tiflis, Erivan, Gence, Şamahı eyaletlerinin topraklarına Molakan ve Dukhobor'ların yerleşimleri Kafkasya'daki kral naibinin kararıyla gerçekleşti.

Rus tarikatçıların transkafkasyada sivil yerleşim birimlerinin oluşturulması 1840'ların başlarında ortaya çıktı. (I.SEMYONOV)

Trans kafkasya yöresine özellikle Rus ordularının ulaşımında kolaylıklar sağlayabilmesi açısından ulaşım yolları üzerinde Gürcistan'daki Ahıska bölgesinde 8 yeni yerleşim birimi kurulmasının yanında Ermenistan'ın kuzeybatısında Kars ve Erzurum yörelerinde yerleştirmeler oluşturuldu. 2. Aleksandr'ın yayınladığı bildirimler buralarda yerleşenlerin inançları ve ekonomik yönden gelişmelerine ve girişimde bulunmalarına yardım eden bir unsur oldu. Bu elverişli ortam nedeniyle kısa sürelerde yörelerde çiftlikler oluşturuldu toplulukların yaşam düzeyleri gözle görülür bir ölçüde gelişme gösterdi.

Bu balayı 19. yüzyılın sonunda başlatılan gündeme gelen zorunlu askerlik hizmetine kadar sürdü. Malakanlar askerliği insanca zalimliği olarak tanımlayıp askerlik yapmayı reddettiler. Bu yeniden, Malakan halkının acı ve sıkıntı çekmesi demektir. Yeni kaçış başlamıştı. O dönemde Amerikan toprakları onlar için özgürce yaşanabilecek topraklardı.

Malakanların Kafkaslardan sonra, yeniden, bu kez Amerika, Kanada hatta Avustralya'ya göçüne yol açtı. Bir kısım aile de yollarında Kars ve Doğu Rostov eyaletinin Salskii steplerine göçtü. Bunun nedeniyse toprak azlığıydı. Çünkü Molakan aileleri 12-15 kişilik nüfuslara ulaşmaya başlamıştı (I.SEMYONOV)

Dukhoborlar

Malakanlarla Dukhoborların tarikaları arasında fazla bir fark yoktur. Kendilerini ruh güreşçileri olarak tanımlayan Ukraynalı kazaklarından oluşan bu mezhep de kilise ve çarın hışmına uğramıştır. Onların dünya görüşleri, yaşam tarzları da Malakanlar gibidir. Şiddete karşı çıkan, ikonlara tapınmayı, ibadet etmeyi ve ruhban sınıfı kabul etmeyen insanca yaşamadan yana, komünizm bir yaşamı savunan bir tarikattir. 1895 de çar onun askeri servisleri askeri birlikleri tarafından büyük baskılar uygulanmıştır.

Dukhoborların lideri Sibirya'da sürgüne gönderilen liderleri Peter V. Verigin ile onların sempatizanı ve destekçisi yazar Leo Tolstoy, özgürlük ve insan haklarının yaygınlaşması için önemli mücadeleler vermişlerdir. Bunlar Malakan tarikatının alt gurubları olarak adlandırılabilir ve daha kapalıdır.

Türkiye'deki Malakanlar hakkında

Türkiye'de de pek az araştırma yapılmıştır, bunların kimi kişisel görüşlerle yargılardan öteye geçmemiştir.

Orhan Türkdoğan yazdıklarını bakarsak:

"Malakanlar, 1917 devrimiyle tercih hakkını kullanarak, Rusyaya gitmeyip Kars'ta yaşantılarını sürdürmeyi tercih etmişlerdir. Nedenle, cemaat komünizme karşı çıkmış, geleneklerine bağlı, dini bir gurup olarak kalmayı tercih etmiştir." Fakat Türkdoğan'ın gidenlerin tercih hakkını kullanarak gittiğini söylerken pek de gerçeği yansıtmıyor. Bunu biraz sonra açıklayacağız.

"O tarihlerde Rus halkının inançlarına göre, haftarda iki gün süt içme geleneği varmış. Oysa topluluk böyle bir perhiz inançlarına karşı gelerek haftanın her gününde süt içilebileceğini ileri sürmüşler. İşte bu tarihi ayrılık bu noktadan başlamış. Rusça molok(süt) anlamına geliyor. Molokan ise (süt içenler) veya perhizi bozanlar anlamını taşıyor. Young da aynı görüştedir. Molokanlar veya (süt içenler) büyük ayrılıktan sonra büyük perhiz(lent) süresince sütü kullanmakta ısrar eden rus ortodox sınıfıdır." Yazar malakanların inançlarının "salt bir hristiyan dinini temsil etmediğini, onların haç put ve ikonu kabul etmediğini belirterek, devamla "Hristiyan inançlarına uygun olarak domuz yemeleri gerekirken yemiyorlar, bu hususta sırf Tevrat yasakladığı için domuz etini haram sayıyorlar. Hatta Tevratın on emri molokanizmin esas ilkesini oluşturur." demektedir.

Bu on emir meselesi gerçektende önemli. Özellikle ilk hristiyanların tümünde bu arada süryani mezhebindedede oldukça önemli bir yeri vardır. Diyarbakır Meryem Ana kilisesinde, kilisenin içerisinde Hazreti Musa'nının on emri tabelalara yazılmış yanyana dizilmiştir. Böyle diye bu mezhebi nasıl Hristiyan saymazsınız ki'

Öyle bakarsanız, domuz eti yemediği, sünnet olduğu için yahudilerin aslında müslüman, müslümanların da yahudi olduğunu

söyleyebilir misiniz' Elbette ki hayır.

Bu konuya ilişkin incelemesinin devamında Malakanların dokuz göbekten aşağısıyla evlenme yaşağını yok sayarak giderek evlenenler olduğundan söz etmektedir. Elbette bu ilginç bir iddiadır ve burada yer almamaktaysa da, dileriz Türkoğan sosyolojik çalışmasında bu tesbitini, ne zaman, nerede yaptığını, kimler olduğu kanıtlıyordur.

Malakanların ikinci büyük göçü olan 1962 göçünün temelinde Malakanların Türklere özellikle Terekemelere kızlarını vererek akrabalık kurmalarına karşın Terekemelerin Malakanlara kız vermemeleri böylece erkeklerin evlenmeyişleri nedeniyledir.

MENEMEN OLAYI (KUBILAY OLAYI)

1930 günü, İzmir'in Menemen ilçesinde, öğretmen-yedek subay Mustafa Fehmi Kubilay'ın ve yardımına koşan bekçiler Haşem Şevki'nin bir grup yobaz tarafından öldürülmesiyle başlayan, ardından kurulan Divanı Harpte de olayın failleri olarak yargılanan sanıklara çeşitli cezalar verilmesiyle sonuçlanmış bir olaylar zincirini içerir.

Olaylar Menemen'de cereyan ettiği için Menemen Olayı da denmektedir, ancak çoğu Menemen dışından belli bir grubun olduğu olay için ilçenin bütününün isminin kullanılmaması daha doğrudur.

Siyasi bağlamda da Kubilay Olayı, 1930'da Ali Fethi Okyar tarafından Atatürk'ün tavsiyesiyle kurulmuş olan ve 17 Kasım 1930'da kendi kendini fesheden, Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci ana muhalefet partisi Serbest Fırkanın 99 günlük varlığı ile bir arada değerlendirilmektedir.

Mustafa Fehmi Kubilay 1930 yılında Menemen'de yedek subay sıfatıyla askerlik görevini yapmaktaydı. 23 Aralık 1930 sabahı Menemen'de cereyan eden hadiseler genel anlatıma göre şu seyri izlemiştir: Sabahın erken saatlerinde, çember sakallı, başlarında sarık, sırtlarında cüppe, Manisa'dan o gün gelmiş dördü silahlı altı meczup, belediye meydanında tekbir getirerek gezinmeye başladı. Bazı kaynaklar içki ve uyuşturucu tesirine atıfta bulunmakta iken, sanıklardan Sütçü Mehmet Emin son ifadesinde Nakşibendilik tarikatına mensubiyet göndermelerinde bulunmuş, Manisa'da vaazında buldukları hocaları sayarak Grup "biz şeriat ordusuyuz" diyerek Menemen Müftü Camiine girmiştir. Elebaşı, Giritli Derviş Mehmet, yanında da Şamda Mehmet, Sütçü Mehmet Emin, Nalıncı Hasan, Küçük Hasan vardı. Derviş Mehmet camide namaz kılanlara kendini "Mehdi" olarak tanıttı ve dini korumaya geldiklerini söyledi. Arkalarında 70 bin kişilik Halife ordusu olduğunu, öğle saatlerine kadar bayrağı altında toplanmayanların kılıçtan geçirileceğini söyledi. Camideki yeşil bayrağı alıp uzun bir sopaya taktılar ve Menemen şehir meydanında kazdıkları bir çukura dikteler. Bayrağın çevresinde dönmeye, tekbir getirmeye, zikretmeye ve "Şapka giymek kafirdir! Yakında yine şeriata dönecektir." diye bağırmaya başladılar. Bayrağın altından ahalden bazı kişileri (bir fabrikacı çalışan Hadimoğlu Josef de dahil) geçirdiler. Kasabaya halife ordusunun geleceği iddiası saf insanları korkuttu.

Olayların ilçedeki askeri birlikte duyulmasıyla, bir bilgiye göre; alay komutanı, yedek subay Kubilay'ı bir manga askerle birlikte olay yerine gönderdi, başka bir bilgiye göre ise Kubilay sadece meydandan geçmekteydi. Askeri birlik sevki senaryosunda ise ve askerlerin silahlarında mermi bulunmamakta olup, süngü takmışlardı. Kubilay, askerlerini meydan girişinde bırakarak, göstericilerden teslim olmalarını istedi. O anda gruptan açılan ateş sonucu yere düştü. Meydandan geçmekte olduğu senaryosunda, Kubilay üniformasının kendisini koruyacağına güvenerek tahrikçilere tek başına yaklaşmış ve Derviş Mehmet ile tartışmaya başladı, hatta ona bir tokat atmış ve bunun üzerine Derviş Mehmet tarafından vurulmuştu. Görgü tanıklarının genellikle doğruladıkları üzere, Kubilay yaralı halde cami avlusuna sığındıysa da, Derviş Mehmet ve arkadaşları peşi sıra gelen Derviş Mehmet, çantasını açıp testere ağızlı bağ bıçağını çıkardı ve yaralı yedek subay Kubilay'ın başını kesti. (Derviş Mehmet denilen kişinin Bülent Arınç'la hiç bir alakası yoktur.) Kesik başı yeşil bayrağın sopasına dikmeye çalıştılar ancak başaramadılar. Birisi ip getirdi ve Kubilay'ın başı yeşil bayrağın dikili olduğu sopaya ipe bağlandı. Olay yerine yetişen Bekçi Hasan ateş eden gruptan birini yaraladı. Ancak açılan ateş sonucu o da öldü. Arkadaşının yardımına koşan Bekçi Şevki de açılan ateş sonucu öldü. Bu aşamada askeri birlik yetişir. Komutan "Teslim olun!" diye bağırır. Ancak olay çatışmaya dönüşür ve askeri birlik ateş eden Göstericilerden Derviş Mehmet de dahil bazıları yere serilirken, bazıları kaçar. Daha sonra hepsi birden yakalanır.

Kubilay Olayı, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin 1925'deki Şeyh Said İsyanından sonra tanık olduğu ikinci önemli irtica olayıdır. Devlet sert tepki gösterdi. 27 Aralık 1930 günü Dolmabahçe Sarayı'nda Mustafa Kemal Paşa'nın başkanlığında bu konuda toplantı yapıldı. Kaynakların ifadesine göre, Atatürk, Kubilay Olayına çok kızmıştı. Daha birkaç yıl önce Yunan İşgalinin acısını tatmış bir muhitte bu olayın meydana gelmesi üzerine, bazı kaynaklara göre, ilçenin haritadan silinmesini emretti. Ertesi gün "Böyle emirler verirsem, uygulamayın, sonra bir daha sorun", dedi. 28 Aralık 1930'da orduya gönderdiği başsağlığı telgrafı "Mürtecilerin gösterdiği vahşet karşısında Menemen'deki ahalden bazılarının alkışla tasvip kar bulunmalarının bütün cumhuriyetçi ve vatanperverler için utanılacak bir hadise" olduğunu belirtti.

31 Aralık 1930 günü Menemen ilçesi ile Manisa ve Balıkesir'in merkez ilçelerinde 1 Ocak 1931'den itibaren 1 ay süre ile Faik Altay komutasında sıkıyönetim ilan edilmiş ve 1. Kolordu Komutan Vekili General Mustafa Muğlalı başkanlığında bir Divan kurulmuştur. 7 Ocak 1931'de bu kez İzmir'de yine Mustafa Kemal Paşa başkanlığında ikinci bir toplantı yapıldı. Olaya doğrudan veya dolaylı katılan 105 sanık (anayasayı cebren taşıyıp, eyleme iştirak, azmettirme veya Mehdi Mehmet'in Mehdiliği için harekete geçtiğini bildikleri halde zamanında Hükümete haber vermedikleri ve tekkelerin seddinden sonra ayini tarikat icra ettikleri suçlamalarıyla) 15 Ocak 1931'den itibaren Divanı harpte yargılanmaya başlandı, 24 Ocak 1931 günü iddianame okundu ve 29 Ocak 1931 günü mahkeme 36 (ölmüş olan bir sanık ile 37) kişinin idama mahkum edilmesine, 40 kişinin sorumsuzluk nedeniyle salıverilmesine, 27 sanığın Beraatine, 41 kişiye çeşitli hapis cezaları verilmesine hükmetti ve karar Meclis'in onayla sunuldu. İdam hükümlülerinin 6'sının yaşı küçük olduğundan, onların ölüm cezaları ağır hapse çevrildi. T.B.M.M. Adalet Divanı ayrıca iki idamlığın cezasını 2 yıl hapse çevirdi.

Kalan 28 sanık, 3 Şubat 1931 gecesi Menemen'de idam edildi. Bazıları Kubilay'ın başının kesildiği yerde asıldı. Mahkumların idam sehvasının önünden kaçabildi. İki hafta sonra yakalandı ve ertesi gün idam edildi. Olayın hemen ardından Menemen devrim şehidi iki bekçi ve Kubilay adına anıt dikildi. Anıtın üzerinde şöyle yazar:

"İnandılar, dövüşüler, öldüler. Bıraktıkları emanetin bekçisiyiz."

Sıkıyönetim, 28 Şubat 1931'de Manisa ve Balıkesir'den, 8 Mart 1931'de de Menemen'den kaldırıldı.

YENİ YILIN TARİHİ.

Atlas, aralık sayısında özel bir dosya konusuyla yeni yıl kutlamalarının tarihine uzanıyor. Anadolu ve Mezopotamya'da anti çağdan günümüze yeni yıl nasıl karşılanıyordu, farklı topluluklar hangi farklı adetlere sahipti? Atlas, geniş bir coğrafya ve z aralığında dolaşarak bu sorulara yanıt arıyor.

Sümer'den Babil'e, Hitit'ten Friglere kadar Mezopotamya ve Anadolu'da yeni yıl daima törenler ve şenliklerle kutlandı. An tanrıçalar, fırtına ve bereket tanrıları bu kutlamaların baş kahramanları oldu. Kiminde yeni yıl baharın gelişyle, kiminde de bitip hasadın kaldırılmasıyla başladı. Miladi takvimi benimseyen günümüz ülkelerinde ise aralık ayının son gecesi yeni yılın başı sayılıyor. Atlas yeni yıl kutlamalarının tarihteki serüvenlerinde dolaşıyor ve büyük yolculuk günümüzdeki kutlamalarda eriyor. Atlas tüm okurlarının yeni yılını kutluyor...

SESi.

Mahkemem varmış işte geldim.
Dinlemem ben artık kötü sesi.
Paylaşım hak hukuktur derdim.
Gr çıkar dediler zenginini sesi.

Arılar muhtaçtır çiçeğe dağa.
Neler olmuş bak aya ırmağa.
Minnet etmedim elden ayağa.
Gr çıkar dediler zenginini sesi.

Ararım Dünyada adaletli cihanı.
Fakirler ne yapsın sazı kemanı.
Olmadı hiç onların sarayı hanı.
Gr çıkar dediler zenginini sesi.

Fehmi.
Evde demlenir çaylar dem dem.
Haksız olmaz peygamber adem.
Haklı oluyor hep sömüren adam.
Gr çıkar dediler zenginini sesi.

JOHN DEWEY.(1859-1952)

JOHN DEWEY; (1859-1952)

Amerikalı tanınmış bir filozof ve eğitimcidir. Vermont eyaletinde doğdu. 1879' da Vermont Üniversitesi'nden, 1884'te Baltimore'daki John Hopkins Üniversitesi'nden mezun oldu. 1888 -1904 yılları arasında Minnesota, Michigan ve Chicago Üniversiteleri'nde felsefe öğretmenliği yaptı. Son görevi sırasında, direktörlüğünü yaptığı bir öğrenim bölümünde, yeni pe fikirlerine dayanan bir eğitim programı uygulamakla bu alana önemli yenilikler getirdi.

Demokratik cemiyetlerin özellikleriyle en iyi şekilde bağdaşan bu yeni eğitim prensipleri, Amerika'dan başka, birçok Avrupa Asya ülkelerindeki öğretmenleri, eğitimcileri de etkiledi. Dewey bu başarısından sonra iki yıl Pekin Üniversitesi'nde eğitim felsefe dersleri verdi. 1924'te hükümetimizin başvurması üzerine, okullarımızın yeniden düzenlenmesi için bir rapor hazırladı. Dewey'in eğitim görüşü, demokrasi ve endüstri alanlarındaki gelişmeye dayanır. Ona göre, bilmek için değil, uygulamak için öğrenmek gerektir. Çünkü bu devirde endüstri büyük bir hızla ilerliyor, birçok fabrikalar açılıyor, yeni makineler kullanılıyor. Bunları kullanacak olan insanların ise teorik bilgiden çok, pratik bilgiye ihtiyacı vardır.

Advertisement

Dewey'in felsefesi enstrümantalizme dayanır. Buna göre, insanların çeşitli hal ve hareketleri, şahsi ve sosyal meselelerini çözmek için yarattıkları birer alet sayılabilir. Meseleler boyuna değiştiğine göre, bunları halledecek aletlerin de aynı şekilde değişmesi gerekir.

Bu durumda, insanın yapacağı şey çevresini, tabiatı öğrenmek, anlamak değil, onu kontrolü altına alabilmek, isteklerine uygun bir şekilde düzenlemektir. Demek ki insan için bilgi, onu ancak uygulıyabildiği nispette faydalı ve değerlidir.

Dewey demokrasiye inanmış bir fikir adamıdır. Bu bakımdan da öğrenim konusunda tesiri çok büyük olmuştur. Dewey, bilginin eski alışılmış usullerle "her şeyi bilen" öğretmen tarafından anlatılmasına karşıydı. Öğrencinin kendi denemeleriyle bilgi edinmesini daha doğru buluyordu. Dewey'in sistemi bugün hemen bütün dünya okullarında uygulanmaya başlanmış, ileride sürdüğü fikirler benimsenmiştir.

Dewey'in başlıca eserleri şunlardır :

Advertisement

School and Society (Okul ve Toplum); Influence of Darwin on Philosophy (Darwin'in Felsefe Üzerindeki Etkisi); Democracy and Education (Demokrasi ve Eğitim); Philosophy and Civilization (Felsefe ve Medeniyet); Experience and Nature (Deney ve Doğa)

KÖY ENSTİTÜLERİ.

KÖY ENSTİTÜLERİ..

BÜROKRATİK ENGELLEMELER:

Köy Enstitüsünün bulunduğu ilin çevresindeki, öğrenci aldığı illere; “Köy Enstitüsünün Kesimi” deniyordu. Köy Enstitüleri, kesimine giren üç-beş ilin okullaşmasından, öğretmen atanmasından, sağlık ve tarım alanlarının gelişmesinden ve planlanmasından sorumluydu. Enstitü Müdürleri bu görevleri dolayısıyla kesimine giren illerin Genel Valisi gibiydi. Bu yaklaşım, gerek Valilerde, gerekse bakanlıkların daire müdürlerinde kıskançlığa neden oluyordu. Kaymakam ve Valileri, ilköğretim seferberliğinde yarıştırmak için, her 17 Nisanda o yıl seferberlikte en çok başarı sağlayanların adları devlet radyo ilan ediliyordu. Buna karşın, aşağıda örnekleri görüldüğü üzere, engellemeler sürüyordu.

Konya Bozkır ilçesi köylerinde 23 okul yapılacaktır. Çalışmaları izlemek ve yardımcı olmak üzere Yüksek Köy Enstitüsü son sınıf öğrencilerinden Ali Yılmaz ve Musa Çınar, Genel Müdür Hakkı Tonguç tarafından görevlendirilir. Bozkır’a ulaşan öğrenciler Kaymakamından, muhtarları toplamasını ve okul yapımına başlanmasını isterler. Kaymakam muhtarları toplar, ancak okul yapımına gönülsüzdür. Görevli öğrenciler bütün uğraşlarından sonuç alamayınca, Tonguç’a şu telgrafı çekerler: “Kaymakam yapımına istekli değil. İşlerimizi engelliyor!” Telgrafa, üç gün geçmeden yanıt gelir: “Kaymakam süresiz izinli sayılmıştır. İznin bitmesiyle Konya’da geçirecektir. Yerine vekâleten Beyşehir Kaymakamı Melih Yuluğ atanmıştır. Başarılar dilerim. Tonguç” Öğrenciler bu çabası ve koşuşturmasıyla 23 köyün okulu öğretim yılı başına yetiştirilmiştir. (Özkucur, H. Yük. Köy Enst. 195-203)

KÖY AĞALARININ ENGELLEMELERİ:

Büyük toprak ağaları, çiftliklerinde bulunan ırgat ve yarıcıların eğitim yoluyla uyanacağından kaygılıdır. Eskişehir’in toprak ağası Milletvekili Emin Sazak: “Bindiğim atın benden akıllı olmasını istemiyorum.”

Doğu Anadolu’da 200 köyün sahibi toprak Ağası Kinyas Kartal, “Köy Enstitülü öğretmen köylerinize gelinceye değin, köyler halkı her şeyi bana danıştırdı. Artık gelmez oldular. Böyle giderse, birkaç yıl sonra otoritemin kaybolacağından kaygılandım. Toprak ağalarını topladım. Emin Sazak’la görüştüm, Menderes’e başvurma kararı aldık. Kendisine, ‘Köy Enstitülerini kapatın, oylarımız sizin’ dedik. Bazı köyağaları, “Köyüme gelecek öğretmenin bacaklarını kırarım” diyorlardı. Büyüklü küçüklü, her köyün son sözü söyleyen “sözü geçenler” ve din adamları vardır. Bunlar da öğretmeni kendilerine rakip görüyorlardı.

KÖYLÜ KESİMİNİN İSTEKSİZLİĞİ:

Köylerde okullaşma seferberliği, köylünün aydınlanmasına yardımcı olmayı amaçlamasına karşın, bu seferberliğe köylü sıcak bakmadı. İsmet Paşa: “Köylü camisini nasıl kendisi yapıyorsa, okulunu da yapsın!” diyordu. Devlet, köylere yapılacak okul için iki bin lira ve orman işletmelerinden gerekli keresteyi parasız veriyordu. Köylü, kum, taş ve kireci sağlayacak, işçiliğini de yapacaktı. Köylüye yukarıdaki işlerden daha ağır gelen ise, çalışıp okulu yapmaktan çok, toprakla ilgili isteklerdi. Okul yeri, dekar kadar uygulama bahçesi ve toprağın verimliliğine göre, bir ailenin geçimini sağlayacak büyüklükte, öğretmen tarlası arazisi içinden ayırmak gerekiyordu. Az topraklı köylerde bu isteği karşılamak büyük bir sorundu. Ayrıca, 4274 sayılı yasanın Maddesiyle, 18-50 yaş arasındaki kadın erkek her köylü, okulların yapımı, bahçe yol vb. düzenlemesi için yılda 20 gün çalıştırılmaya yükümlü kılınmıştı.

Henüz Köy Enstitülerinin hiçbir nimetiyle karşılaşmadan, bu denli büyük külfetlerle karşılaşan köylüler, doğal olarak Enstitüye sıcak bakmadılar. Ayrıca 1946’da Demokrat Partinin kurulmasıyla, siyasi istismarın da kapısı aralanmıştı. “Şehirlerde okullaşma devlet yapıyor, köylerde niçin yapmıyor? Angarya yasaktır!” gibi sloganlarla köylüleri tahrik ediyorlardı.

BAZI EĞİTİMCİLER KARŞI ÇIKTI:

Diyebilirim ki, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, ilköğretim Gnl. Md. Hakkı Tonguç ve kadrolu Köy Enstitülerinin özverili Müdür ve Öğretmenlerinden başka, Köy Enstitülerini destekleyen bir kamu görevlisine rastlanmıyordu.

Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Şubesi Başkanı Dr. Halil Fikret Kanad, Köy Enstitülerindeki özgür düşünme ve okuma özgürlüğünden rahatsızdı. “Düşün ve kanı özgürlüğü yanılmacasına kapılarak; öğretmenlerin türlü dünya ve yaşam görüşleri öğrenci karşısına çıkması bir felakettir... Düşün ve kanı özgürlüğü her yerde akla gelebilir, ama ulusal birlik ve ulusal ruh yaratmayı amaç edinen eğitim kurumlarında asla sözkonusu olamaz...”

Aynı kişi, Köy Enstitülerindeki iş eğitimi ve ustalaşmaya da karşıydı. 1946 yılında kurulan Şemsettin Günaltay Hükümetine, Yücel yerine M. E. B.’liğine Reşat Şemsettin Sirer getirilmişti. Köy Enstitüleri Gizli Oturumunda Sirer, şöyle diyordu:

“Kaderin bana bahsettiği bir fırsat, Allahın bir lütfüdür ki; İlk tedrisat umum müdürü olduğum tarihten beri bu meseleyle, öğretmen yetiştirmeye kendimi vermiş olduğum için, bu müesseselerin fena gidişini önceden gördüm.”

“Köy Enstitülerinden, hem öğretmen, hem demirci, hem marangoz çıkacak bu bir hayaldir.” (19 Kasım 1951 Gizli Ot. Tutanağı)

DIŞARIDAN GELEN ENGELLEMELER:

İkinci paylaşım savaşıdan sonra, ülkemiz Amerikan nüfuz bölgesinde kalmıştı. Mc Charty’nin ABD’de başını çektiği antikomünizm kampanyası ülkemize de ulaşmıştı.

“1947 yılında Günaltay hükümetinin istemi üzerine, James Barker başkanlığında kalabalık bir Amerikan heyeti Türkiye’ye geldi. Çalışmaya başladı. Aralarına yerli uzman alınmadı. Barker raporunda, sanayiye çok az, 150 milyon, karayollarına ise 850 milyon ayrılıyordu.”

“Ayrıca, kamuda daha liberal yöntemlere gidilmesi, Meslek Okullarına ağırlık verilmesi, Köy Enstitülerinden vazgeçilmesi isteniyordu. “ (Cahit Kayra/Altın Yıllar: sf: 394-395)

“1950'nin ilk yıllarında, enstitülerin her taraftan bombardıman edildikleri bir sırada, Sağlık Bakanlığına mensup tanınmış b şahsiyet, halk sağlığına en büyük hizmeti yapanın, Sağlık Bakanlığı değil, Köy Enstitüleri olduğunu yazılarıyla ifade etmiştir. (Kirby: 238-239)

Özellikle köylüler, Köy Enstitüleri kapandıktan sonra, ağaç diken, sebze yetiştiren, bozkırları yeşillendirip şenlendiren, müz çalan, kızlarına ve kadınlarına dikiş öğreten, ellerinden iş gelen öğretmenleri arar olmuşlardır... 8 Nisan 2016

KORONA VİRÜSÜ.

KORONA VİRÜSÜ.

Hem SARS hem de MERS, hayvan kaynaklı viral hastalıklar olarak tanımlanmaktadır. Yani, hastalığın ilk gözlemlendiği insan virüsleri bir hayvandan aldığı belirlenmiştir. Bu durum son derece mümkündür, çünkü hayvan konakçıdayken virüs, insanla enjekte olmasına ve çoğalmasına olanak sağlayan bir dizi genetik mutasyon edinmişti.

Artık bu virüsler, insandan insana bulaşabiliyor. Saha çalışmaları, SARS-CoV ve MERS-CoV kaynağının köken olarak bir yarasal olduğunu ve Asya ve Afrika'ya özgü bir misk kedisi ve develerin de yarasalar ve insanlar arasında ara konaklar olarak hizmet ettiğini ortaya koymuştu.

Bu 2019 korona virüs salgını durumunda ise, raporlar, hastaneye kaldırılan ilk hasta grubunun çoğunun, işlenmiş et ve tüketilebilir kümes hayvanları, eşek, koyun, domuz, deve, tilki, porsuk, bambu sıçanı, kirpi ve sürüngenler gibi canlıların satış yerel bir deniz ürünleri toptancı pazarında işçi veya müşteriler olduğunu gösteriyor. Ancak, hiç kimse sudaki hayvanları eden bir korona virüs bulduğunu bildirmediklerinden, korona virüsün bu pazarda satılan diğer hayvanlardan kaynaklanmış olabileceği akla yatkındır.

Öte yandan, SARS-CoV-2'nin piyasadaki bir hayvandan bulaştığı hipotezi, Jurnal of Medikal Virology'de yayımlanan yeni bir araştırma ile de güçlü bir şekilde destekleniyor. Yapılan analizler, virüsün insan bulaşmadan önce konak canlısında mutasyona uğradığını gösteriyor. Ancak araştırmacılar SARS-CoV-2 dizisinin daha ayrıntılı bir biyoinformatik analizini yaptığında, bu korona virüsün yılanlardan gelebileceğinin

ATATÜRK VE ÇOCUK SEVGİSİ.

ATATÜRK VE ÇOCUK SEVGİSİ.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk büyük bir lider olması yanında çocuklara olan sevgisi ile de benzersizdi. Çocuğu olmamasına rağmen tüm çocuklara karşı içinde bitip tükenmeyen kocaman bir sevgi seli vardı. Çocuk sözcüğünü çok seven Atatürk, bu kelimeye bir sevgi, bir yaşam ve canlılık katar ve tüm sevdiklerine "Çocuk" diye seslenirdi. Bütün vatan çocukları onun öz yavruları gibiydi.

Atatürk'e göre: Vatanı korumak çocukları korumakla başlamaktadır. Çocuklar her türlü ihmal ve istismardan korunmalı ve her koşulda yetişkinlerden daha özel olarak ele alınmalıdır.

Çocuk sevgisi insan için bir ihtiyaçtır. Bu nedenle zorlu savaş yıllarında bile çocuklarla yakından ilgilenmiş; birçok çocuğun hamiliğini üstlenmiş, birçoğunu da manevi evlat olarak seçmişti. Onun açık mavi gözleri her yerde çocukları arar, çağdaş ve mutlu Türkiye'yi çocuklarda görür ve çocuklarda bulurdu.

Tüm yurt gezilerinde çocuklara sevgi ile yaklaşır, onlarla uzun uzun söyleşir ve onlara değişik sorular yöneltirdi. Dünya tarihinde çocuklara Atatürk ölçeğinde değer veren, onları Atatürk kadar ciddiye alan bir başka lider olmadı. Çocukları ülkenin aydın yarınları gören Atatürk: " Küçük Hanımlar, Küçük Beyler! Sizler hepimiz geleceğin bir gülü, yıldızı, bir mutluluk parıltısıdır! Memleketi asıl aydınlığa boğacak sizsiniz. Kendinizin ne kadar mühim, kıymetli olduğunuzu düşünerek ona göre çalışınız. Sizlerden çok şeyler bekliyoruz" diyordu.

Atatürk 23 Nisan 1920'de TBMM'yi açarak Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı çocuklara armağan etti. Bununla çocuklara olan sevgisinin derecesini gösterdi. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dünya çocuklarının sahip olduğu tek bayramdır. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı dünya çocukları arasında sevgi ve dostluk bağlarının geliştirilmesi ve tüm insanlığın barış içinde yaşayacakları bir dünyanın oluşmasına katkıda bulunmak amacı taşır.

Atatürk'ün çocuklara diğer bir hediyesi 3 Kasım 1928 tarihinde Latin alfabesinin kabul edilmesi olmuştur. Atatürk çocukları okula gitmelerini ve derslerinde başarılı olmalarını istemiştir. 10 Kasım 1938'de Atatürk'ün ölümüne belki de en çok çocuk üzülmüştür. Ata'yı son yolculuğuna uğurlayanlar arasında yerlerini alan ve gözyaşlarını tutamayan çocuklar, Atatürk'ün çizdiği yoldan sapmayacaklarına söz vermişlerdir. Atatürk kendini arayan çocuklara şöyle seslenir: " Beni görmek, mutlaka yüzümü görmek değildir. Benim düşüncelerimi, benim duygularımı anlıyor ve duyuyorsanız bu yeterlidir."

Her başlangıç, her yenilik, her başarı Atatürk'ün ışıklı yoludur. Bu ışıkta tüm çocuklardır. Atatürk cumhuriyeti ve devrimleri özgürlük yolu, çağdaş uygarlık bilincidir. Tüm vatan çocuklarının yolu Atatürk'ün yoludur. Hepimiz Atatürk'e minnettarız. Atatürk'ü çok ama çok seviyoruz...

ÇERKEZ ETHEM.

ÇERKEZ ETHEM.

Kurtuluş Savaşı'nda Kuvayı Milliye döneminin çetecilerinden.1885 yılında Bandırma'da doğdu. Bandırma'nın Emre köyüne yerleşmiş Sap sığ Çerkez oynağından, Ali Bey'in beş oğlunun en küçüğüydü. Ağabeyleri, İlyas ve Nuri beyler, Rum eşkiyalar çarpışırken ölmüşler, Reşat ve Tefvik beyler de 1901 ve 1902 yıllarında Harbiye'yi bitirerek subay çıkmışlardı. Reşit Bey çe cephelerde çarpıştı. 1919'da Meclisi Mebusuna Saruhan Milletvekili olarak katıldı. Oradan Birinci TBMM'ye geçti.

Çerkez Ethem, evinden kaçarak Bakırköy Süvari Küçük Zabıt Mektebi'ne girdi. Balkan Savaşı'nda Bulgar cephesinde yaralanı Kıdem zammı ve madalya aldı. I. Dünya Savaşı'nda Eşref Kuşçubaşının yönettiği Pan Transit Teşkilatı Mahsusa ile birlikte İran Afganistan ve Irak'a yapılan akınlara katıldı. Yaralanarak savaş sonunda köyüne çekildi. 1919-1920 tarihleri arasında bir yıl uzun bir süre Anadolu'da tek önemli vurucu güç olan Kuvayı Seyyare'yi kurdu ve yönetti.

Düzenli ordunun kuruluşu döneminde, kayıt altına girmek istemeyerek hükümete başkaldırdıktan sonra, 1921 Ocak ayı ortalarında Yunanlılara sığındı. İzmir'e, oradan da Atina'ya gönderildi. Ankara İstiklâl Mahkemesi'nin, ağabeyleri ve yakın adamlarıyla birlikte, Ethem Bey'in de gıyabında verdiği 9 Mayıs 1921 tarihli ve 573 sayılı karar ile "Musalladan takibi hüküm cürmünü irtikap ederek", düşman tarafına firarından dolayı idama mahkum oldu. Türkiye'den ayrıldıktan sonra, önce Berlin gitti. Daha sonra, bir süre Kahire'de yaşadı ve son yıllarını Ürdün ve Lübnan'da geçirdi. 1948 yılında öldü.

Çerkez Ethem Ayaklanması

Kurtuluş savaşı yıllarında Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetine karşı olan ve "Çerkez Ethem" adlı bir birliğin komutanı tarafından çıkarılan ayaklanma (1920-21) TBMM Milis kuvvetleri halinde düşmanla yer yer savaş eden birlikleri muntazam birlikleri haline getirmek için gerekli teşebbüslere geçmiştir Bu birliklerden hemen hepsi Türkiye Büyük Millet Meclisinin muntazam ordu kadrosu içine girdikleri halde "Kuvayı Seyyare" adı altında çalışan birliğin komutanı Çerkez Ethem ordunu dışında ve bağımsız olarak çalışmak hususunda ısrar etmiştir.

Çerkez Ethem, millî hareketin başladığı sıralarda Salihli cephesinin savunmasını üzerine almış Aznavur kuvvetlerinin dağıtılmasında hizmet etmiş Düzce, Yozgat ve Konya isyanlarının bastırılmasında başarılar kazanarak ün sahibi olmuştur Bu başarılarından kuvvet alarak Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı olarak kurulan Garp Cephesi Komutanlığına karşı durmu komutanlığı bir üst olarak kabul etmemiştir Bu arada Çerkez Ethem'in kurulmuş olan "Yeşil ordu" cemiyeti ile sıkı temaslarda bulunması, doğrudan doğruya valilere emir vermeğe kalkması halktan para toplaması Meclis Başkanı ile doğrudan doğruya muhaberede bulunması gibi sebepler onun artık bir anarşi unsuru haline geldiğini gösteren önemli olaylar olmuştur Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti bu olaylar karşısında düzenli bir ordu ve devlet kanunlarının yürürlüğü prensiplerini her düşüncenin üzerinde tutmaya karar vererek Çerkez Ethem olayına da son verilmesi gerektiği kararını almıştır Mustafa Kemal kararın tatbikine geçmeden önce Çerkez Ethem'i yola getirmek için uğraşmış fakat bir sonuç alınmayınca batı cephesi komutanlarına Çerkez Ethem'e karşı harekete geçmeleri emri verilmiştir Yunanlıların muhtemel hareketlerine karşı toplanan kuvvetlerimizin bir bölümü Çerkez Ethem üzerine gönderilmiş bu hareket karşısında Çerkez Ethem kuvvetleri ile birlik çekilmek zorunda kalmıştır İstanbul hükümetinden Yunanlılarla birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine karşı sav müsaadesi almış olmasına rağmen Çerkez Ethem düşüncelerini gerçekleştirilememiş canlarını kurtarmak için kardeşi ile birlikte Ocak 1921 de Yunan ordusuna sığınmak zorunda kalmıştır Böylece büyük ve kuvvetli bir ordu kurulmasını güçleştiren sonuç de ortadan kalkmış Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin memleket içindeki otoritesi kuvvetlenmiştir.

*****

Çerkez Ethem İsyanı Gerçeği

Çerkez Ethem; Kuvayı Seyyare olarak adlandırılan milis güçlerinin kumandanı. Adı Milli Mücadele ile birlikte anılan bir halk kahramanı. İlk TBMM'den kahramanlık beratı almış bir asker. Peki, sonradan Yunanlılara sığınmış bir hain diyebilir miyiz o Ethem Bey ise 1962'de yayımlanan Yeni Dünya gazetesindeki anılarında kendisini şöyle anlatır: Ben kimim? Ben emlak ve mülk sahibi, mesut ve müreffeh yaşayan ve aynı zamanda "ekmeğin hasmı" denecek denecek kadar cömert bir ailenin evladıyım Merhum babam Ali Bey malikânesinin bulunduğu Bursa vilayetinde şeref ve haysiyeti ile tanınmış bir kimse idi. Ben, babamın çok sevdiği en küçük oğlu, ağabeyimin de evlatlarına tercih ettiği bir kardeş idim!" Askerlikle ilişkisini çok zaman şöyle anılatı vurgulamış: "Zabıt ya da erkân-ı harp değilim!"

Kaynak : Takvim

Bir anısında da nasıl sitem ediyor bu duruma Ethem Bey...

"Beni ihanetle itham edenlere soruyorum. Ben ne zaman, hangi tarihte ve mevziide, esasen müdafaa ettiğim cepheden bir gün dönmüşümdür de tek kurşun atmışımıdır. Birtek kardeş kanı döktüm ya da döktürmüşümdür."

Çerkez Ethem ağabeyiyle birlikte Yunanlılara sığınmak zorunda bırakılıyor.

O sırada Ethem Bey ve ağabeyi Reşit Bey'in elinde hatırı sayılır miktarda para ve mühimmat vardır. Ancak tek kuruşuna da dokunmüyorlar.

Maaşlarından arta kalan birkaç kuruşla yurt dışına çıkıyorlar ve sefalet içinde yaşıyorlar.

Sonradan Ankara İstiklâl Mahkemesi'nde idamlarına hükmediliyor.

150'likler listesine alınıyorlar. 1937'de diğerleriyle birlikte affediliyorlar, Atatürk'ün Ethem Bey'e para ve pasaport gönderdiği söylenir ama Ethem Bey çok sevdiği ülkesine dönmeyi içine sindiremiyor. Bunu da hatıralarında şöyle izah ediyor:

Ben milletime ve tarihe 'hain' diye tanıtılmış, gıyabında idama mahkûm edilmiş bir adamım.

Ama hakikatte ben, asgari bana böyle diyenler kadar vatanperverim. Ve Milli Mücadele'de hepsinden kıdemliyim.

Ben hain olmaya icbar edildim, buna rağmen hain olmadım. Şimdi hakikatleri açıkça konuşabilecek miyiz? Hepimiz adil ve

hâkimler önüne çıkabilecek miyiz?

Haydi bunlar oldu diyelim; ya zihinlere yerleştirilmiş menfur kanaatleri nasıl ıslah edeceğiz? Burada gurbette ölürüm, fakat olmazsa günün birinde doğru tarihin hakikatleri ele almasını ümit ederek gözlerimi kaparım.

Ethem Bey 1948 Eylül'ünde Amman'da hayata gözlerini yumuyor.

Şeria Nehri'nin kıyısında toprağa veriliyor.

MEVLANA KİMDİR?

MEVLANA KİMDİR?

Konya'da yaşamış ünlü düşünür ve şair Mevlana Celaleddin Rumi'dir. Mevlana 30 Eylül 1207 tarihinde Horasan'ın Belh şehri doğmuştur. Babası Bahaeddin Veled, annesi Belh Emiri Rükeneddin'in kızı Mümine Hatundur. Mevlana'nın babası Bilginle Sultanı ünvanını almıştır. Belh şehrinde Moğol istilası çıkınca bu şehirden 1212 yılında ayrılmıştır. İlk olarak Nisabur şehrine gitmişler ve bu şehrin tanınmış mutasavvıfı Feridüddin Attar Mevlana'ya bir soru sormuştur. Aldığı cevabı çok beğenmiş ve takdir etmiştir. Nisabur'dan sonra sırayla Bağdat, Şam, Malatya, Erzincan, Sivas, Kayseri, Niğde ve Karaman'a geldiler. Karar yerleşen Mevlana'nın ailesi 7 yıl burada kaldı. Mevlana Karaman'da yaşarken Gevher Hatun ile evlendi ve Sultan Veled ve Alaeddin Çelebi adlı iki oğlu oldu. Gevher Hatun öldükten sonra ise Kerra Hatun ile evlendi ve ondan da Muzaffereddin ve Alim Çelebi adlı iki oğlu ve Melike Hatun adında bir kızı oldu.

Sultanü'l-Ulema Bahaeddin'in Karaman'da yaşadığı bu yıllarda Anadolu'da Selçuklu Devleti egemenliği vardı. Konya'da başlıca Konya bilim ve sanat yönünden çok gelişmişti. Dönemin Selçuklu hükümdarı Alaeddin Keykubad Mevlana'nın babası Sultan Ulema Bahaeddin Veled'i Konya'ya davet etti. Böylece "Ne olursan ol yine gel" diyerek tüm dünyanın tanığı ünlü düşünür Mevlana Celaleddin Rumi Konya'ya gelmiş oldu. Mevlana'nın babası öldükten sonra insanlar Mevlana'nın etrafında toplanarak ilim ve din bilgisinden faydalanmaya başladılar. 1244 yılında Şems-i Tebrizi ile karşılaştı. Şems aniden ölünce Mevlana uzun inzivaya çekildi. Mevlana 17 Aralık 1273 yılında vefat etti. Öldüğü geceye düğün gecesi anlamına gelen şeb-i arus dendi. Mevlana Celaleddin Rumi'nin kabri Konya'dadır. Mevlana türbesi aynı zamanda müze olarak halkın ziyaretine açıktır.

Mevlana'nın Eserleri:

1- Mesnevi: Mesnevi Klasik Doğu Edebiyatında bir şiir tarzının adı olup her beyti kendi arasında kafiyelidir. Şiir tarzı olarak de Mesnevi deyince akla Mevlana gelir. Mevlana türbesinde el yazması Mesnevi bulunmaktadır. Bu Mesnevi 1278 tarihlidir. Eski Mesnevi'de 25618 beyit bulunmaktadır. Mesnevi'de tasavvufi fikir ve düşünceler hikayelerle anlatılmıştır. Günümüzde sadeleştirilmiş olarak Mesnevi'ye ulaşmak mümkündür.

2- Divan-ı Kebir: Divan şiirlerinin toplandığı defterdir. Dili Farsça'dır. İçinde Arapça, Rumca, Türkçe şiirler de vardır. İçinde 40000'i aşkın beyit mevcuttur.

3- Mektubat: 147 tane mektuptan oluşur. Selçuklu hükümdarlarına ve o dönemin ileri gelenlerine nasihat niteliğindedir. Konuştuğu gibi yazılmış bir kitaptır, mektup kuraları yoktur.

4- Fıhı Ma Fıh: 61 bölümden oluşan bu kitap Mevlana'nın oğlu Sultan Veled tarafından Mevlana'nın sohbetlerinin toparlanması düşünülmektedir. Bu eserde siyasi olaylara da değinilmiş bu yüzden tarihsel açıdan da büyük öneme sahiptir.

5- Mecalis-i Seba: Yedi Meclis olarak da bilinir. Mevlana'nın 7 vaazının not edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Açıklanan konular tasavvufi bilgiler şiir ve hikayelerle anlatılmıştır.

HASAN ALİ YÜCEL.

HASAN ALİ YÜCEL

Ad Soyad: Hasan Ali Yücel Doğum Tarihi: 17 Aralık 1897 Nereli: İstanbul Meslekler: Bakan, Yazar Ölüm Tarihi: 26 Şubat 1991
Hasan Ali Yücel kimdir, Cumhuriyet Dönemi'nin aydın yazarlarından olan Hasan Ali Yücel, üç dönem Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulma aşamasında ve daha sonra kalkınma yıllarında eğitim seferberliği yürütmüştür. Birçok üniversitenin kurulumunda ve eğitim kitaplarının düzenlenmesinde büyük rol oynamış bir yazardır. Ankara Devlet Konservatuvarı'nın kurulumu, Türk Dil Kurumu'nun geliştirilmesi ve Köy Enstitüleri gibi alanlarda çalışmalara imza atmıştır. Hasan Ali Yücel, 17 Aralık 1897'de İstanbul'da doğdu. Babası Ali Rıza Bey ve annesi Neyire Hanım soylu bir aileden gelmekle beraber ailesinin ekonomik durumu iyidi ve geniş bir çevre içinde aile ortamı bulmuştu. Hasan Ali, ailesiyle Merkez Efendi Mahallesi'ndeki Yenikapı Mevlevihanesi'ne ziyarette bulunduğu müzikten etkilenererek Mehmet Celaleddin Dede Efendi tarafından yönettiği müzik okuluna başladı. 1901 yılında henüz 4 yaşındayken Laleli'deki Yolgeçen Mektebi'nde eğitimine başladı. Yazın öğrenme isteği dikkat çekici düzeydeydi. 2 yıl sonra ailesinin Gümüşsuyu'na taşınması nedeniyle o da Topkapı'da Taş Mektep'e devam etti. Ardından 1906 yılında dokuz yaşındayken Mekteb-i Osmani'ye gönderildi. Bu okulu 1911 yılında üstün başarıyla bitirdi.

Mekteb-i Osmaniye'den sonra Vefa Lisesi'ne devam etti. "İntikam Olsun" adlı yazısını "Mektepli" adlı derginin açtığı yarışma kazandı. 17 Ekim 1913'de bu yazı yayımlandı. Ancak son sınıftayken I. Dünya Savaşı'nın çıkması nedeniyle 11 Nisan 1915'te cepheden bırakıp askere gitmek zorunda kaldı. Önce astteğmen daha sonra teğmen olarak 2 Aralık 1918'de terhis olana kadar 3.5 sene askerlik yapmıştır.

Askerlikten döndüğünde eğitimine Darülfünun'da (İstanbul Üniversitesi) hukuk fakültesinde devam etti. Bir yandan da "İftihar" gazetesinde çalışmaya başladı. Ardından "Türk Sesi" adlı gazatenin kurucuları arasında yer aldı. 1919 yılında hukuk eğitimi yarıda bırakarak edebiyat fakültesi felsefe bölümünde kaydoldu. 12 Mayıs 1921'de "Ruh ve Beden" adlı tezini vererek 30 Haziran 1921'de yüksek öğrenimini tamamladı.

Öğrencilik yıllarında sürekli gittiği İkbâl kıraathanesinde Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi kişilerle arkadaşlık kurmuştu. Bu sırada İstiklal Savaşı'nın en sert günleri yaşanmaktaydı. İnönü savaşları sürerken ulusal protesto hareketlerinin ilki olan 1 Mayıs 1919'da düzenlenen Sultanahmet Mitinglerine katılmıştı. Hasan Ali Yücel, Kuvay-i Milliye hareketini Akşam Gazetesinin yazılarıyla desteklemiş olan Necmettin Sadık'ı örnek almaktaydı. Hasan Ali'nin gazetelerde yazmaya başlaması ve Akşam Gazetesinde "Pazartesi Konuşmaları" adlı köşe yazılarını yazmaya başlamasında Necmettin Sadık'ın rolü büyüktü.

Hasan Ali Yücel, okulu bitirir bitirmez tayin olmak istedi ancak bu mümkün olmayınca bir süre ücretli ders vermeye başladı. 1920 yılının sonunda Edebiyat Fakültesi'nde öğrenci disiplinini sağlamak için oluşturulan inzibat memurluğuna atandı. Arkadaşları Tansel'in kız kardeşi Refika Hanımla evlendi. 19 Aralık 1922'de İzmir Erkek Muallim Mektebi'ne Türkçe ve Edebiyat öğretmeni olarak atandı. Ancak İzmir işgalin etkisi altındaydı. Burada bir takım meslektaşları ile birlikte Muallimler Birliği ve Türk Ocağı'nı kurdu. İzmir'de öğretmenli yaptığı dönemde ilk kez Mustafa Kemal ile karşılaştı.

1 Şubat 1923'te eşi ile birlikte İstanbul'a döndü. Bir süre Laleli'de oturdu. Edebiyat Fakültesinin Felsefe bölümünde iki ay kateket çalıştı. 1 Nisan 1924 tarihinde Kuleli Askeri Lisesi'nde edebiyat öğretmenliğine başladı. Ardından 19 Mayıs 1924'te İstanbul Lisesi'ne felsefe öğretmeni olarak atandı. İstanbul Lisesi'nde ayrıca edebiyat ve içtimaiyat öğretmenliği de yaptı. Aynı dönemde Galatasaray Lisesi'de malumat-ı vataniye öğretmenliği de yaptı.

3 Mart 1924'te öğretim birliğinin (Tevhid-i Tedrisat Kanunu) başlamasıyla birlikte öğretim kureumlarının hepsi Maarif Vekaleti'ne bağlanmıştı. 19 Ocak 1927 tarihinde Hasan Ali Yücel, Reşat Şemsettin Sırrer ile birlikte "Mıntıkâ Müfettişliği"ne atandı. 1928 yılının sonunda İkinci Sınıf Maarif Müfettiş Umumliliğine yükseldi. Maarif Emirlikleri kaldırılınca Maarif Vekaleti Teftiş Kurulu üyesi oldu. 1930 yılında Maarif Vekili Cemal Hüsnü Toray ile birlikte araştırma ve inceleme göreviyle Paris'e gönderildi. Öğretim kurumlarıyla içeriklerinin incelenmesi ve Fransız kültürü hakkında araştırmalar yapması amacıyla bir süre orada kaldı. Ardından Müfettiş Salih Zeki ile birlikte Londra'da iki haftalık bir teftiş gezisinde bulundu. 1930 yılının sonunda hazırladığı raporla Türkiye'ye döndü. 1936 yılında bu çalışmasını "Fransa'da Kültür İşleri" adıyla yayınladı.

Aynı dönem Mustafa Kemal yurtiçinde bir denetleme gezisine çıkmayı planlıyordu. Maarif vekaleti bu gezide eşlik etmesi için Hasan Ali Yücel'i görevlendirdi. 3 Mart 1931'e kadar devam eden bu gezilerde Mustafa Kemal'e eşlik etti.

26 Eylül 1932 tarihinde Birinci Türk Dil Kurultayı'nın ilk toplantısında Etimoloji Kolu başkanlığına getirildi. Aynı yıl Türkçe'de ilk olan "Goethe: Bir dehanın Romani" adlı çalışmasıyla Goethe madalyasıyla ödüllendirildi. Yine aynı yıl batıdaki benzerleri örnek alınarak kurulan Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'ne müdür olarak atandı. 1917-1933 yılları arasında yazdığı didaktik şiirleri "Dönen Ses" adıyla yayımladı.

1938 yılında Atatürk'ün ölümünden sonra cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün seçilmesinden sonra oluşturulan Celal Bayar kabinesinde Maarif Vekili olur. Refik Saydam ve Şükrü Saracoğlu hükümetlerinde de Mili Eğitim Bakanlığı vazifesini yürüttü. Hasan Ali Yücel, 1-2 Mayıs 1939 tarihlerinde, On Yıllık Neşriyat Sergisi ve Birinci Türk Neşriyat Kongresi'ni açtı. 17 Temmuz 1939'da Hasan Ali Yücel başkanlığında, bilim adamları, eğitimciler, yazarlar ve sanatçıların katıldığı eğitim sisteminin ilkelelerini belirlemek amacıyla oluşturulan Birinci Maarif Şurası toplandı. 15-21 Şubat 1943 tarihinde ise yine Hasan Ali Yücel'in başkanlığında İkinci Şura toplandı. Aynı yıl Tebliğler Dergisi ve İlköğretim Dergisi de yayımlanır. 6 Haziran 1941'de Birinci Coğrafya Kongresi'ni topladı.

Sanata önem veren bir insan olan Hasan Ali Yücel, 31 Ekim 1939'da Birinci Devlet Resim ve Heykel Sergisi'ni açtı. Bu yıldan itibaren senede üç kez renkli röprodüksiyonların yayınlandığı Güzel Sanatlar Dergisi yayınlanmaya başladı. 28 Şubat 1940'da Tercüme Bürosu'nun açılışında rol oynadı. 17 Nisan 1940'da Köy Enstitüleri'nin kurulmasıyla Hasanoğlu Köy Enstitüsü bünyesinde kurulacak Yüksek Köy Enstitüsü'nün oluşturulmasına öncülük etti. Ankara Fen ve Tıp Fakültelerini, İzmir Yüksek Ticaret ve

Okulunu ve Edirne Öğretmen Okulunu açtı. Yüksek Mühendis Mektebini İstanbul Teknik Üniversitesi haline getirdi. Üniversite kanununun çıkarılması, tiyatro ve operanın devlet hizmetleri arasına katılması Türk Ansiklopedisi ve İslâm Ansiklopedisi'nin yayımına başlamak gibi faaliyetlerde bulundu. Opera, tiyatro ve müzik gibi alanlarla da ilgilenen Hasan Ali Yücel, Ankara Devlet Konservatuvarı'nı açmış, konservatuvar ile tercüme bürosunun ilişkilerini sağlayarak çeviriler yoluyla Türk tiyatro yazarları ve oyuncularını örnekler sunmuştur. Hasan Ali Yücel 1945'te 4-20 Kasım arasında Londra'da toplanan UNESCO toplantısına Türkiye'yi temsil etti.

5 Ağustos 1946'da Milli Eğitim Bakanlığı görevinden istifa etti. İstifasında Köy Enstitülerinin kapatılması ve bunla ilgili gelişmelerden sonra Demokrat Parti İstanbul İl Başkanı Kenan Öner ile aralarındaki davanın etkisi bulunmaktaydı. Hakkında aleyhine açılan davayı kazandıktan sonra 21 Kasım 1950'de Cumhuriyet Halk Fırkasından ve Ulus gazetesinden istifa etti. 1955-60 yılları arasında İş Bankası Kültür Yayınlarını idare etti. 1950-1960 yılları arasında Cumhuriyet Gazetesinde "Köşen" başlığı altında yazılar yazdı. 1958'de UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Genel Kurulu üyeliğine, 1961'de ise Kurucu Meclis üyeliğine atandı.

1960 Eylül ve Ekim aylarında Milli Eğitim Planının hazırlık çalışmaları için komisyon toplandı ve katıldı. Kasım ayında UNESCO'nun İkinci Genel Kurul Toplantısına katılmak üzere Paris'e gitti. Ağır kalp ve şeker hastası olan Hasan Ali Yücel, 26 Eylül 1961 sabahı kalp krizinden vefat etti. 2 Mart'ta büyük bir törenle

FİDEL CASTRO.

FİDEL castRO.

Fidel castro Kimdir, Kısaca Hayatı

Fidel castro, gerçek anlamda kendine has bir lider. Zira Fidel bir avukat, stratejist, devlet adamı, aktivist, komutan ve kabiliyetli bir hatiptir. Unvanları saymakla bitmiyor. Birleşmiş Milletler’de en uzun konuşma rekoru O’nda, her sene görkemli 1 Mayıs Temmuz’larda Küba’daki Devrim Meydanı’nda milyonlara seslenen, Küba’nın uzun soluklu devlet başkanı, nam-ı diğer Fidel Alejandro castro Ruz.

Peki, genç bir hukuk öğrencisi olan Fidel nasıl Comandante Fidel castro oldu? Hayatın baharında bir öğrenci nasıl olup da koskoca bir ülkenin sempatisini kazandı? Henüz 30 yaşına yeni girmişken, küçük bir gerilla ordusuyla; koskoca bir ülkenin diktatör devlet başkanını nasıl koltuğunu terk etmeye zorladı? Che Guevera gibi inatçı, şüpheli ve lider ruhlu bir adamın baskını nasıl kayıtsız şartsız inancını kazandı?

Fidel castro’nun Gençliği

Fidel castro, 13 Ağustos 1926’da toprak zengini bir babanın oğlu olarak dünyaya gelir. Babası Angel castro, İspanya’dan göç etmiş bir askerdir. Zamanla Küba’da tarımla uğraşmaya başlamış ve yaptığı yatırımlarla varlıklı bir çiftçi haline gelmiştir.

Fidel’in, Raul ile Ramon adında iki erkek kardeşi ve dört kız kardeşi var. İstanbul’da yaşayan bir Küba’lı arkadaşımın anlattığına göre; Fidel ve Raul çocukken de devrim mücadelesinde olduğu gibi hep bir arada olmuşlar. Beraber oynayıp, beraber hayal yapıyorlar. Fakat ağabeyleri Ramon da her seferinde onlarla beraber suçsuz yere babalarından dayak yemiştir.

Hikâyeler oldukça komik: Fidel ile Raul tavukları içinde ne olduğunu merak edip, sonra bir araya getirmek üzere (!) kesmişler. Hani mekaniğe merak salıp, radyoyu parçalayıp yeniden onarmak gibi... Tavuk tekrar bir araya gelmeyince babalarından söz yemiştir. Bir başka seferde ise babaları Angel; Fidel, Raul ve babalarının bir arkadaşı poker oynamaya koyulmuşlar. Ancak elde Raul ve Fidel kazanıyormuş. Babaları ve arkadaşı sinirlenmişler.

Neden sonra Angel castro, Fidel’in aynadan kendi kâğıtlarını gördüğünü fark etmiş ve öfkeden kudurmuş. Raul ve Fidel ise kaçmışlar. Yani ağabeyleri Ramon’un araba tamir ettiği yere... Ramon ile birlikte yine güzel bir sopa yemiştir.

Fidel’in Öğrencilik Yılları

Zaman geçer ve genç Fidel, Havana Üniversitesi’nde hukuk okumaya başlar. Üniversiteye girer girmez siyasi eğilimleri ivme kazanır. Ortodoks Parti adı verilen iktidar muhalifi bir partiye katılır. (Şunu belirtmek gerekir ki, buradaki Ortodoks sözcüğü Hristiyanlık Dini ile alakası yoktur. Ortodoks sözcük anlamı olarak “Doğru Yol” anlamına gelir. Doğru Yol Partisi ismi bizim için pek yabancı sayılmaz.)

Ortodoks Parti ve Eduardo Chibas

Ortodoks Parti’nin başında o dönemlerde halk tarafından çok sevilen Eduardo Chibas adında bir lider vardır. Chibas çok sevilmektedir, çünkü yaptığı radyo programlarında, hükümetin tüm kirli çamaşırlarını ortaya çıkarmaktadır. Ortodoks Parti seçimleri kazanmasına kesin gözüyle bakılan bir dönemde; Chibas bir radyo programında hükümetin bakanlarından biri adanmış yolsuzluğu açıklar.

Bakan onu bu yolsuzluğu belgelemeye davet eder. Elindeki iddiaları belgeleyemeyen Chibas, iftiracı olarak lanse edilir ve baskı gururuna yediremez. Yine bir radyo programından sonra kafasına sıkığı bir kurşunda radyo binasında intihar eder. Fidel ve beraberindekiler tarafından hastaneye götürülürken hayatını kaybeder.

Moncada Kışlası Baskını Ve 26 Temmuz’un Anlamı

Chibas’ın ölümünden sonra, Ortodoks Parti’nin kazanmasına kesin gözüyle bakılan 1952 seçimleri, diktatör Batista tarafından iptal edilir. Parti ve dolayısı ile Fidel parlamentoya giremez. İktidarı yasal yollarla devirmenin ve çürümüş olarak gördüğü sınıfa değiştirmenin çok zor olduğunu gören Fidel, bu noktadan sonra faaliyetlerini yer altından sürdürmeye karar verir. Ortodoks Parti’nin gençlik kollarından gönüllüler toplar ve çiftlikte silahlı eğitim almalarını sağlar. Amaç Batista’nın ordusunun en büyük kışlasına saldırmak ve büyük ses getirmektir.

Harekât günü geldiğinde, bir araç konvoyu ile Moncada Kışlası’na giderler. Plan sabahın çok erken saatlerinde kışlaya saldırı ve nöbetçileri etkisiz hale getirip, uykudaki askerleri kiskıvrak esir almaktır. Fidel ve beraberindekilerin hepsi ordu kıyafeti giymiştir ve üzerlerinde çavuş rütbesi vardır. Herkes bunun bir ordu darbesi olduğunu düşünecek ve kale içerden fethedilebileceği fakat evdeki hesap çarşıya uymaz.

Kışla, şehirdeki karnaval nedeni ile fazladan nöbetçi koymuş ve bir kısmını devriyeye çıkarmıştır. Konvoyun önündeki araçlar devriye gezen askerlerle burun buruna gelerek çatışma başlar. Kışlada alarm verilir. Fidel’in adamları çok büyük kayıplar vererek çekilirler.

İşte tam bu noktada fıkraya gibi bir olay olur. Her ne kadar gülünç gibi gözükse de, bu kısa diyalog Fidel’in müthiş azminin ve iyimserliğinin bir göstergesidir. Fidel’in yanı başındaki Hues isimli devrimci bu olayı şöyle aktarmaktadır.

“Biz üç kişi yani Fidel, Frank ve ben otların arasında yatıyorduk. Üzerimizde Batista’nın uçakları uçuyor ve mitralyözle üzerimize mermi yağdırıyordu. Diğerleri sağ mı, yoksa ölü mü bilmiyorduk. Bir süre sonra silah sesleri kesildi. Fidel’in sesini duydum. -Hues kaç kişiyiz? Kaç silahımız var?”

Bir Frank’e bir de Fidel’e şöyle bir baktım. Frank o kargaşada silahını düşürmüştü. Cevap verdim.

– 3 kişiyiz ve 2 tüfeğimiz var.

Fidel’den cevap geldi:

– Tamamdır çocuklar, şimdi başlıyoruz.

İşte o an kendi kendime “Eyvah komutanı kaybettik” dedim.”

Oysa 26 Temmuz'da geçen bu olay gerçekten de her şeyin başlangıcı olacaktı. Bozgundan kaçan Fidel ve beraberindeki sekiz kişi bir çiftliğe sığınır. O sırada Fulgencio Batista'nın askerleri evi basar ve ahırda uyurken bulur. Askerler çok öfkeli. Fidel ve beraberindekileri öldürmeleri an meselesidir. İşte o an Yüzbaşı Pedro askerlere "Durun, ateş etmeyin, fikirleri öldüremezsiniz, sakın ateş etmeyin." diye bağıır.

Fidel bir röportajda o anı anlatırken hala şaşkınlık duyduğunu gizlememektedir. Yüzbaşı Sarria, asileri infaz etmek üzere kendisinden isteyen bir albaya onları teslim etmez ve kışlaya götürmenin kendi sorumluluğunda olduğunu belirtir. İşte bu noktada ikinci kez hayatlarını kurtarır.

Fidel, kışlaya sağ salim ulaştığında artık basın olayı haber almış ve hayatı kurtulmuştur. Haber önce Küba'ya ve sonra tüm dünyaya yayılır. Küba'daki kışla baskınının sorumluları yakalanmıştır.

Fidel'in Moncada Kışlası Baskını Sonrası Tutuklanması

Tarih Beni Beraat Ettirecektir

Fidel castro'nun Savunması: Tarih Beni Beraat Ettirecektir

Fidel mahkemeye çıkarılır. İnsan hakları bildirgesi, Voltaire, Russou, Balzac gibi yazarlardan alıntı yaparak hazırladığı "Tarih beni beraat ettirecektir" adlı muhteşem savunmasını şu sözlerle bitirir:

"Sizi uyarıyorum. Ben sadece başlangıcım. Eğer kalbinizde biraz vatan sevgisi, insanlık sevgisi ve adalet duygusu varsa beni dinleyin! Biliyorum ki rejim gerçeği saklı tutmak için tüm gücünü kullanacak. Beni susturmak için komplolar kuracak, fakat kesemeyecekler. O ses kendimi en yalnız hissettiğim zamanlarda bile, kalbimin sağladığı ateşle, göğsümden yükselecek. Duygusuz korkaklar görmezden gelse bile... Suçlayın beni, fark etmez. Tarih beni beraat ettirecektir."

Fidel'in bu savunması onu dünya çapında meşhur eder. Çünkü "Tarih beni beraat ettirecektir" isimli savunması, yarım yüzyıl boyunca dünyaya hitap edeceği konuşmaların ilki ve habercisidir.

Fidel'in Meksika'ya Sürgünü ve Che ile Tanışması

Mahkeme bu savunmaya rağmen Fidel'i 15 yıl hapis cezasına mâhkum eder ve hapse atar. İki yıl sonra, siyasal baskı altında kalan Batista'nın kişisel emriyle hapis cezası iptal edilir ve Meksika'ya sürgüne gönderilir. Fidel Kübalı yoldaşları ve kendileriyle yeni katılanlarla beraber sürgünde örgütlenecek ve geri dönecektir.

Tesadüf odur ki, Arjantinli Che Guevera da tüm Güney Amerika gezilerinin sonunda, hastanede görevli bir doktor olarak Meksika'da bulunmaktadır. Raul, Che'yi Fidel ile tanıştır. Che, Moncada Kışlası baskınına gerçekleştirmiş bu hatip avukatının sözlerinden çok etkilenir. Kübalılara katılmaya karar verir.

Fidel castro Kimdir Kısaca Hayatı

Fidel castro ve Che Guevara

Küba Devrimi İçin Mücadele ve 26 Temmuz Hareketi

Che Guevara'ya ilişkin yazdığım yazıda ayrıntılı şekilde anlattığım gibi yüz kişilik bir ekip olarak, Granma isimli bir tekne ile Küba'da sahile çıkarlar. İsyancıların çoğu burada ordunun taarruzuna maruz kalır ve ölür. Yine de elde kalan bir avuç adam Fidel'in liderliğinde devrimi gerçekleştirirler.

Ülkenin güneydoğusundaki Sierra Maestra dağında çarpışan bir avuç gerilla, halkın da desteği ile ülkenin yarısını ele geçirir. Gerilla hareketinin ismi, Fidel'le birlikte Moncada kışlasında savaşanların anısına, baskının gerçekleştirildiği gün olan 26 Temmuz'dur.

Diktatör Batista'nın Ülkeyi Terk Etmesi

Devrimciler sürgünde oldukları Meksika'dan Sierra Maestra'ya tekne ile gelip, savaşarak Yaguajay ve nihayet Santa Clara'ya ulaşırlar. Che Guevera'nın 4.kol birlikleri, Santa Clara'yı alıp ülkenin doğusu ile batısı arasındaki bağı kestiklerinde; Diktatör Batista ülkeden kaçır.

Böylece Santa Clara'daki Che, Yaguajay'daki Camillo, Santiago'daki Raul ve Fidel; Havana'ya yürüyüşe geçerler. Che, Fidel'le bekler ve devrimin komutanları kol kola Havana'ya girerler.

26 Temmuz hareketi, Sierra Maestra'dan başladığı mücadelede iki yılın sonunda nerdeyse tüm halkın kayıtsız şartsız desteğiyle kazanmış ve Havana'da kahramanlar gibi karşılanmıştır.

Küba Devrimi Ve Toprak Reformu

Devrimin silahlı mücadelesi bu noktada sona ermiştir. Ne var ki, ABD bu gidişattan hiç memnun değildir. Devrimden önce ABD büyükelçisi durumu şöyle ifade eder.

"castro'ya kadar ABD, Küba üzerinde büyük bir siyasi etkiye sahipti. Öyle ki Amerikan Büyükelçisi, Küba'da en önemli 2.adam. Bazen Küba Başkanından bile önemliydi."

Fakat devrimden sonra bu siyasi dengeler değişmiştir. Toprak reformu yapılır. Büyük şirketlere ve zenginlere ait tüm topraklar halka dağıtılır.

Küba'nın devrimden sonraki kaderini çizen Che, Fidel ve Camillo. Che'nin kardeşi gibi sevdiği Camillo, 1958'de bir uçak kazasında; Che ise 1967'de Boliviya'da yeni bir devrim uğruna savaşırken hayatını kaybedecektir. Bu üçlüden hayatta kalan kişi olan Fidel şu günlerde sağlık sorunları yaşamaktadır.

Fidel castro Kimdir Kısaca Hayatı

Che Guevara, Raul castro ve Fidel castro

Bir Fiyasko: Domuzlar Körfezi Çıkarması

Küba'dan kaçan zenginler ve devrim karşıtları ABD'ye sığınır. Orda eğitilir ve bir süre sonra savaşmaya hazır hale gelirler. 17 kişilik birlik 17 Nisan 1961'de ABD çıkarma gemileri tarafından Giron sahilinden karaya çıkarılır. Küba'da alarm verilmiştir.

Fidel, Camillo, Raul, Che; yeniden gerilla komutanı oluverirler. Komutalarındaki birlikler 1500 kişilik karşı devrim güçlerini, saatte püskürtür. 1200 kişi esir alınır. Karşı devrimci güçler sınır dışı edilirler. Bu hareket John F. Kennedy başkan olduktan sonra gerçekleşmiştir. Harekat tarihte "Domuzlar Körfezi çıkarması" olarak bilinir.

Küba Füze Krizi

Bu olayın ardından ABD ve Küba ilişkileri iyice çıkmaza girer. Küba Sovyet blokuna iyice yanaşır. Fakat Sovyetlerle kurulan ilişkiler dünyayı nükleer bir savaşın eşiğine getirecektir.

Sovyetler müttefiki olan Küba'ya SS-4 füzelerini yerleştirir. Bunu fark eden ABD casus uçağı durumu Pentagon'a bildirir. 23

1962'de ABD başkanı John F. Kennedy, televizyonda ulusal güvenliğin tehlikede olduğunu belirten acıklı bir konuşma yapar. Ertesi gün Fidel, Küba halkına seslenir ve 260.000 adamla olası bir Amerikan işgaline karşı Küba'yı kanlarının son damlasını kadar savunacaklarını söyler.

24 Ekim 1962'de ABD'nin ablukası başlar ve 23 adet Sovyet gemisi Küba yolundadır. Savaş çıkması an meselesidir.

Küba'daki SS-4 Ve Türkiye'deki Jüpiter Füzeleri

İşte bu noktada ABD ile SSCB arasında gizli bir anlaşma yapılır. ABD'nin Türkiye'deki Jüpiter füzelerini çekmesi karşılığında Küba'daki SS-4 füzeleri geri çekilecektir. SSCB bu teklifi kabul eder, şartı ise Küba'nın kesinlikle işgal edilmemesidir. Bu ma rağmen Küba'ya danışılmadan alınan bu karar nedeni ile Sovyetler ile Küba'nın siyasi ilişkileri sarsılır.

Fidel castro'nun 1 Mayıs'ta Küba Halkına Hitabı

Fidel'in halka seslenişi

Küba'ya Uygulanan Ambargo

ABD, Küba'ya yönelik sert bir ambargo başlatır. Halen süren bu ambargonun şartları George W. Bush döneminde daha da ağırlaştırılır.

Fidel castro'nun yönetimindeki Küba, 1965'te Che Guevara'nın önderliğinde Kongo'ya, 1975'te ise Angola'ya; bağımsızlık ve devrim mücadelelerine destek olmak için asker gönderir.

Fidel ve Che'nin Yolları Ayrılıyor

Fidel ve Che son olarak 1967'de; Che Boliviya'ya gitmeden önce son kez ailesine ve arkadaşlarına veda etmek üzere Küba'ya geldiğinde görüşmüşlerdir. Fidel'in ifadelerine ve Che'nin günlüklerine göre; Fidel, Che'ye ayrılmak için doğru zaman olma şartların oluşması için beklemesi gerektiği konusunda uyarır. Fakat Che yeni devrimler için hareket zamanı olduğunu söyleyerek veda eder.

Che'nin Küba'dan ayrılığı sırasında, mecliste Fidel tarafından okunan Veda Mektubu meşhurdur. Bu mektubu da Che Guevara ile ilişkin yazdığım yazıda okuyabilirsiniz.

Sovyetler Birliği'nin Dağılması

1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılması, Küba üzerinde çok sarsıcı bir etki yaratır. Abluka altındaki Küba ekonomisi ölümcül darbe almıştır. Bu finansal açığın kapatılabilmesi için Küba, kontrollü olarak Turizm faaliyetlerine yönelir.

Fidel'e CIA Tarafından Yapılan Suikastler

Fidel castro'yu ortadan kaldırmak için devlet başkanlığı boyunca 638 adet CIA kaynaklı suikast girişimi yapılır ve hepsi de başarısız olur. Bununla ilgili İngiliz kanalı Channel 4 tarafından "638 Ways To Kill Fidel castro" isimli belgesel film dahi yapılmıştır. Suikast denemeleri içinde patlayan puro, mantar virüsü bulaştırılmış dalış kostümü ve zehirli krem gibi sıra dışı yöntemler kullanılmıştır. Bu konuda Fidel "Suikastten kurtulmak bir olimpiyat sporu olsa, ben kesinlikle altın madalya alırdım." demiştir.

Fidel'e Göre Günümüzdeki Dünya Düzeni

Fidel castro, 2002 yılında kendisiyle yapılan bir röportajda insanlığın şu an içinde bulunduğu dönemin, yüzyıllar sonra gayet barbar ve ilkel bir dönem olarak hatırlanacağını söylemekte ve eklemektedir:

"Daha önce de söylediğim gibi, en zengin ve en güçlülerin cephanelerinde bulunan silahlar; hasta, yoksul ve aç insanları öldürebilir. Fakat cehaleti, hastalıkları, sefaleti ve açlığı öldüremez."

Eisenhower, Kennedy, Johnson, Nixon, Ford, Carter, Reagen, Baba Bush, Clinton, Oğul Bush olmak üzere 10 ABD başkanı ve Fidel, 31 Temmuz 2006'da sağlık sorunları nedeni ile yönetimi kardeşi Raul castro'ya devretmiştir.

Fidel castro Kimdir Kısaca Hayatı

Fidel'in Birleşmiş Milletler Konuşması

Fidel castro'nun Ölümü

Bugün bir süre önce kaleme aldığım bu yazıyı yayınlamak üzereyken, Fidel castro'nun hayatını kaybettiğini öğrendim. Kendi vatanı ve insanları için büyük işler başarmış olan bu özel insanın hayat hikayesini de onun anısına yayınlamış oluyorum.

Küba'ya yaptığım seyahatlerde halkın ona duyduğu saygıyı ve hürmeti bizzat görmüş biri olarak, böyle onurlu bir hayat sürdüğü için kendisine saygı duyuyorum.

Havana'nın açık hava müzesini andıran muhteşem Cristobal Colon Mezarlığı'na gömüleceğini tahmin ediyorum. Zira orada sayısız ünlü isim istirahat ediyor. Toprağın bol olsun Fidel castro...

KORE SAVAŞI VE TÜRİK ASKERİ.

KORE SAVAŞI VE TÜRİK ASKERİ.

Kore Savaşı Kuzey ve Güney Kore arasında 1950-1953 yılları arasında gerçekleşmiştir. Türkiye de bu savaşa katılmıştır. Kore Savaşı II. Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan Soğuk Savaş döneminin ilk sıcak çatıŐmalarından birisidir. Sovyetler Birliği'nin Kore'yi, ABD'nin ise Güney Kore'yi desteklemesi ile savaş uluslararası bir mahiyet kazanmıştır.

KISACA ÖZET

Kore Savaşı neden ıktı?

2. Dünya Savaşı sonrasında Kore yarımadasında kuzeyde Sovyetler Birliği'nin etkisinde, güneyde ise Amerika Birleşik Devletlerinin etkisinde iki rakip devlet oluŐmuŐtu. Savaş Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye saldırması ile başladı.

Savaşın tarafları kimlerdir? Türkiye hangi taraftaydı?

Savaşın bir tarafını Kuzey Kore, Çin Halk Cumhuriyeti ve Sovyetler Birliği oluşturuyordu. Karşı cephede ise Güney Kore, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Kanada, Filipinler, Fransa, Avustralya, Yunanistan, Hollanda, Güney Afrika, Tayland gibi lkelele oluşan Birleşmiş Milletler Gücü vardı. Türkiye Kore Savaşı'na Amerika Birleşik Devletlerinin başını çektiği Birleşmiş Milletler tarafından katılmıştır.

Türkiye Kore Savaşı'na neden katıldı?

Türkiye 2. Dünya Savaşı sonrasında Sovyetler Birliği'nin tehdidi nedeniyle Amerika Birleşik Devletlerine yakın bir dış politik sürdürüyordu. Güvenliği için NATO'ya katılmak istiyordu. Ancak NATO'daki bazı devletler Türkiye'nin katılmasına karşıydı. Türkiye'nin Kore Savaşı'na katılmasının temel sebebi NATO'ya girme konusundaki engelleri kaldırmaktı.

Kore Savaşı: Sebepler

Kore Savaşı'nın sebeplerinin başında Sovyetler Birliği ile ABD arasındaki güc ve nüfuz atıŐması gelir. II. Dünya Savaşı önce Kore Japonya'nın egemenliğinin altındaydı. 1905'de gerçekleşen Japon-Rus Savaşı sonrasında Japonya Kore topraklarında hakimiyet kurmuŐlardı. II. Dünya Savaşı'na kadar süren bu hakimiyet, Japonya'nın savaşı kaybetmesiyle son buldu.

II. Dünya Savaşı'nda Almanya ve Japonya'ya karşı birlikte savaşan Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri savaş sonrasında Kore'nin ortak vesayetleri altında bağımsız bir devlet olması konusunda anlaşmıŐtı. Bu anlaşmayla 38. enlem çizgisinin kuzeyi Sovyetler Birliği'nin, güneyi ise ABD'nin harekât alan olarak belirlendi. Japonya'nın Kore'den çekilmesinde sonra bu bölgeler ABD ve Sovyet orduları tarafından 1945'de işgal edildi.

Savaşta müttefik olan ABD ve Sovyetler Birliği, 1945 sonrasında hızla rakip devletler haline geldiler. Kore'nin birleşik ve bağımsız bir devlet olması yönündeki çabalar sonuç vermedi. 1948 yılında 38. enlemin kuzeyindeki topraklarda Sovyetler Birliği yanlı bir devlet kuruldu. Güneyindeki topraklarda ise ABD yanlısı iki farklı devlet kuruldu. İki devlet birbirini tanımadı ve meŐru Kore devletinin kendilerinin olduğunu iddia ettiler. Kuzey ve Güney arasında sınır çatıŐmaları çıktı ama bunlar 1950'ye kadar büyük bir savaşa dönüşmedi.

Kore Savaşı öncesinde Kuzey Kore, Sovyetler Birliği'nin desteğiyle Güney'e göre daha güçlü bir ordu kurdu. 1949'da Çin'de savaşı komünistlerin kazanması ve yönetimi ele geçirmeleriyle bölgede Sovyetler Birliği'nin etkisi artmıŐtı. Kuzey Kore lideri İl-song ve Sovyetler Birliği lideri Stalin, güçlü bir saldırıyla, ABD'nin müdahalesine fırsat tanınmadan güneyi hızlı bir biçimde geçirerek, tüm ülkede hakimiyet kurmayı planlıyordu.

Savaşın Başlaması

Kuzey Kore orduları 25 Haziran 1950'de 38. enlemi aşarak güçlü ve ani bir saldırı başlattı. Böylece Kore Savaşı başladı. Kuzey Kore hem asker sayısı hem de silah gücü açısından Güney'den oldukça üstündü. Güney Kore orduları saldırılara karşı koyamadı ve çekildi. Ama yine de Kuzey Kore, Güney'i kısa sürede teslim alma ve tüm topraklarda hakimiyet sağlama hedefine ulaşamadı. Yarımada'nın ucunda küçük bir bölge Güney ordularının elinde kaldı.

CELALİ İSYANLARI.

CELALİ İSYANLARI 16.VE 17 YÜZYIL.

Bu ayaklanmaların adı, bu kapsamdaki ayaklanmaların ilkinin önderi olan Şeyh Celâl'den gelir. Boz oklu (Yozgat) olan Şeyh Mehdi olduğu iddiasıyla 1519'da Osmanlı yönetimine başkaldırdı. Tokat yöresinde başlayan Şeyh Celâl ayaklanması, Anadolu Alevileri ve göçebe yaşayan diğer gruplar arasında destek buldu ve devletin ağır vergi yükü altında ezilen binlerce çiftçinin katılımıyla hızla yayıldı. Ayaklanma aynı yıl kanlı bir biçimde bastırıldı.

Celali İsyanlarının Nedenleri

16. yüzyıl ortalarında Osmanlı Devleti'nde ekonomik ve toplumsal bunalım baş gösterdi. Anadolu ve Akdeniz üzerinden gelen uluslararası ticaret yollarının coğrafi keşifler sonucunda yön değiştirmesi de bunda etkili oldu. Osmanlı Devleti, bu ticaret yollarının kendi topraklarından geçtiği dönemlerde sağladığı kazancı yitirdi. Öte yandan Avrupa devletlerinin güçlenmesi karşısında fetihlerin durmasıyla ganimet gelirleri de ortadan kalktı. Devlet, gereksinim duyduğu geliri sağlayabilmek için vergileri artırdı. Osmanlı Yönetiminin Babadan-Oğula geçmemesinde titizlikle durduğu tımar sistemi saltanat haline geldi. Oluşan bu yarı-feodal durum, vergileri ödeyemeyen köylülerin topraklarını terk etmesine, kasaba ve kentlere iş için göç etmesine yol açtı. Geçim yolu bulamayanlar ise eşkıyalığa başladılar ya da eşkıyaya katıldılar. Bütün bunların sonucunda Osmanlı toplumsal ve ekonomik düzenin alt üst oldu. İşsizlik ve geçim sıkıntısı, medrese öğrencisinden askerine kadar toplumun bütün kesimleri yansıdı. Ayrıca Anadolu'da yaşayan Alevi halk Osmanlı Devleti'nin teokratik yapıda olmasına karşı çıkıyordu. Bu yüzden sık sık Osmanlı ile ters düşüyorlardı.

Anadolu'da ilk büyük Celali Hareketleri, medrese öğrencilerinin (şuhta ya da softa) hareketi olarak ortaya çıktı. Medrese öğrencileri ve medrese bitirip iş bulamayanlar Yozgat, Amasya, Adıyaman, Sivas ve Malatya yörelerinde büyük ayaklanmalar başlattılar. Bu ayaklanmalar tarihe Şuhta ayaklanmaları olarak geçti. Daha sonra, Osmanlı askeri sınıfından levent ve sekbanlar da ayaklandılar. Bu arada Osmanlı Devleti'nin yerel yöneticileri, güç kullanarak halktan vergi toplamaya başladılar. Yerel yöneticilerin zulmü merkezi hükümet tarafından önü alınamaz duruma gelince, III. Murat (1574-1595), III. Mehmet (1595-1603) ve I. Ahmet (1603-1617) soygunlara, yöneticilere ve memurlara karşı köylülerin silahla mücadele etmesini isteyen fermanlar çıkardılar. Bu dönemin önemli ismi Şeyhülislam Mustafa Sunulalı Efendi olmuş ve devşirme sadrazamlara karşı verdiği fetvalerle Anadolu'daki Türk varlığının yaşamasını sağlamıştır.

Anadolu'da meydana gelen Celali isyanlarına sadece çiftçiler ve işsizler destek vermemiştir. Sadrazam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa'nın laiklik çalışmaları Alevilerden büyük destek almıştır. Osmanlı Devleti'nin teokratik olmasına karşı çıkan Aleviler Celali isyanına destek vermiştir.

Celali İsyancı Liderleri

İlk Celali önderlerinden biri Bolu ve Gerede yöresinde 1581'de ortaya çıkan Köroğlu Ruşen'di. Köroğlu, soyguncu devlet yöneticilerine ve beylere karşı mücadele etti. Yaşamı ve serüvenleri, halk arasında derin izler bıraktı ve Köroğlu Destanı'na konu oldu.

16. yüzyılın sonlarına değin Celali ayaklanmaları, daha çok yöresel bir özellik taşıyordu. 1598'de Sivas ve Maraş bölgesinde Karayazıcı Ayaklanması, Celali hareketlerinin niteliğini değiştirdi. Sekban-ı Cedit askerlerinin komutanıyken ayaklanan Karayazıcı'ya, dirlikleri ellerinden alınan sipahiler, topraklarını terk eden köylüler, işsiz kalan sekbanlar, yönetimden hoşnut olmayan beyler ve paşalar da katıldı. 20 bin kişilik bir ayaklanmacı ordusunu yöneten Karayazıcı, büyük kentlere bile baskın düzenleyip çekiliyordu. Karayazıcı üzerine gönderilen Osmanlı ordusu karşısında Tokat'a çekildi ve 1601'de öldü.

Karayazıcı'nın ölümünden sonra ayaklanmacıların başına kardeşi Deli Hasan geçti. Osmanlı Devleti, Orta Anadolu'ya egemen olan Deli Hasan kuvvetlerini bastıramayınca, onunla anlaşma yolunu seçti. Deli Hasan'ı paşa unvanıyla Bosna beylerbeyliği atadı. Ancak devletin bu tavrı öbür Celali önderlerini cesaretlendirdi. 1603-1607 arasında Celali ayaklanmaları bütün Anadolu'ya yayıldı. Taval Ahmet, Canbolatoğlu ve Kalender Şah gibi Celali önderler devlet otoritesini ortadan kaldırdılar. Anadolu'daki köylüler canlarını kurtarmak için yerleşim yerlerini terk ederek dağlara sığınmak zorunda kaldılar. Osmanlı tarihine bu dönem "Büyük Kaç gün" olarak geçmiştir.

Sonunda Osmanlı Devleti, Celâlileri kesin olarak ortadan kaldırmaya karar verdi. Sadrazam Kuyucu Murat Paşa büyük bir orduyla 1606'da Anadolu'ya geçti. 1610 yılına kadar isyancı Celâlileri ve adamlarını acımasızca öldürerek cesetlerini açtığı kuyularla doldurttu. Bu dönemde öldürttüğü insan sayısının 65 bin civarında olduğu rivayet edilir.

Erzurum beylerbeyi Abaza Mehmet Paşa 1622'de yeni bir ayaklanma başlattı ve bu ayaklanma ancak 1627'de bastırılabilirdi. Padişah I. İbrahim döneminde (1640-1648) Sivas Valisi Vardar Ali Paşa ve Isparta yöresinde Kara Haydaroğlu ile Katırcıoğlu ayaklanmaları çıktı. Ama Osmanlı Devleti, ayaklanmacılara karşı siyasetini belli ölçülerde değiştirdi ve onları denetim altına alarak yolunu kullandı. Katırcıoğlu, Karaman beylerbeyliğiyle ödüllendirilerek etkisiz hale getirildi. 1658'de ayaklanan Abaza Hasa Paşa'ya da devlet görevi verildi. Anadolu'da 17. yüzyıl ortalarından sonra görülen yerel Celali toplulukları da Kuşatmasında sonra Avusturya ve müttefiklerine karşı yürütülen savaşlarda asker olarak orduya verildi.

Celali İsyancıları Sonuçları

Celali ayaklanmaları, Osmanlı toprak düzenini büyük ölçüde değiştirdi. Ağır vergiler yüzünden ya da Büyük Kaç gün sırasındaki yerlerinden olan çiftçilerin toprakları mültezimlerin ya da yerel yöneticilerin eline geçti. Vergiler yüzünden borca giren köylüler işledikleri toprakları sonunda tefecilere kaptırdılar. Osmanlı toprak düzeninin bel kemiği olan Tımar Sistemi bozuldu. Büyük nüfus hareketleri ortaya çıktı ve kentlere büyük göçler oldu. Tarımsal üretim geriledi ve kıtlık tarım ürünleri fiyatlarının yükselmesine yol açtı. 10 binlerce insan yaşamını yitirdi ve pek çok yerleşim yeri yıkıma uğradı. İsyandan sonraki kıyımdan kaçabilenler İran'a kaçarlar, saklananlar İç ve Doğu Anadolu Alevilerinin temelini oluşturmuşlardır ve atalarıdır, Saklanmayan ve kaçmayan kalabalık Türkmen aşiretleri ise bugün kü Bulgaristan ve Makedonya topraklarına sürgün edilmişlerdir, o vakte kadar yalnız Batı Anadolu'dan yapılan iskanlarla az bir Türk nüfusuna sahip olan Balkanlarda bu tarih itibaren Türkler çoğalmıştır. Köylü çift bozan olmuştur yani tarlasını bırakıp, işlemeyip göç etmek istemiştir, böyle köylüler bozan adlı ceza vergisi uygulanırdı.

AHMET YASEVİ.

AHMET YESEVİ

Türkistan'da yetişen büyük velilerdendir. Adı Ahmet bin İbrahim bin İlyas Yesevi olup, Piri Sultan, Hoca Ahmet, Kul Hacı Ahmet diye de tanınır. Babası Hacı İbrahim'in nesebi Hz. Ali'nin oğlu Muhammet bin Hanefi'ye dayanır. Hicri 5. asrın ortalarında doğduğu tahmin edilmektedir. Ahmet Yesevi çok küçük yaşta babasını, 7 yaşında da annesini kaybetmiştir. Yesi şehrinde ilmi terbiyetahsil etmiştir. Bundan dolayı YESEVİ nisbetiyle şöhret bulduğu kabul edilmiştir. Yesi'de, önce Arslan Baba'dan ders alan Arslan Baba'nın vefatıyla Buhara'ya gitti. Orada Yusuf Hamedani'ye bağlandı ve manevi ilimleri tahsil etti.

İnsanlara doğru yolu göstermek için ondan icazet (diploma) aldı. Hoca Ahmet Yesevi Buhara'da bir müddet ders verdi. Daha sonra bu vazifeyi başkasına devredip Yesi'ye döndü ve burada talebe yetiştirmeye başladı. Büyüklüğü ve şöhreti kısa zamanda Maverünnehir, Horasan ve Harzem dolaylarına yayıldı. Zamanın en büyük ve üstün evliyalarından oldu. Ahmet Yesevi yetiştirdiği öğrencilerinin her birini bir memlekete göndermek suretiyle İslamiyetin doğru olarak öğretilip yayılmasını sağladı. Onun bu şekilde gönderdiği talebelerinden bir kısmı da Anadolu'ya geldiler. Bu vesileyle onun öğretisi Anadolu'da yayılıp tanındı. Anadolu'nun Türklere yurt olması, onun manevi işaretiyle hazırlandı. Öğrencilerinin gayretiyle Anadolu ebediyen Türk yurdu oldu. Ahmet Yesevi'nin en önemli özelliği, Arapça ve Farsça bilmesine rağmen çok sade bir Türkçe ile Hikmet denilen eğitici sözleri, Türkistan Türkleri üzerinde büyük izleri bırakmış olmasıdır. Mansur Ata, Abdulmelik Ata, Süleyman Hakim Ata, Muhammed Danişmend, Muhammed Buhari (Sarı Saltuk) Zengi Ata, Tac Ata gibi isimler Ahmet Yesevi'nin öğrencileridir. Ahmet Yesevi'nin bu öğrencileri Anadolu'da Ahi Evran, Hacı Bektaş, Mevlana, Taptuk Emre, Yunus Emre gibi isimleri yetiştirmişlerdir. Bu isimler Anadolu'da, Ahmet Yesevi'nin çizdiği yolda ilerlemişler ve Türk dilini, edebiyatını, kültürünü en güzel haliyle gelecek nesillere aktarmışlardır.

Sade bir Türkçe ile Halkın anlayacağı, sohbet tarzındaki HİKMET adlı şiirleri, Çin'den, Marmara sahillerine kadar yayılıp, Türk Milletine manevi ışık olmuştur. 63 yaşından itibaren yerin altında bir odada yaşamıştır. Ahmet Yesevi Hicri 590 (1194)'da Yesi şehrinde vefat etmiştir. Kabri üzerine türbe, 200 yıl sonra, Timur Han tarafından inşa edilmiştir.

DİVAN-I HİKMET:

12. yüzyılda Ahmet Yesevi tarafından dördlüklerle ve hece ölçüsüyle yazılmış dini, tasavvufi ve öğretici bir eserdir.

Dördlüklerin her birine "hikmet" adı verilmiş ve bu hikmetler Orta Asya ve Anadolu'da yayılarak halkı derinden etkilemiştir.

Orta Asya ve Türk boylarının bulunduğu bölgelerde yüzyıllarca sevilerek okunan "Bakırgan Kitabı"nın yazarı olan Hakim Süleyman Ata Ahmet Yesevi'nin haleflerinden biridir. Onun eseri de dini, tasavvufi ve öğretici şiirlerden oluşmaktadır. Bir Türkmen Yaşlısı

"Kafir bile olsa, hiç kimsenin kalbini kırma; çünkü kalbi kırmak Allah'ı kırmaktır. Gönlü kırık zavallı garip birini görsen, yaradın merhem koy, yoldaşı ve yardımcısı ol."

EMPERYALİZİM.

EMPERYALİZİM.

Emperyalizm veya yayılmacılık, bir devletin veya ulusun başka devlet veya uluslar üzerinde kendi çıkarları doğrultusunda ebulunmaya çalışmasıdır.

Emperyalizm terimi Latince “imperium” sözcüğüne dayanmaktadır ve diktatörlük gücü, merkezî hükümet, keyfî yönetim metotları anlamına gelmektedir. Bu kullanımının dışında Fransa’da 1830’larda Napolyon imparatorluğuna hayranlık duyan nitelemek için, 1848’den sonra ise Napolyon III’ün kötü yönetimini ifade etmek için kullanılmıştır. Emperyalizm kavramının kullanımı 1870’lerde İngiltere’de yaygınlaşmıştır.

Genel tanım

Çeşitli kaynaklar emperyalizmi aşağıdaki biçimlerde tanımlamaktadır.

- Bir ulus veya devletin sınırlarını genişletmesi.[1]
  - Bir ulusun kontrolünü diğer halklar üzerinde genişletmesini sağlayan politika ve uygulamalar.[2]
  - Bir devletin kendi sınırları ötesindeki halklar üzerinde, rızaları olmaksızın, kontrol kurma politikası şeklinde tanımlamaktır.
- Bu tanımlamaların esas olarak genişleme ve kontrol kavramlarına odaklandıkları görülmektedir. Emperyalizmin esnek ve geniş şekilde kavramsallaştırılması tarihsel değişimin özgün evrelerinin göz ardı edilmesine yol açabilir, çünkü bu tanımlar imparatorluğu gibi köleci imparatorluklar için geçerli olduğu kadar günümüz uluslararası ilişkilerini de kapsamaktadır. Kavram ve kuramların özgünlüğünü belirleyebilmek için emperyalizmin tarihsel evrelerinin göz önüne alınması gerekir.

Emperyalizmin Tarihsel Evreleri

Collier's Encyclopedia emperyalizm tarihini üç büyük evreye ayırmaktadır: Birincisi, 16. yüzyıla kadar devam eden ve imparatorlukların genişlemesi ile ilgili olan evredir; ikincisi coğrafi keşiflerle başlayıp 19. yüzyıla kadar devam eden emperyalizmdir —eski emperyalizm olarak adlandırılmaktadır; üçüncüsü yeni emperyalizmdir ve yaklaşık 1880’lerde başlayan sömürgelere yeniden büyük ilgi duyulmasına, Asya ve Afrika’nın paylaşılmasına yol açmıştır. Aslında kapitalizmin var olması sürekli savaş açan bir takım güçler sadece savaşarak kazanılmadığını anlamışlardır.

Kuramsal Yaklaşımlar

Muhafazakar Kuram

Benjamin Disraeli

1870’li yıllarda İngiltere’de Başbakan Benjamin Disraeli’nin sömürge imparatorluğunu güçlendirme ve genişletme politikaları tanımlamak için emperyalizm kavramına başvurulmuştur. Böylece emperyalizm, sömürgecilikle eş anlamda kullanılmaya başlanmıştır.

Bu yaklaşıma göre emperyalizm, gelişmiş ülkelerde mevcut durumun muhafaza edilmesi için bir gereklilik ve hak olarak görülmüştür.

Marksist Kuram

1900’lerle birlikte Rosa Luxemburg, Rudolph Hilferding, V. I. Lenin ve Nikolai Bukharin basit sömürgecilik yerine ekonomik nüfuzun daha karmaşık şekillerine dikkat çekmişler; pazarların, arz kaynaklarının ve yatırım yollarının hakimiyet altına alınması ile ilgilenmişlerdir.

Pierre Jalée emperyalizmi “uluslararası iş bölümünde, ticarete ve sermaye hareketinde belirli ilişkileri vurgulayan ekonomik fenomen” olarak; Richard D. Wolff “bir ekonominin diğer ekonomi üzerinde uyguladığı kontrol araçları ağı” olarak; Paul M. Sweezy, Lenin’i takip ederek, “dünya ekonomisinin gelişiminin bir basamağı” olarak; Richard C. Edwards, Michael Reich ve Thomas E. Weisskopf ise “kapitalizmin uluslararasılaşması” olarak tanımlamaktadırlar. bb

Toplumsal - Psikolojik Kuram

Joseph Schumpeter

Joseph Alois Schumpeter geniş bir yorumla emperyalizmin kapitalizmden önce var olduğunu ve kapitalizm ve emperyalizm arasında bir ilişkinin bulunmadığını savunmuştur.

Bu yaklaşıma göre, savunma gereksiniminin bir gerekliliği olan savaşçı sınıfın varlığını sürdürebilmesinin bir sonucu olarak emperyalizm ortaya çıkar.

Michael Barrant Brown’a göre emperyalizm “ekonomik yönden az gelişmiş ülkelerin gelişmiş olanlara tâbi olmasını sağlayan ekonomik, siyasal ve askerî ilişkileri niteler. Emperyalizm dünya ekonomisindeki eşitsiz ilişkiler sistemini tanımlayan en uygun kelimedir”.

Liberal Kuram

Liberalist (Siyasal Serbestçi) Akım düşünürlerinden John Hobson’a göre emperyalizm kapitalizmin bir takipçisi değil siyasi bir seçimdir. Doğal kaynakların sınırlı olması, harcamaların azaltılması ve kârların en üst düzeylere çekilebilmesi gereksinimi emperyalizmi doğurmaktadır. Hobson’a göre emperyalizm, kapitalizm içindeki yanlış uygulamalardan kaynaklanmaktadır. Bununla beraber, Hobson da emperyalizmin başlıca nedenleri arasında finans kapitali ifade etmiş ve savaşların savunma s

kartellerince desteklendiğini, finans çevrelerinin savaşlardan karlı çıktıklarını tespit etmiştir.

Diğer Yaklaşımlar

Emperyalizmin siyasal boyutunu vurgulayan yazarlar farklı tanımlamalarda bulunurlar. Hans Neisser emperyalizmi “bir ulusal doğal sınırlarının ötesindeki nüfusu kendi siyasal yönetimi altına almak amacıyla bu sınırların ötesinde bir imparatorluk kurma süreci” olarak tanımlar.

Diğer yazarlar ise emperyalizm terimini askerî veya diplomatik baskı ve ekonomik nüfuz gibi dolaylı mekanizmaları da dikkate alarak genişletmektedirler; örneğin George H. Nadel ve Perry Curtis emperyalizmi “egemenliğin veya kontrolün dolaylı ve dolaysız şekilde genişletilmesi” olarak tanımlarlar.

SOSYALİZİM NEDİR?

SOSYALİZİM TERİMİ HAKKINDA BİLGİLER.

Tarih Terimi Olarak Sosyalizm:

Üretim araçlarının kamunun, devletin elinde olması, ekonomik etkinliklerin kâr yerine insanların gereksinimlerini karşılamak gerektiğini öne süren, değer olarak emeğe önem veren, toplumun örgütlenmesinde köklü değişiklikler amaçlayan siyasal bir sistemdir.

Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji, Mantık Terimi Olarak Sosyalizm:

Üretimi devletin düzenlemesini ve üretim araçlarının devletleştirilmesini savunan öğretidir. Üretimde ve üretilenlerin dağıtımında bireyin değil, toplumun yararını göz önünde bulunduran ekonomik sistem.

Liberalizme tepki olarak doğmuştur. Liberalizmin insanlar arasında uçurumlar açması, büyük sınıf farklılıklarını doğurması üzerine ideal bir devletin ancak eşitlik temelinde gerçekleşebileceğini iddia ederler. Devlet üretimi organize eden, bölüşümü sağlayan bir organdır. Üretim kar amacıyla değil ihtiyacı karşılamak için yapılır. Üretim araçları(fabrika, makine) kamu mülkiyetindedir. Herkes eşit hak ve koşullardadır.

Coğrafya Terimi Olarak Sosyalizm:

Toplumculuk.

Ekonomi, Bankacılık Terimi Olarak Sosyalizm:

Temel üretim araçlarının belirli bir merkezi planlama yöntemi içinde toplu - genellikle hükümetin - mülkiyet ve kontrol altında bulunduğu ekonomik sistem.

FAHRETTİN PAŞA,

FAHRETTİN PAŞA,

Fahrettin Paşa, 1868 yılında Rusçuk'ta doğdu. Asıl adı Ömer'dir. Soyadı kanunundan sonra Türkkkan soyadını aldı. Babası M. Nahit Efendi, annesi Bali oğullarından Fatma Âdile Hanım'dır. 93 Harbi'nden sonra ailesiyle birlikte İstanbul'a gelen Ömer Fahrettin 1888'de Harp Okulu'nu, 1891'de Erkân-ı Harbiye'yi bitirdi ve kurmay yüzbaşı olarak orduya katıldı. Balkan Savaşı sırasında Çatalca savunmasındaki başarısıyla Edirne'nin geri alınmasında rol oynadı. Osmanlı Devleti 1914'te I. Dünya Savaşı girdiği vakit miralay rütbesiyle Dördüncü Ordu'ya bağlı 12. Kolordu kumandanı olarak Musul'da bulunuyordu.

ERMENİ AYAKLANMALARINI BASTIRDI

Fahrettin Paşa askeri birlikleri denetlerken

25 Kasım 1914'te mirliva lığa terfi ettirildi. 26 Ocak 1915'te 12. Kolordu'daki vazifesine ilâveten Dördüncü Ordu kumandanı vekilliğine getirildi. Burada bir yandan tehcire tâbi tutulan Ermenileri yerleştirirken bir yandan da Urfa, Zeytin, Haçın, Muş ve Diyarbakır'daki Ermeni ayaklanmalarını bastırdı.

ŞERİF HÜSEYİN İSYANI

İsyancı Arap birliği

Bu sırada İngilizlerle anlaşan Mekke Şerifi Hüseyin'in isyana hazırlandığı haberinin alınması üzerine Fahrettin Paşa Dördüncü Ordu kumandanı Cemal Paşa tarafından 28 Mayıs 1916'da Medine'ye gönderildi. Fahrettin Paşa 31 Mayıs'ta Medine'ye ulaştı. Şerif Hüseyin'in birkaç gün içinde isyan edeceğini Cemal Paşa'ya bildirdi. Şerif Hüseyin ve dört oğlu, 3 Haziran 1916'da Medine çevresindeki demiryolunu ve telgraf hatlarını tahrip ederek isyanı başlattılar. 5-6 Haziran gecesi Medine karakollarına saldırdıysa da Fahrettin Paşa'nın aldığı tedbirler sayesinde geri püskürtüldüler. Başlangıçta âsilerin sayısı 50 bin, bütün Hicaz bölgesindeki Osmanlı askerinin sayısı 15 bin civarındaydı. Fahrettin Paşa hemen karşı harekâta başlayarak Birili, el-İlâve. Bütün Hicaz mevkilerindeki âsileri yenilgiye uğrattı.

DÜŞMEYEN TEK KALE

Fahrettin Paşa, 15 Temmuz 1916'da yeni birliklerle takviye edilen Hicaz Kuvve-i Seferîyesin kumandanlığına tayin edildi.

Çöl Kaplanı Fahrettin Paşa

Âsiler. Mekke Valisi Galip Paşa'nın tedbirsizliği yüzünden 9 Haziran'da genel saldırıya geçerek 16 Haziran'da Cidde'ye, 7 Temmuz'da Mekke'ye, 22 Eylül'de de Taife girdiler. Fahrettin Paşa'nın savunduğu Medine dışındaki hemen bütün büyük şehirler merkezler âsilerin eline geçti. Bu sırada Kanal Harekâtı bütün şiddetiyle devam ettiğinden Hicaz'a asker gönderilemiyordu.

MEDİNE MÜDAFAASI

Fahrettin Paşa elinde bulunan son derece kısıtlı imkânlarla Medine'yi iki yıl yedi ay boyunca müdafaa etti. Önce Medine ve çevresinde bir güvenlik hattı oluşturmak için Aşar Boğazı, Bi'riderviş, Bi'riabbas ve Bi'rيرهâ mevkilerini âsilerden temizlediler. Ağustos 1916'da Medine çevresinde 100 kilometrelik bir emniyet şeridi meydana getirilmiş oldu. Fahrettin Paşa, Medine'yi savunabilmek için İstanbul'dan devamlı takviye kuvveti istiyor, Osmanlı hükümeti de onun isteklerine cevap verebilecek durumda olmadığını bildiriyordu.

FAHRETTİN PAŞA MEDİNE'Yİ NASIL MÜDAFAA ETTİ?

Fahrettin Paşa ve askerleri; çamurlu su içtiler, hurma çekirdeklerinden ekmek yaptılar. En önemlisi çekirge yediler... Sadece su düşmanla değil, açlıkla, susuzlukla ve sıcakla da çarpıştılar.

KUTSAL EMANETLERİN İSTANBUL'A GETİRİLİŞİ

Osmanlı hükümetinin Hicaz'ı kısmen boşaltma kararı alması üzerine Fahrettin Paşa, herhangi bir yağmaya karşı Medine'de Peygamber'in mezarında bulunan mukaddes emanetlerin İstanbul'a nakledilmesini teklif etti. Sorumluluk kendisinde olma şartıyla teklifi hükümet tarafından kabul edildi. Fahrettin Paşa bir komisyon kurarak tek tek kontrol ettirdiği otuz parçadan oluşan mukaddes emanetleri 2000 askerinin koruması altında İstanbul'a gönderdi. Medine'yi Suriye'den ayıran çölde dolaşan yağmacılıkla geçinen bedeviler. Şerif Hüseyin'in hileleri ve İngilizler'in paralarıyla kandırılarak Osmanlı Devleti aleyhine harekât geçirdikleri için Medine'yi Suriye'ye bağlayan demiryolunun korunması güçleşti. Meşhur İngiliz casusu Lawrence demiryolunu boyunca dolaşarak rayları dinamitle parçalatıyordu. Her geçen gün çölün ortasında çevre ile irtibatı kesilmiş bir kale dururken gelen ve iaşesi de azalan Medine'nin tahliyesine karar verildi. Önce yeni tayin edilmiş olan Mekke Emîri Şerif Haydar Paşa ailesiyle birlikte Medine'den ayrıldı. Onları 3-4000 kişilik yerli halk takip etti.

“TÜRK BAYRAĞINI BEN KENDİ ELİMLE İNDİREMEM”

Fahrettin Paşa, Medine’de askerleriyle birlikte

Fahrettin Paşa elinde kalan az sayıdaki kuvvetle hem bu çöl yolunu hem de Medine’yi müdafaaya devam etti. Fakat Hicaz demiryolunun Medine’ye yakın olan Tebük-Medâin arasındaki Müdevvere İstasyonu’nun düşman eline geçmesinden sonra Medine Kalesi isyancılar tarafından kuşatıldı. Hiçbir yerden yardım alamaz duruma gelen şehirde kalmış olan halk ve asker arasında açlık ve hastalık hüküm sürmeye başladı. Bu güç şartlara rağmen Fahrettin Paşa şehrin müdafaasını sürdürdü. Halkı kuşatmadan önce kaleyi tahliye etmesini teklif eden İstanbul hükümetine, “Medine Kalesi’nden Türk bayrağını ben kendim indiremem, eğer mutlaka tahliye edecekseniz buraya başka bir kumandan gönderin” cevabını vermişti. Fahrettin Paşa, “Ta’at ilâhî, rızâ-yı peygamberî ve irâde-i pâdişâhî şeref-müteallik oluncaya kadar Medine müdafaası devam edecektir” diyordu; İngilizler’le Araplar’a teslim olmaksızın Hz. Peygamber’in merkadını havaya uçurarak kendisini feda edeceğine dair yemin ediyordu.

HAZRETİ PEYGAMBERİN HUZURUNDA

Medine

Fahrettin Paşa ve askerleri bir taraftan düşmanla, diğer taraftan açlık ve hastalıkla mücadele ederken Kanal Harekâtı felâk bitmiş, Filistin elden çıkmış ve en yakın Osmanlı kuvvetleri Medine’den 1300 km. uzakta kalmıştı. Bu sırada Osmanlı Devleti mağlûp olmuş ve 30 Ekim 1918’de Mondros Mütarekesi’ni imzalamıştı. Mütarekenin 16. maddesine göre teslim olması gerekirken Fahreddin Paşa buna yanaşmadı. Medinedekiler ise her tarafla irtibatları kesilmiş olduğundan mütarekeden haberdar değillerdi. Olup bitenleri telsiz vasıtasıyla takip eden Fahrettin Paşa, Kızıldeniz’de demirleyen bir İngiliz torpidosu mütareke şartlarını Medine’ye ait maddeyi kendisine bildirdiği halde buna cevap vermedi. Ayrıca Babıâli’nin Mondros Mütarekesi’ni tebliğ etmesi üzere gönderdiği yüzbaşını hapsederek İstanbul’u da cevapsız bıraktı. Bir yandan İngilizler, bir yandan Medine’yi kuşatmış Şerif Hüseyin’in kuvvetleri Medine’nin bir an önce teslim edilmesini istedilerse de bu isteklerine karşılık vermedi. Babıâli İngilizler’in de baskısı üzerine bu defa padişahın imzasını taşıyan bir teslim emrini Adliye Nâzırı Haydar Molla ile Medine’ye gönderdi. Fahrettin Paşa bu emri de dinlemedi. Askerlerin çoğunun hasta olmasına, cephane, ilâç ve giyecek stoklarının bitmesine rağmen direnmeyi sürdürdü. Ancak sonunda kendi subaylarının da baskısı ile teslim olmaya rızâ gösterdi.

TESLİM OLMAYAN KOMUTAN

Kabul edilen teslim şartlarının başında, “Hicaz Kuvve-i Seferiyyesi kumandanı Fahreddin Paşa hazretleri yirmi dört saat zarfında Hâşimî kuvvetleri karargâhının misâfir-i hâssı olacaktır” ibaresi yer aldığı halde Fahrettin Paşa Ravza-i Mutahhara yakınındaki medreseye giderek burada önceden hazırlanmış olduğu yatağına girdi ve bir yere gitmeyeceğini bildirdi. Fakat kendisiyle görüşmeye gelen kumandan vekili Necib Bey ve etrafındakiler tarafından tutulup 10 Ocak 1919’da Hâşimî karargâhında hazırlanmış olan çadırına götürüldü. Şerif Abdullah’ın kuvvetleri antlaşma gereğince 13 Ocak 1919’da Medine’ye girdi. Böylece Mondros Mütarekesi’nden yetmiş iki gün sonra Medine teslim edilmiş oldu.

TÜRK KAPLANI

Fahrettin Paşa

İngilizler tarafından “Türk Kaplanı” diye adlandırılan Fahrettin Paşa 27 Ocak’ta savaş esiri olarak Mısır’a gönderildi. 5 Ağustos’ta Malta’ya sürgün edildi. Sürgün sırasında, savaş suçlularını yargılamak üzere işgalci devlet tarafından İstanbul’da kurulan savaş mahkemesi başkanından dolayı halk arasında Nemrud Mustafa Dîvânîharbi adı verilen mahkemece ölümüne mahkûm edildi. Ancak Fahrettin Paşa Ankara hükümetinin gayretleriyle 8 Nisan 1921’de Malta’dan kurtuldu. Berlin’de karşılaştığı Enver Paşa’nın daveti üzerine Moskova’ya geçti. Burada İslâm İhtilâl Cemiyetleri İttihadı Kongresi’ne iştirak etti. 24 Eylül 1921’de Millî Mücadele’ye katılmak için Ankara’ya geldi. 9 Kasım 1921’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Kâbil sefirliğine tayin edildi. Türk-Afgan dostluğunu geliştirmesinde önemli rol oynadı. Ruslar’la mücadele eden Başkırdestan Cumhurbaşkanı Zeki Velidi Togan’a yardımda bulundu. Mayıs 1926’da görevinin sona ermesi üzerine yurda döndü. 5 Şubat 1936’da Türk Silâhlı Kuvvetleri’nden tümgeneral rütbesine emekliye ayrıldı.

CEMİL KILIÇ.

CEMİL KILIÇ KİMDİR?

1975 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Cemil Kılıç baba tarafından aslen Sinop nüfusuna kayıtlıdır. İlköğretim eğitimini Sinop'ta, İstanbul'da tamamlamış ardından İstanbul, Küçük köy İmam Hatip Lisesi ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin Kelime ve İslam Felsefesi Bölümü'nden mezun olmuştur. 1999 yılında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliğine atanmıştır. 2001 yılında İstanbul'da 25 senesinde mezun olduğu Üniversite'nin Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, Sosyoloji ve Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı'nda doktora çalışmalarıyla İslam Ümmet Sisteminden Ulus Devlete Geçişte Harf İnkılabının Kültürel Değişim Üzerine Etkileri tezi ile Yüksek Lisans eğitimini tamamlamıştır.

Cemil Kılıç çalışmaları, faaliyetleri, kitapları;

2001 ve 2002 senesinde vatani görevini tamamlayan Cemil Kılıç, 2006'da Eğitim İş Sendikası İstanbul örgütlenmesine katılmıştır. 2007 seneden günümüze, Eğitim İş şube yönetim kurullarında yönetici olarak görevini sürdürmektedir. Atatürkçü Düşünce Derneği İstanbul Fatih Şubesinin kurucuları arasında yer almış, derneğe üyeliği sürmektedir.

Günümüzde aktif olarak Yurtiçi ve yurtdışında pek çok panel, konferans ve sempozyuma konuşmacı olarak katılımını sürdürmektedir. Cemil Kılıç, ayrıca Din, laiklik, İslam mezhepleri ve Alevilik üzerine televizyon ve radyo programlarına katılmıştır. Halk TV, Uyanık TV, Kanal, Cem TV ve KRT TV gibi yayın organlarındaki söyleşi programlarında konuşmacı konuk olarak bulunmuş, Cumhuriyetçi, Birgin, Aydınlık ve Sözcü gibi gazetelerde pek çok demeci yayınlanmıştır. Belirli aralıklar ile Oda Tv, haber habere, Türk devleti, kamu gündemi ve gerçek gündem web sitelerinde yazıları yayınlanmaktadır.

13 Ağustos 2017 yılında Atatürkçü, Cumhuriyetçi İlahiyatçılar ismi ile kurulmuş oluşuma öncülük etmiştir. Eğitimci olarak yaptığı çalışmalarını sürdüren Cemil Kılıç'ın Anlamak İçin Türkçe Kur'an isimli meal çalışmasının yanı sıra toplam yayınlanmış 9 kitabı bulunmaktadır.

2018 yılının Mayıs ayında İSLAM BU; MUHAMMEDÎ İSLAM isimli kitabı okur severler ile buluşturmuştur.

Son dönemde DW Türkçe 'de yaptığı açıklamalar ile sıkça gündeme gelmiştir. Özellikle bugün ateist veya deistlerin pek çok yanlış söylemleri Müslümanlardan daha ahlaklı ve vicdanlı. Ayrıca ateistlerin Kuran'a daha uygun yaşadıklarını söylemesi dikkat çekmiştir.

EROL MÜTERCİMLER.

EROL MÜTERCİMLER.

Erol Mütercimler, 1954 yılında Kars'ta doğmuştur. Babası köy enstitüsü öğretmenidir. Çok çeşitli kentlerde dolaştıktan sonra babası İstanbul'a tayin edildi. İstanbul'da büyüyüp Tüm okulları İstanbul'da okumuştur. İstanbul Gazi Osman Paşa Plevne Liste'sinden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümü'nden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde "Çok kültürlülük" konusundaki doktora alan çalışmasını tamamladı.

1978 yılında Deniz Kuvvetleri'ne teğmen olarak katıldı. 12 Eylül 1980'te Deniz Kuvvetleri'nde teğmen idi. Deniz Kuvvetleri'nde Deniz Astsubay Okulu'nda 16 yıl Fizik öğretmenliği yaptı. Binbaşı iken ordudan ayrıldı. Beşiktaş Deniz Müzesi Müdürlüğü yaptı. Orada 'Avustralya News' diye bir gazetede köşe yazarlığı yaptı.

Avustralya'dan döndükten sonra Türkiye'ye dönüşünde çeşitli gazete ve dergilerde köşe yazarlığı yaptı. TRT Radyosu ve çeşitli kanallarında programcı ve yönetici olarak çalıştı. Belgeseller hazırladı. 60'üstünde kısa radyo oyunları yazdı.

İstanbul Ticaret Üniversitesi, Doğu Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak görev yaptı. Strateji Devrim Tarihi dersleri verdi.

Erol Mütercimler, 1 Temmuz 2008 tarihinde Ergenekon Soruşturması kapsamında gözaltına alındı. Sorgusu yapıldıktan sonra serbest bırakıldı. 5 Ağustos 2013 günü karara bağlanan davada 'Ergenekon Silahlı Terör Örgütü üyesi olmak' suçundan 8 yıl hapis ceza aldı.

Haber Türk kanalında Aynanın Arkası adlı haber programı yaptı. STAM Stratejik Araştırmalar Merkezi ve TGAV Türk Gelecek Araştırmaları Vakfı Genel Koordinatörlüğü yaptı. Cem TV'de Aynanın Arkası ve Komplolar Teorileri adlı haber programını yaptı. 2007 yılında "Suna" adlı sinema filminde Türkan Şoray ile birlikte oynadı.

Erol Mütercimler, 2013 yılının Şubat ayında yayımladığı "Kumpas Ergenekon" adlı kitabında düzmece delillerle verilen hakaret cezaları sonucunda bir yargı faciası olarak hukuk tarihine damga vuran Ergenekon sürecini en ince detayına kadar anlatılıp anlatılmıyca içyüzü belgelerle ortaya koydu.

Erol Mütercimler okurlarına kitabını şöyle tanıtıyor:

"Asrın davası mı? Yüzyılın iftirası mı?"

Bu bir hukuk davası değil, siyasi bir davadır.

Kulak tanığı olduğum Ergenekon bu değil.

26 Nisan 1988 tarihinde bir emekli generalden öğrendiğim Gladyo'nun Türkiye'deki adı olan Ergenekon'un varlığını, ilk kez 1997 yılında, açıkladım. Ben bir kulak tanığıydım. Bildiklerim yalnızca duyduklarımdı. Sonra sustum. General'den, Türkiye'deki Gladyo hakkında duyduklarımın tamamını, eksiksiz olarak, ilk kez 31 Ocak 2012 tarihinde Silivri mahkemesinde anlattım.

Artık kulak tanığı olarak bilgim olan, ama ilgim olmayan ERGENEKON davası mahkeme süreci tamamlandı. Cezalar yağdırıldı.

Bu bir hukuk davası değildi, siyasi davaydı. Toplumla olan borcumu bu kitapla ödemeye karar verdim.

CIA ve Pentagon, Türk ordusuna karşı büyük bir komplo kurdu. Bu büyük tertibi başlatması için emir verilen kişi sözde gazeteci Tuncay Güney 2001'de düğmeye bastı. Aynı kişi bu çirkin tertibi 2013 yılında, TRT 2'de yaptığı programla ve daha sonra Haber Türk gazetesine verdiği röportajla bitirdi.

1991 yılından itibaren ABD, Türk ordusunu değiştirmeye, dönüştürmeye karar verdi. Türk Genelkurmay'ı bunu hiç fark etmedi. Sonunda, 275 sanıklı ERGENEKON tertibi üretildi.

Bu kitap, ABD'li uzmanların raporları, konferansları, televizyon konuşmalarıyla, kurguladıkları komplonun ana kaynaklarını ortaya koyuyor. Aynı zamanda medyadaki "kuş yumurtası" gazetecilerini açığa çıkarıyor. TSK'nın içindeki "hainlerin" kimle kimle olduğu hususunda adres gösteriyor.

Mahkeme sürecini, hem kahkahalarla hem de dişinizi sıkarak okuyacağınız anılarla anlatıyor. İddianamelerin nasıl dayanaksız yoksun olduğunu ortaya koyan savunma metinlerini, demokrasi ve hukuk tarihimize ibret belgeleri olarak sunuyor.

Bu bir SAVUNMA kitabı değildir; öç alma duygusuyla yazılmamıştır. Yalnızca, sistemle hesaplaşmadır. Kumpaslara karşı uyandırma kalınması uyarısıdır.

'BÜYÜK KUMPAS, ERGENEKON' konusunda kafası karışmış olanlara bir yol haritasıdır. Siyaset, strateji ve hukuk tarihi yazma dokümanıdır. Türkiye'nin politika yapıcılarına ve karar vericilerine bir strateji belgesidir."

Kitapları :

1987 – Destanlaşan Gemiler – Hamidiye, Yavuz, Nusret, Alemdar

1991 – Sultan Osman

1997 – 21. Yüzyıl ve Türkiye – Yüksek Strateji

2000 – 21. Yüzyıl ve Türkiye

2003 – İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış

2004 – Düşler ve Entrikalar / Demokrat Parti Dönemi Türk

2004 – Kadınlar, Gemiler, Otomobiller

2004 – Kurtuluş Savaşı'na Denizden Gelen Destek ve Kuvayı Milliye Donanması

2005 – Komplolar Teorileri

2006 – Yüksek Stratejiden Etki Odaklı Harekata Geleceği Yönetmek

2007 – Bu Vatan Böyle Kurtuldu / Onlar Bizim İçin Öldüler

2008 – Akıl Oyunu / Komplolar Teorileri 2

- 2009 – Bilinmeyen Yönleriyle Kıbrıs Barış Harekatı
  - 2009 – Gelibolu 1915 Korkak Abdül'den Jolly Türk'e
  - 2009 – Satılık Ada Kıbrıs / Kıbrıs Barış Harekatının Bilinmeyen Yönleri
  - 2009 – Stratejik Düşünme & Geleceği Yönetmek ve Kazanmak İçin
  - 2010 – Aynadaki Tarih & Komplolar, Suikastlar, Provokasyonlar, İsyanlar
  - 2010 – Ertuğrul Faciası ve 21.Yüzyıla Doğru Türk – Japon İlişkileri
  - 2013 – 1922 Mudanya Mütarekesi Diploması Savaşı
  - 2013 – Gençler İçin Fikrimizin Rehberi Gazi Mustafa Kemal
  - 2014 – Büyük Kumpas Ergenekon
  - 2014 – Fikrimizin Rehberi Gazi Mustafa Kemal
  - 2014 – Komplo Teorileri & Aynanın Ardında Kalan Gerçekler
- Filmleri :
- 2007 – Suna (Selim) (sinema filmi)

SABAHATTİN ALİ.

SABAHATTİN ALİ.

Sabahattin Ali, 1907 doğumlu yazar. Türk Edebiyatı'na birçok önemli öykü, roman ve şiir veren Ali, eserlerinde Anadolu için farklı bir bakış açısıyla yaklaşmış, onların acılarını, üzüntülerini anlatmaya çalışmıştır. 1937 tarihli "Kuyucaklı Yusuf", yazarın önemli eserlerinden biridir.

Sabahattin Ali, 25 Şubat 1907'de Gümölcine'de doğdu. Babası Ali Sabahattin Bey, bir piyade yüzbaşısıydı bu yüzden görev sık sık değişiyordu ve Ali, çocukluk yıllarında çeşitli şehirlerde yaşadı ve çeşitli okullarda okudu. Ortaokulu önce Balıkesir Öğretmen Okulu'nda sonra İstanbul İlk Öğretmen Okulu'nda okudu ve 1926'da bu okuldan mezun oldu. İlk yazıları 1925'te Balıkesir'de yayınlanan "İrmak" adlı dergide çıktı. Ali, bir süre ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra 1928'de Milli Eğitim Bakanlığı'nca Almanya'ya gönderildi. Postam ve Berlin'de öğrenim gördü. 1930'da geri döndü ve Ankara, Aydın ve Konya'da ortaokullarda Almanca öğretmenliği yaptı. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğü'nde ve Devlet Konservatuvarı'nda çalıştı. İlk öyküsü "Bir Orman Hikayesi" 30 Eylül 1930'da "Resimli Ay" da yayınlandı.

1932 yılında, bir arkadaş ortamında okuduğu bir şiirin Atatürk'e hakaret ettiği iddiasıyla tutuklandı. 1933'te çıkan afera, 1 yıl yattığı cezaevinden çıktı ve 15 Ocak 1934'te Varlık Dergisi'nde "Benim Aşkım" adlı şiirini yayınlamak için Atatürk'e olan bağlılığı göstermeye çalıştı. Aynı zamanda bu bağlılık göstergesini ondan o dönemde bakan olan Hikmet Baydur, değiştiğinin bir işareti olarak istemişti. Yine 1934'te Bakanlık Neşriyat Müdürlüğü'nde işe girdi. 16 Mayıs 1935'te evlendi. 1936'da askere gitti. Eşi Hanım, Eylül 1937'de Filiz Ali adlı bir kız dünyaya getirdi. 1938'de Musiki Muallim Mektebi'nde Türkçe öğretmenliğine başlandı ancak bu göreve 1940 yılında tekrar askere alınmaya kadar devam edebildi. 1941 yılında askerden dönünce Ankara Devlet Konservatuvarı'nda Almanca öğretmenliği yapmaya başladı ve 1945 yılında bu görevden alındı.

Yazar, 1937'de "Kuyucaklı Yusuf", 1940'ta "İçimizdeki Şeytan" ve 1943'te "Kürk Mantolu Madonna" olmak üzere 3 roman yazdı. "İçimizdeki Şeytan", Ali'nin Nihal Atsız ve milliyetçi kesimle büyük bir çatışmaya girmesine yol açtı. Nihal Atsız'a açtığı davayı kazandığı halde tepkiler hiç dinmedi ve Ankara Devlet Konservatuvarı'ndaki görevinden alındı. Bu sırada yazı yazdığı gazetesin dönemin olayları sonucunda kapandı.

Tüm bu olaylar üstüne İstanbul'da gazetecilik yapmaya karar veren Ali, 1945 yılında Markopaşa adlı bir mizah gazetesi çıkarmaya başladı. Bu gazetenin çıkarılması sırasında Aziz Nesin ve Rifat Ilgaz'la birlikte çalışıyordu. Malum Paşa, Öküz Paşa ve Merhum Paşa adlı siyasal mizah gazetelerini de 1946 ve 1947 yıllarında çıkardılar. 1948'de Sabahattin Ali bu dergilerdeki yazılarından biri yüzünden tutuklandı ve 3 ay hapis yattı.

Ali, 1934'te, halk şiirinden esinlenerek yazdığı şiirlerini "Dağlar ve Rüzgar" adlı kitabında topladı, bu kitap 1943'te derlenerek tekrar piyasaya sürüldü. Öykü kitapları; Değirmen (1935), Kağrı (1936), Ses (1937), Kağrı-Ses (1943 – 2 kitap birlikte), Yeni Dünya (1943) ve Sırça Köşk (1947) idi. Yazarın çevirileri; Max Memmerich'in "Tarihte Garip Vakalar" (1941), Sofokles'in "Antigone" (1942), H. Von Kleist, A. V. Chamisso ve E. T. A. Hoffman'ın "Üç Romantik Hikaye" (1944), Ignazio Silone'nin "Fontamara" (1944), Fr. Hebbel'in "Gyges ve Yüzüğü" (1944) ve A.S Puşkin'in "Yüzbaşının Kızı" (1944) adlı eserleriydi.

Sabahattin Ali üzerine birçok eser yazıldı; Kemal Sülker'in 1968 tarihli "Sabahattin Ali Dosyası", Asım Bezirci'nin 1974 tarihli "Sabahattin Ali; Hayatı, Hikayeleri, Romanları", Kemal Bayram'ın 1978 tarihli "Sabahattin Ali Olayı", Filiz Ali Laslo ve Atilla Özkırımlı'nın 1979 tarihli "Sabahattin Ali", Reşit Ertüzün'ün 1985 tarihli "Sabahattin Ali Olayının Gerçeği", Hikmet Altınkay'ın 1987 tarihli "Sabahattin Ali – Markopaşa Yazılar ve Ötekiler", Filiz Ali'nin 1996 tarihli "Filiz Hiç Üzülmesin", Ramazan Korkmaz'ın 1997 tarihli "Sabahattin Ali" ve Elisabeth Siedel'in Almanya'da yayınlanan "Sabahattin Ali Mystiker und Sozialist" adlı eserleri de bu çalışmalarındadır.

Sabahattin Ali, yaşadığı onca zorluktan ve sürekli olarak izlenmesinden dolayı yurtdışına kaçmak istedi. Yazar, 2 Nisan 1948'de Bulgaristan'a kaçmaya çalışırken, bu kaçış sırasında kendisine yardım etmesi için anlaştığı, Milli Emniyet'le bağlantılı bir kaçıran olan Ali Ertekin tarafından Bulgaristan sınırında öldürüldü.

Sabahattin Ali, romanlarında insanın ruhunu en iyi şekilde kullanmış ve onu ortaya çıkarmıştır. Daha gerçekçi ve yepyeni öykü anlayışıyla tarifi zor hisleri başarıyla dile getirmiştir. İnsanın zayıflıklarını yansıtmaktan çekinmemiş ve yanıtlanmasız sorular sormuştur. Tutkuyu anlatışındaki ustalıklı Ali, döneminin yazarları arasında çok önemli bir yere sahiptir. Talihsizliklerle dolu yaşamı, ölümü, insan ruhunun derinliklerine inen incelemeleri ile günümüzde hala incelenmeye ve anlamaya değer bir kişidir. "Leylim Ley", "Aldırma Gönül" gibi günümüzde de yaygın olarak bilinen şiirler Sabahattin Ali'nin eserleridir.

YEŞİL ORDU TEŞKİLATI.

YEŞİL ORDU TEŞKİLATI.

Yalnız, Sovyet ihtilâli ve iç savaşı sırasında, Kızılordu'ya paralel bir isim olarak müslüman ihtilâlciler tarafından mahalli birlik şeklinde bir Yeşilordu kurulduğu bilinir. Türkiye'deki Yeşilordu sözünün, bu birliklerin kalıntısıyla ilgili olduğu sanılıyor.

Yeşilordu adı Anadolu'da kısa sürede yayıldı. Halkın bu yakınlığı göstermesinde Enver Paşanın ve Kâzım Karabekir'in de ilgi olduğu söylenir.

Türk siyasi tarihi bakımından Yeşilordu'nun ilgi çekici yönü, bir gizli cemiyet veya fırka hüviyetiyle siyasi hayata girmesidir.

Yeşilordu cemiyeti, 1920 mayısında ortaya çıktı. İstanbul'un tutucu çevrelerince Kurtuluş savaşı, bolşeviklikle suçlandığı için anadolu halkının önüne, bolşeviklikle İslâmlığı yakınlaştıracak bir siyasi görünüşle çıkılmak istendi ve Yeşilordu cemiyeti kuruldu.

Nizamnamesine göre Yeşilordu, antikapitalist, antiemperyalist ve antimilitarist; koyu devletçi bir kuruluştur.

Yeşilordu, hükümete resmi bir beyanname vererek kurulmadığından gizli bir kuruluştur; fakat aslında Mustafa Kemal durumu biliyordu ve cemiyetin içinde kendisinin güvendiği kimseler bulunuyordu.

Cemiyet günün şartlarının gerektirdiği bir siyasi taktik aracı olmaktan öteye geçmedi. Yeşilordu, 1920 sonbaharında kesin feshedildi.

AHMET HAŐIM.

AHMET HAŐIM.

Türk Őirinde sembolizmin en önemli temsilcilerinden olan Ahmet HaŐim, 1884 yılında Irak'ın Bağdat Şehrinde dũnyaya geldi. Babasının memurluk gŖrevinden dolayı Ŗđrenimini farklı yerlerde sũrdũrmek zorunda kaldı.

Annesinin vefatı ũzerine babasıyla birlikte İstanbul'a geldi. Burada Numune-i Terakki Mektebi'ne kaydoldu. Mezuniyetinin ardından da Mekteb-i Sultani'ye girdi. Edebiyata olan ilgisi bu okulda Ŗđrenim gŖrdũđũ sırada başladı.

Mezuniyetinin ardından çeşitli yerlerde memurluk gŖrevinde bulundu. 1908 yılında İzmir'e giderek Fransızca Ŗđretmenliđi yapmaya başladı. Birinci Dũnya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi'nde ve Anadolu'nun çeşitli yerlerinde gŖrev yaptı.

Hastalanması ũzerine tedavi işin Almanya'ya gitti. Tũrkiye'ye dŖndũkten sonra Gũzel Sanatlar Fakũltesi ve Mekteb-i Mũlki gŖrev yapmaya başladı.

Fecr-i Ati topluluğuna katıldı ve bu topluluğun en önemli sanatŐısı oldu. Fecr-i Ati, Edebiyat-ı Cedide'ye tepki olarak ortaya çıkmış bir edebi akımdı. Topluluğun yayın organı olan Servet-i Fũnun dergisinde Şiirleri ve makaleleri yayımlandı. Ahmet H 4 Haziran 1933 tarihinde hayatını kaybetti.

Ahmet HaŐim'in kısaca edebi kişiliği

Ahmet HaŐim, Şiirlerini aruz ŖlŐũsũyle yazmış ve ağır bir dil kullanmıştır. Ona gŖre Şiir, hissedilmek ve duyulmak işin yazılan tũrdũ. Bu sebeple de Şiir anlaŐılmak işin yazılmaz, duyulmak işin yazılır. Şiirde anlam kapalılığına Ŗnem veren HaŐim, her okuyanın kendine gŖre bir anlam ıkarmasını amaŐlamıŐtır.

Ahmet HaŐim'in eserlerinden bazıları

Şiir

- Piyale
- Sonbahar
- Orman
- AđaŐ
- BahÇe
- Karanlık
- Seher
- Bir Yaz Gecesi Hatırası
- GŖl Saatleri
- Merdiven

Deneme

- Bize GŖre
- Gurabahane-i Laklaka

İLBER ORTAYLI.

İLBER ORTAYLI.

İlber Ortaylı, 1947 yılında Avusturya'daki bir mülteci kampında dünyaya geldi. Babası makine mühendisi Kemal Bey, annesi Türkü Şefika Hanım'dı. İki yaşına kadar Avusturya'da kaldıktan sonra ailesiyle birlikte Türkiye'ye geldi. Öğrenimine Avusturya Lisesi'nde başlayan Ortaylı, daha sonra Ankara Atatürk Lisesi'ne geçti. 1969 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nden mezun oldu. Daha sonra Viyana Üniversitesi'nde öğrenim gördü.

Yüksek lisans için ABD'ye giderek Chicago Üniversitesi'ne kaydoldu. Burada, üniversitenin Osmanlı Tarihi Kürsüsü'nü kuran Prof. Dr. Halil İnalcık'la birlikte yüksek lisans çalışmasını tamamladı. "Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman Nüfuzu" adlı teziyle doçent olan Ortaylı, Oxford, Princeton, Cambridge, Moskova, Münih ve Sofya üniversitelerinde misafir öğretim üyesi olarak görev verdi.

1989 yılında profesör olan Ortaylı, 2002 yılına kadar Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde İdare Tarihi Bilim Dalı Başkanı olarak görev yaptı. 2002 yılında ise Galatasaray Üniversitesi'nde çalışmaya başladı ve halen buradaki görevini sürdürmektedir.

2005 yılında başladığı Topkapı Sarayı Müzeler Müdürlüğü Başkanlığı görevini 7 yıl boyunca sürdüren Ortaylı, 2012 yılında emekliliğinden emekli oldu.

İlber Ortaylı'nın kitaplarından bazıları

- Gelenekten Geleceğe
- İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı
- Tarihin Sınırlarına Yolculuk
- Osmanlı Barışı
- Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek-1
- Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek-2
- Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek-3
- Tarihin Işığında
- Türkiye'nin Yakın Tarihi
- Yakın Tarihin Gerçekleri
- İlber Ortaylı Seyahatnamesi
- Defterimden Portreler
- Türklerin Tarihi
- Gazi Mustafa Kemal Atatürk
- Bir Ömür Nasıl Yaşanır?

BİLİM TARİHİ.

BİLİM TARİHİ.

Bilim tarihi, hem doğal hem de toplumsal bilimler de dahil olmak üzere bilimsel bilgi ve bilimin gelişiminin incelenmesidir. 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl arası dönemde, öteden beri yanlış bilindiği düşünülen olguların bilimsel gerçeklerle değiştirilmesi yoluyla izlemiştir.

Bilim tarihi, hem doğal hem de toplumsal bilimler de dahil olmak üzere bilimsel bilgi ve bilimin gelişiminin incelenmesidir. gerçekte dünyadaki olayların gözlemlenmesi, açıklanması ve öngörüsünü vurgulayan, bilim adamları tarafından yapılan, doğrudan dünya hakkındaki deneysel, kuramsal ve pratik bilginin bir bütünüdür. Buna karşılık, bilim tarihçiliği bilim tarihçileri tarafından kullanılan yöntemleri inceler.

İngilizce bir kelime olan ve ilk defa William Whewell tarafından kullanılan scientist (bilim insanı) tanımlaması nispeten yakın tarihte olan 19. yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır. Daha önce, araştırmacılar kendilerini "doğal filozoflar" olarak adlandırmışlardır. Doğal dünyaya ilişkin deneysel araştırmalar klasik antik çağlardan beri (örneğin Thales ve Aristo tarafından) tanımlanmış, bilimsel yöntem Orta Çağ'dan beri kullanılmıştır (örneğin, İbn-i Heysem ve Roger Bacon tarafından). Modern bilim, modern çağın erken döneminde, özellikle bilimsel devrim dönemine denk gelen 16. ve 17. yüzyıl Avrupa'sında gelişmeye başladı. Bilim tarihçileri geleneksel olarak, bilimi, daha önceki araştırmaları da içerecek şekilde yeterince geniş olarak tanımlamıştı.

18. yüzyıldan 20. yüzyılın sonlarına kadar bilim tarihi, özellikle de fizik ve biyoloji bilimlerinin çoğu için gerçekte teorilerin ya da inançların yerini aldığı, ilerici bir anlatımla sunulmuştur. Thomas Kuhn'un gibi daha yeni tarihsel yorumlar, bilim tarihini paradigmatlar veya kavramsal sistemler açısından, entelektüel, kültürel, ekonomik ve politik eğilimlerden oluşan daha geniş bir çerçevede içerisinde tasvir etme eğilimindedir.

MAHMUT MAKAL.

MAHMUT MAKAL.

Makal, 1930 yılında Aksaray ilinin Gülağaç ilçesi Demirci Kasabası'nda doğdu. 1943 yılında İvriz Köy Enstitüsü'ne başladı. Edebiyata şiirle başladı. İlk olarak 1945'te "Türk'e Doğru" ve 1946'da "Köy Enstitüsü" dergilerinde şiirler yazdı. Varlık Dergisi'ndeki Köy Notları ile dikkat çekti. 1947'de İvriz Köy Enstitüsünü bitirdikten sonra 6 yıl köy öğretmenliği yaptı. 1950 öğretmenlik yıllarındaki gözlemlerini Bizim Köy adlı bir kitapta yayınlayarak büyük yankı uyandırdı. Köy Edebiyatı akımının başlangıcı olarak anılan bu kitap nedeni ile tutuklanıp bir süre cezaevinde kaldı. Öğretmenlikten sonra 1953 yılında Ankara Enstitüsü'ne girdi ve o yıllarda Fransa'da Avrupa Sosyoloji Merkezine araştırma yapmaya gitti. 1965 seçimlerinde Türkiye İşçi Partisi'nden İstanbul adayı oldu. Sırasıyla Antalya, Ankara ve Adana bölgesinde İlköğretim Müfettişliğinde bulundu. 1971'de İstanbul Sağır ve Dilsizler Okulu'nda Türkçe öğretmeni görevi bıraktı. 1971-1972 yılları arasında Bizim Köy Yayınları'nı yönetti. 1972 yılında Venedik Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı dersleri verdi.

Meslek hayatı 17 yıl sürdü. Kitapları ve düşünceleri yüzünden mahkemelerde yargılandı ve bir müddet cezaevinde yattı. Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı tarafından müfettişliği elinden alınarak tekrar öğretmenlik statüsüne indirildi ve Sağır ve Dilsizler Okulu'na atandı. Eserlerinden bazıları Almanca, Rusça, Fransızca, İngilizce, Macarca, İtalyanca, Bulgarca, Lehçe, Romence ve İbranice gibi çeşitli dillere çevrildi. Makal 1967'de UNESCO tarafından dünya gençliğine örnek insan olarak seçildi.

MODERN BİLİM.

Modern bilim Onyedinci yüzyılın sonlarına doğru Isaac Newton ilk gerçek modern fizik kuramını ortaya attı. Bu kuramla Newton mekanik olayların tamamının açıklanmasının sadece üç temel ilkeye indirgemenin mümkün olduğunu kanıtladı. Newton hareket kullandığı kavramları (dininlik, kitle, ivme) tanımladı, hem bilimsel araştırmanın görevini belirledi. Bilimsel araştırma nesnel iç yapısını açıklamakla yükümlü olmayıp, yalnızca olayların nasıl oluştuğu konusunda araştırma yapmalıydı. Newton'la fizik kuramı matematik biliminin sahip olduğu kesinliğe kavuştu ve bu arada oldukça önemli gelişmeler gösteren öbür bilim dalları için de bir örnek oluşturdu.

Onyedinci yüzyıldan sonra deney yapmanın yayılması, yeni ölçü aletlerinin, gözlem aygıtlarının bulunmasına ve bunların bilim araştırmalarda sistemli bir biçimde kullanılmasına yol açtı. Ondukuzuncu yüzyılın başlarında Fransız devriminden sonra, bilim beklentiler ortaya çıktı. Filozofların kesin bilgilere ulaşmakta yetersizliği karşısında, gerçekliği kesinlikle tanımanın tek yolu bilim olacağı öne sürüldü. Ancak bu yalın yorum birçok bilim adamınca paylaşılamıyordu. Bunlar kullandıkları kavramların gerçek anlamları üzerinde düşünüyorlar, bir kuramı, yalnızca "işlediği" için "gerçek" saymanın doğru olup olmayacağını düşünüyorlardı. Euklides geometrisi dışında sayısız çoğunlukta geometri geliştirebilme olanağı bu kuşkuyla destekliyor, hem bilimsel kavramlara karşı sonsuz bir güven duygusu geliştirenler, kuramların yalnızca doğal olayları açıklama üstüne bildiklerimizi uyumlu kılmak işlevi taşıdıklarını öne sürüyorlardı.

Bu anlayış özellikle yirminci yüzyıl fiziğinde geçerlidir. Bu fizik özellikle kuantum mekaniği ve görecelik kuramlarıyla geleneksel kavramları bir yana bırakıp, çelişkili görünen ve alışılmamış anlamlar taşıyan yeni kavramlar geliştirir. Bu çağımızın yaşanılan gerçekliğidir. Birçok bilimsel kavramın sınırlı bir örnek niteliği taşımaktan ileri gitmediğinin anlaşılmasıyla, doğanın eksiksiz tanımının yapılması amacı bir yana bırakılmıştır. Eksiksiz öngörü ölçütünün yerini, olası öngörü almış, bilimsel dilin mantık yapısında çelişmeler görülmüştür. Öte yandan bilimsel kültürü bir birliğe sokmak denemesi de başarısızlığa uğramıştır. Kimi bilim dallarının birleşmesine karşılık, kimilerinden yeni bilim dalları doğmuş bunların içinde uzmanlaşmalar ortaya çıkmıştır. Son olarak da bilimle insanın doğal öğretim güçleri arasında bağ kurulmasını güvence altına alması gereken ruhsal varsayımlar, çağdaş ruh-bilimince reddedilmiştir. Günümüzde artık bilimin, az sayıda ilke ya da yasayla bağlı bir bütün, doğanın eksiksiz bir tanımı, yanılmaz bir öngörüyle doğaya egemen olabilecek bir güç ya da insanın doğal öğrenme güçlerinin ürünü olarak tanımlanması mümkün değildir. Bilim bugün bir gerçekler bütünü değil, tersine araştırma yöntemleri, sorunlar ve çözümler bekleyen bilinmeyenler bütünüdür. Artık bilimsel yargıların koşulsuz olarak doğru olduğu anlayışı ileri sürülmemektedir.

DENİZ GEZMİŞ,YUSUF ASLAN,HÜSEYİN İNAN,MAHİR ÇAYAN

DENİZ GEZMİŞ,YUSUF ASLAN,HÜSEYİN İNAN,MAHİR ÇAYAN.

Doğumu : 1965'ten sonra Türkiye'de gelisen gençlik hareketinin en önemli önderlerinden ve Türkiye Halk Kurtulus Ordusu(THKO)'nun kurucu ve yöneticilerinden Deniz Gezmis, 24 Subat 1947'de Ankara'nin Ayas ilçesinde dogdu. Öğretme ailenin çocuğu olması sebebiyle ilk ve ortaöğrenimini çeşitli kentlerde, liseyi İstanbul'da okudu.

Ceza yılları : 2 Mayıs'a kadar tutuklu kalan Gezmis, 30 Mayıs'ta 6.Filo'yu protesto ettiği için yargılandı ve beraat etti. Öğrenim eylemleri içinde etkinliği giderek artan Deniz Gezmis, 12 Haziran 1968'de İstanbul Üniversitesi'nin işgal edilmesinde önderlik etti. İşgal Konseyi adına İÜ Senatosu ile Baltalimanı'nda yapılan görüşmelere katılan öğrenci heyetinin içinde yer aldı; öğrenci haklarının elde edilip işgalin sona erdirilmesinde etkili oldu. İşgalden kısa bir süre sonra İstanbul'a gelen 6.Filo'yu protesto eylemlerinde yer alan Gezmis, 30 Temmuz'da bu eylemlerden dolayı tutuklandı ve 20 Eylül'de serbest bırakıldı. TIP içinde yoğunlaşarak, ayrılıklara ve tartışmalara yolaçan ideolojik sorunlarda Milli Demokratik Devrim(MDD) görüşünü benimseyen Deniz Gezmis, bu görüşün özellikle devrimci öğrenciler arasında yayılmasında etkili oldu. Ekim 1968'de eylemlerde birlikte olduğu Cihan Alptekin, Mustafa İlker Gürkan, Mustafa Lütfi Kiyici, Cevat Ercisli, M.Mehdi Bespınar, Selahattin Okur, Saim İnan ve Ömer Erim Süerkan'la birlikte Devrimci Öğrenci Birliği(DÖB)'ni kurdu. 1 Kasım 1968'de TMGT, AÜTB, ODTÜÖB ve DÖB'ü başlattığı Samsun'dan Ankara'ya Mustafa Kemal Yürüyüşü'nü düzenledi. Ardından 28 Kasım 1968'de ABD büyükelçisi Komünist gelisi sırasında Yesilköy Havaalanı'nda düzenlenen protesto gösterileri nedeniyle tutuklandı ve bir süre sonra serbest bırakıldı. İstanbul Üniversitesi'nde sağcı güçlerin 16 Mart'ta girişmiş olduğu hareketlere öğrenci kitlesiyle birlikte karşı koyan Gezmis, eylemi gerekçe gösterilerek 19 Mart'ta yeniden tutuklanarak 3 Nisan'a kadar hapis yattı. Ardından 31 Mayıs 1969'da İÜ Hukuk Fakültesi öğrencilerinin, reform tasarısının gerçekleşmemesini protesto için giriştikleri işgale önderlik etti. Üniversitenin kapatılıp, polise teslim edilmesi nedeniyle çıkan çatışmalarda yaralandı. Hakkında giyabi tutuklama kararı olmasına rağmen hastaneden kaçan Gezmis, Haziran'ın sonunda Filistin'e gitti. Filistin'e gitmeden önce 23 Haziran 1969'da TMGT'nin topladığı Devrimci Milliyetçi Gençlik Kurultayı'na kendisi gibi haklarında tutuklama kararı olan FKF Genel Başkanı Yusuf Küpeli ile bir mücadele programı gönderdi

Üniversite yılları : 1966'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine giren Gezmis, henüz lise öğrencisiyken sol düşünceyle tanıştı ve kendini dönemin eylemleri içinde buldu. 1965'te Türkiye İşçi Partisi(TIP)'nin Üsküdar ilçesine üye oldu. İlk kez 31 Ağustos 1966'da Ankara'dan İstanbul'a yürüyen Çorum Belediyesi temizlik işçilerinin Taksim Anıtı'na çelenk koymaları sırasında işçileri destekleyen ve Türk-İs yöneticilerini protesto eden gösteri sırasında gözaltına alındı. Ardından 19 Ocak 1967'de Türkiye Milliyetçi Talabe Federasyonu(TMTF) binasının yedd-i emine verilmesi sırasında çıkan olaylarda yakalandı ve bir gün sonra iki arkadaşıyla birlikte çıkarıldığı mahkeme tarafından serbest bırakıldı. 22 Kasım 1967'de öğrenci örgütlerinin düzenlediği Kıbrıs Mitingi sırasında İhsani ile birlikte ABD bayrağını yaktıkları gerekçesi ile gözaltına alınıp daha sonra serbest bırakılan Deniz Gezmis, Hukuk Fakültesi'nde birlikte okuduğu arkadaşlarıyla birlikte 30 Ocak 1968'de Devrimci Hukukçular Örgütünü kurdu. 7 Mart 1968'de Fen Fakültesi konferans salonunda düzenlenen AIESEC genel kurul toplantısında konuşma yapan Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ü protesto ettiği için tutuklandı.

Filistin ve idam : 23 Eylül 1969'da Hukuk Fakültesi'nde olduğu sırada haber verilen polislerin de fakülteye gelmesi üzerine tutuklanan Gezmis, 25 Kasım'da serbest bırakıldı. Ancak Yıldız Devlet ve Mühendislik Akademisi'nde Battal Mehetoglu'nun sağcı liderliğinde tarafından öldürülmesinden sonra okulda yapılan aramada, ele geçirilen dürbünlü bir tüfegin Gezmis'e ait olduğu öne sürüldü. Hakkında yeniden tutuklama kararı alındı. 20 Aralık 1969'da yakalanan Gezmis, kendisiyle birlikte tutuklanan Cihan Alptekin ile birlikte 18 Eylül 1970'e kadar tutuklu kaldı. Bundan sonra öğrenci eylemlerinden uzaklaşarak, mücadelesini değişik alanlara sürdürmeyi planladı. Sinan Cemgil ve Hüseyin İnan'la birlikte THKO'yu kurdu. 11 Ocak 1971'de THKO adına Ankara İS Bankası Emek Subesi'nin soygununu gerçekleştirenler arasında yer aldı. 4 Mart 1971'de dört ABD'li erin Balgat'taki Tuslog Tesisleri'ni yağmalaması eyleminde de bulunan Gezmis, erlerin serbest bırakılmasından sonra Sivas'ın Sarkisla ilçesinin Gemerek nahiyesinde Yusuf Aslan'la birlikte yakalandı. 16 Temmuz 1971'de başlayan THKO-1 Davası'nda TCK'nin 146. maddesini ihlal ettiği gerekçesiyle, 9 Ekim 1971'de idam cezasına çarptırıldı. 6 Mayıs 1972'de idam edildi.

Deniz Gezmis'in babasına yazdığı son mektubu

Baba

Mektup elinize geçmiş olduğu zaman aranızdan ayrılmış bulunuyorum. Ben ne kadar üzülmemin dersem yine de üzüleceğimi biliyorum. Fakat bu durumu metanetle karşılamamı istiyorum, insanlar doğar, büyür, yaşar ölürler, önemli olan çok yaşamaktır değil, yaşadığı süre içinde fazla şeyler yapabilmektir. Bu nedenle ben erken gitmeyi normal karşılıyorum. Ve kaldı ki bende evvel giden arkadaşlarım hiçbir zaman ölüm karşısında tereddüt etmemişlerdir. Benim de düşmeyeceğimden şüphelenmemişimdir. Oğlum, ölüm karşısında aciz ve çaresiz kalmış değildir, o bu yola bilerek girdi ve sonunda da bu olduğunu biliyordu. Seninle düşüncelerimiz ayrı ama beni anlayacağını tahmin ediyorum.

Sadece senin değil, Türkiye'de yaşayan Kürt ve Türk halklarının da anlayacağına inanıyorum. Cenazem için avukatlarıma gerekli talimatı verdim. Ayrıca savcıya da bildireceğim. Ankara'da 1969'da ölen arkadaşım Taylan Özgür'ün yanına gömülmek istiyordum. Onun için cenazemi İstanbul'a götürmeye kalkışma, annemi teselli etmek sana düşüyor, kitaplarımı küçük kardeşime

birakıyorum. Özellikle tembih et. Onun bilim adamı olmasını istiyorum, bilimle uğraşsın ve unutmasın ki bilimle uğraşmak da bir yerde insanlığa hizmettir, son anda yaptıklarımın en ufak bir pişmanlık duymadığımı belirtir seni, annen abimi, kardeşimi devrimciliğimin olanca ateşi ile kucaklarım.

Alıntı ile CevaplaAlıntı ile Cevapla

31.Mart.2009#2

SoLuS

SoLuS - ait Kullanıcı Resmi (Avatar)

Yusuf Arslan - 1947-1972 ve son mektubu

Yusuf Arslan - 1947-1972 ve son mektubu

1947 yılında Yozgat'ın bir köyünde doğdu.

Orta öğrenimini dindar ve anti-komünist eğilimlerle, gelenekçi önyargıların güçlü olduğu bir çevrede tamamladı. 1966'da ODTÜ'ye girdi. Bir yıla kalmadan ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübü'nün üyesi oldu, Dev-Genç içinde çalışmaya başladı. Bu dönem itibaren önce hazırlık okulunda, sonra da mühendislik fakültesinde patlak veren boykotların ve hemen ardından ODTÜ işgriğinde gelen örgütçülerinden oldu. İlk yargılandığı eylem, CIA ajanı, Amerikan Büyükelçisi Commer'in arabasının yakılmasıydı.

1969 yılında arkadaşlarıyla birlikte Filistin'e gitti. Burada helikopter ve uçak pilotluğunu öğrendi. Traktörden helikoptere kadar her türlü aracı büyük bir ustalıklarla kullanıyordu. 1970 yılında kurulan THKO'nun kurucusu ve önderlerinden olan Yusuf Arslan Deniz Gezmiş'le birlikte Nurhak'a dağdaki gerilla grubuna katılmaya giderken, Sivas Şarkışla'da yaralı olarak yakalandı. Sıkıyönetim mahkemelerinde yargılandı.

6 Mayıs 1972'de Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan'la birlikte idam edildi.

Yusuf Arslan'ın son mektubu

Bütün Akralalara,

Bu mektubumu okuduğunuz zaman artık aranızda olmayacağım. Mektubumu Senatonun idamlarımızı tasdik ettiğini öğrendim. Son anda yazıyorum. Şundan emin olmalısınız ki, bugüne kadar davama olan inancım sarsılmamıştır. Sehpaya gidene kadar da inancım ufak bir sarsılma olmayacaktır. Ben halkımın kurtuluşu, Türkiye'nin tam bağımsızlığı için savaştım. Sizler beni tanıyorsunuz. Benim için 60 yıldan beri bu bir avuç sömürücüler, vatan satıcıları, işbirlikçiler ellindeki bütün imkanlarla bizi dışardan yardım gören, beyaz baskın yapan, vatan haini, dışardan emir alan, bölücü, diye tanıtmaya ve halkımızdan bizi koparmaya çalıştılar. Bu bir avuç azınlık göre vatanseverlik: vatan satmak, yabancılarla işbirliği yapmak, NATO'yu ve Amerika'yı savunmak, 6. filoyu ağırlamak, milyonlarca köylünün geçimi olan haşhaş ekimini elinden almak, işçinin grev hakkını engellemek, Amerika'ya ve emperyalizm hizmet etmektir. Biz bunlara karşı çıktık. Bunun için biz vatan haini, onlar yurtsever oldular. Bizi bu mücadeleden dolayı, gıyasetle mahkemelerinde yargılayan ve yine adil kurumları eli ile asacak olanlar bilmelidirler ki; biz halkımızın kurtuluşu ve Türkiye'nin bağımsızlık mücadelesi uğruna şerefimizle bir defa öleceğiz. Bizi asanlar şerefsizlikleri ile her gün ölecekler..

Son sözüm; yaşasın işçiler, köylüler! Yaşasın devrimciler! Yaşasın halkımın kurtuluşu ve bağımsızlığı için savaşanlar! Yaşasın demokratik Türkiye'nin kurulmasından yana olanlar! Kahrolsun emperyalizm! Kahrolsun faşist koalisyon. T. Yusuf Arslan

Alıntı ile CevaplaAlıntı ile Cevapla

31.Mart.2009#3

SoLuS

SoLuS - ait Kullanıcı Resmi (Avatar)

Hüseyin İnan (1949-1972) ve Mektubu

Hüseyin İnan (1949-1972)

1949'da Kayseri'nin Sarız ilçesine bağlı Bozhüyük köyünde doğdu. İlk ve orta okulu Sarız'da, liseyi Kayseri'de okudu. 1966'da ODTÜ İdari Bilimler Bölümü'ne kayıt oldu. Sosyalist Fikir Kulübü(SFK) ve bu dernegin bağlı olduğu Dev-Genç'e üye oldu. Bu dönemde TIP'e de katılarak, bu partinin etkinliklerinde yer aldı. Aynı dönemde, gerek İstanbul ve Ankara, gerek İzmir ve diğer yörelerde anti-emperyalist eylemlere katıldı; ABD 6.Filo'suna yönelik eylem ve mitinglerin içinde bulundu. Toprak isgalleri, kırsal yörelerdeki etkinlikler vb. etkinliklere katıldı. 1966-67 öğretim yılında, gerçekleşen ODTÜ Hazırlık boykotunun örgütlenmesinde önderlik etti.

Hüseyin İnan, 1968'de, TIP ve daha sonra MDD içindeki ayrılıklarda, giderek belirginleşen gizli ve dar örgüt fikri doğrultusunda çekirdek bir grup oluşturunca, kir gerillasi yoluyla anti-emperyalist mücadele verme düşüncesini geliştirmeye çalıştı. Ankara, özellikle ODTÜ kökenli olan ve temelini İnan'ın attığı grup, daha sonra THKO'nun çekirdek kadrosunu oluşturunca. Aynı yıl Bilimler Fakültesi'nden çıkarılan Hüseyin İnan, ODTÜ yurtlarında kalmaya devam etti. 14 Ekim 1969'da, grubun önemli bir kesimiyle birlikte Suriye üzerinden Ürdün'e, Filistin Kurtuluş Örgütü(FKÖ)'nün asil gücünü oluşturan El Fetih kamplarına gitti. Burada FKÖ'nün yanında İsrail'e karşı savaştı. İsrail içlerindeki karakol baskınlarında bizzat yer aldı. Subat 1970'de Türkiye'ye döndüğünde, Diyarbakir-Antep yolunda bir otobüste yakalandı. Diyarbakirda devam eden yargılama sonunda, Ekim 1970'de tahliye oldu. Hüseyin İnan Ankara'ya döndüğünde kafasındaki kir gerillasi fikri iyice berraklaşmıştı. Benzeri düşünceler taşıyan aynı eylem çizgisini benimseyen, baslarında Deniz Gezmiş'in yer aldığı İstanbul grubuyla biraraya gelerek THKO'yu kurdu. Bu kitle hareketleri içinde hemen hiç tanınmayan biri olmakla birlikte, örgütleyici niteliği, insanlarla ilişki kurma becerisi ve

kararlılığıyla grup içinde sıvırlıdı. Deniz Gezmis, sinan cemgil ve Cihan Alptekin'in de yer aldığı THKO'nun tartısmasız lide haline geldi. Daha sonra, yaygınlaşan silahlı eylemlere önderlik etmekle kalmadı, bütün eylemlerin bizzat içerisinde oldu. 2 Aralık 1970'de, Dev-Genç üyelerinden İlker Mansuroğlu'nun öldürülmesi üzerine, THKO'nun örgüt olarak kendini ortaya koyması, Kavaklıdere Polis Karakolu'nun kursunlanması, 1 Ocak 1971'de Türkiye İis Bankası Emek Subesi soygunu, Amerikan askeri tesislerinin basılarak bir Amerikalının kaçıırılması ve daha sonra dört Amerikalının kaçıırılması eylemlerinde gösterdiği gözütü tavrı ve kararlılığıyla THKO'nun varlığında büyük etken oldu.

24 Mart 1971'de Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesinde yakalanarak, Deniz Gezmis ve Yusuf Arslan'la Ankara 1. Nolu Sikiyönetim Mahkemesi tarafından 9 Kasım 1971'de idama mahkum oldu. İdamların önlenmesi için gerek Meclis'te, gerek kamuoyunda gerekse örgüt arkadaşları tarafından çeşitli girişimlerde bulunulmasına rağmen Yusuf Arslan ve Deniz Gezmis'le birlikte 6 Mart 1972'de idam edildi.

İNAN YAKALANIYOR

El-Fetih kamplarında yaptıkları yirmi günlük bir eğitimden sonra Hüseyin ve 15 arkadaşı, 1 Subat 1970 Pazar günü, Suriye sınırından gizlice Türkiye'ye girer. Grubun bir kısmı Diyarbakir'a gelir. Hüseyin Inan, Alpaslan Özdoğan ve Mustafa Yalçınere yanlarında getirdikleri silahları Diyarbakir surlarında bir yere gömer. Daha sonra Diyarbakir Tıp Fakültesi önünde buluşmaları anlatılır.

Fakat, Tıp Fakültesi önüne geldiklerinde fakültenin polis tarafından basılmış olduğunu gören Hüseyin, Alp ve Yalçınere, Ada gitmek için Diyarbakir dışından bir benzın istasyonunda otobüse biner. Hüseyin ile Alp, yan yana koltuklara, Yalçınere tek başına oturur. Otobüs, Gaziantep yakınlarında bir yerde jandarmalar tarafından durdurularak aranır. Hüseyin ile Alp, yan yana koltuklarda oturduğu için gözaltına alınır. Yalçınere, sans eseri kurtulur ve Adana'ya gelir. Yalçınere, daha sonra Ankara'ya gider. Müfit Özdes, Teoman Ermete ve Atilla Keskin ise Malatya'da tren garında yakalanır. Sonuçta, yakalananlardan Hüseyin Inan, Atilla Keskin, Teoman Ermete, Müfit Özdes, Ercan Enç, Alpaslan Özüdogru, Hamit Yakup, Ahmet Tuncer Sümer, Kadir Maniye, Tenk, Bahtiyar Emanet tutuklanır ve Diyarbakir Tutukevi'ne konur. Filistin'den dönenlerden Mustafa Yalçınere, Ahmet Erdoğan diğer 3 kişi, yakalanamaz. Fakat, yakalananların Emniyet'te verdiği ifade nedeniyle Mustafa Yalçınere ile Ahmet Erdoğan, gözütü tevkif kararı ile aranmaya başlanır.

El-Fetih dönüşü Hüseyin Inan (şolda, yanındaki Mehmet Nakipoglu) Diyarbakir'dan Adana'ya giderken bindiği otobüs Gaziantep yakınlarında jandarmalar tarafından durdurulur. Yan yana oturan Hüseyin Inan

ile Alpaslan Özdoğan yakalanır, ön koltuktaki Mustafa Yalçınere ise kaçımayı başarır.

Sinan Cemgil, Hüseyin Inan ve diğer gençler devrimci mücadelelerini dağlarda sürdürme kararı alır, gerekli malzeme 1970 yılında ODTÜ'den yola çıkar

Malatya eylem üssü oluyor

HOCA yetenekleri dolayısıyla Sinan, her zaman aranan birisi olmuştur. Dönüşüm dergisinin yazı kurulunda görev almış, ODTSOSYALİST Fikir Kulübü Başkanlığı yapmış, 8-9 Mart 1969 günleri Ankara'da yapılan TIP Genel Yönetim Kurulu Toplantisi'nde Bilim ve Araştırma Kurulu'nun gençlik işlerinden sorumlu bürosuna yönetici olarak seçilmiştir. Sinan, politik birikimi ve hitabet yeteneği açısından herkesçe kabul edilen bir isimdir. Okumaya düşkündür. Nurhak'ta dağda iken bile Mao'nun üç ciltlik, "Eserler" ini sırt çantasında taşıyıp ve mola verdikleri yerlerde okur. TIP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'a, üyeler ve arkadaşları genellikle, "Hoca" diye hitap ederler. TIP üyesi Sinan da arkadaşlarına çoğunlukla "Hoca" diye hitap eder. "Hoca" lafı ODTÜ öğrencileri arasında yayılır. Özellikleri nedeniyle, Sinan'a "Hoca" lakabı takılır. Hatta, Türkiye Öğretmen Sendikası (TÖS), 1969 yılında içinde: 1- Mesleki alanda olsun, halk içinde olsun örgütlenme, 2- Kapitalist düzen uygulamalarına direnis, 3- Emperyalizme karşı sömürüye karşı çıkma, 4- Tam bağımsızlık fikrinin yayılması, 5- Halka dönük ve halk yararına işleyen devrimci eğitim, 6- Ve Anayasanın tam uygulanması; konularında halka, öğretmenlere, aydınlara ve öğrencilere önderlik eden ve ugradıkları başarıları hatta fiili tecavüzlere aldirmeden etkinliklerini sürdürdükleri anlatılan bir öğretmen ile bir öğrencinin kahraman olarak seçilmesine, bunların birer plaket ile 1000'er lira değerinde kültür yapıtı armağan edilerek mükâfatlandırılmasına karar verildi. Armağana aday olarak Sinan Cemgil, Harun Karadeniz, Yusuf Küpeli, Fevzi Altug, Murat Cahit Kogacıoğlu, Zeki Saruhan, Tahir Erkman, Halit Koçer ve İbrahim Kaypakkaya gösterilir. Bu maksatla Doç. Dr. Osman Nuri Koçtürk, Nejat Erder, Hürrem Arman, Mehmet Durukan, Demir Ünsal, Cahit Senkol, Safa Güner' den oluşan jüri, 16 öğretmen ve 10 öğrenci aday arasından yaptıkları değerlendirme sonunda eski İTÜ-ÖB Başkanı Harun Karadeniz'i, öğretmenlerden eski Malatya TÖS Subesi başkanı H. Nedit Sahhüseyinoğlu' nu armağana layık görür. Armağanlar, 29 Haziran 1969 Pazar günü Aksaray'da bulunan TÖS binasında yapıldı. Bir törenle kahraman seçilenlere verilir. Sinan, bu sıra, Ankara Hukuk Fakültesi öğrencilerinden Sirin Yazıcıoğlu ile Eskisehir'den evlenir. Sinan ile Sirin'in nikâh sahitliğini SBF öğrencisi Nihat Akseymen (Rasit Yörükoglu) ile Emine Engin yapar. Sinan ile Sirin evlendikten sonra Sihhiye'de bir evde yaşamaya başlar. Ev, bodrum katında olduğu için yağmur yağdığı bir dönemde evi sular altında basar. Bu nedenle, ODTÜ'de asistan olan Aydın Karagözoglu'nun evinde bir süre kalır. Daha sonra, Aydın Karagözoglu'nun evinden ayrılan Sinan'ı, mimar Gürol Gürkan otomobiliyle Aydın'a götürür.

GIZLI KOMÜNİST PARTİSİ

11 Nisan 1969 günü verilen giyabi tutuklama kararı ile polis tarafından aranmaya başlanan Sinan, Hüseyin Inan' in, bir grup arkadaşıyla Filistin'e gitmesinden birkaç gün sonra 13 Ekim 1969 Pazartesi gecesi Ankara'dan giden bir emniyet ekibi tarafından 14 Ekim Salı günü, eski CHP milletvekili olan ve Aydın'da avukatlık yapan, dayisi Nedim Müren' in yanında yakalanır. Hakkında giyabi tutuklama kararı Aydın Savcılığı'nca vicahiye çevrilen Sinan, Ankara'ya getirilir. Sinan, Ankara Emniyet Müdürlüğü'nün

basin mensuplarina su aciklamayi yapar: "Polise mukavemet ve patlayici madde bulundurmadan suçlaniyorum. Bana zab bir baski yapilmedi. Aydin'da iken beni buldular ve Aydin'dan Afyon'a kadar bir vasita ile geldim. Afyon'dan sonra da emni ait oldugunu tahmin ettigim siyah bir Volkswagen otomobil ile Ankara'ya getirildim. Emniyet yetkililerinin benden ifade al kmalari üzerine, 'Sizlere sadece adimi soyadimi söylerim. Ifade ancak savcilikta alinir' dedim ve ifade vermeyi reddettim." Ankara Emniyet Müdürlüğü I. Sube Müdürü Altan Ünal da Sinan'in yakalanmasi hakkında sunlari söyler: "Sinan Cemgil üniversiteden ayrildiktan sonra Aydin'da bulunan dayisinin yanina gitmis. Biz de kendisini Aydin'da, buradan gönderdigim ekip vasitasi ile yakaladik." Giyabi tutuklama karari ile aranan Ahmet Sina da 11 Kasim 1969 günü yapılan durusmaya gide teslim olur. Sinan ayni dönem, "Gizli Komünist Partisi" kurduklari gerekçesiyle Ankara Ikinci Agir Ceza Mahkemesi'nde Der Gezmis, Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga, Aydin Karagözoglu, Sema Karagözoglu, Bingöl Erdumlu ve Mustafa Kemal Çamkiran' la birlikte yargilanir. Kisa bir süre tutuklu kalan Sinan, 24 Aralik 1969 Çarsamba günü, bes bin lira kefaletle serbe birakilir. Hamile olan Sirin, bu sira dogum yaparak bir erkek çocuk dünyaya getirir. Çocuga "Taylan" adi verilir. 1969 yilinda ODTÜ'de okuyanlardan sadece Sinan degil, öğrenci hareketlerinin içinde aktif olarak yer alanlardan birçok kimse de evleri 1 Temmuz 1969'da Mehmet Akin Atauz ile Sevil Güvezne , 1969 Agustos ayında da Çagatay Anadol ile Aysen Besen evleni Çagatay Anadol ile Aysen Besen'in nikâh sahitleri Sinan Cemgil ile Atilla Keskin' dir. Sinan'in oglu Taylan dogduktan kisa bir sonra Akin ile Sevil Atauz'un 15 Subat 1970'te bir kiz çocuklari dünyaya gelir. Akin Atauz, bir çocuklari oldugunu haber vermek için Aydinlikevler'de iki katli bir evin alt katinda oturan arkadası Sinan'a gider. Sinan, Taylan'in altini degistirmekte "Sevil dogum yapti." "Ne oldu?" "Kizimiz oldu." Bu sirada Taylan, aglamaya baslar. Sinan, bunun üzerine, "Bak gördün mü adini duyunca nasil bagiriyor" der. Akin Atauz ile Sinan saka olarak Taylan ile Ayse Devrim' e "besik kertmesi" yaparlar. Sir çok daha sonra, 1971 yilinda bir gün, Akin Atauz'a gider. Atauzlarin evinde Sevil Hanim'in Amerikan Kiz Koleji'nden arkada SBF mezunu bir misafiri vardir. Sevil Hanim, Akin Atauz ve misafirleri, "Türkiye'de emperyalizm var mi, yok mu?" tartisma yapmaktadirlar. Gece geç bir vakit evin kapisi çalindiginda Akin Bey kapiyi açar ve Sinan'i karsisinda görünce çok sevinir. İç davet eder ama Sinan içeri girmez: "Yok, gelemeyecegim. Arkadaslar, disarda otomobilde bekliyorlar. Yarin Sirin evde olmayacak. Benim de bir isim var. Taylan'i birakacak bir yer yok. Getirip size biraksam olur mu?" "Ne demek, tabii getir. Bir evdeyiz, bakariz." "Tamam. Yarin getiririm. Tesekkür ederim" diyen Sinan, tam gidecekken geri döner ve "Ayse Devrim na büyüdü mü? Görmem mümkün mü?" der. "Simdi uyuyor." "Olsun bir bakayim Ayse Devrim'e." Sinan, Ayse Devrim'in uyu odaya götürülür, Ayse Devrim'e bakar, "Ne kadar büyümüs" der ve basini oksar. Daha sonra evden ayrilan Sinan'i, Sevil ve Atauz'un bu son görüşleridir.

Hasan Ataol' un dedigi gibi: "THKO, bir parti gibi görevleri yazili olarak belirlenmis insanlari olusturdugu bir örgütlenme c Hani, toplumda yasalastirilmamis, teamülen uygulanan bazi kurallar vardir. THKO iste böyle bir seydi. Ayni duygulari payla ayni amaci güden, birbirlerine alabildigine güvenen, birbirlerini seven, sayan insanlari olusturdugu dar bir arkadas grubu. Bu dar arkadas grubunun içinde DÖB'den gelenlerin disinda THKO olarak adlandirilan hareketi olusturanlari hepsi "Türk ve "Aydinlik" gibi çevrelerin savundugu MDD tezine olumlu bakmamis, o çevrelerden uzak durmuslardir. TIP kökenli olan gençler, partiyi sonuna kadar desteklemis, fakat parti içinde tartismalar çikip hiziplesmeler baslayınca, hiçbir hizibin yaniri olmayip kendi baslarinin çaresine bakmislardir. Mihri Belli bunu söyle dile getirmistir: "Hüseyin İnan'i az taniyordum. Bir-iki bizim eve gelmis, konusulanlari dinlemekle yetinmis, hemen hemen hiç agzini açmamisti. Ötekileri daha da az taniyordum Sinan, Adnan Cemgil'in ogluydu. Onu bebekliginde bir kez görmüstüm. Aydinlik'ta bir-iki kez karsilasmistik. Pek yakinlik göstermemisti." (1) Sinan, 1970 yili sonunda, Yusuf, Mahir ve Münir tarafından olusturulan harekete katilma konusunda y öneriyi de geri çevirmistir. Yusuf Küpeli, bu konuda sunlari söylemistir: "1970 Agustos ayında ben tahliye olduktan sonra M ben ve Münir, Sinan Cemgil'i evinde ziyaret ettik. Münir ve Sinan, ayni okuldan iyi arkadas idiler. Benim de Sinan'la bir arkadasligim vardir. Sinan'in Mahir ile arkadasliklari yoktu. Sinan'in evine, birlikte örgütlenme teklifi yapmak için gittik. O, b kibarca reddetti. Böyle bir serüvene girmek istemiyordu, düşünceleri farkli idi. O günkü konusmalarina göre, Deniz ve Hüseyin İnan grubu birlikte olmasi da bence olanaksizdi, ama herhalde arkadaslik baglari nedeniyle fazla direnemedi.

'HÜSEYİN İNAN'IN SON MEKTUBU

Babama, anneme, kardeşlerime ve yakın akrabalarım,

Söyleyecek fazla söz bulamıyorum.

Bir insanın sonunda karşılaşacağı tabii sonuç, bildiğiniz sebeplerden dolayı erken karşıma çıktı.

Üzüntü ve acınızı tahmin ediyorum.

İleride durumumu çok daha iyi anlayacağınız inancındayım.

Metin olunuz.

Üzüntü ve acılarınızı unutmaya çalışınız.

Bütün varlığımla hepimize kucak dolusu selamlar sevgiler! ..

Yazılacak çok şey var, fakat hem mümkün değil, hem de sırası değil...

Candan selamlar.

Hüseyin İnan'

Alıntı ile CevaplaAlıntı ile Cevapla

31.Mart.2009#4

SoLuS

SoLuS - ait Kullanıcı Resmi (Avatar)

Mahir ÇAYAN ve Hayatı..

Mahir Çayan, 14 Agustos 1945'de Samsun'da dogdu. Babasi devlet memuruydu. İlköğretimine Üsküdar'da Halil Güçlü İlkokulu'nda basladi ve Pasakapisi İlkokulu'nda tamamladi. Ortaokul ve liseyi Haydarpasa Lisesi'nde tamamlayan Mahir Çayan

1963'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi. Ancak burada bir yıl öğrenim gördükten sonra Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne kaydedildi.

Bu arada Türkiye İşçi Partisi (TİP)'ne ve Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF)'na bağlı SBF Fikir Kulübü'ne de giren Çayan, 1965 örgütün başkanlığını yaptı. 1967'de kısa bir süre için Fransa'ya gitti. 1968'de İzmir'de 6.Filo'yu protesto gösterilerinde gözaltına alındı, sonra serbest bırakıldı. Bu yıllarda TİP ve FKF içinde başlayan tartışmalarda Milli Demokratik Devrim (MDD) görüşünü benimsedi. SBF içindeki etkinliğinde bu görüş doğrultusunda davrandı. Yusuf Küpeli'nin FKF genel başkanı olduğu bu dönemde gerek SBF'de gerekse Ankara'daki devrimci mücadele içinde aktif olan Çayan, TİP adına Zonguldak'da ve Karadeniz Ereğlisi'nde çalışmalarında bulundu. Bu gezide Sadun Aren ile TİP Senatörü Fatma Ismen'in tutumunu eleştirdi. Bu konudaki görüşlerini "Oportünizminin Niteliği" adlı altında Türk Solu adlı dergide yayınladı. Bu arada Milli Demokratik Devrim doğrultusunda ideolojik çalışmalarını yoğunlaştıran Mahir Çayan, Emek dergisinde Kenan Somer'in "Devlet Devrim ve Lenin" ve "Devrim Nasıl Tanımlanmalı" başlıklı yazılarına Türk Solu'nda "Revizyonizmin Keskin Kokusu" adlı iki yazıyla cevap verdi.

9-10 Ekim 1969'da Ankara'da yapılan ve Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev-Genç) adını alan FKF kurultayında yaptığı uzun konuşmayla dikkati çekti. Bu dönemde Yusuf Küpeli ve Münir Aktolga ile davranan Mahir Çayan, 1970'de Gülşen Savaşçı ile evlendi. 17-18 Ekim 1970'te divan başkanlığını Yusuf Küpeli'nin yaptığı son Dev-Genç genel kurulunda da önemli konuşma yaptı. Bu konuşmada Mihri Belli ile olan ayrılıkların üstüne giden Çayan, MDD stratejisinin bir savaş stratejisi olduğunu ve bunun bir savaş örgütünü yani bir parti ile gerçekleştirilebileceğini savundu.

Bundan sonra 29-30 Ekim 1971'de Ankara'da TİP Genel Kurulu toplandığı sırada, bu kongreye katılmamış MDD görüşünü benimseyen delegelerle ve delege olmayan işçi ve öğrencilerle birlikte düzenlenen "Proleter Devrimcilerin Sohbet Toplantısı"ndan sonra Mihri Belli ve grubu ile olan anlaşmazlık kopma noktasına geldi. Mahir Çayan, Yusuf Küpeli, Ertugrul Kürkçü ve Münir Ramazan Aktolga imzasıyla yayınlanan 'Aydınlık Sosyalist Dergi'ye Açık Mektup' ise bu süreci noktaladı. Bu sırada birlikte hareket ettiği arkadaşlarıyla birlikte Türkiye Halk Kurtuluş Partisi (THKP)'nin kuruluş çalışmalarını da yürüten Mahir Çayan, örgütün genel komitesi tarafından Yusuf Küpeli, Münir Ramazan Aktolga ile birlikte Merkez Komitesi'ne getirildi. Komite içinde yapılan görev bölüşümü sonucunda, THKP'nin siyasal ve ideolojik görüşlerinin biçimlenmesinden sorumlu oldu.

Bu konuda Kurtuluş dergisinde yazılar yazdı. "Yayın Politikamız" ve "Devrimde Sınıfların Mevzilenmesi" başlıklı yazılarda parti devrim anlayışını formüle etti. Daha sonra bu görüşlerini "Kesintisiz Devrim I-II-III" adlı broşürde daha açıklayıcı biçime sokarak kesinleştirdi. Bu arada THKP'nin şehir gerillası eylemlerini de planlayan Çayan, 12 Şubat 1971'de Ankara'da Ziraat Bankası Küçükçekirten Subesi soygununa katıldı. Şubat 1971'de Hüseyin Cevahir, Ulas Bardakçı, Ziya Yılmaz, Kamil Dede, ve Oktay Etin ile birlikte İstanbul'a geldi ve örgütün eylemlerine burada devam edilmesi için hazırlıklarda bulundu. 15 Mart 1971'de Türk Tıbbi Bankası Erenköy Subesi soygununa katıldı. Bunun ardından 4 Nisan 1971'de isadamları Mete Has ve Talip Aksoy'un kaçırılması bin liralık fidye alınması eylemini arkadaşlarıyla birlikte gerçekleştirdi. Bu arada Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin tüzüğünü Ramazan Aktolga'yla birlikte hazırladı. Aynı günlerde "İhtilalin Yolu" adlı parti bildirisini de kaleme alan Mahir Çayan, 17 Mart 1971 günü İsrail'in İstanbul Baskonsolosu Ephrahim Elrom'un kaçırılması eylemini Ulas Bardakçı ve Hüseyin Cevahir'le birlikte gerçekleştirdi. 29 Mayıs 1971'de Hüseyin Cevahir'le birlikte kaldıkları evden kaçıp, sigindikleri bir başka evde Sibel Erkan'la birlikte alıkoydular. Burada güvenlik kuvvetleri tarafından kusatıldılar.

1 Haziran 1971'de polisin açtığı ateş sonunda Hüseyin Cevahir öldü. İntihara teşebbüs eden Mahir Çayan yaralı olarak ele alındı. Bir süre hastanede yatan Çayan, daha sonra tutuklanarak hakkında TCK'nin 146. maddesini ihlal etmekten dolayı dava açıldı. Mahir Çayan duruşmasının savunma aşamasında 29 Kasım 1971 günü Ziya Yılmaz, Cihan Alptekin, Ulas Bardakçı ve Ömer Ayna'yla birlikte Kartal-Maltepe Askeri Cezaevi'nden kaçtı. Bir süre İstanbul'da kalan Çayan, bu süre zarfında örgüt içinde başgösteren anlaşmazlığı tartışmak üzere 12 Aralık 1971'de Yusuf Küpeli ve Münir Aktolga ile görüştü. Ancak bu görüşme sonuçlanamadı ve Çayan içeride oldukları süre içinde partinin çizilmiş olan stratejisini terk ettikleri gerekçesiyle Merkez Komitesi'ndeki bu iki arkadaşını suçladı. Daha sonra Genel Komite'deki diğer üyelerin de onayını ile Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga'nın THKP'den ihraç edilmelerini sağladı.

Ocak 1972'de İstanbul'dan Ankara'ya gelen Çayan, burada Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO)'yla birlikte bir eylem yaparken konusunda Ertugrul Kürkçü, Cihan Alptekin ve Ömer Ayna'yla görüş birliğine vardı. Mart 1972'de Fatsa'ya gelen Mahir Çayan arkadaşları 26 Mart 1972'de Ünye'deki Radar Üssü'nde çalışan üç İngiliz teknisyeni kaçırdılar. Bundan sonra İngilizlerle bir görüşme yapıldı. Nihayet 10 Nisan 1972'de Ünye'ye gelen Mahir Çayan ve arkadaşları, gizlendikleri evi kusatılan T.C Askerleri ile girdikleri çatışma sonucunda Türkiye devrim tarihine direnme ve teslim olmama gelenegini kazandırarak silah arkadaşları ve yoldaşlarıyla birlikte 30 Mart 1972'de şehit dustu.

Alıntı ile Cevapla
Alıntı ile Cevapla
31.Mart.2009#5
SoLuS
SoLuS - ait Kullanıcı Resmi (Avatar)
Deniz'in Son Sözü

Toplumumuzun bir ferdi ve bir vatandaş olarak düşünmek zorundayız... Başlarımızı ellerimiz arasına alarak ciddi ciddi düşünmeliyiz ve kendimize şu soruyu sormalım... "Türkiye neden kalkınmıyor?"

Bu sorunun cevabı, elli yıllık tarihimizin acı gerçeğidir. Türkiye'nin kalkınmamasına ve geri kalmasına sebep kimlerdir? Ya da soru şu: 1918'den önce Bağımsızlık Savaşı verdik ve emperyalist ülkeleri dize getirerek bağımsız bir ülke olduk. 1923 yılından sonra Türkiye'nin sömürsüz, sermayesini dışarıya aktaran bir devlet yoktu. 1923-1939 yılları arasında hiç bir yabancı devlete imtiyaz verilmedi. Üstelik Osmanlı devletinden kalma borçlar ve yabancı şirketlerin imtiyazları kaldırıldı. Tam başarılı olmamasına rağmen, hiçbir yabancı ülkeye imtiyaz verilmeden, tamamen iç kaynak ve imkânlarla yurdun kalkınması için çaba sarf edildi. Fakat 1939 yılından sonra...

sonra Türkiye, tekrar sermayalist ülkelere avuç açmaya ve 1945’de ise kapılarını açmaya başladı. Ve nihayet 1945 yılından Türkiye Amerikan Dolarlarının cirit attığı bir pazar durumuna geldi. Şimdiye kadar olan savunmamızda Amerika’ya verilen imtiyazları, imzalanan ekonomik, askerî, siyasî ve kültürel antlaşmaları inceledik. Gördüğümüz gerçek şudur:

Bu imtiyaz ve antlaşmaları Amerika, silahlarla, atom bombalarıyla kabul ettirmede. Hepsini belirli kişi ve zümreler tarafından başlarında imzalandı. Bu vatan, bunca madenler, Amerikalılara üs olan dağlar ve ulusumuzun onuru, bir avuç satılmış tarafta çikri masalarında satıldı.

Bir gün bu satılmışları yargılama günü gelirse, ki gelecektir; suçlu sandalyesine suçun asıl sahibi bu kişiler ve sınıflar oturur. Şunu gözlerimizle göreceğiz, kulaklarımızla işiteceğiz: Paraları ve kârları uğruna o kadar temkinli ve dikkatli, fakat yurt sevgisi de o kadar yoksundurlar ki, vatani bir tek viski kadehine dahi sattıkları olmuştur. Gün gelecek bunu göreceğiz.

Çağımızda, yani yirminci yüzyılda sermayenin vatani yoktur. Sermayedarın vatani ise parası nerede çok kâr getiriyorsa orasıdır. İşte bu yüzden yurdumuzu Amerika’ya peşkeş çeken bir avuç hainin kârı ve teminatı Amerikan Dolarlarına bağlı olduğu için onların asıl vatani Amerika’dır. Avrupa’dır. Türkiye bunlar için tüyü yolunacak kuştan başka bir şey değildir. Bunu böyle kanıtlayarak ettikleri ve bildikleri içindir ki, bir gün gelir bu halk başımıza bela olur, karşımıza çıkar düşüncesi ile sermayesini ve talanını Amerika’yla garantiye almak için askeri ve siyasî antlaşmalar imzalamıştır. İşin esası ve mantığı budur. Silâhlı Kuvvetlerden başlayarak bütün kurumları ve fertleri büyük bir titizlikle Amerikanlaştırmaya çalışıyorlar. Ulusumuzun benliğini kaybetmemesi için her türlü Amerikan ilacını vermekten geri kalmıyorlar. Fakat bütün bunlara rağmen, gene de bir gün ulus direneceğini, ve Türk Silahlı Kuvvetleri’nin istedikleri gibi olamayacağını hesaplayarak gerekirse çıkarlarını korumak için soğukkanlı olarak Amerikan Ordusunu kullanmak için böyle bir durumda Amerika’nın müdahale edebileceği şekilde antlaşma imzalamışlardır.

Yurdumuz bu duruma nasıl geldi? Bu sınıf ve zümreler yurdumuzda tarih sahnesine nasıl çıktılar? Bu soruların cevabını bir cümleyle açıklamak faydalı olacaktır. Osmanlı Devleti zamanında iktidarı elde tutanlar bunlardı. Padişah ve saray bunların emrinde bir kukladan başka bir şey değildi. Kurtuluş Savaşı’ndan sonra iktidardan düştüler - Kurtuluş Savaşı’nın korkusu ile 1939 yılına kadarki bağımsızlık politikası yüzünden pusuda beklediler. Atatürk’ün ölümüyle meydanı boş buldular ve faaliyet geçtiler. Amaçları ne yoldan olursa olsun iktidarı ele geçirmektir. 1950 yılına kadar iyice örgütlendiler. Buna rağmen iktidarı gelecek güçte değillerdi. Gelseler bile uzun süre ellerinde tutamazlardı. O zaman tek yol kalıyordu. O da, dış devletlerden yardım almak... Zaten o zamanın canavarı Amerika, gözünü dört açmış, dünyada sömürü alanı arıyordu. Amerika ülkemize girmeye hazır. Bir avuç satılmış ise, Amerika ile ortak olmayı ve Türkiye’yi öylece sömürmeyi en iyi yol görüyorlardı. Fırsatı kaçırmamak için birleşerek 1950 yılında iktidara geldiler.

21 yıldır yurdumuzun ekonomisini ellerinde tutan ve buna yakın bir süredir iktidarda bulunan bu sınıf ve tabakaların gücü geçtikçe artmaktadır. Sayıları fazla olmamasına rağmen güçleri fazladır. Arkalarına aldıkları Amerika ile kendilerini rahat ve garantiye hissetmektedirler.

Halkımızı bir sömürü çemberi içine almışlardır. Bildirimizde de açıkladığımız gibi bu hainler sürüsü; patronlar, ağalar, tefeciler, bezirgan ve bunların emrindeki bir avuç uşaktır.

Amerika, yurdumuzda bunların varlığı ile ayakta durmaktadır. Bunların varlığına son vermeden Amerika’yı yurttan atmak mümkün değildir. Bunlar var oldukça Amerika da yurdumuzda var olacaktır. Bu yüzden Amerika, Türkiye’deki çıkarlarını tekeret altında görmektedir. Bunların satılmışlığı sayesinde Türkiye’de, Amerika o kadar güçlüdür ki, istediği zaman iktidar değiştirip hoşuna gitmeyen bir kişiyi görevinden atmak an meselesidir. Nitekim bunun örneklerini yaratmak an meselesidir. Nitekim bunun örnekleri yurdumuzda defalarca görülmüştür. Aynı durum Amerika’nın sömürdüğü bütün yoksul ülkeler için söz konusudur. Gazete ve radyolarda her gün okuyor ve dinliyoruz. Amerika, Türkiye gibi yarı sömürge ülkelerde sandalye devri gibi iktidar devirmektedir.

Aşağıdaki sözler Amerikan tekellerinin ve onların emrindeki Amerikan ordusunun en üst rütbeli bir generalinin sözleridir. Amerika, yoksul ülkelerdeki orduları Amerikalılaştırdığından emindir. Pentagon’dan söylenmiştir ki, Pentagon, tekelleri ve Amerikan çıkarlarını silahla korumak için dünyaya ait planların ve oyunların çevrildiği yerdir. Bu sözler, sömürdüğü ülke ordularının, Amerikan orduları olduğunu iddia edencesine söylenmiş ve bu orduların Amerikan çıkarlarını korumak için görev yaptığını belirtmek için sarf edilmiştir.

Amerikalı General Edward Szutos şöyle diyor: “İnşa ettiğimiz orduların, uluslar arası düzeyde hiç bir önemi yoktur... Her ülkenin kendi ordusu tarafından işgal edilmiştir.”

Bu sözler birer subay olan sizleri bizlerden çok düşündürmelidir. Ve mahkeme sonunda vereceğiniz karara karşı aynı Amerikalı general değil, fakat dünyanın ezilen halkları ve Türkiye halkı şu sözleri söylemelidir:

“Ankara’da Sıkıyönetim Yargıçları Var...”

Aksi halde sorumluluğu çok ağır bir kara leke, tarihimize silinmeyecek olan damgasını vuracaktır.

Amerika bu çıkar ve sömürüsünü sürdürmek için her türlü tedbire başvurur. Şayet emrindeki iktidar sömürünün devamını sağlayamıyorsa, ekonomik ve politik krizin eşliğindeyse, onu düşürür halkı kandırmak için yeni bir iktidar getirir. Gelen iktidar ülkeyi kalkındıracağını vaat ederek halkı bir müddet daha soymaya devam eder ve bir müddet sonra da yıpranır, iktidarı başkasına devretmeye mecbur kalır. Bu kandırma ve oyunlarla talan devam eder.

Kısaca; Amerikan emperyalizmi yurdumuzda var oldukça bu talan devam edecektir. Türkiye'nin kalkınması için tek ve zor şart Amerika'nın yurttan atılmasıdır. Hem Amerika, hem kalkınma olmaz. Kalkınma toplumsal bir sorundur. Türkiye'de Amerika var oldukça, toplum kalkınamayacak, fakat büyük zenginler, komisyoncular ve uşaklar olacaktır. Amerika yurdumuzda var oldukça, kalkınma değil, tam tersine açlık ve sefalet var olacaktır.

Türkiye'nin kalkınması ve halkın kurtuluşu Amerikan emperyalizminin yurttan atılmasına bağlıdır. Bağımsızlığımızı kazanmamız için kalkınmak mümkün değildir. Mümkündür diyenler ya bilmeden söylüyorlardır veya çıkarları gereği yalan söylüyorlardır.

İşte bunun içindir ki, önümüzdeki sorun Amerikan emperyalizmini kovmak için mücadeledir. Ve bu mücadeleyi başaracak kuvvet vardır o da; Amerikan ortağı, patron, ağa, tefeci ve bezirganlar dışında kalan ve ezilen tüm Türkiye Halkıdır.

Emperyalizm bunu çok iyi bildiği için ve başına birçok defalar belâ geldiği için, yoksul ülkelerdeki en ufak bir kıpırdanmada korkar. Bir kuduz köpek ateşten nasıl kaçarsa, Amerika'da bağımsızlık için mücadele edenlerden öyle kaçır. Bunun için de her türlü pahasına olursa olsun bağımsızlık mücadelelerini daha zayıfken ezmek yok etmek ve esaret tahtını devam ettirmek ister.

Bizler Amerikan emperyalizmine karşı mücadeleyi ilk şart gördüğümüz, bu işin de mutlaka silâhla kazanılacağına inandığımız için silâha sarıldık ve mücadele ediyoruz. Tek amacımız budur, bunun için Nurhak Dağlarında mücadeleye başladık. Yoksa, saygınlık savcının dediği gibi Anayasa'yı ortadan kaldırmak için değil... Bu arada sırası gelmişken, iddia makamındaki kişiye birkaç söz söylemek isterim:

TAYFUN TALİPOĞLU.

TAYFUN TALİPOĞLU.

Tayfun Talip oğlu, 1962 yılında Kars'ta doğmuştur. Annesinin adı Gökçen Talip oğlu, babasının adı Yunus Yalçın Talip oğlu. Malatya Şeker İlkokulunda başladığı ilkokulu Eskişehir Yunus Emre İlkokulunda tamamladı. Ardından ortaokulu Eskişehir'de, liseyi Ankara Atatürk Lisesinde tamamladı. 1983 yılında da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi.

Gazetecilik hayatına Milliyet Gazetesinde muhabir olarak başladı, sonra Star televizyonunda daha sonra da ATVde haber muhabiri olarak devam etti.

1995 yılında ATV' de başladığı "Bir Yol Hikayesi" BAM TELİ programını sırasıyla, NTV (1999), TRT (2008), TV8 (2011) televizyon kanallarında sürdüren Talip oğlu, 2016 yılından bu yana, BAM TELİ programına Halk TV de devam etmektedir. BAM TELİ programıyla yıllarca Anadolu'nun acı, tatlı tüm gerçeklerini ekrana yansıtan Talip oğlu, aynı zamanda çalıştığı kanallarda birçok canlı yayın programı gerçekleştirmiştir. Bunlardan en önemlisi, TRT-1 ekranlarında seyirciyle buluşan "NASILSINIZ?" programıdır.

Talip oğlu, Takvim, Yeni Yüzyıl, Cumhuriyet ve Yurt gazetelerinde köşe yazarlığı da yapmıştır. Kendisi aynı zamanda, Türkiye UNICEF Komitesinin UNICEF İyi Niyet Elçisidir.

Tayfun Talip oğlu yazdığı kitapların haricinde "Seyyah", "Bam Teli Yol Müzikleri", "Eskiyen Yüzümün Yeni Gülümseyişi" ve "Ertelenen Sevdalar" adlı şiir ve türkü albümleri de vardır.

Tayfun Talip oğlu bugüne kadar birçok markanın, farklı reklam filmlerinde rol almıştır.

Tayfun Talip oğlunun Candaş Yalçın adında bir oğlu vardır.

ATOL BEHRAMOĞLU.

ATOL BEHRAMOĞLU.

1942'de babasının askerlik görevini yaptığı Çatalca'da dünyaya geldi. Azerbaycan kökenli olan ailesinin soyadı Gürus idi. İlk şiirlerinde de takma adı olan "Ataol Gürus'u" kullanmıştır. Aile, soyadını daha sonra Behramoğlu olarak değiştirmiştir. Babası yüksek ziraat mühendisi Haydar Behramoğlu, annesi İsmet Hanım'dır. "Nihat Behram" olarak tanınan gazeteci ve şair Mustafa Behramoğlu'nun ve avukat Namık Kemal Behramoğlu'nun ağabeyidir.

İlkokul üçüncü sınıfa kadar Kars'ta öğrenim gördükten sonra; ilk, orta ve lise öğrenimini babasının Ziraat Müdürü olarak görev yaptığı Çankırı'da tamamladı. İlk şiirleri "Ataol Gürus" adıyla Yeni Çankırı, Yeşil İlgaz, Çağrı gibi yerel gazete ve dergilerde yayınlandı.

1960 yılında lise öğrenimini tamamlayan Ataol Behramoğlu, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Rus Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1966 yılında mezun oldu. 1962'de üyesi olduğu Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) örgütlenme çalışmaları için katıldı.[1] Yükseköğrenimi sırasında Yapraklar, Dost, Evrim, Ataç gibi dergilerde çıkan şiirleriyle dikkat çekti. Bu dönemin şiirleri bir araya getiren ilk şiir kitabı Bir Ermeni General, 1965'te Ankara'da Toplum Yayınevi'nce basıldı. Gençlik dönemi şiirlerinin başlıcaları Orhan Veli, Attilâ İlhan ve İkinci Yeni şiirinin ortak özellikleri etkindir.

Gerçek şiir kimliği 1965-1971 arasında Papirüs, Şiir Sanatı, Yeni Gerçek, Yeni Dergi ve Halkın Dostları'nda çıkan şiirleriyle oluştu. Halkın Dostları'nı İsmet Özel'le birlikte çıkarmaya başlamışlardır. Fakat dergi 12 Mart askeri muhtırasının ardından kapatıldı. Behramoğlu'nun 1960'lar ve 1970'lerin ilk yılları boyunca Özel'le yakın bir dostluğu olmuştur. Behramoğlu'nun bu dönemde yazdığı şiirlerinde toplumcu, etkin bir edebiyat anlayışının örnekleri yer aldı. 1965'te yayımlanan "Bir Gün Mutlaka" adlı kitabı 60'lı yıllar toplumcu kuşağının manifestosu niteliğindeki şiirlerden oluşmaktaydı[2]. Kitaplaşan ilk çevirisi "İvanov" (Anton Çehov, 1967'de basıldı. Mihail Yuryeviç Lermontov'dan ilk şiir çevirilerini de bu dönemde yaptı. Gerçekçi ve toplumcu şiir ilkelerini benimseyen ve yönelerek şiirlerini yeni tema ve biçim arayışlarıyla beslemiştir.

1970 yılında siyasi nedenlerle yurtdışında çıkan Behramoğlu, 1972'ye kadar Londra ve Paris'te yaşadı. Paris'te Louis Aragon ve Pablo Neruda ile tanıştı. Aragon'un yönetimindeki "Les Lettres Françaises"de, Abidin Dino çevirisiyle, "Bir Gün Mutlaka" dergisinin bölümü yayımlandı. 1971'de Paris'te Théâtre de Liberté'nin kuruluş çalışmalarına katıldı. İlk oyun "Légendes à Avénir / Geleneklerin Masalları" için bölümler yazdı. 1972 yılında kurulan Barış Derneği'nin kuruluşunda yer aldı.

Sovyet Yazarlar Birliği'nin davetlisi olarak 1972'de gittiği Moskova'da yaklaşık iki yıl kaldı. Bu dönemde Moskova Devlet Üniversitesi'nde stajyer olarak Rus Edebiyatı üzerine çalıştı. Daha önceki dönemin ürünü çevirileri (Puşkin, Bütün Hikâye ve Romanları, 1972) ve yurtdışı dönemin ürünü şiirlerden oluşan üçüncü şiir kitabı "Yolculuk, Özlem, Cesaret ve Kavga Şiirleri" 1974'te Türkiye'de yayımlandı.

1974'te af yasasından yararlanarak ülkeye dönen Behramoğlu, Muhsin Ertuğrul yönetimindeki İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nda dramaturg olarak çalışmaya başladı. 1975'te kardeşi Nihat Behram ile çıkardıkları edebiyat-kültür dergisi "Milan" büyük ilgi gördü.[2] Bu dönemde Ataol Behramoğlu'nun "Ne Yağmur...Ne Şiirler...(1976)", "Kuşatmada (1978)", "Mustafa Suphi Destanı" (1979), "Dörtlükler" (1980) adlı kitapları yayımlandı.

1979'da Türkiye Yazarlar Sendikası genel sekreteri oldu. Rus asıllı Ludmila Denisenko ile evliliğinden kızı Barış o yıl dünyaya geldi.

1980 darbesi sonrasında dramaturgluk görevinden ayrılmak zorunda kaldı. "Ne Yağmur...Ne Şiirler..."'in yeni basımının mahkemece "toplantılması ve imhası"na karar verilen Ataol Behramoğlu bir hafta göz hapsinde tutuldu; kitap daha sonra basıldı.[2] 1981'de "İyi Bir Yurttaş Aranıyor" başlığı altında topladığı şiirler Türkiye'de "siyasal kabare" türünün ilk örnekleri olarak birçok kez izleyiciye sunuldu. Aynı yıl Yunanistan'da şiirlerinden seçmeler "Türkiye, Üzgün Yurdum, Güzel Yurdum" yayımlandı. Dünya şairlerinden Rusça, İngilizce, Fransızcadan yaptığı çevirileri "Kardeş Türküler" adlı bir kitapta topladı (1981). "Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi"nin ilk çalışmalarına başladı.

1982'de Barış Derneği kurucu ve yöneticisi olarak tutuklandı, on ay tutuklu kaldı. Cezaevinde bulunduğu sırada, Asya-Afrika Yazarlar Birliği 1981 Lotus Ödülü'nü kazandı. 1983'te 8 yıl hapse mahkûm edildi. 1984'te ülkeden gizlice ayrılarak Fransa'ya gitti. Bir süre sonra pasaport verilmeyen ailesini de gizlice yurt dışına çıkardı.[1]

Hayatının 1989 yılına kadar süren bu döneminde Paris Sorbonne Üniversitesi'nde Rus edebiyatı ve karşılaştırmalı edebiyat konularında lisans üstü bir çalışma yaptı. 1986'da Paris'te ressam Yüksel Aslan ile birlikte Fransızca Türk edebiyatı dergisi "Anka"yı kurdu ve yönetti. Birçok ülkede katıldığı toplantılarda konuşmalar yaptı, şiirlerini okudu.

Almanya'da "Kızıma Mektuplar (1985)", "Türkiye, Üzgün Yurdum, Güzel Yurdum" (1985) adlı şiir kitapları ve "Mustafa Suphi Destanı"nın yeni bir basımı yayımlandı. Şiirlerinden Macarcaya yapılan bir seçmeler 1988'de Budapeşte'de "Europa" yayımlandı. Antoloji çalışmalarına da devam eden Behramoğlu bu dönemde "Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi"; "Dünya Şiiri Antolojisi" (Özdemir İnce ile birlikte); "Çağdaş Rus Şiiri Antolojisi"ni yayımladı. Ayrıca "Çehov-Bütün Oyunları (1. Cilt)", şiirlerinin üstüne yazılarını bir araya getiren "Yaşayan Bir Şiir" (1986) ile "Eski Nisan", "Bebeklerin Ulusu Yok" adlı şiir kitapları yayımlandı. Hakkındaki davaların beraatla sonuçlanması üzerine Haziran 1989'da Türkiye'ye döndü.

Türkiye'ye dönüşünden sonra Pendik Belediyesi'nde kültür danışmanlığı, ardından Simavi Yayınları'nda editörlük yaptı. 90'lı yıllarda "Sevgilimsin" (1993) adlı şiir kitabını ve çeşitli yazılarını bir araya getiren, "İki Ateş Arasında" (1989), "Nâzım'a Bir Çelengi" (1989), "Mekanik Gözyaşları" (1990), "Şiirin Dili-Ana Dil" (1997) yayımlandı. Aziz Nesin ile ilgili anılarını "Aziz Nesin Fotoğrafları" (1995); yurt dışı gezi yazılarını "Başka Gökler Altında" (1996) adlı kitaplarda topladı. Vera Tulyakova'nın anılarını ve Nâzım Hikmet'in şiirlerinden oluşturduğu "Mutlu ol Nâzım" adlı bir oyunu; belgesel bir oyun çalışması olan "Lozan" adlı oyunu yayımladı.

1995'te Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanı seçilen şair; bu görevi 1999'a kadar iki dönem sürdürdü. 2002'de Türkiye

Yazarlar Derneği "Dünya Şii Günü Büyük Ödülü"'nü aldı. 2008 yılında Şiirlerinden geniş bir seçmeler Amerika Birleşik Devletlerinde yayınlandı. Aynı yıl kendisine Rusya Federasyonunca uluslararası Puşkin Nişanı verildi. 1992'de İstanbul Üniversitesi'nde başladığı Rus Dili ve Edebiyatı öğretim üyeliğini 2003'te aynı üniversitede doçent, 2009'da Beşiktaş Üniversitesi'nde profesör olarak sürdürdü. Şimdi İstanbul Aydın Üniversitesi öğretim kadrosundadır. Cumhuriyet gazetesinde köşe yazarlığı yapmaktadır. 2015 yılının Nisan ayında Behramoğlu'nun 50. sanat yılı sebebiyle İzmir Büyükşehir Belediyesi iki konser düzenlemiştir.[3] 2016 yılında Beşiktaş Belediyesi, Ataol Behramoğlu'nun heykelini Beşiktaş Őairler Sofası Parkı'na dikti.[

ERDAL İNÖNÜ.

ERDAL İHNÖNÜ.

Erdal İnönü, 6 Haziran 1926 tarihinde Ankara'da doğdu. Türkiye Cumhuriyeti ikinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün oğlu. Erdal İnönü, 31 Ekim 2007 tarihinde kan kanserinden hayatını kaybetti. İşte "Erdal İnönü kimdir" sorusunun yanıtı ve Erdal İnönü'nün hayatı...

Bilim insanı olmasının yanı sıra siyasetçi kimliği ile de tanınan Erdal İnönü, 1991–1993 yılları arasında Başbakan yardımcılığı görevini üstlenmiştir. İşte Erdal İnönü hakkında merak edilenler...

ERDAL İNÖNÜ KİMDİR?

Erdal İnönü (d. 6 Haziran 1926, Ankara – ö. 31 Ekim 2007, Houston), Türk bilim insanı ve siyasetçi. 16 Mayıs ve 25 Haziran tarihleri arasında yaklaşık 1.5 ay süreyle başbakanlık görevine vekalet etmiştir. Ayrıca 1991–1993 yılları arasında Başbakan yardımcılığı görevini üstlenmiştir. 1986–1993 yılları arasında Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) genel başkanlığı görevini sürdürmüştür. Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün oğludur.

İnönü 1983 yılında 12 Eylül Darbesi'nin ardından siyasi faaliyetler serbest bırakılınca bütün öğretim ve yöneticilik görevlerinden ayrılmıştır ve aynı yıl Haziran ayında SODEP'i kurucu üyeleri arasında yer almıştır ve ilk genel başkanı olmuştur. Kurucu üye Güvenlik Konseyi'nce veto edilmesine karşın, Aralık 1983'te yeniden SODEP genel başkanlığına seçilmiştir. 1984 Türkiye genel seçimleri'nde partisi %23.4 oy alarak 2. sırada yer almıştır. 1985 yılında SODEP Halkçı Parti ile Sosyaldemokrat Halkçı Parti adı altında birleşmesinin ardından 1986 yılında partinin genel başkanı olmuştur. Partisi 1986 Türkiye milletvekili ara seçimleri'nde %22.6 oy alarak 3. sıraya düşmüştür ve İnönü İzmir milletvekili olarak meclise girmiştir.

1991 Türkiye genel seçimleri'nin ardından SHP Süleyman Demirel'in genel başkanlığını yaptığı Doğru Yol Partisi (DYP) ile bir koalisyon hükümeti kurmuştur ve İnönü Başbakan yardımcısı olmuştur. 1993 Türkiye cumhurbaşkanlığı seçimi'nde Demirel Cumhurbaşkanı seçilince Başbakanlık görevine başlamıştır. Tansu Çiller DYP'nin genel başkanı seçilince ve hükümet kurmuş İnönü, başbakan yardımcılığı görevini üstlenmiştir. 1995 yılında aktif siyasetten ayrılana kadar Dışişleri Bakanlığı görevini sürdürmüştür.

ERKEN YAŞAMI

Erdal İnönü, İsmet ve Mevhibe İnönü'nün üç çocuğunun (Ömer ve Özden) ortancası olarak 6 Haziran 1926 tarihinde Ankara'da dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. 1943'te Ankara Gazi Lisesi, 1947'de Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik-Matematik Bölümü'nü bitirdikten sonra ABD'ye gitti. California Teknoloji Enstitüsü'nde (Caltech) fizik dalında yüksek lisans (1948) ve doktora (1951) dereceleri aldı. Bir süre Princeton Üniversitesi'nde araştırma yaptıktan sonra 1952'de Türkiye'ye döndü. Asistan olarak girdiği Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nde 1955'te doçent oldu. 1957'de Sevinç (Sohtolu) İnönü'yle evlendi. 1958-60 arasında Princeton Üniversitesi'nde ve Oak Ridge Princeton National Laboratory'de konuk araştırmacı olarak bulundu. Ardından kuramsal fizik profesörü olarak Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne (ODTÜ) girdi. ODTÜ'de Teorik Fizik Bölüm başkanlığı (1960-64), Fen ve Edebiyat Fakültesi dekanlığı (1965-68) yaptı. 1968'de ABD'ye giderek Princeton ve Columbia üniversitelerinde bir yıl süreyle konuk profesör olarak ders verdi. 1969'da yurda dönerek ODTÜ rektörlüğüne, 1970'te de rektörlüğüne seçildi. Mart 1971'de rektörlükten ayrılarak yalnızca öğretim ve araştırma görevlerini sürdürdü. 1974'te fizik dalında TÜBİTAK Bilim Ödülü'nü kazandı.[1] Aynı yıl altı ay kadar Princeton Üniversitesi'nde konuk araştırmacı olarak çalıştı. 1975'te Boğaziçi Üniversitesi'ne geçti. Bir yıl sonra aynı üniversitenin Temel Bilimler Fakültesi dekanlığına getirildi. Altı yıl süren bu görevden sonra 1982'de, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'nun (TÜBİTAK) İstanbul'da kurulan Temel Bilimler Araştırma Enstitüsü (Feza Gürsey Enstitüsü) müdürlüğüne atandı.

SIYASİ YAŞAMI

Mayıs 1983'te, 12 Eylül Darbesi'nin ardından siyasi faaliyetler serbest bırakılınca bütün öğretim ve yöneticilik görevlerinden ayrıldı ve 6 Haziran 1983'te Sosyal Demokrasi Partisi'nin (SODEP) kurucu üyesi ve ilk genel başkanı olarak siyasal yaşama atıldı. Kurucu üyeliğinin Haziran 1983'te Millî Güvenlik Konseyi'nce veto edilmesine karşın, Aralık 1983'te yeniden SODEP genel başkanlığına seçildi.

SODEP ile Halkçı Parti'nin (HP) birleşmesinde yapıcı bir rol oynadı. SODEP'in 2-3 Kasım 1985'te Halkçı Parti ile Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) adı altında birleşmesinden sonra, SHP genel başkanlığını partinin ilk genel kuruluna kadar Halkçı Parti genel başkanı Aydın Güven Gürkan'a bıraktı. Haziran 1986'daki kurultayda genel başkanlığa getirildi. 28 Eylül 1986'da yapılan ara seçimlerde İzmir'den Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) seçildi. Haziran 1987'deki SHP kurultayında yeniden SHP genel başkanlığına, 30 Kasım 1987'deki erken genel seçimlerde de ikinci kez İzmir milletvekilliğine seçildi.

İnönü liderliğindeki SHP, iktidardaki Anavatan Partisi'nin (ANAP) ağır bir hezimetle uğradığı 1989 yerel seçimlerinde oyların yüzde 28.7'sini alarak birinci parti konumuna yükseldi; SHP, başta İstanbul, Ankara ve İzmir olmak üzere 67 il merkezindeki belediye başkanlıklarının 39'unu elde etti.

İnönü, parti içinde Deniz Baykal, İsmail Cem ve Ertuğrul Günay'ın başını çektiği muhalefet grubuna karşı, kurultayları (Haziran 1988'de İsmail Cem'e, Aralık 1989, Eylül 1990 ve Ocak 1992'de de Baykal'a karşı) kazanarak genel başkanlık görevini sürdürdü. Kasım 1991'deki erken genel seçimlerde oyların yüzde 20'sini toplayabilen SHP üçüncü parti olunca parti içi muhalefet yolları oyların sorumluluğunu İnönü yönetimine yükledi. Ama seçimlerden birinci parti olarak çıkan Doğru Yol Partisi'nin (DYP) SHP ile koalisyon hükümeti kurması, hükümette başbakan yardımcılığı üstlenen İnönü'nün parti içindeki durumunu güçlendirdi. 25-26 Ocak 1992'deki 7. Olağanüstü Kurultay'da İnönü'ye karşı bir kez daha yenilen ve parti yönetimini ele geçirme umutları kaybeden Deniz Baykal ve muhalefet grubu "Yeni Sol", SHP'den ayrılarak Cumhuriyet Halk Partisi'ni (CHP) yeniden kurdu (Haziran 1992).

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın ani ölümü ve ardından Süleyman Demirel'in cumhurbaşkanlığına seçilmesinden sonra yaklaşık